

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İNŞĀ-İ MERĠŪB VE İNŞĀ LUĠATI

(GİRİŞ - METİN – DİZİN)

Yüksek Lisans Tezi

Emrah TORUNLAR

Danışman

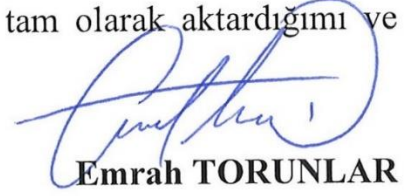
Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY

Erzincan 2020

TEZ BİLDİRİMİ

"İnşā-i Mergūb ve İnşā Luġatı Giriş - Metin - Dizin" isimli "**Yüksek Lisans**" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

Emrah TORUNLAR

İNŞÂ-İ MERĞÜB VE İNŞÂ LUĞATI
GİRİŞ - METİN -DİZİN
Emrah TORUNLAR

**Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve
Edebiyatı Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ağustos 2020**

Danışman: Doç. Dr. Faysal Okan ATASOY

ÖZET

Bu çalışma, Çorum Hasan Paşa Yazma Eserler Kütüphanesi 19 Hk 2202/1 numarada kayıtlı *İnşâ-i Merğûb* ve Kastamonu İl Halk Kütüphanesi 37 Hk 1940/1 numarada kayıtlı *Luğat* adlı eserlerin Giriş – Metin – Dizin olmak üzere üç ana bölümde incelemesini konu edinmektedir. Giriş bölümünde iki eserin ana konusu olan “İnşâ”nın tarihi gelişimi ve Arap, Fars ve Türk edebiyatlarındaki yeri hakkında genel bilgiler verildikten sonra “İnşâ” üzerine yapılan çalışmalar, dizinde ve çeviri yazıda kullanılan yöntemler, eserlerin yapısı ve yazımı, müellifleri ve dilleri gibi konular incelenmiştir. İki eserin çeviri yazı yoluyla Latin alfabesine aktarımı “Metin” bölümünde bulunurken son olarak iki eseri oluşturan kelimelerin metinlerde geçen anlamlarıyla hazırlanılan sözlüğü “Dizin”de yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnşa, Münşeat, İnşa-i Mergub, İnşa Luğatı.

ACCEPTABLE İNŞÂ AND İNŞÂ DICTIONARY

INTRODUCTION - TEXT - INDEX

Emrah TORUNLAR

Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences,

Department of Turkish Language and Literature

M.A. Thesis, August 2020

Thesis Supervisor: Assoc. Prof. PhD. Faysal Okan ATASOY

ABSTRACT

This study deals with the examination of two manuscripts, in the name of İnşâ-i Mergûb acquired from Çorum Hasan Pasha Manuscript Library 19 Hk 2202/1 and in the name of Luğat acquired from Kastamonu Provincial Public Library 37 Hk 1940/1, in three main sections as Introduction - Text - Index. After giving general information about the historical development of "İnşâ", which is the main subject of two works, it has been examined its place in Arabic, Persian and Turkish literatures, studies about "İnşâ", methods used in index and translation text, structure and writing of works, its authors and languages. While the transfer of two works to the Latin alphabet through translation writing is found in the "Text" section, the dictionary, which is prepared with the meanings of the words that make up the two works, is located in the "Index".

Key Words: İnşa, Artistic Prose, Acceptable İnşa, İnşa Dictionary.

ÖN SÖZ

Bu çalışma her ikisi de inşâ eseri olan *İnşâ-i Mergûb* ve *Luğat*’i konu edinmektedir. İçerikleri yönünden farklılıklar bulunduran bu iki eserin yapısı klasik inşâ eserlerinin birer örneğidir. *İnşâ-i Mergûb* isimli birinci eser “İnşâ’, ‘İlm-i İnşâ’da Müsta‘mel Olan Lügâtlerin Tercümesi Beyân Olunur” başlığıyla başlayıp eserin içinde yer alan mektuplarda geçen kelimelerin anlamlarıyla verildiği küçük bir sözlükle devam etmektedir. Bu sözlük, eseri oluşturan bütün kelimeleri kapsamamaktadır. Eserin ikinci bölümünü oluşturan mektupların başlangıcı ise “Heyyinu’l-İnşâ’i’l-Mergûb” (Rağbet Gösterilen Kolay Mektup) başlığı ile başlamaktadır. Eserde mektup nasıl yazılır, katip eseri kaleme alırken nelere dikkat etmelidir, kalem nasıl olmalıdır vb. gibi konularda kısa açıklamalar yapılmaktadır. Bu açıklamalardan sonra 14 mektup, 1 şiir, yan satırlara yazılmış tapu senedi örneği, hicri ayların harf karşılığının olduğu kısım ve çarpım tablosu bulunmaktadır.

Eser, Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi’nde 19 Hk 2202/1 arşiv numarasıyla ve “İnşâ” adıyla kayıtlıdır. Eserin müellifi ve müstensihi hakkında hem eseri edindiğimiz kütüphanedeki eserin orijinalinde hem de eserin içinde yer alan metinlerde herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Eserdeki mektupların başı, ortası veya sonunda çeşitli kişi isimleri ve tarihler bulunmaktadır. Fakat biz imza ve tarihlerden ancak eserin 19. yüzyılda kaleme alındığı bilgisine ulaşılmıştır. Eserde yer alan tarihler ağırlıklı olarak hicri 1254’tür. Bu da miladi olarak 1839 yılına denk gelmektedir. Eserde ağırlıklı Arapça ve Farsça kelimeler yer almaktadır. Uzun, süslü, secili cümleler ve yazarın bazı kelimelere kendi bilgisiyle verdiği anlamlar ile hünerini göstermiştir. Eserin çevirisinde bazı kelimeler el yazması olması nedeniyle okunamamıştır. Eserdeki bazı kelimeler ise anlam gereği düzeltilmiş ve dipnotlarda düzeltilen kısımlar belirtilmiştir. Eserin metin çevirisinde eserin yazıldığı dönemin dil özellikleri gözetilmiştir. Ayrıca dizinde yer alan kelimelerin anlamları metinde nasıl yer alıyorsa öyle verilmiştir.

İkinci eser Kastamonu İl Halk Kütüphanesi’nde 37 Hk 1940/1 arşiv numarasıyla ve *Luğat* adıyla kayıtlıdır. Kastamonuda bulunan Semhiye Medresesinden alınmış olup sırtı kahverengi deri, deffeteyni ebru kağıt ile kaplı ve

mukavvadır. Eserin ilk iki sayfasındaki başlıklar kırmızı mürekkep, sözlük kısmındaki madde başları siyah mürekkep ve madde başlarına karşılık olarak verilen kelimeler ise gene kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Eserde toplamda 685 adet kelime yer almaktadır. Madde başı kelimelerin büyük çoğunluğu Arapça - Farsça karşılığı olan kelimeler ise Türkçedir. Yazı türü nesihdir. Her sayfa sekiz satırdan oluşmaktadır. Eserin ilk başlığı “Der beyān-ı şühūr-ı ‘Arabī taḥrīr ve beyān olunur.”dur. Bu başlığın altında hicri takvimin ayları, bu ayları temsil eden harfler ve ayların günleri hakkında katip olan kişi için bilgilendirmesi yer almaktadır.

Eser 10 varak ve 19 sayfadan oluşmaktadır. İlk sayfanın harici diğer sayfalar sadece sözlükten ibarettir. Eser yazmasından bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Bu eserin de müellifi ve müstensihi hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Çünkü eserde herhangi bir isim ya da tarih bulunmamaktadır. Eser sadece inşâ metinlerinde geçen kelimelerden oluşan bir sözlüktür.

Emrah TORUNLAR
Erzincan, Ağustos 2020

KISALTMALAR ve İŞARETLER

<i>Alm.</i>	Almanca	<i>T.</i>	Türkçe
<i>Ar.</i>	Arapça	<i>TDK</i>	Türk Dil Kurumu
<i>bağ.</i>	Bağlaç	<i>TDV</i>	Türkiye Diyanet Vakfı
<i>cüm.</i>	Cümle	<i>ü.</i>	Ünlem
<i>ç.</i>	Çoğul	<i>Üniv.</i>	Üniversitesi
<i>Çin.</i>	Çince	<i>Or.</i>	Orta
<i>e.</i>	Edat	<i>ö.</i>	Özel
<i>Es.</i>	Eski	<i>ys</i>	Yan Satır
<i>F.</i>	Farsça	<i>Yun.</i>	Yunanca
<i>f.</i>	Fiil	<i>zam.</i>	Zamir
<i>h.</i>	Hicri	<i>z.</i>	Zarf
<i>i.</i>	İsim	<i><</i>	Madde başı sözün asıl biçimi
<i>İbr.</i>	İbranice	<i>< ></i>	Fazla kelime
<i>Lat.</i>	Latince	<i>→</i>	Bakınız
<i>m.</i>	Miladi	<i>...</i>	Okunamayan kelime
<i>MEB</i>	Milli Eğitim Bakanlığı	<i>()</i>	Metinde yer almayan eksikliği gidermek için kullanılan eklemeyi gösterir.
<i>Moğ.</i>	Moğolca	<i>√</i>	Kök
<i>Örn.</i>	Örnek		
<i>sıf.</i>	Sıfat		
<i>Sans.</i>	Sanskritçe		
<i>s.</i>	Sayfa		
<i>SAV</i>	Sallallahu Aleyhi ve Sellem		

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
ÖZET	II
ABSTRACT.....	III
ÖN SÖZ	IV
KISALTMALAR ve İŞARETLER	VI
İÇİNDEKİLER	VIII
1. GİRİŞ	1
1.1 Eserler	16
1.1.1 <i>İnşâ-i Mergûb</i> Hakkında.....	16
1.1.2 <i>Luğat</i> Hakkında	18
1.2 Müellif.....	19
1.3 İmlâ Husûsiyetleri	20
1.4 Eserlerin Dil ve Üslûp Özellikleri.....	22
1.5 Yapılan Çalışmalar.....	24
1.6 Yöntem.....	24
1.7 Çeviri Yazı	26
2. METİN (ÇEVİRİ).....	27
3. DİZİN	85
4. SONUÇ	261
5. KAYNAKLAR	264

1. GİRİŞ

İnşâ kelimesi “neş’e” kökünden türetilmiş ve asıl kelime anlamı “*Halk etme, hasıl etme, yapma*¹”dır. İstılâh anlamı ise “*kaleme alma, nesir yazı, mektup yazma, güzel nesir yazma veya güzel yazılmış nesir*².”dir. Ayrıca, sözlükte önceleri “ortaya çıkarmak, icat ve ihdas etmek, yaratmak” manalarına gelen *inşâ* daha sonra “kurmak, üretmek ve yazmak” gibi anlamlarda da kullanılmış ve bu ikinci kullanımdan hareketle “yazmak, yazma sanatı ve kompozisyon” gibi anlamlar kazanarak zaman içerisinde resmî ve özel yazışmaların belirli bir usule göre yapılmasının inceliklerini ve mektup yazma sanatını ifâde eden ıstılâh hâline gelmiştir.³ İnşâ metinleri Arapça ve Farsça kelimelerin ve tamlamaların çok yoğun kullanıldığı dili ağır ve bir o kadar sanatlı bir nesir türüdür. Türkçe, ya bazı ek ve tamlamalarda yer almış ya da didaktik örneklerin başında bulunan sözlük kısmının madde başı kelimelerinin anlam karşılıklarında kullanılmıştır. Bu demek değildir ki Türkçe inşâ literatürü oluşmamıştır. İnşâ ilk olarak Arap edebiyatının daha sonra Fars edebiyatının bir parçası olarak ortaya çıkmış olsa da özellikle Osmanlı Devleti döneminde resmî yazışmalarda Türkçe kullanıldığı için Türkçeye bağlı olarak gelişim göstermiştir.

Arap edebiyatında bahsi geçen bilgi, münşeat mecmuaları ve divan katiplerine inşâ ilmini öğreten eserlerde görülmüştür. Fakat bu durum divan katipliği müessesesi daha ortaya çıkmadan önce Hz. Muhammed (SAV) döneminde ilk örneklerini vermiştir. İslam Devleti adına estetik kaygı barındırmayan resmî mektuplar yazılması gerekiyordu. Çünkü bu mektupların amacı islam dinini tebliğ etmektir. Buna bağlı olarak yazılan mektuplar anlaşılır yazılmış ve ayrıca İslam dininin tebliği amacıyla yazıldığı için mektuplarda anlatılmak istenilen konular Kur’ân-ı Kerim ayetleri ile desteklenmiştir. Hz. Muhammed (SAV) yazmış olduğu mektuplarda belli bir yapı oluşturmuş bu doğrultuda mektuplarına besmele ile başlamış, hitap kısmında

¹ TOVEN, Mehmet Bahaettin, *Yeni Türkçe Lügat*, TDK Yayınları, Ankara 2015, s. 312.

² DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2007, s. 441.

³ DURMUŞ, İsmail, *TDV. İslam Ansiklopedisi*, 22. C., TDV. Yayınları, İstanbul 2000, s. 334.

kendi adını yazdıktan sonra mektubu gönderdiği kişinin adını yazmış, mektubu gönderdiği kişiye yazdığı selam kısmından sonra *ammā ba'du* diyerek konuya giriş yapmıştır. Tekrar selam ve dua ederek mektubunu sonlandırmıştır. Hz. Muhammed'den (SAV) sonra İslam Devleti adına yazılan mektuplarda bu yapının üzerine yeni usuller eklenmiş ve mektuplar daha sistemli hâle getirilmeye çalışılmıştır. Dört halife döneminde Hz. Muhammed'in (SAV) mektup yapısından farklı olarak hitap kısmından sonra Allah'a hamd ve peygambere salât ile mektuplar devam ettirilmiştir. İslamiyetle birlikte iyice gelişen hitabet sanatı islamî unsurlarla birlikte varlığını sürdürmüştür. Bu husûsta Hasan Gültekin şunu tespit etmiştir: “Bu dönem mektuplarındaki genel üslup; Kur'ânî lafızların ve ayetlerin sıkça kullanılması, hadislerle yer verilmesi, az da olsa şiirin kullanılması, atasözleri ve hikmetli sözlerin kullanılması, kelime tekrarlarına yer verilmesi, secinin kullanılması, inşâî sigaların kullanılması, tezat sanatının kullanılması ve duyguların ifâdesine uygun kelimelerin seçilmesi şeklinde karşımıza çıkar.”⁴

İnşâ kelimesinin Arap edebiyatında ilk olarak ne zaman kullanıldığına dair bilgi edinilememiştir. Fakat Kudame b. Cafer h. 288 (m. 901) yılı civarında kaleme aldığı *Kitābü'l-Ḥarāc ve Şinā'ati'l-kitābe* adlı eserinin çeşitli yerlerinde bu kelimeyi ıstılâh olarak “inşâü'l-kitāb” (belirli bir usule göre mektup yazımı), “kitāb münşe” (kuralına uygun yazılmış mektup) ve “meclisü'l-inşâ” (dīvân-ı inşâ) şeklinde kullanmış, kelime daha sonra katiplik görevinde bulunan kişinin yaptığı işten başka “az veya çok düzenli mektup yazan bir kimsenin yaptığı iş” şeklinde geniş bir anlam kazanmıştır.⁵ Dört halife dönemiyle de bürokratik yapısını geliştiren İslam devleti o dönemdeki devletlerle yapılacak olan resmi yazışmaları yapmak üzere divan katipliği makamını oluşturmuştur. Bu makamın işlerinin en iyi şekilde yürütülmesi için telif edilen eserler, yazı yazma sanatı ve devletin kurumlarının yapısı gereği makamları arasındaki yazışmaların hitap kurallarını belirleyen kuralları içermiştir. Bahsi geçen telif eserler didaktik yapıya sahipti ve divan katipliği makamının ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik geliştirilmişti. Arap devletleri içerisinde divan katipliği makamı

⁴ GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009, s. 322.

⁵ DURMUŞ, İsmail, TDV. İslam Ansiklopedisi, 22. C., TDV. Yayınları, İstanbul 2000, s. 335.

Emeviler Döneminde Muaviye tarafından “Dīvānu’r-Resāil” adı altında kurumsallaştırılmış ve bu kurumda üstün nitelikli katipler çalıştırılmıştır. Katiplerin kurumlar arası yazışmalar konusunda yetişmeleri ve divan katipliği kurumunun iş usul ve esaslarının belirlenmesi amacıyla rehber risaleler yazılmıştır. Katiplik zamanla devlet kurumları arasında iyice benimsenmiş ve bu meslek önemli bir konuma ulaşmıştır. Abbasi döneminde de devam eden gelişmeler nedeniyle bürokratik yapı belirli bir düzen almış ve divan katipliği mesleğinin önemi iyice artmıştır. Katipler için yazılan kılavuz kitaplar, risalelerin sayısı bu doğrultuda artış göstermiştir. Abbasiler Farslar, Rumlar, Hintliler ve Türklerle münasebet kurması nedeniyle bu toplumların kültür ve edebiyatlarından etkilenmiştir. Sınırları genişleyen Abbasiler, devlet yönetimi gereği çeşitli divanların kurulmasını uygun bulmuşlardır. Divanlarda çalışacak katiplerin çok iyi yetiştirilmeleri çok önemli bir hâl almaya başlamış ve çok iyi yetişen katipler hem devletin yüksek makamlarında çalıştıkları hem de iyi bir kazanç elde ettikleri için refah içinde yaşamışlardır. Doğal olarak bu meslek rağbet görmüş ve birçok eser bu doğrultuda kaleme alınarak inşâ sanatının gelişmesine katkı sağlamıştır. İnşâ, Arap edebiyatında Eyyubiler Döneminde Moğol baskılarından Eyyubilerin devletine kağan edip ve alimlerin vesilesiyle hem edebî hem de estetik olarak önemli oranda gelişimini bu dönemde sürdürmüştür.

Fars edebiyatında ise inşâ, İslamiyete kadar “mektup yazma” ile karşılanan Pehlevice bir kelime olan “nāme nevīsī” ile adlandırılmıştır. Bu zamana kadar eski İran’da padişahların katiplerine “debîr” adı verilmiştir. Debîrlerin “nāme” adı verilen risalelerinde toplum ve nezaket kuralları yer almıştır. Yani inşâ resmî mektup yazma işi dışında kullanılmıştır. İslamiyetin İran’da etkilerini göstermeye başlamasıyla *inşâ* ‘mektup yazma sanatı’ anlamında kullanılmaya başlamıştır. Önceleri Arap dili ve kültürünün bir taklidi olarak başladığı için Arapça olarak verilen eserler inşâ sanatının Fars edebiyatında ortaya çıkışını geciktirmiştir. İslamiyet sonrasında Fars edebiyatında inşâ, ilk örneklerini Gazneliler Döneminin son zamanlarında vermeye başlamıştır. Gaznelilerin hem tarihçisi hem de divan katibi olan Beyhakî’nin mektuplarında ilk Farsça örnekler görölmüştür. Fakat Fars edebiyatına genel olarak bakılırsa inşâ geleneğine uygun Pehlevice *ender āyinnāmek-i debîrī* eserini en eski örnek olarak

gösterilmesi uygundur. Belirli bir sistem içerisinde Fars edebiyatında inşâya bakıldığında, “Muhammed b. Abdülhalik el-Meyhenî *Destûr-i Debîrî* adlı eserinde bir edebî tür olarak mektupları “sultâniyat, ihvâniyat, mehâzir” olmak üzere üçe ayırır. İdarî ve divanî mektuplarla resmi yazışmalar, fermanlar, menşurlar, tevki’ler, fetihnâmeler, şikestnâmeler, sevgendnâmeler sultâniyat; özel yazışmalar, kutlama, baş sağlığı, teşekkür, çağrı, şikayet, gibi konulara dair mektuplarla alim ve mutasavvıfların didaktik amaçlı mektupları ihvâniyat türünü oluşturur. Taahhütnâme, şehadetnâme, akidnâme, vasiyetnâme niteliğindeki mektuplar da mehâzir grubunda ele alınır.”⁶

Samani Devleti ile Gazneli Devleti’nin ilk zamanlarında sade bir nesirle “mürsel” adı verilen mektuplar görülmektedir. Anlaşılır bir dille ve sade bir Farsçayla yazılmış olan bu mektuplarda Arapça sadece terimlerde kullanılmıştır. Kısa ve sıralı cümlelerin yanı sıra hem anlamın ön plana çıkabilmesi hem de sözün süslenmesi için ayet, hadis, şiir ve rivayetlere başvurulmuştur. İnşâ konusunda Fars edebiyatı açısından Selçuklularında etkileri olmuştur. Çünkü Selçuklu Devleti Türkler tarafından kurulmuş olmasına rağmen resmî dil olarak Farsçayı kullanmıştır.⁷ Bu dönemin inşâ örnekleri ve inşâ kurallarına dair eserleri Farsça olarak yazılmıştır. Selçuklu padişahı Alparslan ve Melikşah’ın vezirlik görevini yapan Nizamülmülk (M. 1064-1092 yılları arasında Büyük Selçuklu Devleti vezirliği görevini yapmıştır.)⁸ vesilesiyle yetişen şair ve yazar sayısı açısından Fars edebiyatı en parlak dönemini yaşamıştır. Bu dönemde şair ve yazarlar himaye edilmiş ve Nizamülmülk adıyla kurulan medreselerde İslamî ilimlerin gelişmesini sağlamıştır. Fakat Moğolların istilaları nedeniyle devlet yönetiminin değişmesi divanlara olan ihtiyacı azaltmıştır.

Türk Edebiyatında inşâ, Arap ve Fars edebiyatlarında bir dil bilimi terimi ve resmî yazışmaları konu edinen bir disiplin olarak kazandığı anlamın yanında bir tür

⁶ KANAR, Mehmet - KURTULUŞ, Rıza, *TDV. İslam Ansiklopedisi*, 22. C., TDV. Yayınları, İstanbul 2000, s. 337-338.

⁷ GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009, s. 325.

⁸ ÖZAYDIN, Abdülkerim, *TDV. İslam Ansiklopedisi*, 33. C., TDV. Yayınları, İstanbul 2007, s. 194-196.

kompozisyon tekniği ve güzel yazı yazma sanatı olarak da anlaşılmıştır.⁹ 14. yüzyıla kadar ağırlıklı olarak manzum eserler görülürken Türk Edebiyatında mensur eserler, Arapça ve Farsçadan telif ya da tercüme edilen eserler sayesinde kendini göstermeye başlamıştır ve bu eserlerin çoğu Türkçe ile yazılmıştır. O dönemde beyliklerin başında bulunan idarecilerin Arapça ve Farsça bilmemeleri, halkın dini duygularının tatmin edilebilmesi ve onlara bu eserleri en iyi şekilde aktarabilmek nedeniyle eserler Türkçeye tercüme edilmiştir. Tercüme eserlerin ve inşâ eserlerinin Türkçe benzerleri de yazılmaya başlamıştır. Selçuklular vasıtasıyla geliştirilen Fars inşâ geleneğinin edebiyatımızdaki en eski örneği Türkçe olarak kaleme alınmış olan Ahmed-i Dâ'î'nin *Teressül* adlı eseridir. “Teressül, inşâ sanatından bir ilmin adı olup muhatabın mevkîine uygun hitap etme usullerini öğretir. Ahmed-i Dâ'î'nin eserinde de bu isme uygun olarak, padişahıan hekime ve babadan amcaya kadar kime nasıl hitap edileceği ile ilgili formüllere yer verilmektedir.”¹⁰ Ahmed-i Dâ'î'nin *Teressül*'ünün yanında Yahya el-Kâtib'in *Menâhicü'l-İnşâ*'sı, Hüsamzâde Mustafa Efedi'nin *Mecmuâ-yı İnşâ*'sı ve Mehmed b. Edhem'in *Gülşen-i İnşâ*'sı da örnek olarak gösterilmektedir.

Osmanlı Devleti'nin 13. ve 14. yüzyıllarda Anadolu'da birliği sağlamak adına sürekli savaş hâlinde olması Osmanlıya has bir edebî kültür yapısının oluşmasını geciktirmiştir. Yine de Arapça ve Farsçadan tercüme edilen Kur'ân me'âl ve tefsirleri ile dinî eserler bu dönemin edebî dünyasına etki etmiştir. Sade dille ortaya çıkan bu eserlerin yanı sıra 15. yüzyıldan itibaren Arap ve Fars edebiyatında oluşumunu tamamlamış nesir eserler ile sanatlı söyleyişler, süslü ve secili metinler Türk Edebiyatı'nda daha fazla yer almaya başlamıştır. Çünkü bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren büyüyen ve gelişen devletin sosyal ve kültürel yapısı da gelişmiştir. Buna bağlı olarak Türkçe'ye olan rağbet azalmış hatta bazı sanatçılar tarafından Türkçe'nin

⁹ UZUN, Mustafa, *TDV. İslam Ansiklopedisi*, 22. C., “İnşâ”, TDV. Yayınları, İstanbul 2000, s. 338-339.

¹⁰ GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009, s. 330.

anlatılmak isteneni karşılayamadığı savunulmuştur. Hatta Ziya Paşa Osmanlı dönemindeki şairleri kendi şiirimizi geliştirmeyi hiç düşünmedikleri için suçlar.¹¹

Eski edebiyat döneminde yoğun olarak kullanılan tür “*nazm*”dır. Bu dönemin ünlü sanatçıları nesri nazma tercih etmemiş ve tercih etmediği gibi de sıradan bularak tenezzül etmediklerini beyan etmişlerdir. Her ne kadar nesre tenezzül etmemiş ve inşâyı ikinci bir alan gibi görmüş olsalar da inşâ metinleri yazmaktan geri durmamışlardır. Önceleri nesre mesafeli olan sanatçılar daha sonra hünerlerini sergilemek amacıyla örnek inşâ metinleri yazmış ve bu metinleri de mecmualarda toparlamıştır. Hüner gösterme merakıyla inşâ, resmî mecradan çıkarak yavaş yavaş husûsîleşme yönünde eğilim göstermeye başlamıştır. Çoğunlukla resmî yazışma kaidelerini içinde barındırırken hemen hemen her tür belagat kurallarına uygun yazılmış nesir metinler artık inşânın içinde yer almıştır. İlerleyen zamanlarda eski edebiyatta sanatçıların maharetlerini sergiledikleri inşâ metinleri artmış, gittikçe nesir yazmak üstün bir kabiliyet olarak kabul edilmiş, sanatlı nesir yazmak Fatih döneminden itibaren yüksek zümre edebiyatı hâline gelmiştir. Fatih Sultan Mehmed devlet idaresine dair usul, esas ve talimatların bulunduğu ve özellikle yazışmaların nasıl yapılması gerektiği husûsunda içinde bir bölümünde bulunduğu *Kanûn-nâme-i Âl-i Osmân*’ı yürürlüğe geçirmiştir. Yazışmaların nasıl yapılması gerektiği, bu bölümde katip görevi yapan kişilerin yazışmalarda kime nasıl hitap edeceği konusunda örnekler verilmiş ve bu da kanunlaştırılmıştır. Artık bu tarihten sonra kaleme alınan inşâ metinleri bu kanun gözetilerek yazılmış ve en azından inşânın nasıl yazılması gerektiği, nasıl oluşturulacağı, inşâda görülen hataların ve kusurların nasıl giderileceği konuları belirlenmiştir. Ayrıca inşâ ilmini tam anlayabilmek için “sarf ve nahiv bilmek, maani, beyan öğrenmek, meşhur divanları okumuş olmak, güzel kaleme alınmış tarih, ahlak ve edebiyat kitaplarını mütalaa etmek, bazen düşüncelerini yazıya dökerek varsa imla yanlışlarını tashih etmek, bozuk ifâdelerden kaçınmak gerektiği”,

¹¹ DONBAY, Ali, Tanzimat Dönemi Tenkit Anlayışı Çerçevesinde: Ziya Paşa’nın “Şiir ve İnşâ” Makalesi, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 10. Sayı, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 2001, s. 186.

bilinmesi gereken özelliklerdendir.¹² İnşâ bu kaideler ile bir zemine oturtulmuş ve sistemli örnekler çerçevesinde gelişimini devam ettirmiştir.

Bir önceki dönemde Ziya Paşa'nın nesir örnekleri olan “Tazarrunâme” ve “Maarifnâme” eserlerinin ardından 16. yüzyıla geldiğimizde inşâ metnilerindeki dilin iyice ağırlaşmış olduğu görülmektedir. Nesir, bu yüzyılda daha yapmacık daha süslü bir hâl almıştır. Arap ve Fars edebiyatlarını iyi bildiğini göstermek için birbirleriyle yarış hâlinde bulunan sanatçılar nesirin yapısını iyice bozmuştur. Eserlerde asıl konu daha az dile getirilerek sırf sanatlı söyleyiş uğruna cümleler gereksizce uzatılmıştır. Gökyay bu konuya değinerek; “En düz düşünceler, en karışık benzetmelerle anlatılmağa başlandı. Dışa gösterilen bu özen, asıl konunun boşlanmasına yol açtı.”¹³ diye düşüncesini dile getirmiş ve konunun özüne işaret etmiştir. Dönemin önemli temsilcileri ve eserlerine değinecek olursak Feridun Bey'in *Münşeâtü's-Selatîn*'ini, Sarı Abdullah'ın *Düstûru'l-inşâ*'sını ve Okçuzâde Mehmet'in *Münşeât*'ı örnek gösterilebilir. 17. yüzyılda da inşâ sanatının sınırları iyice zorlanmış ve inşâ sanatı anlaşılabilir bir hâl almaya başlamıştır. Bu dönemde münşeât yazmış, inşâyı bir sanat dalı olarak irdelemiş ve inşânın klasik yazarları diyebileceğimiz sanatçıları Veysî ve Nergisî'dir.

Tanzimat dönemine kadar sefaretnâmeler, biyografiler, şairler tezkireleri gibi nesir türleri sıkça görülmüştür. Tanzimatla birlikte yeniden yapılanma sürecinin başlamasının ardından inşâ geleneği yerine farklı yazışma usulleri getirilmiş, kullanılan ifâdeler ve hitaplar değiştirilmiş, hatta bazıları kullanılmamaya başlamıştır. Kitabet dairesi kurulmuş ve bu dairedeki eserler “resmî ve husûsî kitabet” adı altında iki kısma ayrılmıştır. Bu eserler ders kitabı ya da yardımcı kitap mahiyetinde kaleme alınmıştır. Divan katipliği makamı işlerinin yürütülmesinden, mektup yazma adabından tutun da bürokratik makamlar arasındaki yazışmalar gibi işlerden katipler sorumlu tutulmuştur. Yazışmalara tanzimatla beraber *kitabet* adı verilmiş, özellikle resmî yazışmaların kurallarına dair talimatlar çıkarılarak inşâ geleneği köklü bir

¹² HAKSEVER, Halil İbrahim, *Eski Türk Edebiyatında Münşeâtlar ve Nergisi'nin Münşeâtı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniv. Malatya 1995, s. 5.

¹³ GÖKYAY, Orhan Şaik, *Tanzimat Dönemine Değın Mektup*, *Türk Dili Dergisi*, 274. Sayı, TDK Yayınları, Ankara 1974, s. 17.

değişime girmiş ve çıkarılan talimatlar kitabet eserlerinde kullanılmıştır. Bu dönemde artık inşâ geleneği, sanatçılar tarafından değil devlet adamları tarafından şekillendirilmeye başlamıştır. Yeri geldiğinde yazışma adabıyla alakalı ders kitapları yazılmış ve bunlar okullarda ders olarak okutulmuş yeri geldiğinde her kurum ayrı ayrı kendi yazışma usullerini belirlemiş ve yine bunları *kitâbet-i adliyye*, *kitâbet-i askeriyye* vb. adı altında kitaplaştırmıştır.¹⁴

İnşâ, mensur eserlerle birlikte artık yeni bir ilim ve meslek tanımı olarak anılmaya başlamış ve bürokratik yapının bir vazgeçilmezi hâline gelmiştir. İnşâda öncelikli amaç anlatılmak istenenin en güzel şekilde ifâde edilmesidir. Buna bağlı olarak metinlerde ustalık gösterilmesi bir gelenek hâline gelmiş ve inşâ böylece bir ilim hâline dönüşmüştür. Bu ilmin kaidelerine göre hazırlanan metinler oluşturulmaya başlanmış ve bu metinlere münşeât adı verilmiştir.

Münşeât sözlükte “yazılmış, kaleme alınmış şeyler, bir yazarın edebî değer taşıyan nesirlerinden ve mektuplarından meydana gelen ve yazı heveslileri tarafından örnek olarak kullanılan dergilere verilen ad”¹⁵ olarak geçmektedir. İnşâ metinlerinin bir araya getirilmesi ve münşeâtlardan ehemmiyet arz edenlerin derlenmesiyle münşeât mecmuaları ortaya çıkmıştır. “Düzyazı yazarlara, genel olarak “münşî” adı verilmektedir. Bunların türlü ad altında yazdıkları yazıların, özel ya da resmî mektuplar da içinde olmak üzere, toplandığı kitaplar da “münşeât” diye anılır.”¹⁶ Münşeâtlar ya bir yazarın bütün nesir yazılarını içermiş ya da farklı yazarların nesir örnekleri yeni yetişenlere örnek olması amacıyla bir araya getirilmiştir.

Münşeâtlarda konu sınırlaması pek bulunmamaktadır. Resmî yazışma örnekleri, mektuplar, şairler hakkında tezkireler, bir şairin şiirleri, şahsi yazışmalar, dini hikayeler vb. gibi birçok örneği münşeât mecmualarında bulmak mümkündür. Kısacası edebî değer taşıyan her nesir örnek münşeâtlarda yer alabilir. Münşeâtlar

¹⁴ GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009, s. 334.

¹⁵ AYVERDİ, İlhan, *Kubbealtı Lugatı - Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, “Münşeât”, Seçil Ofset, İstanbul 2010, s. 881.

¹⁶ GÖKYAY, Orhan Şaik, *Tanzimat Dönemine Değin Mektup*, *Türk Dili Dergisi*, 274. Sayı, TDK Yayınları, Ankara 1974, s. 18.

dönem sanatçıları için çok da özgür bir mecra olmamıştır. Çünkü inşâ kuralları dahilinde kaleme alınan metinler dönem sanatçılarını kısıtlamıştır. Ayrıca eski edebiyat dönemleri gibi dönemlerine ayrılabilir bir durum bulunmamaktadır.

Agah Sırrı Levend münşeat mecmualarını konularına göre şöyle sınıflandırmaktadır:

1. Resmi yazıların toplanmış olduğu mecmualar: Yahya b. Mehmed Kâtib, *Menāhicü'l-inşā*; Feridun Bey, *Münşeātü's-Selātîn*; Sarı Abdullah, *Düstüru'l-inşā* ile değişik asırlarda yazılmış çok sayıda münşeat mecmuaları bu türdendir.
2. Yalnız bir şairin mektuplarının toplanmış olduğu mecmualar: Ali Şir Nevāi, Lāmiî, Şeyhülislam Ebussuud, Gelibolulu Âlî, Nābî gibi pek çok şairin yazmış olduğu münşeatlar bu grupta incelenebilir.
3. Münşeat ya da mecmua adı altında “ümerā, hükemā, havātin, sadaāt, şuarā, ulemā, guzāt, kuzaāt, meşāyih, vüzerā” için yazılacak yazılar başlıkları, hâtimeleri, bu yazılara uygun düşecek cümleler ve örnekler veren eserler: Nābî, Rāşid, Rāzi ve Fasih Ahmed Dede'nin münşeat mecmuaları bu türe örnek teşkil etmektedir.
4. Başka başka şairlerin mecmualarının toplanması suretiyle oluşturulan mecmualar: Okçu-zāde, Veysî, Nergisî, Şerif, Sabri vs. şairlerin münşeat mecmuaları bu grupta ele alınabilir.¹⁷

Levend'in bu gruplandırması münşeat konusunda en genel ifâdeleri kapsamaktadır. Bu gruplandırmayı resmî ve husûsî yazılmış mektupların toplandığı münşeatlar olarak iki gruba da ayrılabilir. Bu yüzden münşeatlarda daha önce bahsedilen kültür, edebiyat, siyaset ve ekonomiye dair ne varsa bulunabilir. Her bir münşeat yazıldığı döneme ait devlet geleneğini, halkın ekonomik durumunu, siyasetini, problemlerini, kurallarını, ilgi ve ihtiyaçlarını, dil yapısını yansıtır. Bu da edebiyat ve diplomasi tarihi açısından araştırılmaya değer bilgiler içerdiğini gösterir. Çünkü münşeat mecmualarının bir kısmı didaktiktir. İnşâ yazmaya başlayan, resmî

¹⁷ LEVEND, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi*, Cilt 1, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1989, s. 113-114.

mektubun usul ve esaslarını öğrenmeye başlayan münşî adaylarını yetiştirmek amacıyla kaleme alınmış veya derlenmiştir. Bu metinlerde yazılacak mektupların bütün unsurları, kural ve kaideleri belirlenmiştir. Diğer bir kısımda daha çok husûsi yapıda olup derleme münşeatlar ile ünlü şairlerin mektuplarının suretlerinin bir araya getirilmesiyle oluşturulmuştur. Bu şairler çoğu zaman eşine, dostuna, arkadaşına veya devlet adamlarına yazdıkları bu mektupları kendileri bir araya getirmişlerdir. Derlenen münşeatlarda ise resmî yazışma suretleri ve ünlü şairlerin bahsi geçen mektupları ya da sadece resmî yazışma suretleri ile sadece ünlü şairlerin bahsi geçen mektupları bulunmuştur. Bütün bu husûslar Mustafa Kaşka'nın çalışmasında aşağıdaki şekilde yer almaktadır:

1. Mektupta yazı ve ifâdeye son derece dikkat etmek gerekir. Yazılacak mektup ne kadar güzel olur ise bir kimse muhatabına kendisini ifâde etmiş olur.
2. Yazılacak şey kaidelerine uygun ve makamına uygun yazılabilmelidir. Sözü yerli yerinde kullanmak şarttır. Aslolan herkesin makam ve mertebesine münasip kelimeleri en güzel şekilde “ahsen-i vech” yazmaktır.
3. Mektuplar yazan ve yazılanın makamına göre; üst makamdan alt makama, alt makamdan üst makama veya eşit makamlar arasında olmak üzere üç gruba ayrılır. Üst makama yazılan mektuplar yalvarma üslûbuyla üçüncü şahıs kipiyle yazılır. Üst makamdan alt makama ise bunun tam tersi olur ve soru-cevap şeklinde yazılmaz, büyüklük edatları kullanılmaz. Akrandan akrana yazılan mektuplarda ise mertebeye göre saygı edatlarını içeren ve gönül okşayan kelimelerle dostluğa riayet edilir. Ne kadar iltifatlı sözler yazılırsa aradaki muhabbet o derece artar. Bunu yaparken de ifrat ve tefritten uzak olmalıdır. Zîra fazla övgü yerine göre yergi (tarîz) yerine geçer.
4. Mektubun başlangıcına muhtevaya uygun olarak başlanmalıdır. Satırların evveline Allah'ın isimlerinden birini “hüve” lafzına bitiştirerek yazmak hem bir kaidedir, hem de muhatabdan beklenenin yerine gelmesine yardımcı olur.

5. Mektubu gönderen eğer üst makamda ise isminin yanına “muhibb-i muhlis” veya “muhibb-i müştak” diye yazılmalı; eğer müsavi ise “da’i-i muhlis” veya “da’i-i devlet” şeklinde yazılmalı; şayet alt makamda ise “ekabü’l-abd”, “ahkarü’l-ibad”, “ez’afü’l-huddam”, “mine’n-nahifi’z-za’if”, “abd-i fakir”, “çāker-i dirīne” ibarelerinden uygun olanı imza olarak yazmalıdır.
6. Eğer mektup üst makama yazılmışsa imza sol tarafa; eşit makama yazılmışsa sağ tarafa yazılmalıdır.
7. Mektup ve arz-ı hâl üst makamdakine gönderilmişse satırların yazımına kağıdın ortasından başlanmalı; akrandan akrana veya alt makama yazılmışsa kağıdın üst tarafından başlanmalıdır.
8. Alt makamdan üst makama yazılan kağıdın satırları sık; üst makamdan alt makama yazılanın satırları seyrek olmalıdır.
9. Nücüm ehline göre uğursuz sayılan dörtgen şekilden kurtulmak için kağıdın bir kenarı kesilmelidir.
10. Eğer mektuplarda hitap olur ise; sena, dua, mektup yazılanın ismi, selam, iştıyak arzı, mülakat talebi, yazış tarihi, ahvalin bildirilmesi, yardım bekleme ve dua sırasıyla yazışma ideal mektubun şartlarındandır.
11. Kendisine mektup gönderilenin rütbesine, edebe riayet gerekir. Gönderilenin mevkii yüksek ise ismin yazılmaması (eşit ise yazılması) gerekir.
12. Gönderilenin alt mevkide ise istek ve duanın kabulü ricası, mektup yazılan kişi ile uzun zaman ayrı kalınmamışsa iştıyak rüknünün yazılmaması gerekir.
13. Gönderen alt rütbede ise ahvalin bildirilmesi, rüknün saygılı bir ifâde ile yazılması, zaman ve mekan uzak değilse tarih yazımının terki, gönderilene “hitap” kipiyle değil de “gaip” kipiyle yazılması (fülan nesneyi talep etmişlerdir) gibi gerekir. Üst makamdan alt makamdakine çokluk kipiyle

yazılmaması, ahvalin bildirilmesi, selam rûknüne bitişik olması, selam ile ahvalin bildirilmesinin aynı kip ile yazılmış olması gerekir.¹⁸

Münşeat mecmualarında bahsettiğimiz resmî yazışma kuralları ya da husûsî mektupların yanı sıra sanatlı nesrin bazı türleri de yer almıştır. 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarında münşeat mecmuaları *İnşâ-i Mergûb* adını taşır ve bu mecmuaların sonlarında hicri takvimin harf karşılıkları, çarpım tablosu, çeşitli hesaplama örnekleri, ilaç tarifleri gibi pratik bilgilerin yer aldığı nüshalar görülmektedir.

İnşâ ile ilgili kaynaklardaki tanımlara göre, secî denilen vezinli kelime kafiyesine dayalı, zincirleme tamlamalarla oluşturulmuş cümleler kullanarak herhangi bir konuda yazı yazan veya eser kaleme alanlara, sanatkâr vasfını da taşıdığı için *münşî*; devlet dairesinde görevli olup resmî yazışmaları kaleme almakla görevli kişilere de *kâtib* denilmektedir.¹⁹ Münşîler katip olarak devlet kademesinde görev alırlardı ve münşî ünvanı olanlar divan katipliğinin en üst kademesinde yer alırlardı. Bu yüzden inşâ alanında her eser yazan münşî değildir. Çünkü inşâ yazıları yüksek bir kültür birikimi gerektirmektedir. Katib olacak kişinin belagat, fesahat ve hitabet gibi ilimleri en iyi şekilde öğrenmesi, Arapça ve Farsçayı çok iyi bilmesi gerekiyordu. Çalışılan *İnşâ-i Mergûb* adlı yazmada katip olacak kişinin gereklilikleri şöyle yer almaktadır:

“[4b] ⁽¹⁾ Heyyinu’l-İnşâ’i’l-Mergûb

⁽²⁾ *Bismi’llâh celle celâluhû ve ‘amme nevâ⁽³⁾lühü ammâ ba’d.* Şöyle ma’lûm-ı şerîf ola ki işbu ⁽⁴⁾ ‘ilm-i inşâ’ gâyet bir laţîf ‘ilmdir ki okuyup ⁽⁵⁾ yazan kâtiblere elzem lâzımdır ve dahı [5a] ⁽¹⁾ beyne’l-cumhûr ehemmu’l-‘umûr ve eşref-i şanâyi’ dühûriyet ⁽²⁾ gerçi haţtı kâtibin zîbâ gerek bî ...²⁰ bî-mişl ve bî-hemtâların ⁽³⁾ hûsn-i haţı için hurûfun nakşıdır. Kâmile imlâ ⁽⁴⁾ ile inşâ’ gerek. Bes imdi kâtib-i mekâtib ⁽⁵⁾ olanlara

¹⁸ KAŞKA, Mustafa, *Divan Edebiyatı’nda Münşe’at Geleneği ve Hoca Neş’et’in Mektupları*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2000, s. 17-18-19.

¹⁹ GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009, s. 320.

²⁰ “...” okunamamıştır.

gerekdir ki qavā'id-i imlāyī bilüp her kişiniñ ⁽⁶⁾ mertebesine lāyık mīqdārına muṭābık ⁽⁷⁾ elqāb taḥrīr ēyleye ve daḥı mektūbuñ itmāmında **[5b]** ⁽¹⁾ tāriḥ yaza. Mektūbuñ rükn-i a'zamı ve şartı ⁽²⁾ mü'ekkedidir ve bundan faşlu'l-fī-beyāni'l-ḥāşıl ve daḥı ⁽³⁾ ma'lūm ola ki qalem ne gāyet yek ve ne gāyet mülāyim ⁽⁴⁾ ola. İ'tidāl üzere olmağ gerekdir. Surḥ renk ⁽⁵⁾ olup ve gāyet ok gibi müdevver ve müstakīm olup ⁽⁶⁾ inḥirāk ve i'vicācdan berī ola ve gāyet ⁽⁷⁾ daḥı kūtāh olmaya ve daḥı kātibiñ qalemtırāşı **[6a]** ⁽¹⁾ müte'addid olmaşı lāzım ve bārī hiç olmaz ise ⁽²⁾ iki gerekden birini tırāşa qalem içün isti'māl ēde ⁽³⁾ ve birini daḥı ancak qat' içün hıfz ēde. Zīrā ⁽⁴⁾ qalemtırāş gāyet tīz olmazsa qat' daḥı ⁽⁵⁾ tīz şāf olmaz. Yazınıñ ḥüsni, qalemiñ ēyüliginedir. ⁽⁶⁾ 'Azīzim veled-i āgāhım şümme dibācā lāzımesince iş'ār olına."

Münşeatta yer alan yukarıdaki bölüme göre; "İnşâ ilmi pek hoş bir ilimdir ve inşâ, güzel yazmak için harflerin nakış gibi dizilmesidir. Kamil olana imla ve inşâ gerekir. Şimdi ise mektup katiplerinin imlanın kurallarını bilmesi, mektubun muhatabının mertebesine göre uygun lakapları yazabilmesi ve mektubun sonunada tarih yazması gerekmektedir. Mektubun en kuvvetli ve önemli şartı kalem ve kalem ne hafif ne de yumuşak olmalıdır. Ölçülü olması gerekir. Kırmızı renkte ve ok gibi yuvarlak ve dosdoğru olmalıdır. Yırtmaktan ve eğilmekten uzak olmalı, kısa olmamalıdır. Katibin kalemtırışının çok sayıda olması lazımdır ve bari hiç olmazsa iki kalemtırıştan birini kalemi tıraş etmesi için kullanmalı ve birini de kesme (kalem ucunu çatlatmak) için saklamalıdır. Kalemtırış yeterince keskin olmazsa kesmek (kat' 'kesmek', kalemin ucunu çatlatmak) zorlaşır ve düzgün olmaz. Yazının güzelliği ve kalemin iyiliği için bu şartları katibin bilmesi gerekir."

Oğuzhan Şahin de çalışmasında münşîleri dört sınıfa ayırmıştır. Hakîkî münşî:

- Fikr-i kavîm ve tab'-ı müstakîm sahibi,
- Arapça ve Farsça'ya kâdir,
- Sarf, nahiv, me'ânî, beyan ve bedî gibi edebî ilimlere vâkıf,
- Belâgati ve fasih şiirleri yeterince incelemiş,
- Hâfız; en azından kesret-i tilâvet sahibi,
- Âyet ve hadisleri iyi bilen,

- Eşsiz hükümler ve misallerle yüklü,
- Fıkraları birbirine rabt edebilen,
- Galat tabirlerden uzak duran,
- Nazım ve nesirde herkesin kelimatının mertebesine arif, kendi sözlerini mertebe-i a'lâya ulaştırmaya kuvvet ve becerisi olan, mertebe-i ednâdan sakınan, ayet ve sahih hadisleri iyi bilip mahallinde kullanabilen,
- Yazı ile alakalı hat, tezhip, cilt işinden iyi anlayan, bütün ilim ve fen üzerinde konuşabilen, her fende kitap telifine teşebbüs edebilen bir kimse hakikî münşî olarak nitelendirilmiştir.

İkinci kısımdaki münşîler ise kuvvet-i inşâya malik olmayıp lâkin terākib-i bülegânın çoğunu zapt eyleyip birbirine rabta kâdir-selâset ve metânete riayet eyleyen kimselerdir. Bu gruptakiler inşâ kabiliyetine sahip değildirler, ancak belâgat sahiplerinin terkiplerini zapt u rabta muktedirlerdir. Üçüncü grup münşîler bülegânın fıkralarını rabt eder ancak bunları birleştirip yazıya bir akıcılık kazandıramazlar. Dördüncü gruptaki münşîler bülegânın fıkralarını asla rabt etmiş değil iken ettim zannedenlerdir ki bunlara *kâtîp* denilir.²¹

Mektup yazarken katiplerin en başta dikkat etmesi gereken kurallardan biri mektubun gönderileceği makama göre yazılmasına dikkat etmesidir. Eğer mektup üst makamdaki birine gönderilecekse gönderilen kişinin adının yazılmaması gerekmektedir. Bu edebe aykırı bir davranış olur. Yalvarır üslupta olmalı ve üçüncü şahıs kipiyle hitap edilmelidir. Üstten asta gönderilecek bir mektupta ise bu durumun tam tersi söz konusudur. Ayrıca isteğin ve duanın kabul edilmesi için ricacı olunur. Soru sorulmaz ve üçüncü şahıs kipiyle hitap edilmez. İki denk makam arasında ise saygı ifâde eden kelimeler yer almalı, karşıdaki kişinin hoşuna gidecek iltifatlarda bulunulmalı ve gönderilen kişinin ismi yazılmalıdır. Mekan ve zamanın uzak olmaması durumunda ise tarih kullanılmamalıdır.

²¹ ŞAHİN, Oğuzhan, *Mecmu'a-i Münşeat TDK Ktp. A. 363/1 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniv. Kayseri 2005, s. 18.

Kütükoğlu mektubun 10 şartını şöyle ifâde etmektedir:

1. Gönderen ve gönderilenin rütbelerine riayet edilmelidir.
2. Eğer gönderilen, gönderenden üst makamda ise isminin yazılmaması tercih edilir. Ancak gönderenin meşayıhten olması hâlinde bu husûsa riayet edilmeyebilir. Gönderen ile gönderilenin mevkileri eşit ise gönderilenin ismi yazılır.
3. Gönderilen gönderenden daha aşağı bir mevkide ise iştiyak ile görüşme talebi yerine iyi niyet, devletin bekası, ricanın kabulü ve muradın hasıl olması yazılır.
4. Uzun süredir ayrı değıller ise iştiyak kısmının da yazılmaması tavsiye edilir.
5. Gönderenin rütbesi aşağı ise *Sâmi’-i hüddâm-ı zevi’l-ihtirâm i lâm olunur ki ...* şeklinde bir ifâde kullanılması gerekmektedir.
6. Uzun zaman geçmemiş bulunması ve mekanın uzak olmaması hâlinde tarih rüknü ihmal edilir.
7. Gönderilene gaib sıygası kullanılıp şahsen hitap edilmemelidir. Mesela “... *talep etmişsin*” denilmeyip “ *taraflarından ... talep etmişler*” şekli kullanılmalıdır.
8. Üstten alta yazılan mektuplarda “... *edesiz*” şeklinde çoğul sıygası kullanılmamalıdır.
9. İlâm-ı hâl rüknü, selam rüknüne bağlı olmalıdır.
10. Selâm iblağı ile hâlini ilam rükünlerinde kullanılan sıygalar aynı olmalıdır.²²

Mektupların dış yapısı incelendiğinde kağıdın sadece ön yüzünün kullanıldığı, arka yüzünün ise kullanılmadığı görülmüştür. Genellikle kağıdın sağ tarafında büyük bir boşluk bırakılırken sol tarafında ise olabildiğince boşluk bırakılmamıştır. Kelimeler, kağıdın sol tarafına yukarıya doğru bir kavisle üst üste gelecek şekilde sıkıştırılarak yazılmıştır. Sağ tarafta bırakılan boşluğa mühür, imza, sahh ve derkenar

²² KÜTÜKOĞLU, S., Mübahat, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Neşriyat, İstanbul 1998, s. 222.

gibi kayıtların yapıldığı görülmüştür. Kağıdın üst tarafında da büyükçe bir boşluk bırakılmış ve bu boşluğa ya tuğra çekilmiş ya da buyuruldu, telhîs gibi yazılar yazılmıştır. Mektup eğer üst makamdan alt makama yazılacaksa kağıdın ortasının yukarısı, alt makamdan üst makama yazılacaksa kağıdın ortasının aşağısından yazıldığı görülmüştür.²³

Mektubun iç yapısına bakıldığında genellikle üç ana bölüm görülmektedir. Bu bölümlerin birincisi **giriş** kısmıdır. Giriş kısmında **elkâb** denilen bölüm bulunur ve bu bölümde mektup gönderilen kişinin makamına göre övgü, saygı veya gönül okşayıcı cümleler yer alır. Yine giriş kısmında **duâ** bölümünün de olduğu bilinmekte ve dua bölümünde mektup gönderilen kişiye dua edildiği görülmektedir. Bölümlerden ikincisi **metin** kısmıdır. Bu bölüm **dîbâce** ile başlar. Dibace “ön söz, başlangıç” anlamına gelir ve mektupta asıl anlatılmak istenen konuya geçişi sağlar. Mektup gönderilen kişinin hâli hatrı sorulur, dua edilir ve gönül okşayıcı cümleler dile getirilir. Yani gönderici muhatabını bu bölümle birlikte talebe hazırlar. **Talep** mektubun sınırı olmayan bölümüdür. Bu bölümde her konu yer alabilir. Mektubu yazan kişinin makamına uygun ifâdelerle başlayıp bitmelidir. Bölümlerden üçüncüsü **sonuç** yani **hâtime** kısmıdır. Bu kısımda mektubun gönderildiği kişiye yine dua edilir, kişinin kendisine ve yakınlarına Allah’tan niyaz edilir. Yine bu kısımda göndericinin mektubu gönderdiği **tarih**, gönderilen **yer**, yine göndericiye ait **imza** ve **mühür** yer almaktadır. Bu kısım genellikle mektubun alt kısmında yer alır.²⁴

1.1 Eserler

1.1.1 İnşâ-i Mergûb Hakkında

Eser, Çorum Hasanpaşa Yazma Eserler Kütüphanesi’nde 19 Hk 2202/1 arşiv numarasıyla ve “İnşâ” adıyla kayıtlıdır. Sırtı siyah bez ve kırmızı kağıt kaplıdır, mukavva ciltten oluşur. Eserdeki başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Eserin adı serlevhada baştadır. Fakat çalışmada esere, eserin ana kısmını oluşturan “Heyyinu’l-

²³ GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009, s. 336.

²⁴ GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009, s. 337’de bulunan “2. İç Yapı” maddesi genişletilerek verilmiştir.

inşā'i'l-mergūb" başlığının verilmesi daha doğru olur. 29b-30a sayfalarında sonda kerrat ve aylar hakkında cetvel vardır. 1b-4a arasında eserdeki sözcüklerden oluşan bir sözlük bulunur. Bu bölümde madde başı kelimeler siyah, kelimenin anlamı ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Gene bu bölüm "İnşā', 'İlm-i inşā'da müsta'mel olan lugātlerin tercümesi beyān olunur" başlığıyla başlar ve 4b-29a arası "Heyyinu'l-inşā'i'l-mergūb" ana başlığıyla başlayan ana kısım ile devam eder. Eserin yazı türü harekesiz nesihdir ve 1b sayfası ile başlayıp çeşitli hesaplamaların bulunduğu 30a sayfası ile biter. Toplamda 29 varak bulunmaktadır. Eser yazmasından bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

Eserin müellifi ve müstensihî hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Eser ya 19. yüzyılda istinsah edilmiş ya da daha erken bir tarihte müellifi tarafından kaleme alınmıştır. Fakat daha erken tarihte kaleme alınan kısmının sözlük bölümü olduğu düşünülmektedir. Çünkü metin bölümünde (giriş hariç) açıkça tarih verilmiştir. Arapça ve Farsça kelimeler ile uzun, süslü ve secili cümleler kullanılarak oluşturulan eser klasik bir inşā ürünüdür. Eserde mektup nasıl yazılır, katip eseri kaleme alırken nelere dikkat etmelidir, kalemi nasıl olmalıdır vb. konularda kısa açıklamalar yapılmaktadır. Bu açıklamalardan sonra 14 mektup, 1 şiir, yan satırlara yazılmış tapu senedi örneği, hicri ayların harf karşılığının olduğu kısım ve çarpım tablosu bulunmaktadır.

Mektuplar sırasıyla; birincisi asttan üste, ikincisi yine asttan üste, üçüncüsü akrandan akrana, dördüncüsü akrandan bir mertebe yüksek olana, beşincisi üstten asta, altıncısı yine asttan üste, yedincisi oğlundan babasına, sekizincisi yine oğlundan babasına, dokuzuncusu oğlundan annesine, onuncusu yine oğlundan annesine, on birincisi babası ve annesinden oğula yazılmıştır. Devamında ise on ikinci mektup gönül erbabından kaleme alınan kira tezkiresi, on üçüncüsü borç erteleme gerekçesi, on dördüncüsü ise iftar davetiyesidir. Hesaplamalar ve çarpım tablosundan önce gördüğümüz son başlık ise bir muhabbetnāmedir.

Genel olarak mektuplarda süslü ve sanatlı cümleler bulunmaktadır. Mektuplar, yazıldığı kişinin mevkiî gereğince kaleme alınmış ve hitaplar bu durum gözetilerek

seçilmiştir. Asttan üste yazılan mektuplarda genelde övgü, saygı, dua ve rica görülürken üstten asta yazılan mektuplar saygı çerçevesinde kısa ve özür. Seçilen hitaplar yine astın mevkisi gözetilerek seçilmiştir. Akrandan akrana yazılan mektuplarda saygı ve hoş gidecek hitaplar yer alır. Eş, dost ve arkadaşlar arasında hoş giden uzun hitapların kullanılması muhabbeti artırmak maksadıyladır. Ayrıca övgü içeren hitaplar ölçülü kullanılmıştır. Oğulun anne ve babaya ya da anne ve babanın oğula yazdığı mektuplarda da saygı, sevgi ve muhabbet görülmektedir. Ayrıca eserin sayfa yanlarına not edilmiş bir tapu senedi örneği bulunmaktadır.

1.1.2 *Luğat* Hakkında

Eser, Kastamonu İl Halk Kütüphanesi'nde 37 Hk 1940/1 arşiv numarasıyla ve “Lugat” adıyla kayıtlıdır. Eser Kastamonuda bulunan Semhiye Medresesinden alınmış olup sırtı kahverengi deri, deffeteyni ebru kağıt ile kaplı ve mukavvadır. Eserin ilk iki sayfasındaki başlıklar kırmızı mürekkep, sözlük kısmındaki madde başları siyah mürekkep ve madde başlarına karşılık verilen kelimeler ise yine kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. Eserde 690 madde başı kelime bulunmaktadır. Madde başı kelimelerin büyük çoğunluğu Arapça ve Farsça, karşılığı olan kelimeler ise Türkçedir. Yazı türü nesihdir. Her sayfa sekiz satırdan oluşmaktadır. Eserin ilk başlığı “Der beyān-ı şühūr-ı ‘Arabī taḥrīr ve beyān olunur.”dur. Bu başlığın altında hicri takvimin ayları, bu ayları temsil eden harfler ve ayların günleri hakkında katip olan kişi için bilgilendirme yer almaktadır.

Bilgilendirme “*Vech-i meşrūḥ üzere ‘Arabī ayları ki on iki aydır. Her ayın altında merḳūm olan ḥarf üzerinde olan aya işāretidir ve dahı²⁵ ma ‘lūm ola ki her ayın evvel gününden üçüncü gününe deḡin ḡurre²⁶ yazılır. Üçüncü gününde onuncı gününe deḡin evā’il²⁷ yazılır. Onuncı gününde yigirmisine varınca evāsiṭ²⁸ yazılır. Yigirminci gününde āḡirine gelince deḡin evāḡir²⁹ yazılır. Kātib olan kimsenin bu ḡā’ideleri bilmek lazımdır.*” yani “Ayrıntılarıyla açıklandığı üzere Arap ayları on iki aydır. Her

²⁵ “ve dahı” yazmada kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

²⁶ “ḡurre” yazmada kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

²⁷ “evā’il” yazmada kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

²⁸ “evāsiṭ” yazmada kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

²⁹ “evāḡir” yazmada kırmızı mürekkep ile yazılmıştır.

ayın altında yazılmış olan harf üzerinde olan aya işaret etmektedir ve herkes tarafından da biline ki her ayın ilk gününden üçüncü gününe kadar ayın başlangıcı manasında “ğurre” yazılır. Üçüncü gününden onuncu gününe kadar evā’il yazılır. Onuncu gününden yirminci güne varınca evāšit bulunan günler yazılır. Yirminci gününden son güne gelinceye kadar evāhir yazılır. Katip olan kişinin bu kuralları bilmesi gerekmektedir.” şeklinde yapılmıştır. Yukarıda verilen şekliyle;

- a. 1-3. günler arası “ğurre”,
- b. 3-10. günler arası “evā’il”,
- c. 10-20. günler arası “evāšit”,
- d. 20-30. günler arası “evāhir” diye isimlendirilir.

Eser 10 varak ve 19 sayfadan oluşmaktadır. İlk sayfanın harici diğer sayfalar sadece sözlükten ibarettir. Bu eser de diğer eser gibi yazmasından bilgisayar ortamına aktarılmıştır ve incelemesi aktarılan görselleriyle yapılmıştır.

Eserin müellifi ve müstensihî hakkında herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Çünkü eserde herhangi bir isim ya da tarih bulunmamaktadır. Eser, inşâ metinlerinde sıkça kullanılan kelimelerden oluşan bir sözlüktür.

1.2 Müellif

Eserlerin müellifleri ve müstensihleri hakkında ne eserlerin edinildiği kütüphanelerdeki yazmalarında ve kayıtlarında ne de eserlerin içinde yer alan metinlerde herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Bu nedenle eserlerin tamamının telif mi ya da istinsah mı olduğu kesin ifâdelerle söylenememektedir. Sadece *İnşâ-i Merğûb* eserinin giriş kısmında bulunan sözlük bölümünün istinsah edildiği ana kısımda yer alan mektupların ise müellif tarafından kaleme alındığı düşünülmektedir. Sözlük bölümünde bazı kelimelerin ulaşılabilen anlamlarının neredeyse kullanımdan düşmeye yakın derecede eski kelimeler olduğu görüldüğü için; metin kısmında ise (giriş hariç) mektupların başı, ortası ya da sonlarında bulunan tarih ve imzaların açık olması nedeniyle bu kanıya varılabilir.

Luġat'te ise diġer eser gibi açık tarih ve isimler yoktur. Fakat ulaşılan bilgilere göre eser Kastamonu'da bulunan Semhiye Medresesinden temin edilmiştir.³⁰ Semhiye Medresesi'nin açılış tarihi 1868'dir. Eser eğer bu yıllarda kaleme alındıysa en azından bir 19. yüzyıl eseri olduğu söylenebilir. Fakat yine kesin bir kanıya varılmamaktadır çünkü bu eser Semhiye Medresesi'nin açılış tarihinden önceki bir dönemde de kaleme alınmış olabilir.

1.3 İmlâ Husûsiyetleri

İnşâ-i Mergûb harekesiz nesih yazı türüyle yazılmıştır. 204 kelimenin bulunduğu sözlük kısmından sonra 14 farklı konuda mektup bulunmaktadır. Eserin son kısmında ise çeşitli hesaplamalar, çarpım tablosu ve hicri ayların harf karşılıkları yer alır. Eserde herhangi bir noktalama işareti kullanılmamış olduğu görülmektedir. Sözlük kısmı dörder ve beşer, mektup kısmı ise yedişer satırdan oluşmaktadır. Ayrıca 1b ile 14a arasındaki sayfaların yan satırlarında anlamlarıyla verilen kelimelerle birlikte bir de tapu senedi örneği bulunmaktadır. Her ne kadar başlık kısımları kırmızı mürekkep ile yazılmış olsa da başlık olmayan bazı satırlarda da kırmızı mürekkep görülmektedir. Metin çevirilirken anlama uygun olan satırlar başlık olarak belirtilmiştir. Eserlerde Arapça ve Farsça kelimelerin çokça kullanılması nedeniyle dilinin ağır olması ve imla ya da noktalama gözetilmeden kaleme alınması çalışmayı nispeten zorlaştırmıştır. Metin çevirilerinde bulunan başlıklandırma, paragraflandırma ve noktalama işaretleri metnin anlam bütünlüğü gözetilerek yapılmıştır.

İnşâ-i Mergûb'un müellifi ya da müstensihi özellikle mektup kısmında inşâ ilmini uzun Arapça ve Farsça kelimelerle oluşturulan tamlamaların bulunduğu, süslü, secili ve sanatlı cümlelerle anlatmıştır. Buna bir örnek olarak; “Bende-i halka be-gûşi olarak envâ'-i mazhar olduğum iltifât mekârim ve nice nice 'inâyet ve te'atfûfât merâhim ġâyet veliyyü'n-ni' melerinin îfâyı haqq-ı teşekküründe 'acz ve iktirânem kût ve kaşîr ise de ben 'abdu'llâh zâhir ve âşikâr oldığı vechile leyl ü nehâr zât-ı seniyyu's-şîfât-ı hîdîvâneleri ârâyiş-i erîke-i kâm-rânî ve iqbâl ve pîrâye-i mesânîd-i 'ulyâyı

³⁰ <http://yazmalar.gov.tr/eser/lugat/81168-Notlar>

übbebet ve iclâl olarak sâye-i merâhim-vâye-i mekârim-iştimâlleri mufâriķ bî-gâne ve bi-taḥṣîṣ bu çâker-i nâtüvânları farkında kıt‘a-i hebbâş-ḥâl ve vesîle-i ḥuṣûl-i emniyye ve âmâl olmak da‘âvâtiyle iştiğâl üzere iken der-bâr-ı merḥamet-ķarâr-ı ḥüsrev-âneyi bi‘d-devlet-i ve‘l-iķbâl teṣrîf-i meymenet-redîf-i âşaf-âneleriyle müşerref ve cümle-yi bende-gân-ı şadâķat-nişân devlet-i ‘aliyyeniñ müştâķı oldığımız mübârek ḥâķ-i pây ... ârâyı ḥâzret-i gîtisitânîye yüz sürmek şeref-i ‘âlem-bahâsına mazhariyet veliyyü’n-ni‘amîleri müjde-i mübâḥât-efzâsını sâmmе-i zîb-i ‘âciz-ânem olmağla işbu peyâm-ı mefâḥir-i irtisâm ḥaķķâ ki ‘abd-i memlûklarına mûcib-i kemâl, sürûr-ı şâd-mânî ve müstevcib-i envâ‘-ı meserrât-ı bî-ķerânî olarak derḥâl îfâyı ... teşekküre mübâderet ve müdâvemет ve müvâzıbetinde olduğım devâm-ı eyyâm-ı ‘ömr ü devlet ve iķbâl ve kıyâm-ı hengâm-ı fer ve satvet ve iclâl veliyyü’n-ni‘amîleri da‘avât-ı maḥşûşesi tekrârına müsâre‘at kılınmış olduğu inşâ‘a’llâhu ta‘âlâ maḥz-ı ‘ilm-i ‘âlem-ârâ-yı ḥaydar-âne buyurulduķda ḥaķķ-ı nâ-müstahâķķ-ı kemter-ânemde enzâr-ı meḥâsin-âşâr-ı çâker-perveri ve te‘atṭufât-ı seniyye-i ‘âcizi ibzâliyle ḥâķ-sârde-i ibtihâl olan bî-mağz-ı meskenetim hemîşe ber-dâṣte-i bâlâ-yı iftiḥâr ve meserret buyurulmaķ bâbında ve kâffe-i ḥâlde emr ü fermân luṭf ü iḥsân ḥâzret-i men lehü‘l-emriñdir.” cümlesi gösterilebilir.

Luğat eserinin yazı türü harekeli nesihthir. Eserin ilk sayfası “Der beyân-ı şühûr-ı ‘Arabî taḥrîr ve beyân olunur.” başlığı ile başlar. Bu sayfada başlığın hemen altında Hicri takvimin ayları ve bu ayları temsil eden harfler yer almaktadır. Devamında ise bir ayın dört bölümünden bahsedilir. Eserin ikinci sayfasında “‘İlm-i inşâda müsta‘mel olan luğatler taḥrîr ve beyân olunur.” başlığı yer almaktadır. Eser bu sayfadan itibaren son sayfasına kadar³¹ beş sütun ve sekiz satır hâlinde, her sayfada 40 kelime olacak şekilde ve ayrıca sayfaların üstü, altı ve kenarlarında eşit boşluklar bırakılarak tertip edilmiştir. Sayfa ve satır numaralandırması ile noktalama işareti bulunmamaktadır. Eserin ilk sayfası ve başlığı hariç sözlük kısmında toplam 690 kelime ve bu kelimelerin anlamları bulunmaktadır.

³¹ Son sayfa 5 sütun 1 satırdan oluşmaktadır.

Kelimeler elif-ba sırasıyla verilmemiştir. Fakat eserin hepsinde olmasa da kavram olarak birbirine yakın anlamdaki kelimeler art arda verilmiştir. Genellikle madde başı kelimeler Arapça ya da Farsça, bu kelimelerin anlamları ise Türkçe'dir. Eserde verilen kelimeler *İnşā-i Mergūb* eserinde bulunan mektuplarda geçen kelimelerin çoğunu karşılamaktadır. Yani esere bir "inşâ sözlüğü" denilebilir. Çünkü kısa ve özdür. Sözlük özellikle inşâ metinlerinde geçen ve günlük hayatta kullanılan kelimelerden seçilerek oluşturulmuştur. İnşâ kelime dağarcığı açısından *İnşā-i Mergūb* adlı eserle kıyaslandığı zaman *Luġat, İnşā-i Mergūb*'dan daha hacimlidir; fakat mektup örnekleri bulunmadığı için *İnşā-i Mergūb*'a göre hacimli değildir. Kısacası çalışmanın giriş bölümünde kısaca değinilen inşâ metinlerinin Osmanlının 19. yüzyıl taşrasında aldığı son hâlini örnekleyen en yakın olan eser ismi, yapısı ve sözvarlığıyla *İnşā-i Mergūb* eseridir denilebilir.

1.4 Eserlerin Dil ve Üslup Özellikleri

İnşā-i Mergūb'da yer alan mektupların başı, ortası ya da sonlarında imza ve tarihler bulunmaktadır. Örn: "Kulları 'Alī Ser-du'acı Beg 27 Şafer 1252." Tarihler hicri takvime göre verilmiştir. Örnekte belirtilen tarihi, miladi takvime çevirdiğimizde 13 Haziran 1836 tarihine denk gelmektedir. Eserin dili ağırdır. Arapça ve Farsça tamlamalarla kurulan cümleler eserin dilinin ağır, süslü ve sanatlı olmasına yol açmıştır. Anlatılmak istenenler mektubun yazıldığı kişinin makamına göre şekillendirilmiştir. Cümleler genellikle uzundur. Uzun olan cümleler saygı, övgü, dua ve sevgi kelimeleriyle kurulmuş tamlamalardan oluşmaktadır. Arz ve talep cümleleri ise kısa ve açıktır. Aşağıdaki örnek babası ve annesinden oğula yazılan bir mektubun giriş cümlesidir:

"Sa'âdetlü, mürüvvetlü, mezîd-muhabbetlü, nūr-ı 'aynım, ciger-küşem, oğlum efendi hâzretleri, hemâre esbâb-ı ta'aşşuk merâmları üzere devrânında şabit ve isticzâb-ı cemâl ü bâ-kemâl mazhar ve istihdâmıyla müşerref olmaları teveccüh-i hâzret-i şamedânî oldur ki bu def'a refîk-i 'alī Mi'mâr Sinānlı Hâcî Eyüb yediyle irsâle 'inâyet buyurulan dört yüz gurus ramażân-ı şerîf harçlığı ile bir kıt'a hasret-nâmeleriniz vâsıl-ı dest-i keşîdem olmuş ve ahz edüp da'avât-ı hayriyyelerine biñ derece dahı meşgûl olduğımı ve yine mûmâileyh Hasan Ağa ile taraf-ı sa'âdetiñize iki helâlî

gömlek ve kezâlik iki tön ve bir uçkur ve iki kalem-kārī yemeni irsāl olunmuş olduğu ve hâtr-ı nezâketlerinizini istifsârı tahrîre ibtidâr kılındı inşâ’ a’llâhu ta’âlâ.”

Verilen örnekte görüldüğü gibi akraba, eş ve dost ilişkisi olan kişilerin birbirlerine yazdıkları mektuplarda daha çok sevgi ve muhabbet vardır. Fakat ast-üst ilişkisi olan mektuplarda kullanılan kelimeler ise saygı, övgü, dua içeren ve makama göre özenle seçilen kelimelerdir. Aşağıda yer alan metin ise astın üste yazdığı mektubun girişinden alınmış bir parçadır:

“Devletlü, ‘ināyetlü, ‘ātifetlü, übbetlü, mezīd-i re’fet ve merḥametlü velī-ni‘met-i bī-minnetim efendim ḥazretleri, zātın hemīşe devlet ile pāyidār ola. ‘Ömrün zamāne ‘ömri gibi bī-şümār ola. Baht-ı su‘ūd, devlet-i şihḥat dedikleri şıdqla zāt-ı devlete pāyidār ola.”

Eserin girişinde bulunan sözlükteki kelimelerin bir kısmı mektuplarda bulunmamaktadır. Bulunanlar ise mektuplarda kullanılan kelimelerin hepsini kapsamamaktadır. Sözlük kısmında 204 madde başı kelime vardır. Kelimeler Arapça ve Farsça ağırlıktadır. Türkçe kelimeler ise çok azdır. Kelimelerin karşılıkları Arapça – Türkçe (örn: *semāḥat* – cömertlik), Türkçe – Arapça (örn: *uç* - ‘ālī), Türkçe – Farsça (örn: *yaz* - - *nüvīs*), Farsça – Türkçe (örn: *āfitāb* – güneş), Arapça – Farsça (örn: *melek* – *sürüş*), Farsça - Arapça (örn: *merdüm* – *adam*) olarak verilmiştir.

Luḡat ise toplam 690 madde başı kelimedenden oluşan bir sözlüktür. Yazıldığı dönemde inşâ metinlerinde kullanılan kelimelerden seçilerek oluşturulmuş bu sözlük bir nevi “inşâ sözlüğü” hatta bir *inşâ terim sözlüğü* özelliği taşır. Bu sözlükte yer alan kelimeler yazıldığı dönemin inşâ literatürünün dil yapısı hakkında ipuçları vermektedir. Sözlükte yer alan madde başı kelimelerin büyük çoğunluğu Arapça ve Farsça, anlamları ise Türkçe’dir. *İnşâ-i Mergüb*’da geçen kelimelerin birçoğu gene bu sözlükte de yer almaktadır. *Luḡat*’ın kelime dağarcığı daha geniştir ve mektup örneği bulunmamaktadır. Sözlüğün kelimelerinin neye göre sıralandığı bilinmemektedir. Fakat kavramsal olarak birbirine yakın olan kelimeler art arda yazılmıştır. Alfabetik bir düzen, imla husûsiyeti ya da noktalama bulunmamaktadır. Sözlükte madde başı

kelime üstte (siyah mürekkep) anlamı altta (kırmızı mürekkep) olacak şekilde bir tablo görünümünde oluşturulmuştur.

1.5 Yapılan Çalışmalar

İlm-i İnşâ konusuyla ilgili ulaşılabilen birçok yüksek lisans ve doktora tezi bulunmaktadır. Fakat İnşâ-i Mergub ana başlığı ve genel yapısı itibariyle çalışılan İnşâ-i Mergûb isimli nüshaya benzer daha hacimli bir eserle çalışan Ömer İNCE'nin Doktora Tezi'dir³². İNCE, çalıştığı nüshanın İstanbul Büyükşehir Belediyesi Taksim Atatürk Kütüphanesi, Muallim Cevdet Yazmaları Bölümünde, K.0036 arşiv kayıtlı küçük boy bir kitap olduğunu belirtir.

Tez kapsamında çalışılan nüsha 1a sayfası ile başlayıp 97b sayfası ile bitmektedir. Tezin içeriğine de göz atıldığında nüshanın çalışılan nüshadan hem yapı hem de konu itibariyle daha geniş olduğu görülmektedir. İNCE'nin çalıştığı nüshanın girişinde sözlüğün olması, sayfa kenarlarının kullanılması, benzer konularda yazılan mektupların, hesaplamaların ve çarpım tablosunun bulunması iki nüsha arasındaki benzerliklerdir. Ayrıca İNCE'nin tezinden ulaşılan bilgiye göre nüsha hicri 1222 yılında istinsah edilmiştir. Bu da çalışılan nüshanın daha eski olduğunu gösterir.

Luğat eseri sadece bir “inşâ terim sözlüğü”dür. İçinde diğer eserdeki gibi mektup örnekleri bulunmamaktadır. Her ne kadar giriş kısmı ve başlığı benzerlik gösterse de diğer çalışmalardan farklıdır.

Bibliyografya bölümünde belirttiğimiz diğer çalışmalar ise daha çok muhteva yönünden çalıştığımız nüshaya benzemektedir. Bu çalışmalar münşeat geleneği konusu üzerine kaleme alınmış çalışmalardır.

1.6 Yöntem

Çalışma Giriş - Metin - Dizin olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Metinler çeviri yazı ile Latin alfabesine aktarılmıştır. Metinlerde kalın punto ve köşeli yay [] içinde yazılan kısımlar sayfa numaralarını, () ile yazılan kısımlar ise satır

³² İNCE, Ömer, *İnşâ'-i Mergûb ve 'İlm-i İnşâ'da Müsta'mel Olan Lügatler*, Ege Üniversitesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir 2007.

numaralarını göstermektedir. *Luġat* eserinde yazmanın bulunduğu şehrin Kastamonu olması nedeniyle ve diğeri eserden ayırmak amacıyla sayfa ve satır numaraları önüne “K” harfi konulmuştur. Örn: K7/6 (*Luġat* adlı eser yedinci sayfa altıncı satır). *İnşā-i Merġūb*’un sözlük bölümünde bulunan madde başı kelimeler kalın puntıyla, anlamları ise hemen bu kelimelerin karşlarına normal olarak yazılmıştır. *Luġat* eserinde de aynı yöntem kullanılmıştır. Eserlerin yazmalarında herhangi bir noktalama işareti bulunmamaktadır. Çalışmanın metin bölümündeki başlıklar, yazım, noktalama işaretleri ve paragraflar iki eserin de anlam bütünlüğüne göre hazırlanmıştır. *İnşā-i Merġūb*’da sayfa kenarlarına yazılan kelimeler ve tapu senedi örneği metnin en sonuna “Sayfa Yanı Satırları” olarak ayrı bir başlık hâlinde verilmiştir. Özellikle sayfa yanlarındaki notların bir araya getirilmesi ile tapu senedi örneğinin anlam bütünlüğü sağlanmıştır. *Luġat*’ta ise sadece bir sayfada sayfanın kenarına yazılmış kelimeler bulunmaktadır.

Kaynaklar bölümü alfabetik olarak sıralanmıştır. Çalışmada kullanılan doktora ve yüksek lisans tezleri, sözlükler ve yayınlar bir arada verilmiştir.

Dizin bölümünde madde başı kelimeler kalın puntıyla, kelimenin menşei ve türü [] köşeli yay içinde verilmiştir. Alt satırda kelimenin geçtiği sayfa ve satır numarası örneğiyle yer alır. En altta küçük puntıyla verilen rakam ise metinde o kelimenin kaç defa geçtiğini göstermektedir. Ayrıca dizinde alt maddede bulunan kelime gruplarının kökenleri aynı ise ayırım yapılmamış eğer kökenleri farklı ise her bir kelimenin kökeni aralarında “+” işareti kullanılarak ayrılmıştır. Örnek: “*hüsn-i teveccühât-ı zamīme* [*< Ar.*]”, “*kūşe-i hātr-ı nazīfe* [*< F. + < Ar. + < Ar.*]”.

1.7 Çeviri Yazı

‘	ء	‘	ع
Ṣ	ث	Ġ	غ
ṣ	ث	ġ	غ
Ḥ	ح	Ḷ	ق
ḥ	ح	ḷ	ق
Ḫ	خ	ḡ	ق
ḥ	خ	Ū	uzun u
Ẓ	ذ	ū	uzun u
ẓ	ذ	ī	uzun i
Ṣ	ص	ī	uzun i
ṣ	ص	è	kapalı e
Ẓ	ض	Ā	uzun a
ẓ	ض	ā	uzun a
Ṭ	ط	Ū	uzun ü
ṭ	ط	ū	uzun ü
Ẓ	ظ	Ö	uzun ö
ẓ	ظ	ö	uzun ö

2. METİN (ÇEVİRİ)

2.1 İnşā-i Mergūb

[1b] ⁽¹⁾ İnşā'

⁽²⁾ 'İlm-i inşā'da müsta' mel olan ⁽³⁾ lügatlerin tercümesi ⁽⁴⁾ beyān olunur.

⁽⁵⁾ **tañrı** Şebzer dèmek olur³³.

ḥudā Yezdān ma'nāsınadır.

yaradıcı Āferīnende dèmek.

kibriyā Büzürgī dèmek.

şükr Ḥamd dèmek.

⁽⁶⁾ **Muḥammed Muştafā** Ber-güzīde dèmek.

yaz- Nüvīs ma'nāsına.

oḡu Be-ḡ'ān dèmek.

Ḳur'ān Nivi, Nuvi.

çalış Be-gūş.

⁽⁷⁾ **diñle-** Bişnev ma'nāsınadır.

añla- Deryāb dèmek.

oldı Şüd ma'nāsınadır.

lāyık Sezā dèmek.

merdüm Adam.

[2a] ⁽¹⁾ melek Sürüş ma'nāsıdır.

³³ Yazmada: olunur.

	kīṣ	Millet d�mek.
	ṣerī'at	Ṣerī'atca millet.
	r�h	D�n d�mek.
	r�ze	Oru.
(2)	me'men	G�-ven-li ³⁴ d�mek.
	dur�d³⁵	Du'�ya d�rler.
	mescid	Mezgit d�mek.
		Mescide muv�fık ma'n�yadır, dağı d�mek olur ³⁶ .
	ez�n	
(3)	im�m	P�ş-nam�z ma'n�sınadır.
	c�hil	N�d�n d�mek.
	ṣ�f�	S�l�s ma'n�sına.
(4)	fez�'il	Ululu.
	b�-gir�n	Nih�yetsiz.
	ni'am	Ni'met.
	sem�hat	C�mertlik.
(5)	v�f�r	çok.
	mek�rim	�yilikler.
	fer�n	S�r�r.

³⁴ Yazmada: *g li*.

³⁵ Yazmada: *dur t*.

³⁶ * mam* karşılığı olarak verilen bu c mle boşta kalmıştır. * mam* kelimesinin karşılığı bir alt maddede verilmiş, *p ş* kelimesi madde başı alınmıştır.

	lāyezāl	‘Alā’d-devām.
[2b]	⁽¹⁾ leme‘ān	Yıldırmaḡ ma‘nāsına.
	āfitāb	Güneş.
	mükemmel	Tamām olmaḡ.
	fi’l-cümle	Kelām-ı ḡaşı1.
(2)	iḡtitām	Āḡir olmaḡ ma‘nāsınadır.
	kitābet	Tahrīr etmek.
	zībā	Dilber ve güzel.
	bī-hemtā	Benzemezler ³⁷ demek.
(3)	taṭvīl	Uzatmaḡ ma‘nāsına.
	merātib	Mertebeler demek.
	emsāl	Benzemişler ma‘nāsına.
	aḡlāl	Dostlar demek.
(4)	mufaşşal	Beyān olunmuş demek.
	ḡāme	Ḳalem demek.
	muḡayyer	Divīd ³⁸ .
	surḡ	Ḳızıl ve kırmızı demek.
(5)	mūstaḡīm	Ṭoḡru yol.
	kūtāh	Ḳısa demek.

³⁷ Yazmada: *benzemişler*.

³⁸ Muḡayyer ile divīd arasında anlam ilgisi kurulamamıştır.

dırāz	Uzun d�mek.
t�r���iden	Yonmak ma' n�sına.
[3a] ⁽¹⁾ t�z	Keskin.
�eref-efz�	Ululuk.
�ayb-kem�ne	Eksikli kul.
b�-nih�yet³⁹	Nih�yetsiz d�mek.
(2) m�v�zabet	M�d�vemet �tmek.
m�sta�rak	K�l�nm�� d�mek.
el��f	El��f iyilikler.
mer��b	K�ymetl�.
(3) sa'�d	M�b�rek ma' n�sına.
p�r�ye	Ziynet verici.
mu��t	K�blayıcı.
s�ye	G�lge d�mek.
(4) �akk	K�zma� ma' n�sına.
fekk	�ıkarma� ma' n�sına.
u�	'�l�.
�sum�n	G�k d�mek.
(5) cem�l�'n-nes�m	G�zel h�yl�.
b��-ı irem	Cennet b���esi.

³⁹ Yazmada: *b -ni' me nih ne*.

şunūf	Gūnā gūnā.
ḥasene	İyilik demek.
[3b] ⁽¹⁾ ‘unvān	Mektūbuñ evveli ve başı.
mekātib	Cem ‘-i mektūb demek olur.
ḳavā’im	Ḳa’imeniñ cem ‘i demek.
ḥabbezā	Ne güzel.
nüvişte	Yazılmış.
⁽²⁾ ni‘me	Ḥoş ve ne güzel.
istiğrāk	Ta ‘accüb etmek.
ta‘aşşuk	‘Āşık olmak ma‘nāsına.
melāḥat	Güzellik.
nemīḳa	Naẓm-ı muredlik.
⁽³⁾ ḥalāvet	Şīrinlik.
ḥurşīd	Güneş.
māh	Ay.
māh-tāb	Ay aydınlığı demek.
münīr	Rūşen.
⁽⁴⁾ ṭalāḳat	Ḥoş sözlü.
‘andelib	Bülbül.
ḥadīḳa	Bāğçe.
‘abher	Nergiz.

(5)	nesīm	Hoş koçulu.
	taḥiyyāt	Selām, ṣenā, ikrām.
	ithāf	Hediye vèrmek.
	iḥtirām	Ḥürmet ètmek.
	tevķīr	Ri'āyet ètmek.
[4a]	⁽¹⁾ sāmī	‘Ālī ma‘nāsına.
	efzūn	Ziyāde dèmek.
	bād	Olsun dèmek.
	bāṣed	Ola dèmek.
(2)	hemvāre	Dā'im olan ţeye dèmek.
	şeref-yāb	Ululuk ma‘nāsına.
	dāreyn	İki cihān.
	ferḥunde	Mu‘azzez ve mükerrem.
(3)	ḥarameyn	Mekke ve Medīne dèmek.
	ḥāfiḳeyn	Mağrib ve maşrıķ.
	ifḍāl	İḥsān ⁴⁰ ma‘nāsına.
	muḥşanā	Şāfī dèmek.
(4)	‘umre	Maķşūd ve ümīd.
	kām-yāb	Murād bulmaķ.

⁴⁰ Yazmada: *ḥassān*.

fu'ad ⁴¹	Göñül ma'nāsına.
istihsān	Begenme ⁴² demek.
(5) tenāfūs	Ragbet etmek.
temāyül	Meyl etmek.
mergüb	Kıymetlü demek.
anīka ⁴³	Fī'l-cümle demek.

[4b] ⁽¹⁾ Heyyinu'l-İnşā'i'l-Mergüb

⁽²⁾ *Bismi'llāh celle celāluhū ve 'amme nevā*⁽³⁾ *lühü ammā ba'd.* Şöyle ma'lūm-ı şerīf ola ki işbu ⁽⁴⁾ 'ilm-i inşā' gāyet bir laṭīf 'ilmdir ki okuyup ⁽⁵⁾ yazan kâtiblere elzem lāzımdır ve dahı **[5a]** ⁽¹⁾ beyne'l-cumhūr ehemmu'l-umur ve eşref-i şanāyi' dühūriyet ⁽²⁾ gerçi haṭṭı kâtibin zībā gerek bī ...⁴⁴ bī-miṣl ve bī-hemtāların ⁽³⁾ hūsn-i haṭṭ için hūruḫun naḫşıdır. Kāmile imlā ⁽⁴⁾ ile inşā' gerek. Bes imdi kâtib-i mekâtib ⁽⁵⁾ olanlara gerekdir ki kavā'id-i imlāyı bilüp her kişinin ⁽⁶⁾ mertebesine lāyık miqdārına muṭābık ⁽⁷⁾ elḳāb taḫrīr eyleye ve dahı mektūbuñ itmāmında **[5b]** ⁽¹⁾ tāriḫ yaza. Mektūbuñ rükn-i a'zamı ve şartı ⁽²⁾ mü'ekkedidir ve bundan faşlu'l-fī-beyāni'l-hāşıl ve dahı ⁽³⁾ ma'lūm ola ki qalem ne gāyet yek ve ne gāyet mülāyim ⁽⁴⁾ ola. İ'tidāl üzere olmaḳ gerekdir. Surḫ renk ⁽⁵⁾ olup ve gāyet oḳ gibi müdevver ve müstaḳīm olup ⁽⁶⁾ inḫirāk ve i'vicācdan berī ola ve gāyet ⁽⁷⁾ dahı kūtāh olmaya ve dahı kâtibin qalemtıraşı **[6a]** ⁽¹⁾ mūte'addid olması lāzım ve bārī hiç olmaz ise ⁽²⁾ iki gerekden birini tıraşa qalem için isti'māl eḏe ⁽³⁾ ve birini dahı ancak ḳaṭ' için hıfz eḏe. Zīrā ⁽⁴⁾ qalemtıraş gāyet tēz olmazsa ḳaṭ' dahı ⁽⁵⁾ tēz şāf olmaz. Yazının hūsn-i qalemin e'yüliginedir. ⁽⁶⁾ 'Azīzim veled-i āgāhım şümme dibācā lāzımesince eş'ār olına.

⁴¹ Yazmada: *fu'ad*.

⁴² Yazmada: *begenmiş*.

⁴³ *anika* ile *fi'l-cümle* arasında anlam bağı kurulamamıştır.

⁴⁴ "... " okunamamıştır.

(7) Ednādan a ‘lā kimesneye mektüb taḥrīr ēyledikde kā ‘idesi budur.

[6b] ⁽¹⁾ Ma ‘rūz-ı ‘abd-ı kādīm ve çāker-i şadākat müstaḳīmler budur ki ⁽²⁾ mine’l- kādīm-āstān, merāḥim-niṣān, veliyyü’n-ni ‘melerini āzād ⁽³⁾ kabūl étmez. Bende-i ḥalka begūşi olarak envā ‘-i ⁽⁴⁾ mazḥar olduğum iltifāt mekārim ve nice nice ‘ināyet ⁽⁵⁾ ve te‘aṭṭufāt merāḥim gāyet veliyyü’n-ni ‘melerinin īfāyı ḥaḳḳ-ı ⁽⁶⁾ teşekküründe ‘acz ve iḳtirānem⁴⁵ küt ve kaşīr ise de ben ‘abdu’llāh ⁽⁷⁾ zāhir ve āşikār olduğu vechile leyl ü nehār zāt-ı seniyyu’ş-şifāt-ı [7a] ⁽¹⁾ ḥidīvāneleri ārāyış-i erīke-i kām-rānī ve iḳbāl ⁽²⁾ ve pīrāye-i mesānīd-i ‘ulyāyı übbehet ve iclāl olarak ⁽³⁾ sāye-i merāḥim-vāye-i mekārim-iṣtimālleri mufāriḳ bī-gāne ⁽⁴⁾ ve bi-taḥṣīş bu çāker-i nātüvānları farkında kıt ‘a-i hebbāş⁽⁵⁾-ḥāl ve vesīle-i ḥuşul-i emniyye ve āmāl olmak da ‘vātiyle ⁽⁶⁾ iştiḡāl üzere iken der-bār-ı merḥamet-ḳarār ḥüsrev-āneyi ⁽⁷⁾ bī’d-devlet-i ve’l-iḳbāl teşrīf-i meymenet-redīf-i āsaf-āneleriyle [7b] ⁽¹⁾ müşerref ve cümle-i bende-gān-ı şadākat-niṣān devlet-i ‘aliyyenin müştāḳı ⁽²⁾ olduğumuz mübārek ḥāk-i pāy ...⁴⁶ ārāyı ḥazret-i gītī⁽³⁾ sitānīye yüz sürmek şeref-i ‘ālem-bahāsına mazḥariyet veliyyü’n-ni ‘amīleri ⁽⁴⁾ müjde-i mübāḥāt-efzāsını sāmme-i zīb-i ‘āciz-ānem olmaḡla ⁽⁵⁾ işbu peyām-ı mefāḥir-i irtisām ḥaḳḳā ki ‘abd-ı memlūklarına mücib-i kemāl, ⁽⁶⁾ sürür-ı şād-mānī ve müstevcib-i envā ‘-ı meserrāt-ı bī-kerānī ⁽⁷⁾ olarak derḥāl īfāyı ...⁴⁷ teşekküre mübāderet [8a] ⁽¹⁾ ve müdāvemmet ve müvāzıbetinde olduğım devām-ı eyyām-ı ‘ömr ü devlet ⁽²⁾ ve iḳbāl ve kıyām-ı hengām-ı fer ve saṭvet ve iclāl ⁽³⁾ veliyyü’n-ni ‘amīleri da ‘avāt-ı maḥşūşesi tekrārına müsāre‘at ⁽⁴⁾ kılınmış olduğu inşā’a’llāhu ta ‘ālā maḥz-ı ‘ilm-i ‘ālem-ārā-yı ⁽⁵⁾ ḥaydar-āne buyuruldukda ḥaḳḳ-ı nā-müstahīḳ kemter-ānemde ⁽⁶⁾ enzār-ı meḥāsin-āşār-ı çāker perveri ve te‘aṭṭufāt-ı ⁽⁷⁾ seniyye-i ‘ācizi ibzālīyle ḥāk-sārde-i ibtiḥāl olan [8b] ⁽¹⁾ bī-maḡz-ı meskenetim hemīşe ber-dāşte⁴⁸-i bālā-yı iftiḥār ⁽²⁾ ve meserret buyurulmak bābında ve kaffe-i ḥālde emr ü ⁽³⁾ fermān luṭf ü iḥsān ḥazret-i men lehü’l-emriḡdir.

27 Ramazān 1254 Fī sene Ḳulları Ḥasan Bey⁴⁹.

⁴⁵ Altına *i ‘tirāfīm* notu düşülmüştür.

⁴⁶ “...” okunamamıştır.

⁴⁷ “...” okunamamıştır.

⁴⁸ Yazmada: *dāste*.

⁴⁹ Tarih ve imza: Fī sene 27 Ramazān 1254 Ḳulları Ḥasan Bey.

(4) Bu dahı ednâdan a'lâyadır.

(5) Devletlü, 'inâyetlü, 'âtıfetlü, übbehetlü, mezîd-i re'fet ve merhametlü (6) velî-ni 'met-i bî-minnetim efendim hâzretleri, zâtıñ hemîşe (7) devlet ile pâyidâr ola. 'Ömrüñ zamâne 'ömri gibi [9a] (1) bî-şümâr ola. Baht-ı su'ûd, devlet-i şihhat dëdikleri (2) şıdqla zât-ı devletiñe pâyidâr ola. Du'âları (3) tenvîr-zebân, maşârifat-nişân, bende-gânem kılındıktan sonra (4) ma'rûz-ı bende müstehâmlarıdır ki mine'l-ezel zât-ı (5) devlet-sâmân kerimîlerinin 'abd-ı hâşlarından oldıgım (6) şeref ve mübâhâtına mebnî rûz-ı şeb, ed'îye-i hayriyye-i (7) ve enîne-i behiyye-i zât-ı bî-hemtâlarıyla dem-güzâr [9b] (1) ve maķâm-ı ihlâş senâ-h'ânîlerinde şâbit ve ber-ķarâr (2) êtdügi 'arz ve eş'âra raşad ve şümâr üzere iken (3) bu def'a irsâl ve ihsân buyurılan emr-nâme-i veliyyü'n-ni'amîleri (4) hâme-pîrâyı ta'azzum ve iftiḥâr ve me'al-i 'âlîsi rehîn-i (5) zihni bende hulûş-şî'âr olarak bu vechle ḥaķķ-ı (6) 'âcizîde der-kâr ve sezâ-vâr buyurılan teveccühât, (7) 'inâyet-i âyât, veliyyü'n-ni'amîleri kemâl-i sürür ve iftiḥârımdan [10a] (1) sertâcım her kılıñ devvâr olmuştur. Hemân rabbimiz ta'âlâ (2) hâzretleri 'ömr ü devlet ve iķbâl veliyyü'n-ni'amîleriñ rûz-be-rûz (3) efzûn ve mâfi'z-zamîr veliyyü'n-ni'amîleriyle dü-cihânda (4) sürür ve a'dâ-yı bed-hâhların ve edâ-yı mes'ûrda (5) maķhûr eylesün âmîn âmîn.

Veliyyü'n-ni'met, devletlû (6) efendim ḥâk-i pây devletlerine olan intisâb ve tereddüdümüz (7) kadîmi oldıgından ol-mebḥaşden tayy ve tımâr-ı maķâl olarak [10b] (1) ḥaşşaten tecdîd-i berât-ı 'ubûdiyyetim refṭarı uşbu 'arîza-ı (2) çâker-ânem taḥrîr ve terķîm ve taķdîm-i ḥâk-i pây devletlû sâmilîleri (3) kılınmışdır inşâ'a'llâhu ta'âlâ. Lede'l-sa'dü'l-vuşûl maḥaṭṭ-ı 'ilm-i (4) veliyyü'n-ni'amîleri buyuruldukda baḥr-ı meḥâsin, teveccühât-ı devletleri (5) kemâkân ḥaķķ-ı çâkerîde erzân buyurulmaķ bâbında ve her (6) ḥâlde emr ü fermân hâzret-i men lehü'l-emriñdir. Kulları 'Alî Ser-du'acı Beg 27 Şafer 1252⁵⁰.

(7) Aķrandan aķrana bu minvâl taḥrîr olunur.

⁵⁰ Tarih ve imza: Kulları 'Alî Ser-du'acı Beg 27 Şafer 1252.

‘Azîzim, **[11a]** ⁽¹⁾ ‘inâyetlü, ‘atûfetlü, re’fetlü, seniyyü’l-himem efendim, sulţânım ⁽²⁾ hâzretleri hemâre zât-ı ‘atûfet-semân refîlerine ⁽³⁾ der-kâr olan hûlûş-ı uhuvvet ve hullet ve muşâdağat ⁽⁴⁾ ihtîşâş-kâr-ânem ber-vech-i efzûn ve metânet ⁽⁵⁾ olmak mülâbeseyle Muḥammed şenâ ve sitâyiş zât-ı bî-hemtâ⁽⁶⁾ları ve der-zebân-ı şıdk-beyânım ola geldiği her ne kadar ⁽⁷⁾ istiğnâ-ı bahş-i külfet beyân ve burhân ise de **[11b]** ⁽¹⁾ aralık aralık ‘arz-ı kâlâyı ve muḥâzenete mübâderet-i resm-i ⁽²⁾ âyîne bihîn muşâdağat oldığına binâ’en ḥaşşaten temhîd-i ⁽³⁾ bünyân-ı ḥuşûşiyet ve teşeyyüd-i erkân-ı tavîyyet-i ḥâliş-ânem ⁽⁴⁾ zımnında tahrîr ve dâr-nâmeye mübâderet ve tesyîr-i şavb-ı ⁽⁵⁾ devletleri kılındı. Bi-ḥamdi ta ‘âlâ vaşl-ı nezd-i devlet ve manşûr-ı ⁽⁶⁾ lehâzle-i ‘inâyetleri buyuruldukda ba‘demâ dahı şavb-ı ⁽⁷⁾ bî-merâları şaḥîfe-i aşdikâ-i maḥşûşede kemâkâne meşîyyet **[12a]** ⁽¹⁾ îfâ ve ḥüsn-i teveccühât-ı zamîmeyelerine şâyân ve revâ ⁽²⁾ buyurılması ve ebniye-i şîme-i mürüvvet intimâlleridir. Akdem ...⁵¹ Hasan Beg ... Fî sene 54 Ramazân 9⁵².

(3) Bu dahı aḳrandan bir mertebe bālâya bu siyâḳ üzeredir.

⁽⁴⁾ Veliyyü’n-na‘mâ devletlü, ‘atûfetlü, ‘inâyetlü, sāmî-himem ⁽⁵⁾ efendim, sulţânım hâzretleri beyândan müstağnî olduğu ⁽⁶⁾ vechle ‘alâka-i ḳurbet-i ḳarâbet, tarḥ-ı teklîfe bârî ⁽⁷⁾ bir keyfiyyet ve bu cihetle her me’mûriyet devletleri emti‘asından **[12b]** ⁽¹⁾ cā-be-cā hediyyeleri zuhûrunda dā‘îleri dahı ḥişşe-mend ⁽²⁾ mübâhât olmak emelinden iken bu def‘a birâderim ⁽³⁾ bendeleri tarafından vârid olan bir kıt‘a teşekkür-nâme ⁽⁴⁾ me’âlinden müstebân olduğu üzere kimesneniñ ta‘rîf-i ⁽⁵⁾ tavşîfi olmayarak maḥzâ şîme-i kerîme-i rukbe-i ⁽⁶⁾ ḳarâbet perverleri mevhibesince birâderim bendenjî ⁽⁷⁾ ḥuzûr-ı devletine celb ile ḥaḳḳ-ı ‘âciz-ânesine **[13a]** ⁽¹⁾ zuhûre-i kelân, telatṭufât, ekârib-i nevâzi ve ri‘âyet-i ⁽²⁾ devletleri ibzâlî müntehâyı derecede dā‘îlerini ⁽³⁾ maḥcûb ve cihât tolusu hediye-i behiyyeden ziyâde ⁽⁴⁾ mergûb çâkeri olarak ḳat ender, ḳat memnûn ⁽⁵⁾ laṭif ‘atûfetleri buyurulmuş olduğu ḥavî ⁽⁶⁾ ve taḥşîş-i teşekkür ve taḥdîti muḥtevâ-yı ‘arîza-i kemterî ⁽⁷⁾ taḳdîmine ni‘me’l-vesîle ittiḥâz kılındı. Biḥamdihi

⁵¹ “...” okunamamıştır.

⁵² Tarih ve imza: Fî sene 1254 Ramazân 9... Hasan Beg ...

ta‘ālā [13b] ⁽¹⁾ meşmûl ‘ilm doldı. Buyurulduķda ol bâbda lutf-ı ⁽²⁾ kerem efendim ĥazretlerininidir. Fî sene 1254 Şevvâl 27 Feyzi Ser ...⁵³ Bey⁵⁴.

(3) A‘lâdan ednāya bu minvāl üzere taĥrîr olunur.

⁽⁴⁾ Sa‘âdetlü, ‘atûfetlü, mürüvvetlü, dâder-i e‘izim efendim, ⁽⁵⁾ sultânım ĥazretleri taraf-ı ĥâliş-ânemize der-kâr olan ⁽⁶⁾ teveccüh-i derûn-ı behiyyelerinden ...⁵⁵ aķdemce tatar ⁽⁷⁾ yediyle irsâl buyurılan bir kıt‘a şukķa-i ‘atûfîleri vâşıl [14a] ⁽¹⁾ olmuş ve bu cihetle şavb-ı senâ-verîye mebzûl buyurılan ⁽²⁾ himmet-i behiyyelerinden mücib-i maĥzûziyet-i mütevâfıkamız ĥuşûle ⁽³⁾ gelerek zât-ı ‘atûfîlerine olan müvâlât-ı zamîme⁽⁴⁾mizi bir kat daĥı tezyîd etmiş olduğu beyânıyla ⁽⁵⁾ şukķa-i muĥlişin terķim ve itâre-i şavb-ı ‘atûfîleri ⁽⁶⁾ kılınmışdır. Bi-minneti *ta‘ālā* bî‘l-vuşul ma‘lûm-ı mürüvvetleri ⁽⁷⁾ buyurulduķda ba‘de Zeyd daĥı şavb-ı ĥulûş-vârları [14b] ⁽¹⁾ tab‘ı ‘atûfîlerinden nisyân buyurulmayup bâ‘iş-i müvâlâtı ⁽²⁾ zâl olur. Şukķa-i mürüvvetleri irsâliyle istiĥkâm-ı ⁽³⁾ ĥukûķ ve müvâlâta ĥüsn-i himmet buyurmaları ...⁵⁶ ⁽⁴⁾ maĥşuşemizdir sultânım. Fî sene 1254 Şafer 27⁵⁷.

(5) Bu daĥı ednāya⁵⁸ elķâbdır. Me‘âline diķķat oluna.

⁽⁶⁾ Muĥabbet-kârâ, bî-mânendim, mürüvvet-şiyemâ, me‘âlî-pesendim, efendim ⁽⁷⁾ ĥazretleri zât-ı ‘âlîlerine merbûţ-ı ‘alâķa-i iĥlâş-ı [15a] ⁽¹⁾ senâ-veri ve taraf-ı sâmililerine mazbûţ ve şukķa-i ⁽²⁾ iĥtişâş velâ-perveri iķtizâsınca her-bâr ve devr-i ⁽³⁾ âşâr-ı re‘fet ve zuhûr-mesârr-ı‘atîfetleri maţmaĥ-i ⁽⁴⁾ <intizâr> intizârımız iken aķdemce şavb-ı ‘âlîlerinden ⁽⁵⁾ vârid olan şukķa-i ‘âlîleri me‘âlinden müstebân ⁽⁶⁾ olan bünyâda vaķi‘ muĥabbet-i ĥaķîkiyyeniñ bir ucı ⁽⁷⁾ ezele ma‘ķûd ve bir ucı ebede meşdûd olduğu [15b] ⁽¹⁾ ve şavb-ı ‘aliyyeleriniñ irsâl buyurduğu iki tulum ‘asel ⁽²⁾ ve beş vuķıyye şâbûn-ı misk ve beş vuķıyye devâ‘î ⁽³⁾ misk vâşıl-ı dest-i ĥulûş-verî olmuş ve bu cihetle ⁽⁴⁾ bundan böyle tarafımızdan ĥâşıl olacak meşâlihlerin ⁽⁵⁾ her ne vechile ise

⁵³ “...” okunamamıştır.

⁵⁴ Tarih ve imza: Fî sene 1254 Şevvâl 27 Feyzi Ser ... Bey.

⁵⁵ “...” okunamamıştır.

⁵⁶ “...” okunamamıştır.

⁵⁷ Tarih: Fî sene 1254 Şafer 27.

⁵⁸ Yazmada: ednâdiye.

ol vechile ifāsına der-miyān ⁽⁶⁾ olacağı ve kaffe-i hümüm ve gamüm-ı buķalemünden maşūn ⁽⁷⁾ olacağı taħrīre ibtidār kılındı inşā'a'llāhu *ta'ālā*. 'İlm-i **[16a]** ⁽¹⁾ nezāketleri buyuruldukda tarh-ı senā-verānemizi şukķa-i ⁽²⁾ 'ālileriyle taķdīmü'l-fevvār buyurmaları mes'ül-ı hālīş-ānemdir. Fī sene 1254 Receb 7⁵⁹.

(3) Oğlundan peder-i 'azizine bu üslub üzeredir.

⁽⁴⁾ Devletlü, 'ināyetlü ve re'fet-i merḥametlü, sebeb-i vücūdum, ⁽⁵⁾ bā'is-i ḥayātım, pederim, efendim ḥazretleri, cenāb-ı ⁽⁶⁾ ḥudā, zāt-ı merḥamet-sāmān sāmīlerin fuzūlī-i 'ömr ü devlet ⁽⁷⁾ ve iķbāl ile devām-ı rehīn ve zıll ve zālīl 'ināyetlerin **[16b]** ⁽¹⁾ fark-ı 'abīdānemde ebed ḳarīn eyleye āmīn. Benim ⁽²⁾ 'ināyet-kār efendim, pederim, mübārek 'īd-ı ekber taķarrüb ⁽³⁾ etmiş olduğu ma'lūm-ı devletleriñiz ise de bu tarafda ⁽⁴⁾ Şarrāf Simon yāhūdīden māh-be-māh beş yüz ⁽⁵⁾ ğuruş akçe-i āsitāneniñ ḥālī ve vaķtın emşāline ⁽⁶⁾ göre nefis-i kifāye olduğımızdan mübārek 'īd-ı ekberde ⁽⁷⁾ cümle mü'minin ḳarındaşlarıñıza vācib olan **[17a]** ⁽¹⁾ ḳurbān ve nās içinde 'īd-ı fiṭirde mevcūd olan ⁽²⁾ elbiselerimizi ğeymek şān-ı velīyyü'n-ni'amīlerinden olmadığı ⁽³⁾ ma'lūm-ı devletleriñiz buyuruldukda bir miķdār 'īd-ı ekber ⁽⁴⁾ baḥşīşi mişillü şarrāf yāhūdīye irāde-i sāmī-i ⁽⁵⁾ velīyyü'n-ni'amī irsāl eylemeleri niyāz-ı ferzendleridir ve şāġire ⁽⁶⁾ hemşīrem cāriyeleriñiz daḫı mübārek ḳadem-i şerīfleriñizi ⁽⁷⁾ būs eder ve süd vālidem ḥānım ve cāriyelerimiz ve lalam **[17b]** ⁽¹⁾ cümlesi mübārek-dāmen devletleriñizi būs edüp ⁽²⁾ her an ve zamān da'avāt-i ḥayriyyeleriñizde müdām ⁽³⁾ oldukları ve ḥaşşaten mübārek ...⁶⁰ şerīfleriñiñ ⁽⁴⁾ istifsārı 'arīza-i ḳāker-ānem taḫrīrine ⁽⁵⁾ ibtidār ve merfū 'ḥāk-i pāy velīyyü'n-ni'amīlerine tesyār kılındı ⁽⁶⁾ inşā'a'llāhu *ta'ālā*. Maḥaṭṭ-ı 'ilm 'ālem-şümül-i kerimāneleri ⁽⁷⁾ buyuruldukda ve her ḥālde mübārek 'īd-ı ekber-i maḥzūn **[18a]** ⁽¹⁾ buyurmamaları bābında emr ü kerem efendimiñdir. Es'ad Oğulları Bey Fī sene 54 Şevvāl 7⁶¹.

(2) Bu daḫı pederi 'azizine.

⁵⁵ Tarih: Fī sene 1254 Receb 7.

⁶⁰ "...” okunamamıştır.

⁶¹ Tarih ve imza: Esad Oğulları Bey Fī sene 54 Şevvāl 7.

(3) Sa‘âdetlü, mürüvvetlü, mekremetlü, re‘fetlü, bâ‘ış-i vücûdum, (4) sebeb-i rif‘atim, peder-i e‘azz ü ekremim, efendim, sultânım hazretlerinin (5) nâde-i bâğ-ı irem-nazîrlarına merâsim i‘zâz ve ikrâm (6) ve cevâhir-i da‘avât-ı şâfiyât ve ihdâ ve mübârek yed-i şerîfleri (7) bûs ve hâl hâtırları sū‘âl olunduğı zeylinde **[18b]** (1) ma‘rûz-ı bende ferzendleridir ki hamden şümme hamden li‘llâhi *ta‘âlâ* (2) sâye-i ihsân-vâye-i hazret-i şehensâh-ı pâdişâhîde (3) ve du‘âyı hayr-ı ‘azîz-ânelerinizde vücûd-ber-vücûd (4) ‘âciz-ânelerimiz şihhatde mevcûd olup şeb ü rûz ezkâr-ı (5) hayr du‘âğıza muhtâç êtdüğimi ve ‘iffetlü vâlide-i (6) ‘azîzim hânım hazretlerinin dahı mübârek dest-i şerîflerini (7) takbîl ve du‘â-yı hayriyyelerini niyâz êyledigimi ve komşularımızın dahı **[19a]** (1) cümlesine başka ve başka selâm teblîğ buyurup (2) hazretlerinin istifsârı haşşaten işbu şukka-i maḥdûm(3)-âne tahrîr ve şavb-ı sa‘âdetlerine tesyîr kılındı (4) inşâ‘a’llâhu *ta‘âlâ*. Ledâ şerefü’l-vuşûl taraf-ı (5) ferzend-i müştâk ve cânib-i maḥdûm-ı keşîrû’l-fırâklarını (6) sâha-i ḥaḳîḳat, râhe-i nazîfelerinden (7) ferâmûş buyurmayup gelür. Olduḳça peyâm-ı şihhat **[19b]** (1) ve ‘âfiyetlerini meş‘ar-ı inâyet-nâme-i ümmehât (2) ‘allâmeleriyle yâd ve dilşâd buyurmaları müntehâ-ı (3) niyâz-ı maḥdûm-âneleridir. ...⁶² Fî sene 1254 Ramazân 9⁶³.

(4) Pederim efendim hazretleri oğlundan vâlide-i ‘azîzine bu siyâk üzeredir.

(5) ‘İffetlü, ‘işmetlü, ḥaḳîḳatlü, sebeb-i vücûdum, bâ‘ış-i (6) hayâtım, vâlide-i ‘azîzim, efendim, sultânım hazretleri (7) cenâb-ı rabbü’l-‘âlemîn ve hazret-i ḥudâvend-i câmi‘ müştâkiye **[20a]** (1) hemâre gülden nâzik ve ‘unca-i nûrdan laṭîf, (2) zât-ı şerîflerine mezîd, i‘zâz ve ikrâm ve levâzım (3) tevķîr ve ihtirâm birle ḥasret-i iştiyâk ve nâr-ı (4) iftirâk üzere derûn-ı ḥulûş-âne-i ta‘zîm-âne ve tekrim-âne (5) selâm du‘âlar ve medḥ-i senâlar olunup mübârek (6) dest-i şerîfeleri takbîl ve du‘â-yı hayriyye(7)leri ricâ olunur. Eger taraf-ı ḥasret-keşîdelerinden **[20b]** (1) istifsâr-ı hâl buyurılıyorsa bi-ḥamdihî sübhânehu ve *ta‘âlâ* (2) târîḥ-i ḥasret-nâmeğe degin vücûdumuz dâ‘ire-i şihhatde (3) mevcûd olub rûz-i şeb ed‘îye-i hayriyyelerine (4) meşḡûl ve müdâvîm ve dîdâr-ı şerîfelerine müştâk-ı (5) ‘azîm üzere olduḳım, ḥudâ-yı lem‘-yezeli hazretlerine (6) ‘ayân ve beyândır. Hemîşe rabbü’l-‘âlemîn mübârek vücûd-ı (7) şerîfelerine şihhat ve

⁶² “...” okunamamıştır.

⁶³ İmza ve tarih: ... Fî sene 1254 Ramazân 9.

‘ömr ve ‘azîzelerine bereket [21a] ⁽¹⁾ ihsân eyleyüp dîde-i dünyâ ile hayırlusuyla mülâkât ⁽²⁾ naşîb ve müyesser eylesün âmîn. Bî-hürmetî seyyidi’l-mürselîn ⁽³⁾ ve sa’âdetlü, mürüvvetlü, birâderim Râgîb Muḥammed Efendi ⁽⁴⁾ ḥazretlerinin mübârek iki dîdelerini bûs ederim ⁽⁵⁾ inşâ’a’llâhu ta’âlâ. Mâh-ı şaferü’l-hayrda ⁶⁴ ḥitâm-ı cem’iyye ⁽⁶⁾ niçün gelmekligi ‘arz u keş ‘arzûnızı edeyorum ve ḥizmetimizde ⁽⁷⁾ bulunan Fâtıma’ya daḥı selâm edüp ḥatırını istifsâr [21b] ⁽¹⁾ eyledigimi teblîge ‘inâyet buyurup anıḡ daḥı ḥatır ⁽²⁾ muṭayyeb olmaları ḥaşşaten taḥrîr-i maḥdûm-âne ve ḳadem-i ⁽³⁾ cenb mişâllerine tesyîr olundu. Bî-ḥamdihi ta’âlâ şerefü’l⁽⁴⁾-vuşûl taraf-ı ferzend-i müştâḳ ve cenâb-ı maḥdûm-ı ⁽⁵⁾ keşîrû’l-firâḳlarına ḥatır-ı nezâketlerinden ferâmûş ⁽⁶⁾ buyurmayup gelür. Olduḳça peyâm-ı şıḥḥat [ve] ‘âfiyetlerini ⁽⁷⁾ müş‘ir ‘inâyet-nâme-i ‘allâmeleriye yâd ve dîlşâd buyurmaları [22a] ⁽¹⁾ ḥaşşaten niyâz-ı maḥdûm-âneleridir. Fî sene 1254 Şa‘bân 7, ‘Alî Oḡullar Beg⁶⁵.

(2) Bu daḥı vâlide-i ‘azîzinedir.

⁽³⁾ İffetlü, ‘işmetlü, ḥaḳîḳatlü, vücûd-ı bâ‘iş-i ḥayât ⁽⁴⁾ ve devlet ve rif‘atim, vâlide-i şefîḳam, ḥānım ḥazretlerinin ⁽⁵⁾ ḥużûr-ı ‘işmetlerine mezîd, i‘zâz ve ikrām ve ḡāyet-i ⁽⁶⁾ tevḳîr ve ihtirām birle derûn-ı ḥulûş-âne selâm ⁽⁷⁾ şenâlar ‘arz olup mübârek dest-i şerîfleri [22b] ⁽¹⁾ bûs ve ed‘îye-i ḥayriyyeleri niyâz olunur. Nümāyende ⁽²⁾ ferzândan bîmeralarıdır ki taraf-ı ḥâl-i pür-melâlimden ⁽³⁾ istifsâr-ı ḥâl buyurılır ise bî-ḥamdihi ta’âlâ du‘ânız ⁽⁴⁾ berekâtıyla vücûd-ı ḥān-âlûdemiz dā’ire-i şıḥḥat ⁽⁵⁾ ve ‘âfiyet üzere iken bu def‘a bir kıṭ‘a ⁽⁶⁾ ḥasret-nāmeñiz vâşıl ve mefhûmına ıtṭilâ‘-ı şādıḳ⁽⁷⁾-ānemiz muḥîṭ ve şāmil olduḳda ḥudā-yı ‘ālem [23a] ⁽¹⁾ ne mertebe mesrûriyyet ḥāşıl olmuş ki ḥāme ve kâḡıd ile ⁽²⁾ taḥrîrini iş‘âr etdim. Hemān rabbimiz ta’âlâ ve taḳaddes ⁽³⁾ ḥazretleri mübârek vücûd-ı şerîfelerinizi ḥaṭâdan ⁽⁴⁾ maşûn ve maḥfûz eyleyüp ‘an ḳarîbü’z-zamān ⁽⁵⁾ mülâkât naşîb eylesün âmîn ve ‘işmetlü ⁽⁶⁾ ehl-i beytim Dudu⁶⁶ ḥānım ḥazretlerine maḥşûş selâm ⁽⁷⁾ şenâlar olunup ḥatırlarını istifsâr ederim [23b] ⁽¹⁾ ve bundan böyle tarafımızı küşe-i ḥatır-ı nazîfe⁽²⁾lerinden ḥakk buyurmayup vukû‘-ı

⁶⁴ Yazmada: şarafü’l-hayr.

⁶⁵ Tarih ve imza: Fî-sene 1254 Şa‘bân 7, ‘Alî Oḡullar Beg.

⁶⁶ Yazmada: tūtū.

siyâsiyye ile ⁽³⁾ hasret-nâmeleriniz ile yâd ve dilşâd buyurmaları ⁽⁴⁾ niyâz-ı ferzend-
âneleridir. Fî sene 1254 Şafer 27, Oğlunuz Kadrî Beg⁶⁷.

⁽⁵⁾ Pederinden ve vâldesinden oğluna bu üslûb üzere.

⁽⁶⁾ Sa'âdetlü, mürüvvetlü, mezîd-muhabbetlü, nûr-ı 'aynım, ciger⁽⁷⁾-küşem, oğlum efendi hâzretleri, hemâre esbâb-ı [24a] ⁽¹⁾ ta'aşşuk merâmı üzerine devrânında sabit ve isticzâb-ı ⁽²⁾ cemâl ü bâ-kemâl mazhar ve istiḥdâmıyla müşerref olmaları ⁽³⁾ teveccüh-i hâzret-i şamedânî oldur ki bu def'a refîk-i 'âlî ⁽⁴⁾ Mi'mâr Sinanlı Hâcî Êyûb yediyle irsâle 'inâyet ⁽⁵⁾ buyurılan dört yüz gurusu ramazân-ı şerîf ⁽⁶⁾ harçlığı ile bir kıt'a hasret-nâmeleriniz vâsıl-ı ⁽⁷⁾ dest-i keşîdem olmuş ve ahz edüp da'avât-ı [24b] ⁽¹⁾ hayriyyelerine biñ derece dahı meşgûl olduğımı ⁽²⁾ ve yine mûmâileyh Hasan Ağa ile taraf-ı sa'âdetinize ⁽³⁾ iki ḥelâlî gömlek ve kezâlik iki ton ve bir uçkur ⁽⁴⁾ ve iki kalem-kârî yemeni irsâl olunmuş olduğu ⁽⁵⁾ ve hâtr-ı nezâketlerinizin istifsârı tahrîre ⁽⁶⁾ ibtidâr kılındı inşâ'a'llâhu ta'âlâ. Maḥaṭṭ-ı 'ilm-i 'âlîleriniz ⁽⁷⁾ buyuruldukda taraf-ı şâdık-ânemizi kalb-i enverlerinden [25a] ⁽¹⁾ ihrâc buyurmayup mütereddît-i vukû'ında peyâm-ı ⁽²⁾ 'âfiyetlerini ve irsâl olunan çamaşurların vuşûlini ⁽³⁾ muḥbir raḳîme ve takrîbleri irsâliyle taḳdîmü'l-fu'âd ⁽⁴⁾ buyurmaları luṭf-ı 'inâyet-i mürüvvetleridir. Fî sene 1254 Zî'l-ka'de 23⁶⁸.

⁽⁵⁾ Erbâb-ı cenâniden icâre tezkiresi bu minvâl üzeredir.

⁽⁶⁾ İcâre-i ḥân der'uhde-i Muḥammed Ağa ve der-maḥalle-i Nişancı ⁽⁷⁾ Paşa 'an vakf-ı merḥûm Hasan Ağa 'arz. Fî sene 1254 Ramazân 24⁶⁹.

[25b] ⁽¹⁾ İlâ gâyeti ⁷⁰ -i kâmile vech-i ⁽²⁾ meşrûḥ üzere işbu biñ iki yüz elli dört ⁽³⁾ senesi muḥarremi guresinden mezbûreniñ zî'l⁽⁴⁾-hiccesi gâyetine gelince bir sene de müctemi' olan ⁽⁵⁾ yalnız üçyüz altmış akçe icâresi ahz ⁽⁶⁾ olunmuştur. Tahrîren Fî sene 1254 Muḥarrem ٤٠٠ Mezkûr Vakıf Mâli Hasan Beg⁷¹.

⁶⁷ Tarih ve imza: Fî sene 1254 Şafer 27, Kadrî Oğullar Beg.

⁶⁸ Tarih: Fî sene 254 Zî'l-ka'de 23.

⁶⁹ Tarih: Fî sene 254 Ramazân 24.

⁷⁰ "... .." okunamamıştır.

⁷¹ Tarih ve imza: Fî sene 254 Muḥarrem ٤٠٠ Merfûd-ı Vakıf Mâli Hasan Beg.

(7) Düyün taḥvīli ḥīn-i iktizā bu minvāl üzeredir.

[26a] ⁽¹⁾ Vechi taṣṭīr-i ḥurūf oldur ki işbu biñ iki yüz ⁽²⁾ elli dört senesi mäh-i şa‘bānū’l-mu‘azzamın on ⁽³⁾ altıncı günü devletlü Dāvūd Paşa ḥazretleri livāsının ⁽⁴⁾ ikinci alayının üçüncü taburının ağa-yı ḳol devletlü ⁽⁵⁾ Bekir Ağa ḥazretlerinden biñ ğuruş aldım ki te‘kīdū’l⁽⁶⁾-aşl nişfi beş yüz ğuruş eder. Vācibū’l-edā ⁽⁷⁾ ve lāzımu’l-ğazā zimmetimde deynimdir inşā’a’llāhu ta‘ālā. [26b] ⁽¹⁾ Meblağ-ı mezbūrı mäh-be-mäh iki yüz ellişer ğuruş ⁽²⁾ teslīm eylemek şürūṭı üzere edāsı müyesser olduḳda ⁽³⁾ işbu düyün taḥvīlimiz ğerüye redd ve şaḳḳ oluna. Bālī Miralāy Ḳahveci Muḥammed Beg⁷².

(4) İftāra da‘vet tezkiresi.

⁽⁵⁾ Devletlü, ‘ināyetlü, velīyyü’n-ni‘am efendi ḥazretleri, ⁽⁶⁾ teşrīfī ile ḥānemizi reşk-i irem eyle ağlatma ⁽⁷⁾ beni hey iki gözüm gel kerem eyle melūlınca kerem [27a] ⁽¹⁾ ‘ināyet buyurup inşā’a’llāhu ta‘ālā pazarērtesi ğècesi ⁽²⁾ ḳadem rencīde ḳılup Es‘ad Efendi ḥazretleriyle berāber ⁽³⁾ iftāra teşrīf buyurmaḡızı ve ḥaṣṣaten vaḳt-i şerīfler⁽⁴⁾inin istifsārı tezkire-i ‘ācizi taḥrīr olundu. ⁽⁵⁾ Bī-ḥamdihi ta‘ālā keyfiyyet-i ‘ilm-i nūkte-i devletleri buyuruldu teşrīf⁽⁶⁾leriyle bendelerini müceddeden çerāğ buyurulmaḳ derecelerinde mürūr ⁽⁷⁾ eylemeleri bābında emir ve kerem efendiminḡdir. Fī sene 1254 Şevvāl 7 sene ḥ⁷³.

[27b] ⁽¹⁾ Şüret-i muḥabbet-nāme bu üslūb üzeredir.

⁽²⁾ Ey yār vefā-pīşe zarāfetlü efendim,

Vey zümre-i ⁽³⁾ erbāb-ı dile nūr-ı hüveydā,

Hem-vāresini ḥıfz ēde ⁽⁴⁾ ḥaḳḳ cümle kederden

Geldikçe gülistān ola ruḥsārına ⁽⁵⁾ peydā,

Merfū‘-ı be-dergāh-ı ḥudā oldu du‘āmız

⁷² İmza: ... Miralāyı ... Muhammed Beg.

⁶⁹ Tarih: Fī sene 254 Şevvāl 7sene ḥ.

(6) Münhā-i muḥibb-ānemiz olur ki serāpā,
Hicrāna muḳārin (7) ēdeli bendeṅi ey yār
Āfākā çıkar nāle ü feryād [28a] (1) fiḡān tā,
Her demde temennā-yı viṣāliṅle ēder dil
(2) Vallāhi güzārında evḳātını cānā,
Men nice taḥammül (3) ēdeyim hicr ü firāḳa
Bir sen gibi yār mı bulunur dünyāda (4) zīrā,
İtnāb-ı sūḡan ētmeyelim ḡayrı yetiṣūr
(5) İşte bu imiṣ diltār-ı ‘āṣıḳ-ı şeydā,
Ol ḡasretle (6) seniṅ rāhına ben muntazır oldum
Şāyed ēde bir nāme (7) vürūd ey gül-i ra‘nā,
Bā ‘avn-i ḡudā oldu [28b] (1) hele vāṣıl-ı destim
Bir nāme ki iş‘ār-ı dilārā (2) pīrā,
Feryād ü fiḡān ēleyerek açdım efendim
Bir āteṣ (3) iken göñülümüzi ēyledi iṭfā,
Bildim ki fedā eylemedin (4) kūṣe-i dilden
Bu bende-i nāḡizini mānend-i eḡibbā,
Cūṣ (5) ētdi yine āteṣ-i ‘aṣḳım benim ey yār
Hicr ü elemiṅ (6) baḡrımı ḡūn ēyledi ḡayfā,
Ol vechle oldu (7) sebeb-i ‘arz u niyāzım
Bu ṣuḳḳa-i mevzūnımı ētdim [29a] (1) saṅa iḡdā,

Olduğda hemān şavb-ı zarīf-ānene ⁽²⁾ vāşıl

Bī'l-luţf ve bī'l-yümni ve bī'l-minneti ta 'ālā,

⁽³⁾ Dūr ètme beni kūşe-i dilden yine cānā

Ancağ ⁽⁴⁾ himem-i 'aliyyeñizdir bize i 'lā,

İrsāl-i mekātib ile yād ⁽⁵⁾ èt beni her dem

Budur ţaraf-ı 'āşıkıñızdan mütemennā.

Temmet ۞

⁽⁶⁾	Ḳara Cümle Taḥṭānī	Ḳara Cümle Buçuqlı
1285	8 8 mīzān	241 7 7 mīzān
0622		041
1712		120
0025		+
+		
3644		402

[29b] ⁽¹⁾ Şüret-i Kerrāt⁷⁴

[Sayfa Yanı Satırları (ys)]

[1b] ^(ys)

mufaşşal

Taḫşīl olunmuş demek olur.

incilā

Rūşen olmağ ma 'nāsına gelür.

⁷⁴ Bu bölümde çarpım tablosu bulunmaktadır.

	istiḥkām	Bir şey mümkün olmak ma‘nāsına.
	iskān	Tevzi‘ etmek.
[2a] (ys)	şiyem	Güzel hūylu demek.
	sütūde	Öğülmüş ma‘nāsına gelür.
	dirāset	‘İlm okumak.
	mümāreset	Sa‘y etmek.
	himem	Himmetlü.
[2b] (ys)	gūşt	Et demek olur.
	laḥm	Kezālik yine et demek olur.
	erz	Pirinç demek.
	ḥumṣa	Noḥud.
	fūlfül	Büber demek.
[3a] (ys)	murġ	Ḳuş ma‘nāsınadır.
	ṭayarān	Uçmak ma‘nāsınadır.
	naġme	Ḥoş şadā.
	mülākāt	Görmek.
	iştiyāk	Özlemek ma‘nāsınadır.
[3b] (ys)	yevmen-fe-yevmen	Ya‘nī günden güne demek olur.
	muṣāfāt	Ḥulūş-āne dostluk demek.
	ta‘alluḳ	Akrabā ve muḥibb ma‘nāsına gelür.
[4a] (ys)	şāf	Pāk demek olur.

	‘ulū’l-himem	Himmetlü yüce dèmek olur.
	übbet, übbehet	Ululuk ma‘nāsına gelür.
	tebcīl	İkrām ve i‘zāz dèmek.
[4b] (ys)	erzen	Ṭaru dèmek olur.
	ārdūn	Un dèmek olur.
	āsiyāb	Degirmen dèmek.
	nān	Etmek.
	nān-vān	Etmekci dèmek.
[5a] (ys)	devende	Me’mūl èdici.
	müteveffī‘	Yine me’mūl èdici dèmek olur.
	cibāyet	Cābīlik ma‘nāsına gelür.
	evķāf	Vaķıflar dèmek.
[5b] (ys)	bāhir	Zāhir ma‘nāsına gelür.
	reviş	Ġālib dèmek. ⁷⁵
	elķāf	Luķf ile.
	tefaķķud ⁷⁶	Hāl ķāķır sormak.
	ekrem	Fetā ‘izzetlü.
[6a] (ys)	i‘lām	Bildirmek ma‘nāsına gelür.
	nāķīz ⁷⁷	Bir şey degil dèmek olur.

⁷⁵ Reviş ve ġālib arasında ilgi kurulamamıştır.

⁷⁶ Arayıp sorma, sorup soruşturma.

⁷⁷ Yazmada: nāķīz.

[8a] ^(ys)	niṣīn	Oturıcı ma‘nāsına gelür.
	ṣāyeste	Lāyık dèmek olur.
	vālā	‘Ālī dèmek olur.
	da‘avāt	Du‘ālar ma‘nāsına dèmek.
[8b] ^(ys)	tezķīr	Yād ètmek ma‘nāsınadır.
	ferāmūṣ	Unutmaķ ma‘nāsına.
	pesendīde	Begenmiş dèmek.
	zīrinde ⁸¹	Aşağıda dèmek olur.
[9a] ^(ys)	āyā	‘Acabā dèmek olur.
	ṣāyed	İhtimāl dèmek.
	iḥbār	Ḥaber ma‘nāsına gelür.
	ferzend	Oğul dèmek.
[9b] ^(ys)	duḥter	Kız.
	zīrā‘at	Ekin ekmek.
	ḥinṭa	Buğdāy.
	erzen	Ṭaru.
[9b] ^(ys)	sāl-be-sāl	Yıldan yıla.
	dadı	Dāde dèmek.
	nehr	Irmaķ.

⁸¹ Yazmada: zeylinde.

[10a] ^(ys)	... ⁸²	Ṭatlu.
	teşne	Şuşamış.
	kanmış	Sîrâb.
	nüş	İçmek ma' nāsına gelür.
	şîre	Üzüm suyu.
	şîre' i engür	Bî-ma' nā şarāb.

[10b] ^(ys) Ṭapu temessüki bu minvāl üzere taḥrîr olunur.

Bā' is-i ḥurûf olur ki ḥâlen Çorum mütemekkinlerinden El-hâc Muştafâ **[11a]** ^(ys) nām kimesne mutaşarrıf olduğu tarlalarından eṭrâf-ı şehir demekle ma' rûf nām mevzi' de vaqı' bir kıṭ'a tarlasının **[11b]** ^(ys) bir tarafı Kıra Boğa oğlu Emîn Ağa tarlası ve bir tarafı Tıglı Oğlu İsmâ'îl Ağa tarlası ve tarafeyni tarîḳ-i 'âm **[12a]** ^(ys) ile maḥdûd mümtâz olup taḥmînen otuz beş kîle tohum isti'âb eder. Tarlası ḥâl-i ḥayâtında ve kemâl-i **[12b]** ^(ys) şıḥhatde işbu ḥâfız etmek Tağlı Oğlu Muhammed Ağaya ḥüsn-i i'tibârıyla iki yüz elli ğuruş muḳâbelesinde **[13a]** ^(ys) ferâğ ve kaşr-i yed edüp ben daḥı maḥalle-i mezbûrun ḡābiṭi olduğım hasebiyle ḳânûn-ı pâdişāhî mûcibince resm-i ṭapusına **[13b]** ^(ys) olub kaşr-ı fey için yedine işbu temessük verildi. Mâdem ki sâl-be-sâl ḥâşıl olan a' şâr-ı şer' iyyesîn ḡābiṭ **[14a]** ^(ys) olanlara tamâmen edâ ve teslîm eyleyüp zabṭ ve zirâ'atine tarafımızdan ve taraf-ı âḥarden müdâḥale olunmaya. Fî sene 54 Ramazân 29 Maḥalle-i Mezbûr Muḥtârı İsmiyle El-ma' lûm⁸³.

[29b] ^(ys) Muḥarremü'l-ḥarām	م
Şaferü'l-Ḥayr	ص

⁸² "...” okunamamıştır.

⁸³ Tarih ve imza: Fî sene 54 Ramazân 29 Maḥall-i Mezbûr Muḥtârı İsmiyle El-ma' lûm.

Rabī'ü'l-Evvel	را
Rabī'ü'l-Āhîr	ر
Cemāziye'l-Evvel	جا
Cemāziye'l-Āhîr	ج
[30a] ^(ys) Recebū'l-Mürecceb	ب
Şa'bānu'l-Mu'azzam	ش
Ramazānū'l-Mübārek	ن
Şevvāl-i Şerîf	ل
Zî'l-kā'de	ذا
Zî'l-hicce	ذ

2.2 Luğat

[K1b] ⁽¹⁾ Der beyān-ı şühūr-ı 'arabī taḥrîr ve beyān olunur.

⁽²⁾	Muḥarremü'l-ḥarām	م
	Şaferü'l-ḥayr	ص
	Rabī'u'l-avval	را
	Rabī'u'l-āhîr	ر
⁽³⁾	Cumāzīyu'l-avval	جا
	Cumāzīyu'l-āhîr	ج
	Recebü'l-ferd	ب
⁽⁴⁾	Şa'bānū'l-mu'azzam	ش

	Ramażānū'l-mübārek	ن
	Şevvālū'l-mükerrem	ل
(5)	Zi'l-ka' de'i şerīf	ذا
	Zi'l-ħicce'i şerīf	ذ

Temmet.

(6) Vechi meşrūḥ üzere 'arabī ayları ki on iki aydır. Her ayın altında (7) merķūm olan ḥarf üzerinde olan aya işāretidir (8) ve dahı ma'lūm ola ki her ayın evvel gününden üçüncü gününe deġin (9) ġurre yazılır. Üçüncü gününde onuncı gününe deġin evā'il yazılır. Onuncı (10) gününde yigirmisine varınca evasiṭ yazılır. Yigirminci gününde āḫirine (11) gelince deġin evāḫir yazılır. Kātib olan kimsenin bu ḳā'ideleri bilmek lāzımdır. (12) Temmū'l-kelām ve's-selām.

[K2a] (1) 'İlm-i inşāda müsta'mel olan lügatler tahrīr ve beyān olunur.

(2)	'unvān	Mektūbuḡ evveli.
	mekātib	Cem' mektūb.
	ḳavā'im	Ḳā'imeler.
	mürāselāt	Mürāseleler.
	evāmir	Buyruḳlar.
(3)	ḥabbezā	Ne ġüzel.
	nüvişte	Yazılmış.
	müstahsen	Begenilmiş.
	ni'me	Ne ḫoş.
	istiġrāb	Ta'accüb etmek.
(4)	ta'aşşuḳ	'Āşık olmak.

	melāḥat	Güzellik.
	dilküşā	Müferriḥ.
	maṭbūʿ	Maḥbūb.
	elfāz	Sözler.
(5)	muvaşşah	Zīnetlü.
	meḥāsin	Güzellikler.
	ḥalāvet	Şirīnlik.
	tekellüm	Söylemek.
	ʿandelīb	Bülbül.
(6)	verd-i aḥmer	Kırmızı gül.
	şukufte	Açılmış çiçek.
	muʿaṭṭar	Hoş koku.
	zevāhir	Çiçekler.
	taḥiyyāt	Selām ve şenālar.
(7)	ithāf	Hediye vermek.
	sitāyīş	Ögmek.
	bī-kıyās	Nihāyetden taşra.
	lāyuʿadd	Şağışsız.
	velāyuhşā	Daḥı ḥesābsız.
(8)	mekārim	İyilikler.
	ifzāl	İḥsān.

	ta‘aṭṭuf	Şefkat etmek.
	mihribān	Şefkatli.
	muşāfāt	Hulūşāne dostluk.
(9)	tezāyüd	Artmak.
	istiḥkām	Mühkem olmak.
	ta‘alluḡ	Muḥabbet etmek.
	şiyem	Eyü hūylar.
	sütüde	Memdūh.
[K2b]	⁽¹⁾ ni‘am	Ni‘metler.
	firāvān	Çok.
	teşekkür	Şükr etmek.
	fezā’il	Ululuklar.
	iktisāb	Kesb etmek.
(2)	ma‘ārif	Bilmekler.
	me’āşir	Hünerler.
	ḥazāḡat	Üstādlık.
	taştīr	Yazmak.
	nemīḡa	Naẓm u taḥrīr.
(3)	dürer	İncüler.
	inḡirāt	Dizilmek.
	ma‘ānī	Ma‘nālar.

	īzāḥ	Beyān etmek.
	hüveydā	Āşikāre.
(4)	teshīl	Āsān etmek.
	iş‘ār	Bildirmek.
	mufaşşal	Beyān olunmuş.
	fi'l-cümle	Hāşıl-ı kelām.
	tenşīṭ	Neşāṭ vèrmek.
(5)	fu‘ād	Göñül.
	taḥsīn	Āferīn etmek.
	tenāfūs	Rağbet etmek.
	merğüb	Kıymetlü.
	ferḥünde	Hürmetlü.
(6)	ṭal‘at	Dīdār.
	şerefyāb	Ululuk bulmak.
	tāb-nāk	Münevver.
	ḥurşīd	Güneş.
	lema‘ān	Işılamaq.
(7)	mülākāt	Görmek.
	meserret	Sevinmek.
	mübāhāt	Faḥr etmek.
	iftizāl	Ululanmaq.

	tevķĩr	Ri'āyet etmek.
(8)	iḥtirām	Hürmet etmek.
	rāğib	Meyl edici.
	cūyende	Ṭaleb edici.
	istifāde	Fā'idelenmek.
	fevķā'l-ḥadd	Hadden ziyāde.
[K3a]	⁽¹⁾ fevķā'l-ḥadd	Hadden ziyāde.
	teferrüc	Sevinmek.
	cenān	Göñül.
	tefriḥ	Ferahlandırmak.
	ed'ıye	Du'ālar.
(2)	tekrĩm	İkrām etmek.
	i'zāz	Ululamak.
	midād	Mürekkeb.
	ḥāme	Qalem.
	ṭırs	Kāğıd.
(3)	zübde	Qaymak.
	ḥülāṣa	Güzide.
	istiṭābet	Eyü olmak.
	kām-yāb	Murādın bulmak.
	ibtiḥāc	Şād olmak.

(4)	zībā	Dilber ve yaraşık.
	bī-hemtā	Lā-naẓīr.
	bī-mişil	Beñzeşsiz.
	ebrār	Şālihler.
	efāzil	Ulular.
(5)	tevşīk	Ögmek.
	tefāhur	Nazlanmak.
	tefaḥhur	Ögünmek.
	teşerrüf	Ululanmak.
	istikānet	Tevāzu‘ etmek.
(6)	ebyāt	Mevzūn sözler.
	eş‘ār	Ebyād gibi.
	taṭvīl	Uzatmak.
	‘azamet	Ululuk.
	bī-pāyān	Nihāyetsiz.
(7)	pīşvā	Uyulmuş.
	ḥuṭūṭ	Yazılar.
	aqlām	Qalemler.
	suyūf	Qılıçlar.
	şurūṭ	Cemi‘ şar[t].
(8)	ḥāş u ‘ām	Ulu kici.

	ümerā	Bègler.
	emāret	bèglik
	kişver	İklīm.
	belde	Şehir.
	[K3b] ⁽¹⁾ķarye	Köy.
	ķurā	Köyler.
	nāḥiye	Şehrin bir tarafı.
	nevāḥī	Nāḥiyeler.
	ķaşabāt	Ķaşabalar.
⁽²⁾	memālik	Memleketler.
	arāzī	Yerler.
	āsumān	Gök.
	kevkeb	Yıldız.
	diraḥşān	Yaldırmaḳ.
⁽³⁾	münevver	Rūşen.
	āfitāb	Güneş.
	şehr	Ay.
	yevm	Gün.
	sene	Yıl.
⁽⁴⁾	şühūr	Aylar.
	eyyām	Günler.

	sin̄in	Yıllar.
	yevmen fe-yevmen	Günden güne.
	dem be-dem	Vaqt be-vaqt.
(5)	pey der-pey	Biri biri ardınca.
	nizām	Dizilmek.
	manzūm	Dizilmiş.
	intiṭām	Tertib etmek.
	müzeyyen	Düzgünlü.
(6)	‘abher	Nergis.
	nesīm	Hoş koku.
	zamīr	Göñül.
	ḥuzūz	Cem-i ‘hazz.
	çendān	Nice nice.
(7)	ṣenāyā	Alkışlar.
	inṣirāḥ	Göñül açılma.
	hicrān	Ayrılık.
	muṣāṣala	Ulaşma.
	murāsele	Haberleşmek.
(8)	kitābet	Yazı yazma.
	tezkiye	Anıdırma.
	yādigār	Anıdırıcı.

	ender cihān	Dünyā içinde.
	ḥaṣā'il	Güzel ḥūylar.
	[K4a] ⁽¹⁾ḥaṣā'il	Güzel ḥūylar.
	mufahḥam	Ululanmış.
	tebcīl	Ululamak.
	ṣāyeste	Lāyık.
	muṣādaḳat	Dosluk.
(2)	istiḥḳāḳ	Lāyık olmak.
	erbāb	Şāhibler.
	himem	Himmetler.
	‘aliyye	Yüce.
	cāh	Manşıb.
(3)	merātib	Mertebeler.
	fuzūlī	Artıklık.
	tercīḥ	Artırmaḳ.
	taḳdīm	İlerü geçirmek.
	siyāḳ	İlerü sürmek.
(4)	üslūb	Yol.
	behiyye	Güzel.
	taḳrīr	Reviş etmek.
	cenāb	Zāt ve taraf.

	ibtihāl	Yalvarmak.
(5)	iltimās	Ŧaleb etmek.
	me'ārib	Dilekler.
	tevaḳḳu'	Ummaḳ.
	mercū'	Umulmış.
	istid'ā	Ŧaleb etmek.
(6)	maḳāşıd	Maḳşūdlar.
	sīmāṭ	Niřān ve řıfāt.
	'avāṭıf	Eylikler.
	müstaḡnī	Ḥācetsiz.
	niyāzmend	Ḥācetlü.
(7)	istifsār	Ḥātır şormak.
	bāl	Göñül.
	mer'ī	Ri'āyet olunmuş.
	te'diye	Edā etmek.
	şenākār	Medḥ edici.
(8)	firistāde	İrsāl.
	mülāṭafe ve nāme	Mektüb.
	varaḳa	Kāḡıd.
	resīde	Ėriřmiř.
	ledā'l-vürüd	Vusūlünde.

[K4b] ⁽¹⁾ i‘tāk	Azād etmek.
‘abd	Çul.
‘abīd	Çullar.
‘ibād	Miṣl-i ‘abīd.
çāker	Çul.
(2) memlūk	Çul olmuş.
ġulām	Köle.
‘utekā	Āzādular.
‘itīk-nāme	Āzād kağıdı.
muḥarrer	Yazılmış.
(3) muḥtevi	Muḥīṭ ve şāmil.
muḥīt	İḥāṭa edici.
şāmil	Çaplayıcı.
şümül	Çaplamak.
seri	Téz.
(4) tefakḳut	Şormak.
ḥavāşır	Cemi‘ ḥātır.
‘ātır	Hoş koşucı.
mübāderet	Ėvmek.
meb‘ūs	Gönderilmiş.
(5) ib‘ās	Göndermek.

	peder	Baba.
	māder	Vālide.
	ḥāher	Qız qarındaş.
	vālideyn	Ana ve ata.
(6)	rızā	Hoşnudluq.
	emced	Qatı ulu.
	es‘ad	Devletlü.
	ercümend	‘Azīz ve ḥürmetlü.
	ḥullān	Dostlar.
(7)	aḥbāb	Sevgilüler.
	maḥbūb	Sevilmiş.
	muḥib	Sevici.
	dilrubūde	Göñül qapıcı.
	maḥzūz	Mesrūr ve ḥissemend.
(8)	behremend	Naşıplü.
	dāreyn	İki cihān.
	ekrem	Qatı ‘izzetlü.
	eşrāf	Ulular.
	a‘yān	Ulu kişiler.
	[K5a] ⁽¹⁾ a‘yān	Ulu kişiler.
	quzzāt	Qādīler.

	nüvvāb	Qādīler.
	ḥükkām	Hākimler.
	dārü'l-ḳazā	Maḥkeme.
(2)	maḥfil	Cem' olacaq yer.
	maḥāfil	Dernekler.
	velīyyü'n-ni'am	Ni'metler şāhibi.
	zīṣān	Şān şāhibi.
	celīl	Ulu kişi.
(3)	übhet	Ululuq.
	dāmān	Etek.
	taḳbīl	Öpmek.
	yed	El.
	ḥāk	Toprak.
(4)	pāy	Ayak.
	leb	Dudaq.
	mülteşem	Öpecek [yer].
	āfvāh	Ağızlar.
	zīb	Ziynet.
(5)	efzā	Artırıcı.
	melevān	Zamān.
	kemīne	Eksikli.

	kemter	Ednā.
	bende	Ꞑul.
(6)	vāye	Hişşe ve ümīd.
	nev´	Bir gūne.
	diger	Bir ğayrı.
	şefīk	Mihribān.
	vesā´il	Cem´-i vesīle.
(7)	sedde	Büyük kapu.
	seniyye	Yüce.
	perverde	Beslenmiş.
	sāye	Gölge.
	bilād	Şehirler.
(8)	nāçiz	Bir şey değil.
	ma´rūz	´Arz olunmuş.
	´aṭīfet	Şefkat.
	´aṭūfet	Mihribanlık.
	te´yīd	Ꞑuvvet vèrmek.
	[K5b] ⁽¹⁾gūş-zed	Ꞑulaĝa urmaꞑ.
	istimā´	Êşitmek.
	taĝriye	Şabr ile dèmek.
	iḥşā	Şaymaꞑ.

	sŭrh	Kırmızı.
(2)	zerd	Şarı.
	sebz	Yeşil.
	elvān	Renkler.
	mesned	Tayanacak yer.
	le'al	İncüler.
(3)	gevēhir	Cevherler.
	şa'şa'a	Yıldırımak.
	tuḥaf	Cem'-i tuḥfe.
	ferā'id	İri incüler.
	nihād	Tabi'at.
(4)	ifhām	Ululamak.
	pŭrsiş	Hāl sormak.
	ḥadīka	Bakçe.
	firdevs	Bostān.
	behişt	Cennet.
(5)	ḥuzū'	Öñüne bakmak.
	ferāmūş	Unutmak.
	küşāde	Açık.
	bād	Olsun.
	mühdā	Hediye verilmiş.

(6)	müş'ir	Bildirici.
	minhāc	Rüşen yol.
	huşū'	Korķmak.
	ilticā	Şıgınmak.
	iştīmāl	Kaplamak.
(7)	bāhir	Ġālib ve rüşen.
	intimā	İntisāb.
	menba'	Çıkacak yer.
	zülāl	Tatlı şı.
	mütevaķķī	Umulmuş.
(8)	āyende	Gelici.
	revende	Gidici.
	mütereddidīn	Gelür gidiciler.
	vuķū'	Düşmek.
	nişār	Şaçmak.
[K6a]	⁽¹⁾ nişār	Şaçmak.
	işār	Vermek.
	fuzūn	Ziyāde.
	şām ve seher	Ahşām şabāh.
	şunūf	Gūna gūn.
(2)	meşhūn	Tolı.

	iẖtişāş	Maḥzūz olmak.
	ulūf	Binler.
	refī‘	Yüce.
	baḥr	Değiz.
(3)	temevvüc	Dalğalanmak.
	telāṭum	Ṭokuşmak.
	eṭvār	Cem ‘-i ṭavır ḥāller.
	merāsım	Nişānlar.
	dīnār	Altun.
(4)	direm	Aķçe.
	vefret	Çokluk.
	ķillet	Azlık.
	tevsī‘	Geñişdirmek.
	teksīr	Çoğaltmak.
(5)	taḥşīl	Cem ‘ etmek.
	dirāset	‘İlm okumak.
	müstefīd	Fā’ idelenici.
	iķtibās	Kesb-i fā’ ide.
	vūfūr	Çok ve tamām.
(6)	mevfūr	Çok olmuş.
	müstevcib	Lāyık.

	ferah bahşā	Neşāt vèrici.
	mevedded-feza	Dostluğ artırıcı.
	ez-derūn	Göñülden.
(7)	bi-ḥulūṣi'l-bāl	Ḥulūṣ-ı ƙalb ile.
	eṣniye	Şenālar.
	ihdā	Hediye.
	belīg	Ėrişdirmek.
	teslīmāt	Selām vèrmekler.
(8)	nādī	Meclis.
	sāmī	Yüce.
	menzilet	Mertebe.
	mededkār	Yardımcı.
	müzāheret	Yardım ètmek.
	[K6b] ⁽¹⁾vidād	Dosluk.
	efzūn bād	Ziyāde olsun.
	hemīşe	Dā'im.
	iltizāz	Lezzetin almak.
	ḥalvet	Tatluluk.
(2)	tezekkür	Yād ètmek.
	cemīl	Güzel.
	ezkār	Cemi '-i zıkr.

	evkāt-ı güzār	Vakitler geçirmek.
	der-ağūş	Ɛocmak.
(3)	iştiyāk	Özlemek.
	ferzend	Oğul.
	dūh̄ter	Kız.
	būs	Öpmek.
	dīde	Göz.
(4)	envār	Ɛatı nūr̄lu.
	mūnaƐƐaş	NaƐışlu.
	leyāl	Géceler.
	şub̄h u mesā	Ahşām ve şabāh̄.
	da‘avāt	Du‘ālar.
(5)	şeb-rūz	Géce gündüz.
	fīrūz	Mübārek ve muzaffer.
	aħyān	Vakitler.
	sa‘īd	Ɛutlu.
	tehniye	Mübārek bād demek.
(6)	tebrīk	Ɛutlulamak.
	h̄itām	İş sonı.
	ħayr endīş	Ëyü fikirlü.
	maħmidet	Ögmek.

	semāḥat	Cömerdlik.
(7)	zarāfet	Dilberlik ve zîreklik.
	zū-fünūn	Çok hüner şāḥibi.
	hevāre	Dā'imā.
	lāyezāl	'Ale'd-devām.
	muḥliş	Zamīr-i pāk.
(8)	aḥ	Karındaş.
	bī-riyā	İhlās-ıla.
	bilā-reyb	Şek yokdur.
	re'fet	Şefkat.
	vālā güher	'Ālī-neseb.
	[K7a] ⁽¹⁾vālā güher	'Ālī-neseb.
	dāder	Birāder.
	tuḥfe	Hedi(yy)e.
	peyām	Haber.
	'āfiyet	Şıḥḥat.
(2)	müterakḳıb	Gözleyici.
	intizār	Gözetmek.
	nigerān	Taḥsīn ile bakmaq.
	vürūd	Gelmek.
	vārid	Gelici.

(3)	tereddüd	Gelüb gitmek.
	intisāb	Ulaşmak.
	maḳāl	Kelām ve ḥikāye.
	tekāsül	İhmāl etmek.
	zebān	Dil.
(4)	beyzā	Güneş.
	eşnāf	Günā gün.
	incilā	Rūşen olmak.
	necābet	Gökçek ḥūylu.
	īşāl	Êr görmek.
(5)	ser-saḳa	Saḳa başı.
	şānī	İkinci.
	şaḳaleyn	İns ü cin.
	kevneyn	İki cihān.
	ḥarameyn	Mekke ve medīne.
(6)	ḥāfīkeyn	Mağrib ile maşrık.
	müvācehe	Rūberū olmak.
	naḳargāh	Baḳacak yer.
	iclāl	Ululamak.
	keremkār	Êyilik edici.
(7)	melāz	Şığınacak yer.

	melce'	Miṣl-i melaz.
	mes'ūd	Devletlü.
	zıll	Gölge.
	zalīl	Dā'im ve tamām sāye.
(8)	āṣafāne	Vezīrāne.
	ḥıdīvāne	Efendilik.
	mehcūr	Ayrılmış.
	īḳāz	Uyandırmaḳ.
	'atebe	Eşik.
[K7b]	⁽¹⁾ zümre	Bölük.
	e'ālī	Yüceler.
	āsūde	Raḫatlanmış.
	mülūkāne	Pādiṣāhāne.
	serīr	Taht.
(2)	rehnümā	Yol gösterici.
	ma'ālī	Ululuklar.
	cerīde	Defter.
	tebessüm	Gülmek.
	ḥıṣāl	Êyü işler.
(3)	sāḳī	İçürici.
	nūṣ	İçmek.

	hılālinde	Esnāsında.
	muhterem	Hürmetlü.
	zeylinde	Eteginde.
(4)	irtihāl	Rıhlet etmek.
	serbülend	‘Ālī kadr.
	maḵrūn	Ḳavuşulmak.
	mekremet	Ululuk.
	fehṽā	Ma‘nā.
(5)	fehāvī	Cem‘-i fehṽā.
	ṭulū‘	Ṭoḡmak.
	bedr	Ayın on dördü.
	‘adem	Yokluk.
	cibillī	Yaradılış.
(6)	‘adīmū'l-mişil	Naẓīri yok.
	tesmiye	Ad vermek.
	ḡayrı ḡalef	Şālih oḡul.
	ḡūş	Ḳulak.
	merḡūm	Yazılmış.
(7)	ḡurūb	Gün batmak.
	şems	Güneş.
	müteyemmen	Mübārek.

	münka‘id	Bağlu.
	feṭānet	Zîreklik.
(8)	ḥīn	Vaqt.
	terḫīm	Yazmak.
	dervīṣ-āne	Fakīrāne.
	şemāyim	Hoş kokucılar.
	ṭariyy	Tāze.
[K8a]	⁽¹⁾ ṭariyy	Tāze.
	bihter	Ëyürek.
	ān	Sā‘at.
	murğ	Kuş.
	āşiyān	Yuva.
(2)	pīrāmen	Çevre.
	ṭabakāt	Mertebeler.
	muṭarrā	Tāzelenmiş.
	ḫarīḫa	Tabī‘at.
	sermedī	Dā‘im ve ebedi.
(3)	pūrcūd	Seḫā ile ṭolı.
	istirfā‘	Ṭaleb-i rif‘at.
	direm ḫarīde	Akçe ile şatun alınmış.
	kān	Ma‘den.

	endāḥte	Atmak.
(4)	nisyān	Unutmak.
	sāhil	Değiz kenārı.
	dīrīne	Eski.
	ez-ḳadīm	Çokdan.
	şeref-efzā	Ululuk artırıcı.
(5)	dil-nüvāz	Ḥātır ri'āyet edici.
	müstedām	Hemīşe.
	pīrāhen	Gömlek.
	ḥāb	Uyku.
	‘an şamīmü'l-bāl	Derūn-ı dilden.
(6)	‘arīz	Enlü.
	‘amīḳ	Derīn.
	cereyān	Aḳmak.
	nān-u nemek	Etmek ve tuz.
	süllem	Nerdübān.
(7)	müteşā‘id	Yuḳarı çıkıcı.
	rikāb	Üzengi.
	feres	At.
	rükūb	Binmek.
	nüzūl	Enmek.

(8) ʿavd-ü kufül Dönmek.

mîr Bég.

mîrân Bégler.

gerdün Felek.

gîryân Ağlamak.

[K8b] ⁽¹⁾münkalib Dönici.

eşkâl Şüretler.

şad-hezâr Yüz biç.

rıhlet Göçmek.

süreyyâ Ülker yıldızı.

(2) bālâ Yuğarı.

a ʿlâ Yüce.

nemâ Artmak.

teğāfûl Bilmezlenmek.

cālib Çekici.

(3) kûlûb Göñüller.

tām Tamām.

muḥbir Bildirici.

mirāt Āyîne.

dil-firīb Göñül aldayıcı.

(4) maḥdûm Çelebî.

	nühüfte	Gizlü.
	fıtrî	Hılkî.
	heme-ân	Cem‘-i zamân.
	ahyānen	Ba‘ż-ı vaqtler.
(5)	şavb	ţaraf
	evb	Miśl-i şavb.
	mestūr	Örtölmüş.
	de‘b	‘Ādet.
	merkūz	Ķalbde gizlü.
(6)	kūrūb	Ķuşşālar.
	rāfi‘	Ref‘ êdici.
	mużmer	Nühufte-i mişl.
	muĥaddere	Perdelü.
	zevc	Ķoca.
(7)	‘iffet	Nefsi ĥarāmdan şakınmak.
	ĥalīle	‘Avrat.
	şīme	Güzel ĥūy.
	‘işmet	Pāklık.
	merżiyye	Ĥoşnudluk.
(8)	ķırnaķ	Kenīzek.
	kenīzek	Cāriye.

milḥ	Tuz.
fūlfūl	Büber.
ḥimaşşā	Noḥūd.

[K8b Sayfa Yanı Satırı]

(ys) inhā	Añlatmak.
nümūde	Gösterici.
incizāb	Çekmek.
ber vechi uḥrā	Lāyık-i vech üzere.
berīn	Yüce.
şahḥ şahḥ şahḥ	

[K9a] ⁽¹⁾ḥimaşşā

ḥinṭa	Buğday.
şa ‘īr	Arpa.
erzen	Darı.
‘ades	Mercimek.

(2) fūl	Bakla.
erüz	Pirinç.
rūḡan	Yağ.
‘asel	Bal.

ḳand	Şeker.
-------------	--------

(3) şem ‘i ‘asel	Bal mumı.
-------------------------	-----------

	řĩrĩn	Tatlı.
	telḥ	Acı.
	ḥāmiz	Ekşi.
	ḥall	Sirke.
(4)	başal	Sogan.
	sũm	şarmisaş.
	ḥařab	Odun.
	faḥm	Kömür.
	şem^ç	Mum.
(5)	laḥm	Et.
	ğanem	şoyun.
	ḥamel	şuzu.
	ma^çz	Keçi.
	cemel	Deve.
(6)	şevr	Öküz.
	āḥũ	Geyik.
	başar	şıgır.
	decāce	Tavuk.
	başş	şaz.
(7)	...⁸⁴	Ördek.

⁸⁴ “...” okunamamıştır.

	ḥamāme	Gögercin.
	selvā	Bıldırcın.
	teşmīr	Şığamak.
	sāk	Baldır.
(8)	esās	Binā ve temel.
	vazʿ	Ḳomak.
	miyāne	Orta.
	mevzūʿ	Ḳonulmuş.
	ṭabḥ	Pişmek.
[K9b] ⁽¹⁾	maṭbūḥ	Bişmiş.
	tenāvül	Ekl etmek.
	ḥumus	Beşde bir.
	şülüş	Üçde bir.
	rubʿu	Dörtde bir.
(2)	südüś	Altıda bir.
	şümün	sekizde bir.
	ʿuşur	Onda bir.
	ḡalle	Hāşıl.
	efgende	Bırağılmış ve ḥaḳīr.
(3)	üftāde	Düşmüş ve faḳīr.
	fersūde	Bī-ḥuzūrluḳ ve aşınmış.

	şeffāh	Dudaqlar.
	müdāḥale	Girişmek.
	te‘allul	Bahāne etmek.
(4)	dārende	Getürici.
	resānende	Ėrişdirici.
	kıdve	Uyulmuş.
	şitāb	Ėvmek.
	emāşil	Beñzeşler.
(5)	rencīde	Ėncitmek.
	remīde	ŰrkŰtmek.
	eşrār	Yaramazlar.
	eşkıyā	Şakīler.
	gürūh	Bölük.
(6)	mümtāz	Ayrılmış.
	mebrūz	Verilmiş.
	i‘tā	Vermek.
	seḥāvet	Cömerdlik.
	kāmurānī	Murād sürmek.
(7)	müsā‘ade	Yardım etmek.
	mütemennā	Umulmuş.
	zāviye	Hāne-i küçük.

	terādūf	Peyder pey olmak.
	mecd	Ululuk.
(8)	sefīne	Gemi.
	mūsā‘afe	Hācet bitürmek.
	tāb-dār	Şu‘lelu.
	āb-dār	Şulu.
	teşne	Şusuz.
[K10a]	⁽¹⁾ teşne	Şusuz.
	(t)āz-ı yāne	Ķāmçı.
	menāzil	Menziller.
	tekaddüm	İlerü geçmek.
	nüzūl-gāh	İnecek yer.
(2)	ecnās	Dürlü dürlü.
	zehā‘ir	Cem‘-i zaḥīre.
	revnaḳ	Şafā ve ‘itibār.
	tekellūf	Zaḥmet çekmek.
	kitābet	Yazmaḳ.
(3)	mefāhīm	Ma‘nālar.
	tebyīn	Beyān etmek.
	ḥamiyyet	‘Ār ve hıfz.
	mültezem	İltizām olunmuş.

	mültezim	İltizām edici.
(4)	tavşīye	İşmarlamak.
	cebāh	Alınlar.
	āsītān	Eşik.
	sürüş	Melek.
	hūr	Hūrī.
(5)	āvīze	Aşkī.
	pīrāye	Ziynet.
	teb'īd	Uzak etmek.
	hītām	Āhīr-i kār.
	an-ı vāhīd	Bir sâ'at.
(6)	rūz-be-rūz	Günden güne.
	dūr	Uzak.
	rūy	Yüz.
	cebīn	Alın mişl cebhe.
	rūymāl	Yüz sürmek.
(7)	hengām	Vakit.
	rātibe	Vazīfe.
	tefhīm	Ululamak.
	maṭıyye	Binecek hayvān.
	sevķ	Sürmek.

(8)	licām	Yular.
	... ⁸⁵	Şadr.
	ḥandān	Gülmek.
	gülbün	Gül dibi.
	ser-sebz	Yeşil baş.
	[K10b] ⁽¹⁾maḥzā	Şāfī.
	fevā'id	Fā'ideler.
	izdiḥām	Çok olmak.
	istikmāl	Tamām etmek.
	iḥtitām	Āḥir olmak.
	Temmet.	

⁸⁵ “...” okunamamıştır.

3. DİZİN

ā	[< F. <i>elif</i>] ...+dan, ...+a, pekiştirme elifi. <i>ser- ā.- pā</i> 27b/6 -1-	<i>‘a.</i> K4b/1 <i>mişl-i ‘a.</i> K4b/1 <i>farḳ-ı ‘a.- ānemde</i> 16b/1 -3-
āb	[< F. i.] Su. <i>ā.- dār</i> K9b/8 -1-	‘acabā [< Ar. ‘ <i>acaban</i> > ‘ <i>acabā</i>] Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı. <i>‘a.</i> 9a/ys -1-
‘abd	[< Ar. ‘ <i>abd</i> , √ ‘ <i>-b-d</i>] Kul, köle, bende. ‘a.-i ḥāṣ [< Ar.] Has kul. <i>‘a.-ı ḥāṣlarından</i> 9a/5 -1- ‘a.-ı ḳadīm [< Ar.] Eski kul, köle. <i>Ma ‘rūz-ı ‘a.-ı ḳadīm</i> 6b/1 ‘a.-ı memlūk [< Ar.] Kölenin kölesi. <i>‘a.-ı memlūklarına</i> 7b/5 -4-	acı [< Es. T. <i>açığ</i> < <i>açıl</i>] Ağızda yakıcı bir etki bırakan tat. <i>a.</i> K9a/3 -1- ‘āciz [< Ar. ‘ <i>acz</i> ’den ‘ <i>āciz</i>] Güçsüz, kudretsiz, zayıf. <i>te‘aṭṭufāt-ı seniyye-i ‘ā. + i</i> 8a/7 <i>teḳire-i ‘ā. + i</i> 27a/4 -2- ‘ā.-āne [< Ar. ‘ <i>āciz</i> + < F. - <i>āne</i>] Acizcesine. <i>‘ā.- ānelerimiz</i> 18b/4 <i>sāmme-i zīb-i ‘ā.- ānem</i> 7b/4 <i>ḥaḳḳ-ı ‘ā.- ānesine</i> 12b/718b/4 -3-
‘abdu’llāh	[<Ar. ‘ <i>abd</i> , √ ‘ <i>-b-d</i> + <i>Allāh</i>] Allah’ın kulu, Allah’ın kölesi, Allah’ın bendesi. <i>‘a.</i> 6b/6 -1-	‘ācizī [< Ar. ‘ <i>acz</i> ’den ‘ <i>ācizī</i>] Aciz olan. <i>ḥaḳḳ-ı ‘ā. + de</i> 9b/6 -1-
‘abher	[< Ar. i.] Nergis. <i>‘a.</i> 3b/4, K3b/6 -2-	
‘abīd	[< Ar. ‘ <i>abd</i> ’ın ç.] Kullar, köleler, bendeler.	

‘acz [İktidarsızlık, beceriksizlik.
‘a. 6b/6
-1-
aç- [a.- dım 28b/2
a.- maḳ 7b/ys
-2-
açık [Açılmış, kapalı olmayan, kapalı
zıttı.
a. K5b/5
-1-
açıl - [olmak.
göñül a.- maḳ K3b/7
a.- mıṣ K2a/6
-2-
ad [a. K7b/6
-1-
a‘dā [Düşmanlar, rakipler, hasımlar.
a.-yı bed-ḥāh [+ ḥāh] Düşmanlarının
kötülüğünü isteyen.
10a/4
-1-
adam [erkek kişi.
a. 1b/7
-1-

‘adem [‘a. K7b/5
-1-
‘ades [‘a. K9a/1
-1-
‘ādet [tabiat.
‘ā. K8b/5
-1-
‘adīm [‘adīm] Yok olan.
‘a.u’l-miṣl [Benzeri olmayan.
K7b/6
-1-
āfāḳ [ā. 27b/7
-1-
āferīn [takdir vb. duyguları anlatır.
ā. ét- [takdir etmek.
K2b/5
-1-
aferīnende [āferīnende] Yaratıcı, yaratan
(Allah).
a. 1b/5
-1-
āfitāb [ā. 2b/1, K3b/3

-2-

‘āfiyet [< Ar. i.] Sağlık, sıhhat.
 ‘ā. 22b/5, K7a/1
 ‘ā. + *lerini* 19b/1, 21b/6
peyām-ı ‘ā. + *lerini* 25a/2

-5-

efvāh [< Ar. *fem* - *fūh*’un ç.] Ağızlar.
 ā. K5a/4

-1-

ağa [< Moğ. *aka* < *ağa*] Sözü geçen, varlıklı kimse, ağabey, unvan.
A. 24b/2, 25a/6, 25a/7, 26a/5
Emīn A. 11b/ys
Ṭağlı Oğlu İsmā‘īl A. 11b/ys
a.-yı kōl 26a/4
Ṭağlı Oğlu Muḥammed A. + *ya* 12b/ys

-8-

a.yı kōl [< Moğ. + T.] Kol ağası.
 26a/4

-1-

āgāh [< F. sıf.] Haberi olan, haberli.
veled-i ā. + *ım* 6a/6

-1-

ağız [< T. i.] Ağız, beslenme ve seslenme organı.
a. + *lar* K5a/4

-1-

ağla - [< Es. T. *ıgla* - *yıgla* - < *ağla* - , *ıg/yıg* + *lAt*-] Gözyaşı dökmek.
a.- maḳ K8a/8

-1-

ağlat - [< Es. T. *ıglat* - *yıglat* - < *ağlat* - , *ıg/yıg* + *lAt*-] Ağlamasına yol açmak.
a.- ma 26b/6

-1-

ağūş [< F. i.] Kucak.
der- a. K6b/2

-1-

aḥ [< Ar. i.] Erkek kardeş.
a. K6b/8

-1-

āḥar [< Ar. sıf.] Başka, diğer.
ṭaraf-ı ā. + *den* 14a/ys

-1-

aḥbāb [< Ar. *ḥabīb*’in ç.] Sevilen kimseler, dostlar.
a. K4b/7

-1-

āḥir [< Ar. sıf.] Son.
 ā. K10b/1
Cumāzī al- Ā. 29b/ys
cumāzī al- ā. K1b/3
rabī‘ al- ā. K1b/2
Rabī‘ al- Ā. 29b/ys
 ā. + *ine* K1b/10

-8-

ā. ol- [< Ar. + < T.] Son olmak.
 ā. *olmaḳ* 2b/2

-1-

ā.-i kār [< Ar. + F.] Sonuncu.
 ā.-i *kār* K10a/5

-1-

aḥlāl [< Ar. *ḥullet* < *ḥalīl*'in ç.]

Samimi dostlar.

a. 2b/3

-1-

aḥmer [< Ar. *ḥumret*'ten *aḥmer*]

Kırmızı, kızıl.

a. K2a/6

-1-

aḥṣām [< ? *aḥṣām* < *aḥṣam*] Akşam.

a. K6a/1, K6b/4

-2-

āhū [< F. i.] Geyik, ceylan.

ā. K9a/6

-1-

aḥyān [< Ar. *ḥīn*'in ç. *eḥyān* < *aḥyān*]

Vakitler, zamanlar.

a. K6b/5

-1-

aḥyānen [< Ar. *eḥyān*'dan *eḥyānen*]

Bazı vakitler, ara sıra.

a. K8b/4

-1-

aḥz [< Ar. *aḥz*, √ *a-ḥ-z*] Alma, alış.

a. 24a/7, 25b/5

-2-

aḥ - [< T. f.] Akmak, akış.

a.- maḥ K8a/6

-1-

aḥçe [< Es. T. *aḡi* + < F. “+çA”,

aḡi+çA > *aḡça* > *aḥça* > *aḥça*]

Gümüş sikke.

a. 25b/5, K6a/4, K8a/3

-3-

a.-i āsitāne [< Es. T. + F.] Eşik

parası.

a.-i āsit- āneniḡ 16b/5

-1-

aḥdem [< Ar. *ḥidem*'den *aḥdem*] Çok

eski, daha önce.

A. 12a/2

a.+ ce 13b/6, 15a/4

-3-

aḥlām [< Ar. *ḥalem*'in ç.] Kalemler.

a. K3a/7

-1-

aḥrabā [< Ar. *ḥarīb*'in ç.] Aralarında

kan bağı bulunan kimseler.

a. 3b/ys

-1-

aḥran [< Ar. *ḥirn*'in ç.] Yaşıtlar, denk

olanlar.

a.+ a 10b/7

a.+ dan 12a/3

A.+ dan 10b/7

-3-

al - [< T. f.] Bir şeyi elle veya başka

bir araçla tutarak bulunduğu

yerden ayırmak, kaldırmak.

a.- dīm 26a/5

a.- maḥ K6b/1

-2-

al [< Ar.] Arapça ek.

a.- 'ālemīn 19b/7, 20b/6

a.- 'umur 5a/1
a.- āhīr K1b/2, K1b/3
a.- Āhīr 29b/ys
a.- aṣl 26a/5
a.- avval K1b/2, K1b/3
a.- bāl K6a/7, K8a/1
a.- cumhūr 5a/1
a.- cümle 2b/1, 4a/5, K2b/4
a.- devām 2a/5, K6b/7
a.- devlet-i ve al- iḳbāl 7a/7
a.- edā 26a/6
a.- emriṇdir 10b/6, 8b/3
a.- Evvel 29b/ys
a.- ezel 9a/4
a.- ferd K1b/3
a.- fevvār 16a/2
a.- firāḳlarına 21b/5
a.- firāḳlarını 19a/5
a.- fu'ād 25a/3
a.- ḡazā 26a/7
a.- ḥadd K2b/8, K3a/1
a.- ḥarām K1b/2
a.- Ḥarām 29b/ys
a.- ḥāşıl 5b/2
a.- ḥayr K1b/2
a.- Ḥayr 29b/ys
a.- ḥayrda 21a/5
a.- ḥicce 30a/ys
a.- ḥicce-i şerīf K1b/5
a.- ḥiccesi 25b/3
a.- himem 11a/1, 4a/ys

a.- iḳbāl 7a/7
a.- İnşā' al- Mergūb 4b/1
a.- ḳa'de 25a/4, 30a/ys
a.- ḳa'de-i şerīf K1b/5
a.- ḳadīm- āstān 6b/2
a.- ḳazā K5a/1
a.- kelām K1b/12
a.- luṭf 29a/2
a.- Mergūb 4b/1
a.- minneti 29a/2
a.- mişl K7b/6
a.- mu'ażzam K1b/4
a.- Mu'ażzam 30a/ys
a.- mu'ażzamiṇ 26a/2
a.- mübārek K1b/4
a.- Mübārek 30a/ys
a.- mükerrem K1b/4
a.- Mürecceb 30a/ys
a.- mürselīn 21a/2
a.- nesīm 3a/5
a.- ni'am 26b/5, K5a/2
a.- ni'amī 17a/5
a.- ni'amīleri 7b/3, 8a/3, 9b/3,
9b/7
a.- ni'amīlerinden 17a/2
a.- ni'amīlerine 17b/5
a.- ni'amīleriṇ 10a/2
a.- ni'amīleriyle 10a/3
a.- ni'melerinin 6b/2, 6b/5
a.- ni'met 10a/5
a.- nu'amā 12a/4

a.- sa 'd al- vuşul 10b/3
a.- selām K1b/12
a.- şıfāt-ı huşū ' 6b/7
a.- vesīle 13a/7
a.- vuşul 10b/3, 14a/6, 19a/4, 21b/3
a.- vürūd 7a/ys
ledā- *a.- vürūd* K4a/8
a.- yümni 29a/2
a.- zamān 23a/4
a.- zamīr 10a/3
maḥaṭṭ-ı 'ilm-i velī a. ni 'amīleri 10b/4
-94-
'alā [< Ar. 'alā, harf-i cer] Üzere, üzerine, üzerinde.
'a.'d-devām [< Ar.] Ebedi.
'a. al- devām 2a/5, K6b/7
-2-
a'lā [< Ar. 'uluvv' den *a' lā*] En yüksek, en yüce.
a. 6a/7, K8b/2
a. + dan 13b/3
a. + yadır 8b/4
-4-
'alāka [< Ar. 'alāka] Bağ, ilgi, rabita, münasebet.
merbūṭ-ı 'a.-i iḥlāş-ı şenā- veri 14b/7
-1-
'a.-i kurbet-i qarābet [< Ar.] Benzer akraba ilişkisi.

'a.-i kurbet-i qarābet 12a/6
-1-
alay [< Yun. *allagion*] Düzenli askeri birlik.
a. + ını 26a/4
-1-
aldayıcı [< T. *alday-* < *alдат-*] Aldatıcı.
a. K8b/3
-1-
'ālem [< Ar. 'ālem] 1. Yaratılmışların tümü, kainat, evren. 2. Yıldız sistemi. 3. Yeryüzü, dünya. 4. Diyar. 5. Herkes, insanlar.
ḥūdā-yı 'ā. 22b/7
maḥz-ı 'ilm-i 'ā.- ārā-yı
ḥaydar- āne 8a/4
şeref-i 'ā.- bahāsına 7b/3
-3-
'ā.-şümül-i kerīm-āne [< Ar. + < F. *-āne*] Alemler cömertçe kaplayan.
'ā.- şümül-i kerīm- āneleri 17b/6
-1-
'ālemīn [< Ar. 'ālem'in ç.] Alemler.
cenāb-ı rabb al- 'ā. 19b/7
rabb al- 'ā. 20b/6
-2-
alın - [< T. f.] Alma işi yapılmak.
a.- mış K8a/3
-1-

alın [< T. i.] Yüzün, kaşlarla saçlar arasındaki bölümü.

a. K10a/6

a. + lar K10a/4

-2-

‘ālī [< Ar. ‘uluvv’den ‘ālī] 1. Yüksek olan, yüce, ulu. 2. Değeri yüksek, şerefli.

‘ā. 3a/4, 4a/1, 8a/ys, K7b/4

refīk-i ‘ā. 24a/3

şukka-i ‘ā. + leri 15a/5

şavb-ı ‘ā. + lerinden 15a/4

zāt-ı ‘ā. + lerine 14b/7

maḥaṭṭ-ı ‘ilm-i ‘ā. + leriñiz

24b/6

şukka-i ‘ā. + leriyle 16a/2

me ‘āl-i ‘ā. + si 9b/4

-11-

‘ā.’n-neseb [< Ar.] Yüce soy.

‘ā.- neseb K6b/8, K7a/1

-2-

‘Alī [< Ar. ö. i.] Özel isim.

‘A. 10b/6, 22a/1

-2-

‘aliyye [< Ar. sıf.] Bir şeyin en yukarısı, tepesi.

‘a. K4a/2

şavb-ı ‘a. + leriniñ 15b/1

devlet-i ‘a. + niñ 7b/1

himem-i ‘a. + ñizdir 29a/4

-4-

alkış [< Es. T. *alka-* “övmek”ten + *Iş*,

alkış] İki eli ses çıkaracak

şekilde birbirine vurma hareketi.

a. + lar K3b/7

-1-

‘allāme [< Ar. ‘ilm’den ‘allāme] Çok

alim, çok bilgili, her şeyi bilen.

‘ināyet-nāme-i ‘a. + leriye

21b/7

‘a. + leriyle 19b/2

-2-

alt [< T. i.] Bir şeyin yere bakan

yanı, üst karşıtı.

a. + ında K1b/6

-1-

altı [< T. i.] Sayı, 6.

a. + da K9b/2

-1-

altıncı [< T. s.] Altı sayısının sıra

sıfatı.

a. 26a/3

-1-

altmış [< T. i.] Sayı, 60.

a. 25b/5

-1-

altun [< Es. T. *altūn* < *altın*] Sarı

renkli değerli maden.

a. K6a/3

-1-

ālūde [< F. *ālūden*’den *ālūde*]

Bulaşmış, bulaşan.

vücūd-ı ḥān- ā. + miz 22b/4

-1-
‘ām [< Ar. i.] Sene, yıl.
ḥāṣ u ‘ā. K3a/8
ṭarīḳ-i ‘ā. 11b/ys
-2-
āmāl [< Ar. *emel*’in ç.] Emeller,
istekler.
ā. 7a/5
-1-
‘amīḳ [< Ar. *‘umḳ*’dan *‘amīḳ*] Derin.
‘a. K8a/6
-1-
āmīn [< Ar. *āmīn* ~ < İbr. *āmen*] Allah
kabul etsin, öyle olsun!
ā. 10a/5, 16b/1, 21a/2, 23a/5
-5-
ammā [< Ar. bağ.] Ama.
a. ba‘d [< Ar.] Bundan sonra,
asıl meseleye gelince.
a. ba‘d 4b/3 -1-
‘amma nevāluhu [< Ar. ü.] Onun
cömertliği pek geniştir,
yaygındır.
‘a. 4b/2
-1-
ān [< Ar. i.] Zamanın
bölünemeyecek kadar kısa
parçası, lahza, dem.
a. 17b/2
ā. K8a/1
heme- ā. K8b/4
-3-

ā.-ı vāḥid [< Ar.] Bir an.
a.-ı vāḥid K10a/5
-1-
‘an [< Ar. e.] -den ve -dan.
‘a. 23a/4, 25a/7
-2-
‘a.-ṣamīma’l-bāl [< Ar.] Kalbin
özünden.
‘a.- ṣamīm al- bāl K8a/5
-1-
ana [< Es. T. *ana* < *anne*] Anne.
a. K4b/5
-1-
ancaḳ [< Es. T. *ança+ok* > *ançak* >
ancaḳ] Yalnız, sadece.
a. 6a/3
A. 29a/3
-2-
‘andelīb [< Ar. i.] Bülbül.
‘a. 3b/4, K2a/5
-2-
- āne [< F. ek *-āne*] Sonuna geldiği
Arapça ve Farsça kelimelere
“yakışır şekilde, -cesine, -ce”
anlamı katar.
āṣaf- ā. K7a/8
derūn-ı ḥulūṣ- ā. 22a/6
derūn-ı ḥulūṣ- āne-i ta ‘zīm- ā.
20a/4
dervīṣ- ā. K7b/8
faḳīr- ā. K7b/8
ḥidīv- ā. K7a/8

hulū- ā. K2a/8
hulūş- ā. 3b/ys
maḥz-ı 'ilm-i 'ālem- ārā-yı
haydar- ā. 8a/5
mülūk- ā. K7b/1
pādişāh- ā. K7b/1
şukḳa-i maḥdūm- ā. 19a/2
tekrīm- ā. 20a/4
vezīr- ā. K7a/8
derūn-ı hulūş- ā.-i ta'zīm- āne
20a/4
'ālem- şümül-i kerīm- ā. + leri
17b/6
ḥidī- ā. + leri 7a/1
müntehā-ı niyāz-ı maḥdūm-
ā. + leridir 19b/3
niyāz-ı ferzend- ā. + leridir
23b/4
niyāz-ı maḥdūm- ā. + leridir
22a/1
'āciz- ā. + lerimiz 18b/4
ḥayr-ı 'azīz- ā. + leriñizde
18b/3
teşrīf-i meymenet- redīf-i āşaf-
ā. + leriyle 7a/7
'arīza-ı çāker- ā. + m 10b/2
'arīza-i çāker- ā. + m 17b/4
iḥtişāş- kār- ā. + m 11a/4
sāmme-i zīb-i 'āciz- ā. + m 7b/4
teşeyyüd-i erkān-ı tavīyyet-i
ḥālīş- ā. + m 11b/3

farḳ-ı 'abīd- ā. + mde 16b/1
kemter- ā. + mde 8a/5
mes'ül-ı ḥālīş- ā. + mdir 16a/2
ıttılā'-ı şādīḳ- ā. + miz 22b/6
Münhā-i muḥibb- ā. + miz
27b/6
ṭaraf-ı ḥālīş- ā. + mize 13b/5
ṭaraf-ı şādīḳ- ā. + mizi 24b/7
ṭarḥ-ı senā- ver- ā. + mizi 16a/1
şavb-ı zariḳ- ā. + ne 29a/1
aḳçe-i āsit- ā. + niḡ 16b/5
ḥaḳḳ-ı 'āciz- ā. + sine 12b/7
der- bār-ı merḥamet- ḳarār-ı
ḥüsrev- ā. + yi 7a/6

-39-

anıḡ [$< T. zam.$] Onun.

a. 21b/1

-1-

aḡdır - [$< T. f.$] Benzer yanları

bulunmak, çağrıştırmak.

a. - maḳ K3b/8

-1-

aḡdırıcı [$< T. aḡdır + IcI$] Andıran şey.

a. K3b/8

-1-

aḡla - [$< T. f.$] Bir şeyin ne demek

olduğunu, neye işaret ettiğini

kavramak.

a. 1b/7

-1-

aḡlat - [< T. f.] Bilgi vermek, izah etmek.

a. - *maḡ* K8b/ys

-1-

‘ār [< Ar. i.] Utanma, hicap.

‘*ā*. K10a/3

-1-

ārā [< F. *ārāy* > *ārā*] Süsleyici, süsleyen anlamı katar.

maḡz-ı ‘ilm-i ‘ālem- ā.-yı

ḡaydar- āne 8a/4

mübārek- ā. + yı 7b/2

-2-

‘arabī [< Ar. ‘*arab*’dan ‘*arabī*’]

Arapça, Arap dili, araplara ait olan.

‘*a*. K1b/6

beyān-ı ṣūhūr-ı ‘a. K1b/1

-2-

arahḡ [< T. *ara* + *llḡ*] Yarı açık, tam kapanmamış.

a. 11b/1

-2-

ārāyiṣ [< F. *ārāy* > *ārāyiṣ*] Süs, zinet, bezek.

ā.-i erīke-i kām-rānī [< F. + <

Ar. + < F.] Muradına eren

kişinin tahtının süsü.

ā.-i erīke-i kām-rānī ve 7a/1

-1-

arāzī [< Ar. *arż*’ın ç.] Yerler, topraklar.

a. K3b/2

-1-

ārdūn [< ? . i.] Un.

ā. 4b/ys

-1-

‘arīz [< Ar. ‘*irāz*’dan ‘*arīz*’] Enli, geniş.

‘*a.* K8a/6

-1-

‘arīza [< Ar. i.] Yüksek bir makama sunulan tezkire, dilekçe, yazı, arzuhâl.

taḡdīt-i muḡtevā-yı ‘a.-i kemterī

13a/6

-1-

‘a.-i çāker-ānem [< Ar. + < F.]

Köleye yakışır dilekçe.

‘*a.-i çāker-ānem* 10b/1, 17b/4

-2-

arpa [< T. i.] Buğdaygillerden bir bitki.

a. K9a/1

-1-

art [< T. i.] Arka, geri.

a. + *ınca* K3b/5

-1-

art - [< T. f.] Çoğalmak.

a. - *maḡ* K2a/9, K8b/2

-2-

artıklık [< T. i.] Artık olma durumu.

a. K4a/3

-1-

artır - [< T. f.] Artmasını sağlamak, çoğaltmak.

a.- mak K4a/3

-1-

artırıcı [< T. *artır*-+*IcI*] Artıran şey.

a. K5a/5, K6a/6, K8a/4

-3-

‘arz [< Ar. i.] 1. Sunma, bir büyüğe takdim etme, sunu. 2. Saygı ile anlatma, ifâde etme, bildirme. 3. Bildirilmek istenen husûs, hâl.

‘a. 21a/6, 22a/7, 25a/7, 9b/2,

K5a/8

sebeb-i ‘a. 28b/7

-6-

‘a.-ı kâlâ [< Ar. + < F.]

Feryadımın hâli.

‘a.-ı kâlâyı 11b/1

-1-

‘arzû [< F. i.] İstek, dilek.

‘a.+ ırızı 21a/6

-1-

âşaf [< Ar. i.] Vezir.

teşrîf-i meymenet- redîf-i â.-

âneleriyle 7a/7

-2-

â.-âne [< Ar. + < F. -*âne*] Vezire

has, vezire yakışacak şekilde.

â.- âne K7a/8

-1-

āsān [< F. sıf. ve zf.] Kolay.

ā. ét- [< F. + T. *et-*]

Kolaylaştırmak.

ā. etmek K2b/4

-1-

āsār [< Ar. *eşer*’in ç.] Eserler.

enzār-ı mehâsin- ā.-ı çâker-

perveri 8a/6

devr-i ā.-ı re’fet 15a/3

-2-

aşdikâ [< Ar. *şâdik*’ın ç.] Sadık,

samimi, gerçek dostlar.

şahîfe-i a.-i mahşûşada 11b/7

-1-

‘asel [< Ar. i.] Bal.

‘a. 15b/1, K9a/2

şem ‘-i ‘a. K9a/3

-3-

āsītān [< F. i.] Eşik.

ā. K10a/4

-1-

āsītāne → āsitān.

aķçe-i ā.- niņ 16b/5

-1-

āsiyāb [< F. *āsyāb* - *āsyā*] Değirmen,

su değirmeni.

ā. 4b/ys

-1-

aşkı [< T. *aş*-+*gU* < *aş*-+*kı*] Avize.

a. K10a/5

-1-

aşl [< Ar. *aşl*, √ *a-ş-l*] Kaynak, kök, başlangıç noktası.

te'kīd al- a. 26a/5

-1-

āstān [< F. i.] Eşik.

min al- kadīm- ā. 6b/2

-1-

āsūde [< F. sıf.] Rahat, huzurlu.

ā. K7b/1

-1-

āsumān [< F. *āsmān*] Gök, gökyüzü.

ā. 3a/4, K3b/2

-2-

aşağı [< Es. T. *aşak* “dağ eteği” + *a* >

aşağa > *aşağı*] Bir şeyin alt

bölümü, yukarı karşıtı.

a. + *da* 8b/ys

-1-

a‘şār [< Ar. *‘uṣr* > *‘öṣr* ç.]

Ondalıklar.

a.-ı şer‘iyye [< Ar.] Şeriatla

uğraşan teşkilatın ondalıkları.

a.-ı şer‘iyyesīn 13b/ys

-1-

aşın - [< Es. T. *aşğın* - < *aşın* -]

Birbirine sürtünerek incelmek.

a.- mış K9b/3

-1-

‘aşk [< Ar. *‘ışk*’dan *‘aşk*] Çok

kuvvetli sevgi ve bağlılık, aşırı

muhabbet.

ateş-i ‘*a.* + *ım* 28b/5

-1-

‘āşık [< Ar. *‘ışk*’dan *‘āşık*] Bir şeye

veya birine karşı aşırı sevgi

duyan kimse, tutkun.

‘*ā.* 3b/2, K2a/4

dilzār-ı ‘*ā.-ı şeydā* 28a/5

ṭaraf-ı ‘*ā.* + *ıyızdan* 29a/5

-4-

āşikār [< F. *āşkār* < *āşkāre*] Açık,

meydanda, belli.

ā. 6b/7

-1-

āşikāre [< F. *āşkār* < *āşkāre*] Açık,

meydanda, belli.

ā. K2b/3

-1-

āşiyān [< F. i.] Kuş yuvası, yuva.

ā. K8a/1

-1-

at - [< T. f.] Bir cismi bir yöne doğru fırlatmak.

a.- mak K8a/3

-1-

at [< Ar. i.] Beygir, binek hayvan.

a. K8a/7

-1-

ata [< T. i.] Baba.

a. K4b/5

-1-

‘atebe [< Ar. i.] Eşik, basamak.

‘*a.* K7a/8

-1-

ateş [< F. *ātaş* < *āteş*] Yanıcı
cisimlerin tutmasıyla beliren ısı
ve ışık, od, nār.
a. 28b/2
-1-
a.-i ‘aşkım [< F. + < Ar.]
Aşkının ateşi.
*a.-i ‘aşkı*m 28b/5
-1-
‘aṭṭfet [< Ar. i.] Cömertlik, kerem.
‘ā. K5a/8
luṭf-ı ‘ā. + *leri* 13a/5
zuhūr- mesārr-ı ‘ā. + *leri* 15a/3
-3-
‘aṭṭfetlū [< T. sıf.] Cömert, kerem
sahibi.
‘ā. 8b/5
-1-
‘aṭṭr [< Ar. *‘iṭr*’dan *‘aṭṭr*] İtirlı, güzel
kokulu.
‘ā. K4b/4
-1-
‘aṭṭfet [< Ar. i.] Şefkat, merhamet.
‘a. K5a/8
zāṭ-ı ‘a.- meāb 11a/2
-2-
‘aṭṭfetlū [< T. sıf.] Şefkat, merhamet
sahibi.
‘a. 11a/1, 12a/4, 13b/4
-3-
‘aṭṭfī [< Ar. *‘aṭf*’dan *‘aṭṭfī*] Şefkatli,
merhametli kimse.

iṭāre-i şavb-ı ‘a. + *leri* 14a/5
şukḳa-i ‘a. + *leri* 13b/7
‘a. + *lerinden* 14b/1
zāṭ-ı ‘a. + *lerine* 14a/3
-4-
‘avāṭṭf [< Ar. *‘aṭṭfet*’in ç.] İyilikler.
‘a. K4a/6
-1-
‘avd [< Ar. i.] Geri gelme, dönme.
‘a. ü ḳufūl [< Ar.] Dönmek.
‘a.-ü ḳufūl K8a/8
-1-
‘avn [< Ar. i.] Yardım etme, yardım.
‘a.-i ḥūdā [< Ar. + < F.]
Allah’ın yardımı.
‘a.-i ḥūdā 28a/7
-1-
‘avrat [< Ar. i.] Zevce, eş, kadın.
‘a. K8b/7
-1-
āvīze [< Ar. *āvīhten* “*asmak*” *āvīz* <
āvīze] Aydınlatma aracı, askı.
ā. K10a/5
-1-
avval [< Ar. *evvel*] İlk önce, ilk
olarak.
cumāzī al- a. K1b/3
rabī al- a. K1b/2
-2-
ay [< T. i.] Dünyanın uydusu, gök
cismi.
a. 3b/3, K3b/3

a. + a K1b/7
a. + dır K1b/6
a. + ıy K1b/6, K1b/8, K7b/5
a. + lar K3b/4
a. + ları K1b/6
-10-
āyā [
ā. 9a/ys
-1-
ayağ [adək > *ayağ*]
Yürümeyi sağlayan kısım,
kadem.
a. K5a/4
-1-
‘ayān [ayān, √ ‘*y-n*] Belli,
açık.
‘*a.* 20b/6
-1-
a‘yān [ayn’ın ç.] Bir şehrin
ileri gelenleri, eşraf.
a. K4b/8, K5a/1
-2-
āyāt [āyet’in ç.] Ayetler.
‘*ināyet-i ā.* 9b/7
-1-
aydınlık [
aydınlatan güç.
a. + ı 3b/3
-1-
āyende [āmeden’den *āyende*]
Gelen, gelici.
ā. 6a/ys, K5b/8

-2-
āyīne [
ā. K8b/3
mübāderet-i resm-i ā. 11b/2
-2-
‘ayn [ayn, √ ‘*y-n*] Göz.
nūr-ı ‘a. + ım 23b/6
-1-
ayrıl - [
olmak.
a. - mış K7a/8, K9b/6
-2-
ayrılık [
a. K3b/7
-1-
ayrışdırıcı [
a. K9b/4
-1-
āzād [
serbestlik.
ā. 6b/2
-1-
ā. ét- [
bırakmak.
ā. etmek K4b/1
-1-
āzādlu [
bırakılmış köleler.
ā. + lar K4b/2
-1-

a‘zam [< Ar. ‘izām ’dan a‘zam] Çok
(daha, en, pek) büyük.

rūkn-i a. + ı 5b/1

-1-

‘azamet [< Ar. i.] Büyüklük, ululuk.

‘a. K3a/6

-1-

‘azīm [< Ar. sıf.] Çok şiddetli.

müşṭāk-ı ‘a. 20b/5

-1-

‘azīz [< Ar. ‘izzet’ten ‘azīz] 1.

Kıymetli, değerli. 2. Sevgili,
dost.

‘a. K4b/6

ḥayr-ı ‘a.- āneleriñizde 18b/3

‘A. + im 10b/7, 6a/6

vālide-i ‘a. + im 18b/6, 19b/6

‘a. + ine 18a/2

peder-i ‘a. + ine 16a/3

vālide-i ‘a. + ine 19b/4

vālide-i ‘a. + inedir 22a/2

-10-

‘azīze [< Ar. ‘azīz’in müennesi] 1.

Kıymetli, değerli (kadın). 2.

Sevgili, dost (kadın).

‘a. + lerine 20b/7

-1-

azlık [< T. i.] Az olma durumu.

a. K6a/4

-1-

b (ب) [< Ar. *harf* ب] Recep ayını

temsil eden harf.

B. K1b/3

-1-

bā- [< F. ön ek] “ile” anlamında ön
ek.

B. 28a/7

-1-

b.- kemāl [< F. + < Ar.] Kemal
ile.

b.- kemāl 24a/2

-1-

bāb [< Ar. i.] Bir kitabın

bölümlerinden her biri.

b. + da 13b/1

b. + ında 10b/5, 18a/1, 27a/7,

8b/2

-5-

baba [< T. i.] Çocuğu olan erkek.

b. K4b/5

-1-

bād [< F. i.] Rüzgar, yel, hava.

b. 4a/1, K5b/5, K6b/1, K6b/5

-4-

ba‘de [< Ar. e.] Sonra.

ammā b. 4b/3, 14a/7

-2-

ba‘demā [< Ar. *ba‘de* “sonra” + *mā*
“şey”] Bundan sonra, bundan

böyle, artık.

b. 11b/6

-1-

bā'is [< Ar. *ba'ṣ* 'dan *bā'is*] Sebep
olan şey, sebep.

vücūd-ı b.-i hayāt 22a/3

-1-

b.-i hayātım [< Ar.] Hayatımın
sebebi.

b.-i hayātım 16a/5, 19b/5

-2-

b.-i ḥurūf [< Ar.] Bu metnin
sebebi.

B.-i ḥurūf 10b/ys

-1-

b.-i müvālāt [< Ar.]
Yardımlaşma sebebi.

b.-i müvālātı 14b/1

-1-

b.-i vücūdum [< Ar.]
Vücudumun sebebi.

b.-i vücūdum 18a/3

-1-

bāḡ [< F. i.] Üzüm yetişilen yer.
nāde-i b.-ı irem- nazīrlarına
18a/5

-2-

b.-ı irem [< F.] İrem (cennet)
bağı.

b.-ı irem 3a/5

-1-

bāḡçe [< F. *bāḡ* + T. -çe] Bahçe.
b. 3b/4

b.+ si 3a/5

-2-

bağır [< T. i.] Ciğer, göğüs, sine.
b.+ mı (bağırımı) 28b/6

-1-

baḡlu [< T. sıf.] Bir bağ ile
tutturulmuş.

b. K7b/7

-1-

bahā [< Ar. i.] Güzellik, zarafet.
şeref-i 'ālem- b.+ sına 7b/3

-1-

bahāne [< F. i.] Gerçek olmayan
sebep.

b. ét- [< F. + T.] Gerçek
olmayan sebepleri öne sürmek.

b. etmek K9b/3

-1-

bāhir [< Ar. *behr*'den *bāhir*] Parlak.
b. 5b/ys, K5b/7

-2-

baḡr [< Ar. i.] Deniz.
b. K6a/2

-1-

b.-ı meḡāsın [< Ar.] İyilikler
denizi.

b.-ı meḡāsın 10b/4

-1-

baḡṣ [< Ar. i.] Söz, sohbet, mesele.
istignā-ı b.-i külfet 11a/7

-1-

baḡṣā [< F. i.] Verici.

b. K6a/6

-1-

baḥṣīṣ [< F. *baḥṣīden*'den *baḥṣīṣ*]

Armağan, hediye.

b. + i 17a/4

-1-

baḥt [< F. i.] Nasip, kısmet, şans.

b.-ı su'ūd [< F. + < Ar.]

Uğurlu nasip, kısmet, şans.

B.-ı su'ūd 9a/1

-1-

baḳ - [< T. f.] Bakışı bir şey üzerine çevirmek.

b.- acaḳ K7a/6

b.- maḳ K5b/5, K7a/2

-3-

baḳar [< Ar. i.] Sığır, inek.

b. K9a/6

-1-

baḳçe [< T. *baḳçe* ~ *bağçe* ~ *bahçe*]

Bahçe.

b. K5b/4

-1-

baḳla [< Ar. *bāḳilā*'dan *baḳla*] Taneli

besleyici bitki.

b. K9a/2

-1-

bal [< T. i.] Bal arılarının ürettiği

tatlı, besleyici sıvı madde.

b. K9a/2, K9a/3

-2-

bāl [< Ar. i.] Kalp, gönül, yürek.

b. K4a/7

'an- ṣamīm al- *b.* K8a/5

bi- ḥulūṣ al- *b.* K6a/7

-3-

bālā [< F. i.] Yukarı, üst.

b. K8b/2

ber- dāṣte-i b.-yı iftiḥār 8b/1

b. + ya 12a/3

-3-

baldır [< T. i.] Diz ve ayak arası, incik.

b. K9a/7

-1-

bālī [< Ar. *belā*'dan *bālī*] Eski, köhne.

B. 26b/3

-1-

bār [< F. *bārīden* -*bār*] Yağdıran, saçan, dökken.

her- b. 15a/2

der- b.-ı merḥamet- ḳarār-ı

ḥüsrev- āneyi 7a/6

-2-

bārī [< Ar. *ber*'den *bārī*']

b. 12a/6, 6a/1

-2-

baṣal [< Ar. i.] Soğan.

b. K9a/4

-1-

baṣ [< T. i.] Lider, reis.

b. K10a/8

b. + ı 3b/1, K7a/5

-3-

bāşed [< F. *būden*'den *bāşed*] Olsun,

ola, olur.

b. 4a/1

-1-

başka [< T. sıf.] Bilinenden ayrı,

değişik, farklı, özge.

b. 19a/1

-2-

bat - [< T. f.] Dünyanın dönüşü

dolayısıyla güneş, ay ve yıldızın

ufkun altına inmesi.

b.- maḳ K7b/7

-1-

baṭṭ [< Ar. *baṭṭ*, < F. *bet*.] Kaz.

b. K9a/6

-1-

ba'z [< Ar. i.] Bir şeyin küçük kısmı,

parçası.

b.-ı vaḳtler [< Ar.] Bazı

vakitler.

b.-ı vaḳtler K8b/4

-1-

be - [< F. ek] İle, için, -e kadar, -e

göre.

Merfū 'ı *b.- dergāh-ı ḥūdā*

27b/5

b.- gūṣi 6b/3

rūz- b.- rūz K10a/6

-3-

b.-cā [< F. *cā-be-cā*] Yer yer.

b.- cā 12b/1

-1-

b.-dem [< F. *dem-be-dem*]

Daima.

b.- dem K3b/4

-1-

b.-māh [< F. *māh-be-māh*]

Aydan aya.

b.- māh 16b/4, 26b/1

-2-

b.-rūz [< F. *rūz-be-rūz*] Günden

güne.

rū- b.- rū K7a/6

b.- rūz 10a/2

-2-

b.-sāl [< F. *sāl-be-sāl*] Yıldan

yıla.

b.- sāl 13b/ys, 9b/ys

-2-

b.-taḥṣīṣ [< F. + Ar.] Tahsis ile.

b.- taḥṣīṣ 7a/4

-1-

b.-vaḳt [< F. + Ar. *vaḳt-be-*

vaḳt] Daima.

b.- vaḳt K3b/4

-1-

bed [< F. sıf.] Kötü, fena, çirkin.

a'dā-yı b.- ḥāhların 10a/4

-1-

bedr [< Ar. i.] Ayın on dördü.

b. K7b/5

-1-

bēg [< Es. T. *beg* < *bey*] Reis, lider,

nüfuzlu kimse.

b. K8a/8
b.+ *ler* K3a/8, K8a/8
B. 10b/6, 22a/1, 23b/4, 25b/6,
26b/3
Hasan B. 12a/2
-9-
begen - [< T. f.] İyi veya güzel
bulmak.
b.- *me* 4a/4
b.- *miş* 8b/ys
-2-
begenil - [< T. f.] İyi ve güzel
bulunmak.
b.- *miş* K2a/3
-1-
bèglik [< T. i.] Bey olma durumu.
b. K3a/8
-1-
begüneş [< ? f.] Çalış.⁸⁶
b. 1b/6
-1-
begüş [< ? f.] Çalış.⁸⁷
b. 1b/6
-1-
behişt [< F. i.] Cennet, uçmak.
b. K5b/4
-1-
behiyye [< Ar. sıf.] Güzel.
b. K4a/4

enīne-i b.-i zāt-ı bī-
hemtālarıyla 9a/7
hediye-i b.+ *den* 13a/3
himmet-i b.+ *lerinden* 14a/2
teveccüh-i derün-ı b.+
lerinden 13b/6
-5-

behremend [< F. *behre*+*-mend*]

Nasipli.

b. K4b/8

-1-

Bekir [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.

B. 26a/5

-1-

belde [< Ar. i.] Kasaba, şehir.

b. K3a/8

-1-

belīg [< Ar. *belāğat*'tan *belīg*] Etkili,
güzel söylenmiş söz.

b. K6a/7

-1-

ben [< T. zam.] Birinci tekil kişi.

b. 13a/ys, 28a/6

B.+ *im* 16b/1

b.+ *i* 26b/7, 29a/3, 29a/5

-6-

bende [< F. *besten*'den *bende*] Kul,

köle, abd.

b. K5a/5

⁸⁶ Kelimeye herhangi bir sözlükte raslanmamıştır. Metinde okunduğu gibi ve verilen anlamı ile yazılmıştır.

⁸⁷ Birinci dipnotta bulunan madde başı kelimenin alternatif okunuşu olarak verilmiştir.

ma'rūz-ı b. 18b/1, 9a/4
rehīn-i zihni b. 9b/5
cümle-i b.- gān-ı şadākat-niṣān 7b/1
b.+ leri 12b/3
b.+ lerini 27a/6
b.+ ı 27b/7
b.+ ızı 12b/6
-9-
b.-gān [< F.] Kullar, köleler.
b.- gānem 9a/3
-1-
b.-i ḥalka be-gūṣ [< F. + < Ar. + < F.] Kulağı küpeli esir.
B.-i ḥalka be- gūṣi 6b/3
-1-
b.-i nāḥiz [< F.] Değersiz köle.
b.-i nāḥizini 28b/4
-1-
beṇze - [< T. f.] Ortak nitelikler bulunmak, andırmak.
b.- mezler 2b/2
b.- mişler 2b/3
-2-
beṇzeṣ - [< T. f.] Birbirine benzemek.
b.- siz K3a/4
-1-
beṇzeṣ [< T. sıf.] Birbirine benzeyen.
b.+ ler K9b/4
-1-
ber - [< F. ber-] Üzeri, üzere vb.
b. K8b/ys

-1-
b.-dāṣte-i bālā-yı iftiḥār [< F. + < F. + < F. + < Ar.] Övünmenin yücesinin eskimiş üzeri.
b.- dāṣte-i bālā-yı iftiḥār 8b/1
-1-
b.- güzīde [< F.] Seçkin üzeri.
b.- güzīde 1b/6
-1-
b.-ḳarār [< F. + < Ar.] Karar üzeri.
b.- ḳarār 9b/1
-1-
b.-vech-i efzūn [< F. + < Ar. + < F.] Çok sebep üzeri.
b.- vech-i efzūn 11a/4
-1-
b.-vucūd [< F. + < Ar.] Var olma üzeri.
b.- vucūd 18b/3
-1-
berāber [< F. ber-ā-ber] Birlikte.
b. 27a/2
-1-
berāt [< Ar. berā'et'ten berāt] Müsaade, izin.
tecdīd-i b.-ı 'ubūdiyyetim 10b/1
-1-
berekāt [< Ar. bereket ç.] Bereketler.
b.+ ıyla 22b/4
-1-

bereket [< Ar. i.] Artıp çoğalmak,

bolluk.

b. 20b/7

-1-

berī [< Ar. *berā* 'et'ten *berī*]

Kurtulmuş olan.

b. 5b/6

-1-

berīn [< F. sıf.] Yüce, pek yüksek.

b. K8b/ys

-1-

bes [< F. sıf.] Yeter, kafi.

b. 5a/4

-1-

beslen - [< T. sıf.] Besleme işine konu

olmak.

b.- miş K5a/7

-1-

beş [< T. i.] Sayı, 5.

b. 15b/2, 16b/4, 26a/6

otuz b. 12a/ys

b.+ de K9b/1

-6-

bey [< Es. T. *beg* < *bey*] Reis, lider,

nüfuzlu kimse.

B. 18a/1, 8b/4

Feyzi Ser B. 13b/2

-3-

beyān [< Ar. i.] Açıklama, anlatma.

b. 11a/7, 2b/4, K1b/1, K2a/1

faşl-ı fī- b. al- hāşıl 5b/2

b.+ dan 12a/5

b.+ dır 20b/6

der- zebān-ı şıdk- b.+ ım 11a/6

b.+ ıyla 14a/4

-9-

b. èt- [< Ar. + < T.] Açıklamak,
anlatmak.

b. ètmek K10a/3, K2b/3

-2-

b. olun- [< Ar. + < T.]

Açıklanmak, anlatılmak.

b. olunmuş K2b/4

b. olunur 1b/4

-2-

b.-ı şühür-ı 'arabī [< Ar.] Arap
aylarını anlatmak.

b.-ı şühür-ı 'arabī K1b/1

-1-

beyn [< Ar. i.] Ara.

b.e'l-cumhūr [< Ar.] Halk arası.

b. al- cumhūr 5a/1

-1-

beyt [< Ar. i.] Ev, hane.

ehl-i b.+ im 23a/6

-1-

beyzā [< Ar. i.] Güneş.

b. K7a/4

-1-

bıldırcın [< Es. T. *budurçin* <

baldırçin < *bıldırcın*] Kanatlı

hayvan.

b. K9a/7

-1-

bırağıl - [< T. *bırağıl*- < *birakıl*-]

Bırakılmak.

b.- mış K9b/2

-1-

bī - [< F. ek] -siz, -mez eki.

b.- hamdihi 20b/1, 22b/3

B.- hamdihi 27a/5

zāt-ı b.- hemtāları 11a/5

b.- hemtāları 5a/2

enīne-i behiyye-i zāt-ı b.-

hemtālarıyla 9a/7

şavb-ı b.- merāları 11b/7

B.- minneti 14a/6

velī- ni ‘met-i b.- minnetim 8b/6

müstevcib-i envā ‘-ı meserrāt-ı

b.-kerānī olarak 7b/6

-10-

b.-gāne [< F.] Yabancı, aşına olmayan.

b.- gāne 7a/3

-1-

b.-gerān [< F.] Sınırsız.

b.- gerān 2a/4

-1-

b.-hemtā [< F.] Eşsiz, benzersiz.

b.- hemtā 2b/2, K3a/4

-2-

b.- huzūrluk [< Ar.]

Huzursuzluk.

b.- huzūrluk K9b/3

-1-

b.-hulūşü’l-bāl [< Ar.] Halis

kalp ile.

b.- hulūş al- bāl K6a/7

-1-

b.-hürmeti [< Ar.] Hürmetli.

b.-hürmeti 21a/2

-1-

b.- kıyās [< Ar.] Kıyasız.

b.- kıyās K2a/7

-1-

b.-mağz-ı meskenetim [< F. + < Ar.] Aciz akılsızlığım.

b.- mağz-ı meskenetim 8b/1

-1-

b.-ma‘nā [< Ar.] Anlam ile.

10a/ys

-1-

b.-mānend [< F.] Eşsiz, benzersiz.

b.- mānendim 14b/6

-1-

b.-merā [< F.] Riyasız.

b.- merālarıdır 22b/2

-1-

b.-mişl [< F. + < Ar.] Benzersiz.

b.- mişl 5a/2, K3a/4

-2-

b.-nihāyet [< F. + < Ar.]

Sonsuz.

b.- nihāyet 3a/1

-1-

b.-pāyān [< F.] Sonsuz.
b.- pāyān K3a/6
 -1-

b.-riyā [< F. + < Ar.] Riyasız.
b.- riyā K6b/8
 -1-

b.-şümār [< F.] Sayısız.
b.- şümār 9a/1
 -1-

bi - [< Ar. ek] İle.
b.- ma 'nā 10a/ys
b. al- devlet-i 7a/7
vāşıl B. al- luṭf 29a/2
 -3-

b.'l-minnet [< Ar.] Minnet ile.
b. al- minneti 29a/2
 -1-

b.'l-vuşūl [< Ar.] Erişme ile.
b. al- vuşūl 14a/6
 -1-

b.'l-yümni [< Ar.] Bereket ile.
b. al- yümni 29a/2
 -1-

biḥamdihī [< Ar.] Onun hamdı ile.
b. 13a/7
B. 11b/5, 20b/1, 21b/3, 22b/3,
27a/5
 -3-

bihīn [< F. *bih-īn*, *bihīn* > *behīn*] Çok
 iyi, çok beğenilen.
b. 11b/2
 -1-

bihter [< F. *bih-ter*] En iyi, daha iyi.
b. K8a/1
 -1-

bil - [< T. f.] Anlamış veya öğrenmiş
 bulunmak.
B.- dim 28b/3
b.- mek K1b/11
b.- mekler K2b/2
b.- üp 5a/5
 -4-

bilā [< Ar. *bi-*, *-lā*] -siz.
b.- rayb K6b/8
 -1-

b.-reyb [< Ar.] Şüphesiz.
K6b/8
 -1-

bilād [< Ar. *belde'nin* ç.] Beldeler,
 şehirler.
b. K5a/7
 -1-

bildir - [< T. f.] Herhangi bir şeyi
 haber vermek.
b.- mek 6a/ys, K2b/4
 -2-

bildirici [< T. i.] Bildiren kişi.
b. K5b/6, K8b/3
 -2-

bilmezlen - [< T. f.] Bilmiyor gibi
 görünmek.
b.- mek K8b/2
 -1-

bin - [< T. f.] Bir yere gitmek için

herhangi bir taşıta oturmak.

b.- ecek K10a/7

b.- mek K8a/7

-2-

binā [< Ar. i.] Yapı.

b. K9a/8

-1-

binā'en [< Ar. *binā'dan binā'en*]

Dayanarak, -den ötürü.

b. 11b/2

-1-

biḡ [< T. i.] Sayı, 1000.

b. 24b/1, 25b/2, 26a/1, 26a/5,
K8b/1

b. + ler K6a/2

-6-

bir [< T. i.] Sayı, 1.

b. 11a/ys, 11b/ys, 12a/3,
12a/7, 12b/3, 13b/7, 14a/4,
15a/6, 15a/7, 17a/3, 1b/ys,
22b/5, 24a/6, 24b/3, 25b/4,
28a/6, 4b/4, 6a/ys, K10a/5,
K3b/1, K5a/6, K5a/8, K9b/1,
K9b/2

B. 28a/3, 28b/1, 28b/2

b. + i K3b/5

-35-

birāder [< F. i.] Erkek kardeş.

b. K7a/1

b. + im 12b/2, 12b/6, 21a/3

-4-

biri [< T. zam.] Bilinmeyen bir şey.

b. + ni 6a/2, 6a/3

-2-

birle [< Es. T. *birle* < *ile*] İle,
birlikte.

b. 20a/3, 22a/6

-2-

Bismillāh [< Ar. i.] O'nun adı ile.

B. 4b/2

-1-

biṣ - [< T. *biṣ* - < *piṣ*-] Pişmek.

b.- miṣ K9b/1

-1-

biṣnev [< ?, f.] Dinlemek.⁸⁸

b. 1b/7

-1-

bitür - [< T. f.] Bitirmek.

b.- mek K9b/8

-1-

biz [< T. zam.] Çokluk birinci kişi.

b. 29a/4

-1-

boğa [< T. i.] Damızlık erkek sığır.

Ḳara B. Oğlu 11b/ys

-1-

⁸⁸ Kelimeye herhangi bir sözlükte raslanmamıştır. Metinde okunduğu gibi ve verilen anlamı ile yazılmıştır.

bostān [< F. *būstān*, *bū* “koku”, *yer*
bildiren -istān > *-sitān*, *bostān*
“koku yeri”] Sebze bahçesi, bağ.
b. K5b/4

-1-

bölük [< T. i.] Grup, kısım.
b. K7b/1, K9b/5

-2-

böyle [< T. i.] Bunun gibi, buna
benzer.

b. 15b/4, 23b/1

-2-

bu [< T. s. ve zam.] 1. Yerde,
zamanda veya söz zincirinde en
yakın olanı gösteren bir söz. 2.
En yakında bulunan bir varlığı
veya biraz önce anılan bir şeyi
işaret yolu ile belirtmek için
kullanılan bir söz.

b. 10b/7, 10b/ys, 12a/3, 12a/7,
12b/2, 13b/3, 14a/1, 15b/3,
16a/3, 16b/3, 19b/4, 22b/5,
23b/5, 24a/3, 25a/5, 25b/7,
27b/1, 28a/5, 7a/4, 9b/3, 9b/5,
K1b/11

B. 14b/5, 18a/2, 22a/2, 28b/4,
28b/7, 8b/4

b. + *dur* 6a/7, 6b/1

B. + *dur* 29a/5

-32-

buçuklı [< T. s.] Kesirli.
B. 29a/6

-1-

buğday [< T. i.] Buğdaygillerin örnek
bitkisi.

b. 9b/ys, K9a/1

-2-

buğalemün [< F. , < Ar. , < Yun. i.]
Renk değiştiren sürüngen

hayvan.

ğamūm-ı b. + *dan* 15b/6

-1-

bul - [< T. f.] Bir şeyi elde etmek.

b.- maḳ 4a/4, K3a/3

ululuk b.- maḳ K2b/6

-3-

bulun - [< T. f.] Bulmak işine konu
olmak.

b.- an 21a/7

b.- ur 28a/3

-2-

bundan [< T. z.] Bu nedenle.

b. 15b/4, 23b/1, 5b/2

-3-

burhān [< Ar. i.] Kanıt, delil.

b. 11a/7

-1-

būs [< F. i.] Öpme, öpüş.

b. 17a/7, 17b/1, 18a/7, 21a/4,

22b/1, K6b/3

-6-

buyruk [< Es. T. *buyur*+*Uk*] Emir.

b. + *lar* K2a/2

-1-

buyur - [< T. f.] Emretmek.

b.- dıġı 15b/1

b.- ılan 13b/7, 14a/1, 24a/5,

9b/3, 9b/6

b.- ılıyor 20b/1

b.- ılması 12a/2

b.- ılmış 13a/5

b.- ılır 22b/3

b.- maları 14b/3, 16a/2, 19b/2,

21b/7, 23b/3, 25a/4

b.- mamaları 18a/1

b.- maıızı 27a/3

b.- mayup 21b/6, 23b/2, 25a/1

b.- miyup 19a/7

b.- uldu 27a/5

b.- ulduġda 10b/4, 11b/6,

14a/7, 16a/1, 17a/3, 17b/7,

24b/7, 8a/5

B.- ulduġda 13b/1

b.- ulmak 10b/5, 27a/6, 8b/2

b.- ulmayup 14b/1

b.- up 19a/1, 21b/1, 27a/1

-39-

büzürgi [< ?, i.] Kibriya⁸⁹.

b. 1b/5

-1-

büber [< Yun. *piperi*, < Sans. *pippali*,

büber < *biber*] Biber.

b. 2b/ys, K8b/8

-2-

bülbül [< F. i.] Güzel öten bir kuş.

b. 3b/4, K2a/5

-2-

bünyād [< F. i.] Esas, temel.

b. + a 15a/6

-1-

bünyān [< Ar. i.] Yapı, bina.

temhīd-i b.-ı huşūşiyet 11b/3

-1-

büyük [< T. i.] Boyutları normalden

fazla olan.

b. K5a/7

-1-

c (ج) [< Ar. *harf ج*] Cumaziyel-ahir

ayını temsil eden harf.

c. K1b/3

-1-

c-e (ج) [< Ar. *ج*] Cumaziyel-evvel

ayını temsil eden harf.

c. K1b/3

-1-

cā [< F. i.] Yer.

kemāl-i cā be- c. 12b/1

kemāl-i c. be- cā 12b/1

-2-

cābīlik [< Ar. *cābī* + T. *+llk*] Eskiden

evkaf gelirlerini, cizye ve

haraçları toplama işi.

c. 5a/ys

⁸⁹ Kelimeye herhangi bir sözlükte raslanmamıştır. Metinde okunduğu gibi ve verilen anlamı ile yazılmıştır.

-1-
cāh [< Ar. i.] Yüksek mevki,
makam.
c. K4a/2
-1-
cāhil [< Ar. sıf. ve i.] Tahsil
görmemiş, bilgisiz (kimse).
c. 2a/3
-1-
calāluhū [< Ar. i.] Yücelik, büyüklük,
ululuk, azamet.
celle c. 4b/2
-1-
cālib [< Ar. *celb* 'ten *cālib*] Celbeden,
üzerine.
c. K8b/2
-1-
cāmi' [< Ar. s.] Toplayan, toplayıcı.
ḥazret-i ḥüdāvend-i c. 19b/7
-1-
cānā [< F. *cān*+*ā*] Ey sevgili.
c. 28a/2, 29a/3
-2-
cānib [< Ar. *cenb* 'ten *cānib*] Yan,
taraf, yön.
c.-i maḥdūm-ı keṣīrū'l-firāk [<
Ar.] Erkek evladının yönünün
ayrılığının bolluğu.
c.-i maḥdūm-ı keṣīr al-
firāklarını 19a/5
-1-

cāriye [< Ar. i.] Kız, halayık.
c. K8b/8
c. + lerimiz 17a/7
c. + leriñiz 17a/6
-3-
cebhe [< Ar. i.] Alın.
c. K10a/6
-1-
cebīn [< Ar. i.] Alın.
c. K10a/6
-1-
celb [< Ar. i.] Kendine doğru
çekme.
c. 12b/7
-1-
celīl [< Ar. *celāl* 'den *celīl*] Çok
yüce, ulu.
c. K5a/2
-1-
celle [< Ar. ü.] “*celāl*”ın çekimli
hâli.
c.calāluhū [< Ar.] Onun şanı,
celali yüce olsun.
c. calāluhū 4b/2
-1-
cem' [< Ar. i.] Toplama, toplanma.
c.i 3b/1
c. K2a/2, K5a/2, K6a/5
-4-
c.-i feḥvā [< Ar.] Anlamlar.
c.-i feḥvā K7b/5
-1-

c.-i hāṭır [< Ar.] Hatırlar.

c.-i hāṭır K4b/4

-1-

c.-i haẓẓ [< Ar.] Duygular,
zevkler.

c.-i haẓẓ K3b/6

-1-

c.-i mektūp [< Ar.] Mektuplar.

c.-i mektūp 3b/1

-1-

c.-i şart [< Ar.] Şartlar.

c.-i şart K3a/7

-1-

c.-i ṭavır [< Ar.] Tavırlar.

c.-i ṭavır K6a/3

-1-

c.-i tuḥfe [< Ar.] Hediyeler.

c.-i tuḥfe K5b/3

-1-

c.-i vesīle [< Ar.] Sebepler.

c.-i vesīle K5a/6

-1-

c.-i zaḥīre [< Ar.] Erzaklar.

c.-i zaḥīre K10a/2

-1-

c.-i zamān [< Ar.] Zamanlar.

c.-i zamān K8b/4

-1-

cem'-i zikr [< Ar.] Zikirler.

c.-i zikr K6b/2

-1-

cem'iyye [< Ar. i.] Topluluk,

toplanma.

ḥitām-ı c. 21a/5

-1-

cemāl [< Ar. i.] Güzellik.

isticzāb-ı c. 24a/2

-1-

cemel [< Ar. i.] Erkek deve.

c. K9a/5

-1-

cemīl [< Ar. *cemāl*'den *cemīl*] Güzel.

c. K6b/2

-1-

c.ü'n-nesīm [< Ar.] Hafif hafif
esen güzel rüzgar.

c. al- nesīm 3a/5

-1-

cenāb [< Ar. i.] Saygı ve tâzim sözü

(Allah, peygamber, tarikat
büyüğü vb. için kullanılır).

c. K4a/4

-1-

c.-ı ḥüdā [< Ar. + < F.] Hazret-i
Allah.

c.-ı ḥüdā 16a/5

-1-

c.-ı maḥdūm-ı keşīrū'l-firāk [<
Ar.] Erkek evladı hazretlerinin
ayrılığının bolluğu.

c.-ı maḥdūm-ı keşīr al-

firāklarına 21b/4

-2-

c.-ı rabbü'l-‘âlemîn [< Ar.]
 Hazreti alemlerin rabbi.
c.-ı rabb al- ‘âlemîn 19b/7
 -1-
cenān [< Ar. i.] Gönül, kalp.
c. K3a/1
 -1-
cenānī [< Ar. i.] Gönülden, kalpten.
Erbāb-ı c. + den 25a/5
 -1-
cenb [< Ar. i.] Yan, yan taraf.
ḳadem-i c. 21b/3
 -1-
cennet [< Ar. i.] Uçmak, bahçe.
c. 3a/5, K5b/4
 -2-
cereyān [< Ar. i.] Akmak.
c. K8a/6
 -1-
cerīde [< Ar. i.] 1. Defter⁹⁰ 2. Gazete.
c. K7b/2
 -1-
cevāhir [< Ar. *cevher*’in ç. *cevāhir*]
 Cevherler.
c.-i da‘avāt-ı şāfiyāt [< Ar.]
 Temiz davetlerin cevherleri.
c.-i da‘avāt-ı şāfiyāt 18a/6
 -1-
cevher [< Ar. *cevher*, < F. *gevher*] Öz,
 maya, gevher.
c. + ler K5b/3

-1-
cibāh [< Ar. *cebhe*’den *cibāh*]
 Alınlar.
c. K10a/4
 -1-
cibāyet [< Ar. i.] Cabilik.
 → cābilik.
c. 5a/ys
 -1-
cibillī [< Ar. *cibillet*’ten *cibillī*]
 Yaratılış, fitri.
c. K7b/5
 -1-
ciger [< F. i.] Ciğer.
c.- kūšem 23b/6
 -1-
c.-kūšem [< F.] Ciğer köşem.
23b/6
 -1-
cihān [< F. i.] Dünya, acun.
c. 4a/2, K3b/8, K4b/8, K7a/5
dü- c. + da 10a/3
 -5-
cihāt [< Ar. *cihet*’in ç.] Cihetler,
 yönler.
c. 13a/3
 -1-
cihet [< Ar. i.] Yön, taraf.
c. + le 12a/7, 14a/1, 15b/3
 -3-

⁹⁰ Yazmada geçen anlam.

cin [< Ar. *cinn*] Gözle görünmeyen bir mahluk.

ins ü c. K7a/5

-1-

cömerdlik [< T. i.] Cömert olma durumu.

c. 2a/4, K6b/6, K9b/6

-3-

cumāzīye'l-āhīr [< Ar. i.] Hicri takvimin altıncı ayı.

c. 29b/ys, K1b/3

-2-

cumāzīye'l-avval [< Ar. i.] Hicri takvimin beşinci ayı.

c. 29b/ys, K1b/3

-2-

cumhūr [< Ar. i.] Halk.

beyn al- c. 5a/1

-1-

cūş [< F. i.] Coşma, taşma.

c. 28b/4

-1-

cūyende [< F. sıf. ve i.] Talep edici, arayan.

c. K2b/8

-1-

cümle [< Ar. i.] Bir bütün meydana getirecek şekilde birbirine bağlı olan şeylerin tamamı.

c. 16b/7, 27b/4

c. 29a/6

fī al- c. 2b/1, 4a/5, K2b/4

c. + si 17b/1

c. + sine 19a/1

-9-

c.-i bende-gān-ı şadāḳat-nişān

[< Ar.] Vefa gösteren kullarının hepsi.

c.-i bende- gān-ı şadāḳat-nişān 7b/1

-1-

çāker [< F. i.] Kul.

ç. K4b/1

'arīza-ı ç.- ānem 10b/2

'arīza-i ç.- ānem 17b/4

enzār-ı meḥāsin- āṣār-ı ç.- perveri 8a/6

ç.-i nā- tuvānları 7a/4

ç.-i şadāḳat 6b/1

ç. + i 13a/4

-7-

çākerī [< F. i.] Kul olan.

ḥaḳḳ-ı ç. + de 10b/5

-1-

ç.-i nā-tüvān [< F.] Gücsüz kul.

7a/4

-1-

ç.-i şadāḳat [< F. + < Ar.] Vefa gösteren kul.

6b/1

-1-

çalış - [< T. f.] Bir şeyi oluşturmak

veya ortaya çıkarmak için emek

harcamak.
 ç. 1b/6
 -1-
çamaşur [< F. *cāme-şūy* 'dan *çamaşır*]
 Çamaşır.
 ç. + *ları* 25a/2
 -1-
çek - [< T. f.] Bir şeyi tutup kendine doğru yürütmek.
 ç. - *mek* K10a/2, K8b/ys
 -2-
çekici [< T. f.] Alımlı.
 ç. K8b/2
 -1-
çelebî [< T. i.] Hizmet edilen kimse, efendi.
 ç. K8b/4
 -1-
çendān [< F. *çend-ān*] O kadar, o derece.
 ç. K3b/6
 -1-
çerağ [< F. i.] Yağ kandili vb. ışık veren şey.
 ç. 27a/6
 -1-
çevre [< T. i.] Etraf.
 ç. K8a/2
 -1-
çık - [< T. f.] İçeriden dışarıya varmak.
 ç. - *acak* K5b/7

ç. - *ar* 27b/7
 ç. - *armak* 3a/4
 -3-
çıkıcı [< T. sıf.] Çıkan şey.
 ç. K8a/7
 -1-
çiçek [< T. i.] Bir bitkinin üreme organlarını taşıyan kokulu ve renkli bölümü.
 ç. K2a/6
 ç. + *ler* K2a/6
 -2-
çiz [< F. sıf.] Şey.
nā- ç. 6a/ys
 -1-
çoğalt - [< T. f.] Miktarını, sayısını, ölçüsünü artırmak.
 ç. - *mak* K6a/4
 -1-
çok [< T. sıf.] Sayı, nicelik vb. bakımından fazla olan.
 ç. 2a/5, K10b/1, K2b/1, K6a/5, K6a/6, K6b/7
 ç. + *dan* K8a/4
 -7-
çokluk [< T. i.] Sayı ve ölçü yönünden çok olma durumu.
 ç. K6a/4
 -1-
Çorum [< T. ö. i.] İl adı.
 Ç. 10b/ys
 -1-

da'avāt [< Ar. *da'vet*'in ç.] Davetler.

d. 8a/ys, K6b/4

cevāhir-i d.-i şāfiyāt 18a/6

d.+ iyle 7a/5

-4-

d.-ı hayriyye [< Ar.] Davetlerin hayırlısı.

d.-ı hayriyyelerine 24a/7

d.-i hayriyyelerinizde 17b/2

-2-

d.-ı maḥşūşa [< Ar.] Davetlerin husûsisi.

d.-ı maḥşūşası 8a/3

-1-

dā'ī [< Ar. *du'ā* - *da'vet*'ten *dā'ī*]

Dua eden kimse.

d.+ leri 12b/1

d.+ lerini 13a/2

-2-

da'vet [< Ar. *i.*] Çağırma, gelmesini isteme, çağrı.

d. 26b/4

-1-

dā'im [< Ar. *sıf.*] Devam eden, devamlı.

d. 4a/2, K6b/1, K7a/7, K8a/2

-4-

dā'imā [< Ar. *z.*] Her vakit, her zaman.

d. K6b/7

-1-

dā'ire [< Ar. *devr*'den *dā'ire*] Soyut kavramlarda belli sınır, ölçü.

d.-i şihhat 22b/4

d.-i şihhatde 20b/2

-2-

d.-i şihhat [< Ar.] Sıhhat dairesi. 20b/2, 22b/4

-1-

dāde [< F. *dāden*'den *dāde*] Verilmiş, ihsan edilmiş.

d. 9b/ys

-1-

dāder [< F. *i.*] Erkek kardeş.

d. K7a/1

-1-

d.-i e'izzim [< F. + < Ar.] Aziz erkek kardeşim.

d.-i e'izzim 13b/4

-1-

dadı [< F. *i.*] Bir ailenin çocuğuna bakmakla görevli kadın.

d. 9b/ys

-1-

daḥı [< T. bağ.] da, de, bile.

d. 11b/6, 12a/3, 12b/1, 13a/ys,

14a/4, 14a/7, 14b/5, 17a/6,

18a/2, 18b/6, 18b/7, 21a/7,

21b/1, 22a/2, 24b/1, 2a/2, 4b/5,

5a/7, 5b/2, 5b/7, 6a/3, 6a/4, 8b/4,

K1b/8, K2a/7

-26-

dalğalan - [< T. *f.*] 1. Üzerinde dalga oluşmak. 2. Renk, ton

değiştirmek. 3. Hareketli olmak, kıpırdamak.
d.- maḳ K6a/3
-1-
dāmān, dāmen [< F. i.] Etek, uç, kenar.
d. K5a/3,
mübārek- *d.* 17b/1
-2-
dār [< Ar. i.] Yer, mesken.
tāb- *d.* K9b/8
-1-
d.ü'l-ḳaḏā [< Ar.] Mahkeme.
d. al- ḳaḏā K5a/1
-1-
d.-nāme [< Ar. + < F.] Yer mektubu.
d.- nāmeye 11b/4
-1-
dārende [< F. *dāšten*'den *dārende*] Tutan, taşıyan, saklayan.
d. K9b/4
-1-
dāreyn [< Ar. i.] İki ev, dünya ve ahiret.
d. 4a/2, K4b/8
-2-
darı, daru [< Es. T. *tarıḡ* "buğday"] Buğdaygillerden çok küçük taneli bitki.
d. K9a/1, *d.* 4b/ys
-2-

dāšte [< F. i.] Eskimiş.
ber- d.-i bālā-yı iftiḥār 8b/1
-1-
dāšten [< F. i.] Tutmak.
d. 7b/ys
-1-
Dāvūd [< İbr. ö. i.] Kişi adı.
D. 26a/3
-1-
dē - [< T. f.] Söylemek, söz söylemek.
d.- dikleri 9a/1
d.- mek 1b/5, 1b/6, 1b/7, 1b/ys, 2a/1, 2a/2, 2a/3, 2a/ys, 2b/2, 2b/3, 2b/4, 2b/5, 2b/ys, 3a/1, 3a/2, 3a/3, 3a/4, 3a/5, 3b/1, 3b/3, 3b/ys, 4a/1, 4a/2, 4a/3, 4a/4, 4a/5, 4a/ys, 4b/ys, 5a/ys, 5b/ys, 6a/ys, 7a/ys, 7b/ys, 8a/ys, 8b/ys, 9a/ys, 9b/ys, K5b/1, K6b/5
d.- mekle 11a/ys
d.- rler 2a/2
-75-
de → **daḥı**
d. 11a/7, 16b/3, 25b/4, 6b/6
-4-
de'b [< Ar. i.] Adet, gelenek.
d. K8b/5
-1-
decāce [< Ar. i.] Tavuk.
d. K9a/6
-1-

def'a [< Ar. i.] Kere, kez, sefer.

d. 12b/2, 22b/5, 24a/3, 9b/3

-4-

defter [< Ar. <<Yun.] Yazı yazmak için bir araya tutturulmuş kağıt yaprakları.

d. K7b/2

-1-

degil [< T. i.] Değil, olumsuz çekim yapan kelime.

d. 6a/ys, K5a/8

-2-

degin [< T. i.] Değin, kullanıldığı kelimeyle “-e kadar, -e dek” anlamına gelir.

d. 20b/2, K1b/11, K1b/8, K1b/9

-4-

degirmen [< T. i.] Değirmen, içinde öğütme yapılan yer, araç veya alet.

d. 4b/ys

-1-

dem [< F. i.] Zaman, an, çağ.

d. 29a/5

d. be- dem K3b/4

d.+ de 28a/1

-3-

d. be-d. [< F.] An be an.

dem be- d. K3b/4

-1-

d.-güzār [< F.] Zaman geçiren, zaman geçirici.

d.- güzār 9a/7

-1-

deñiz [< T. i.] Birbiriyle bağlantılı tuzlu su kütlesi.

d. K6a/2, K8a/4

-2-

der [< F. ek.] 1. “-de, içinde” anlamı katar. 2. Kapı.

d. K1b/1

d.- pey K3b/5

d.- zebān-ı şıdķ- beyānım 11a/6

-3-

d.-ağūş [< F.] Kucaklamak.

d.- ağūş K6b/2

-1-

d.-bār-ı merḥamet-karar [< F. + < Ar.] Merhamet ölçüsünün kapısı.

d.- bār-ı merḥamet- karār-ı

ḥüsrev-āneyi 7a/6

-1-

d.-kār [< F.] Belli, aşikar.

d.- kār 11a/3, 13b/5, 9b/6

-3-

d.-maḥalle-i nişāncı [< F. + < Ar. + < T.] Mahalle kapısının nişancısı.

d.- maḥalle-i Nişāncı 25a/6

-1-

d.-miyān [< F.] Kapı arası.
d.-miyān olacağı 15b/5
 -1-
d.-zebān [< F.] Dil kapısı.
11a/6
 -1-
der‘uhde [< F. *der-* + < Ar. *‘uhde*]
 Üzerine alma, üstlenme.
d.-i Meḥemmed 25a/6
 -1-
derāz [< ?, i.] Uzun demek.⁹¹
d. 2b/5
 -1-
derece [< Ar. i.] 1. Bulunulan yer,
 kademe. 2. Ölçü, miktar.
d. 24b/1
ibzāl-ı müntehā-yı d. + de 13a/2
d. + lerinde 27a/6
 -3-
dergāh [< F. *der* “kapı” + -*gāh*
 “yer”] Tarikat tekkesi, kapı.
Merfū ‘-ı be- d.-ı ḥüdā 27b/5
 -1-
derḥāl [< F. z.] Çabucak.
d. 7b/7
 -1-
derīn [< Es. T. *tering* > *deriṅ* > *derin*]
 Yüzeyden içeri inen.
d. K8a/6
 -1-

dernek [< Es. T. *tīrnek* - *tīrin-ek* >
dirin-ek > *derin-ek* > *dernek*]
 Topluluk, cemiyet, meclis.
d. + ler K5a/2
 -1-
derūn [< F. i.] 1. İç, iç taraf. 2. Kalp,
 yürek.
ez- d. K6a/6
teveccüh-i d.-ı behiyyelerinden
 13b/6
 -2-
d.-ı dilden [< F.] Gönülden.
d.-ı dilden K8a/5
 -1-
d.-ı ḥulūṣāne [< F. + < Ar.]
 İçten samimiyet.
d.-ı ḥulūṣ-āne 22a/6
 -1-
d.-ı ḥulūṣāne-i ta‘zīmāne [< F.
 + < Ar. + < Ar.] Saygı duyulan
 içten samimiyet.
d.-ı ḥulūṣ- āne-i ta ‘zīm- āne
 20a/4
 -1-
dervīṣ [< F. i.] Bir tarikata girmiş,
 onun kurallarına törelerine
 bağılıkımse, alperen.
d.-āne [< F.] Dervişçe.
d.- āne K7b/8

⁹¹ Kelimeye herhangi bir sözlükte raslanmamıştır. Metinde okunduğu gibi ve verilen anlamı ile yazılmıştır.

-1-

deryāb [< ? . f.] Anlamak.⁹²

d. 1b/7

-1-

dest [< F. i.] El.

vāşıl-ı d.-i hūlūş- verī 15b/3

vāşıl-ı d.-i keşīdem 24a/7

vāşıl-ı d. + im 28b/1

-3-

d.-i şerīfeleri

d.-i şerīfeleri 20a/6

d.-i şerīfleri 22a/7

d.-i şerīflerini 18b/6

-3-

devā [< Ar. i.] İlaç, dermani şifa.

d. 15b/2

-1-

devām [< Ar. i.] Sürüp gitme, sürme, kesilmeme.

‘alā al- d. 2a/5, K6b/7

-2-

d.-ı eyyām-ı ‘ömr ü devlet [< Ar.] Ömür ve devlet devrinin devamı.

d.-ı eyyām-ı ‘ömr ü devlet 8a/1

-1-

d.-ı rehīn [< Ar.] Rehin hâlinin devamı.

d.-ı rehīn 16a/7

-1-

deve [< Es. T. *tebe* > *teve* > *deve*]

Geviş getiren memelilerden.

d. K9a/5

-1-

devende [< ?, sıf.] Me’mül edici.⁹³

d. 5a/ys

-1-

devlet [< Ar. i.] Ululuk, büyüklük, büyük rütbe, büyük mevki ve makam.

d. 10a/2, 22a/4, 8b/7

devām-ı eyyām-ı ‘ömr ü d.

8a/1

fuzūlī-i ‘ömr ü d. 16a/6

vāşıl-ı nezd-i d. 11b/5

zāt-ı d.- semān 9a/5

al- d.-i ve al- iqbāl 7a/7

d. + ine 12b/7

zāt-ı d. + ije 9a/2

d. + leri 12a/7

keyfiyyet-i ‘ilm-i nükte-i d. + leri 27a/5

ri ‘āyet-i d. + leri 13a/2

tesyīr-i şavb-ı d. + leri 11b/5

teveccühāt-ı d. + leri 10b/4

D. + lerine 10a/6

ma ‘lūm-ı d. + leriñiz 16b/3,

17a/3

d. + leriñizi 17b/1

⁹² Kelimeye herhangi bir sözlükte raslanmamıştır. Metinde okunduğu gibi ve verilen anlamı ile yazılmıştır.

⁹³ Kelimeye herhangi bir sözlükte raslanmamıştır. Metinde okunduğu gibi ve verilen anlamı ile yazılmıştır.

-21-

d.-i ‘aliyye [< Ar.] Osmanlı Devleti.
d.-i ‘aliyyenin 7b/1

-1-

d.-i şıḥḥat [< Ar.] Devletin sıhhati.
d.-i şıḥḥat 9a/1

-1-

devletlü [< Ar. i.] Ulu, büyük, büyük rütbeli, büyük mevkili ve makamlı.
d. 10a/5, 12a/4, 26a/3, 26a/4, K4b/6, K7a/7
D. 16a/4, 26b/5, 8b/5
taḳdīm-i d. 10b/2

-10-

devr [< Ar. i.] Zaman.
d.-i āṣār-ı re’fet [< Ar.] Zamanın eselerinin merhameti.
15a/2
d.-i āṣār-ı re’fet 15a/2

devrān [< Ar. i.] Zaman, çağ.
d. + ında 24a/1

-1-

devvār [< Ar. s.] Çok dönen, dâima dönen, devreden.
d. 10a/1

-1-

deyn [< Ar. i.] Borç, para.
d. + imdir 26a/7

-1-

dib [< T. i.] Dip.
d. + i K10a/8

-1-

dibācā [< F. i.] Ön söz, başlangıç, mukaddime.
d. 6a/6

-1-

dīdār [< F. i.] Yüz, güzel yüz, çehre.
d. K2b/6

-1-

d.-ı şerīfe [< F. + < Ar.] Şerefli yüz.
d.-ı şerīfelerine 20b/4

-1-

dīde [< F. i.] Göz.
d. K6b/3
d. + lerini 21a/4

-2-

d.-i dünyā [< F. + < Ar.] Dünya gözü.
d.-i dünyā 21a/1

-1-

diger [< F. sıf.] Başka, öteki.
d. K5a/6

-1-

dikḳat [< Ar. i.] Duygularla düşünceyi bir şey üzerinde toplama, uyanıklık.
d. 14b/5

-1-

dil [< F. i.] Gönül, yürek.
d. 28a/1, K7a/3

derûn-ı d. + den K8a/5
kûşe-i d. + den 28b/4, 29a/3
zümre-i erbâb-ı d. + e 27b/3
 -6-
d.-firîb [< F.] Gönül aldatan.
d.- firîb K8b/3
 -1-
d.-nüvâz [< F.] Gönül okşayıcı.
d.- nüvâz K8a/5
 -1-
dilārā [< F. *dil* “gönül” *ārā* “süsleyen”] Gönül süsleyen, sevgili.
iş ‘ār-ı d. 28b/1
 -1-
dilber [< F. *dil* “gönül” *ber* “alan”] Gönül alan, çeken.
d. 2b/2, K3a/4
 -2-
dilberlik [< T. i.] Dilber olma durumu.
d. K6b/7
 -1-
dilek [< Es. T. *tilek* > *tile-k*] Olması istenen şey, istek, arzu.
d. + ler K4a/5
 -1-
dilküşā [< F. *dil* “gönül” *küşā* “açan”] Gönül açan.
d. K2a/4
 -1-

dilrubūde [< F. *dil* “gönül” *rubūde* “kapılan”] Gönül kapıcı.
d. K4b/7
 -1-
dilşād [< F. *dil* “gönül” *şād* “sevinçli”] Gönül sevinçle dolu.
d. 19b/2, 21b/7, 23b/3
 -3-
dilzār [< F. *dil* “gönül” *zār* “yer, bahçe”] Gönül bahçesi.
d.-ı ‘āşık-ı şeydā [< F. + < Ar. + < F.] Aşık olan meczubun gönül bahçesi.
d.-ı ‘āşık-ı şeydā 28a/5
 -1-
dīn [< Ar. i.] İman, inanç.
d. 2a/1
 -1-
dīnār [< Ar. i.] Eski altın para.
d. K6a/3
 -1-
diḡle - [< T. f.] İşitmek için kulak vermek.
d. 1b/7
 -1-
diraḡşān [< F. i.] Parlayan, parlak, aydınlık.
d. K3b/2
 -1-
dirāset [< Ar. f.] İlim okumak.
d. 2a/ys, K6a/5
 -2-

dirāz [< F. i.] Uzun demek.
d. 2b/5
-1-

direm [< F. i.] Dirhem, gümüş para, akçe.
d. K6a/4, K8a/3
-2-

dirīne [< F. sıf.] Eski.
d. K8a/4
-1-

dizil - [< T. f.] Dizi durumuna getirmek, dizme işi yapılmak.
d.- mek K2b/3, K3b/5
d.- miş K3b/5
-3-

dol - [< T. f.] Dolu duruma gelmek.
d.- di 13b/1
-1-

đolu [< T. sıf.] İçi boş olmayan.
đ.+ su 13a/3
-1-

dosluğ [< T. i.] Dostluk.
d. K4a/1, K6b/1
-2-

dost [< F. *dūst*] Kendisine güvenilir kimse, arkadaş.
d.+ lar 2b/3, K4b/6
-2-

dostluğ [< F. i.] Dost olma durumu.
d. 3b/ys, K2a/8, K6a/6
-3-

dön - [< T. f.] Geri gitmek, geri dönmek.
d.- mek K8a/8
-1-

dönici [< T. i.] Dönen kişi.
d. K8b/1
-1-

dört [< T. i.] Sayı, 4.
d. 24a/5, 25b/2, 26a/2
d.+ ü K7b/5
d.+ de K9b/1
-5-

du‘ā [< Ar. i.] Yakarış, niyaz.
Ser- d.+ cı 10b/6
d.+ lar 20a/5, 8a/ys, K3a/1, K6b/4
D.+ ları 9a/2
d.+ mız 27b/5
d.+ ınız 22b/3
d.+ ınıza 18b/5
d.+ ya 2a/2
d.+ yı 18b/3, 20a/6
-12-

d.-yı hayriyye [< Ar.] Hayırlı dua.
d.-yı hayriyyelerini 18b/7
-1-

dudağ [< T. i.] Ağzın yüze göre daha kırmızı renkteki dolgun ve etlice alt ve üst iki kenarından her biri
d. K5a/4
d.+ lar K9b/3

-2-

dudu [< T. ö. i.] Kadın ismi.
d. 23a/6

-1-

duḥter [< F. i.] Kız çocuk, kız.
d. 9a/ys, K6b/3

-2-

dūr [< F. i.] Uzak.
d. K10a/6
d. 29a/3

-2-

durūd [< F. i.] Dua, medih, övme
sözü, selam.
d. 2a/2

-1-

dü [< F. sıf.] Sayı, 2.
d.-cihānda [< F.] İki cihanda.
d.- cihānda 10a/3

-1-

dühūriyet [< Ar. i.] Zamanlar,
devirler.
d. 5a/1

-1-

dünyā [< Ar. i.] Üzerinde yaşadığımız
toprak ve denizler, yeryüzü.
d. K3b/8
dīde-i d. 21a/1
d.+ da 28a/3

-3-

dürer [< Ar. *durr*'un ç.] İnciler.
d. K2b/3

-1-

dürlü [< T. s.] Türlü, çeşit.
d. K10a/2

-2-

düş - [< T. f.] Yer çekiminin etkisiyle
boşlukta, yukarıdan aşağıya
inmek
d.- mek K5b/8
d.- müş K9b/3

-2-

düyün [< Ar. *dēyn*'in ç. *düyün*]
Borçlar.
d. 26b/3
D. 25b/7

-2-

düzgünlü [< T. i.] Süslü.
d. K3b/5

-1-

e‘ālī [< Ar. *a‘lā*'nın ç. *e‘ālī*] Şerefli,
yüksek kimseler.
e. K7b/1

-1-

e‘azz [< Ar. *‘izzet*'ten *e‘azz*] Çok
aziz.
peder-i e. 18a/4

-1-

e‘izz [< Ar. *‘azīz*'in ç.] Azizler.
dāder-i e.+ im 13b/4

-1-

eb‘ād [< Ar. *bu ‘d*'un ç.] Uzaklıklar,
mesafeler.
e. 6a/ys

-1-

ebed [< Ar. i.] Sonu olmayan gelecek zaman.

e. 16b/1

e. + *e* 15a/7

-2-

ebedī [< Ar. sıf.] Sonsuz, ölümsüz.

e. K8a/2

-1-

ebniye [< Ar. *binā*’nın ç.] Binalar.

e.-i şīme-i mürüvvet [< Ar.]

Cömert huylu binalar.

e.-i şīme-i mürüvvet 12a/2

-1-

ebrār [< Ar. *berr*’in ç.] Hayır işleyen, takva sahibi kimseler, salihler.

e. K3a/4

-1-

ebyāt [< Ar. *beyt*’in ç.] Beyitler.

e. K3a/6

-2-

ecnās [< Ar. *cins*’in ç.] Cinsler.

e. K10a/2

-1-

éd - [< T. f.] Etmek.

é.- e 27b/3, 28a/6, 6a/3

isti ‘*māl é.- e* 6a/2

é.- eli 27b/7

é.- er 17a/7, 26a/6, 28a/1

isti ‘*āb é.- er* 12a/ys

é.- erim 21a/4, 23a/7

é.- eyim 28a/3

é.- eyorum 21a/6

é.- üp 17b/1, 21a/7, 24a/7

ferāğ é.- üp 13a/ys

kaşr-i yed é.- üp 13a/ys

-18-

ed‘īye [< Ar. *du* ‘*ā*’nın ç.] Dualar.

e. K3a/1

-1-

e.-i hayriyye [< Ar.] Hayırlı dualar.

e.-i hayriyye-i ve 9a/6

e.-i hayriyyeleri 22b/1

e.-i hayriyyelerine 20b/3

-3-

edā [< Ar. i.] Ödeme, verme.

e. 14a/ys

Vācib al- e. 26a/6

e. + *sı* 26b/2

-3-

e. ét- [< Ar. + < T.] Ödemek, vermek.

e. etmek K4a/7

-1-

e.-yı mes‘ūr [< Ar.] Esir verme.

e.-yı mes ‘*ūrda* 10a/4

-1-

édici [< T. sıf.] Eden, yapan kişi.

é. K4b/3, K7a/6, K8a/5, K8b/6

iltizām é. K10a/3

me ‘*mūl é.* 5a/ys

medḥ é. K4a/7

meyl é. K2b/8

ṭaleb é. K2b/8

-10-

ednā [< Ar. sıf.] Çok aşağı, değersiz.

e. K5a/5

e. + *dan* 8b/4

E. + *dan* 6a/7

e. + *ya* 13b/3, 14b/5

-5-

efāzīl [< Ar. *efzāl*'in ç.] Ulular,
faziletli kimseler.

e. K3a/4

-1-

efendi [< Yun. *afendis* < *authentēs*]

Buyruğu yürüten, sözü geçen
kimse.

e. 23b/7, 26b/5

E. 21a/3, 27a/2

e. + *m* 10a/6, 11a/1, 12a/5,

13b/2, 13b/4, 14b/6, 16a/5,

16b/2, 18a/4, 19b/3, 19b/6,

27b/2, 28b/2, 8b/6

e. + *mindir* 18a/1

e. + *miñdir* 27a/7

-20-

efendilik [< T. i.] Efendiye yakışır
özellik, efendice özellik.

e. K7a/8

-1-

efgende [< F. *efkende* - *efgende* >
figende] Yıkık duruma gelmiş ,
yıkılmış.

e. K9b/2

-1-

efzā [< F. s.] Artıran, çoğaltan anlamı
katar.

e. K5a/5

şeref- e. 3a/1, K8a/4

müjde-i mübāhāt- e. + *sını* 7b/4

-4-

efzūn [< F. *efzūn* > *fuzūn*] Fazla, çok.

e. 10a/3, 4a/1, K6b/1

ber- vech-i e. 11a/4

-4-

eger [< F. e.] Eğer, şayet.

e. 20a/7

-1-

ehemm [< Ar. sıf.] Çok önemli.

e.ü'l-‘umur [< Ar.] Çok önemli
işler.

e. al- ‘umur 5a/1

-1-

eḥibbā [< Ar. *ḥabīb*'in ç.] Dostlar.

mānend-i e. 28b/4

-1-

ehl [< Ar. i.] Sahip, malik.

e.-i beyt [< Ar.] Hz.

Muhamed'in ailesi.

e.-i beytim 23a/6

-1-

ek - [< T. f.] Toprağa tohum atmak
veya gömmek.

ekin e.- mek 9b/ys

-1-

ekārib [< Ar. i.] Yakın akrabalar,
hısımlar.
telatṭufāt-ı e.-i nevāzı 13a/1
-1-

ekber [< Ar. s.] Çok büyük.
‘īd-ı e. 16b/2
‘īd-i e. 17a/3
‘īd-i e.-i maḥzūn 17b/7
‘īd-i e. + de 16b/6
-4-

ekin [< T. i.] Tahılın tarlaya atıldığı
andan harman oluncaya kadar
aldığı durum.
e. ek- [< T.] → **ekin**
e. ekmek 9b/ys
-1-

ekl [< Ar. i.] Yeme.
e. ēt- [< Ar. + < T.] Yemek,
içmek.
e. ētmek K9b/1
-1-

ekrem [< Ar. sıf.] Kerim, cömert,
lutuf sahibi.
e. 5b/ys, K4b/8
e. + im 18a/4
-3-

eksikli [< T. i.] Az, eksik olan.
e. 3a/1, K5a/5
-2-

ekşi [< T. sıf.] Tadı limon veya
sirkeye benzeyen.
e. K9a/3

-1-

el - [< Ar. ek] Arapça ön ek.
e.-hāc [< Ar.] Hacı.
E.- hāc 10b/ys
-1-

e.-ma‘lūm [< Ar.] Malum olan.
E.- ma ‘lūm 14a/ys
-1-

el [< T. i.] Kolun bilekten parmak
ucuna kadar olan kısmı.
e. K5a/3

elbise [< Ar. *libās*’ın ç.] Giysi, dış
giyecek.
e. + lerimizi 17a/2
-1-

elem [< Ar. i.] İztırab, keder, gam.
e. + iḡ 28b/5
-1-

elfāz [< Ar. *lafz*’ın ç.] Sözler.
e. K2a/4
-1-

elif [< Ar. i.] Arap alfabesinin ilk
harfi.
e. K1b/5
-1-

elķāb [< Ar. *laķab*’ın ç.] Lakablar,
unvanlar.
e. 5a/7
e. + dır 14b/5
-2-

elli [< T. i.] Sayı, 50.
e. 12b/ys, 25b/2, 26a/2
e. + *şer* 26b/1
-4-

elṭāf [< Ar. *luṭf*'un ç.] Lutuflar.
e. 3a/2, 5b/ys
-3-

elvān [< Ar. *levn*'in ç.] Renkler.
e. K5b/2

elzem [< Ar. *lüzūm*'dan *elzem*] Çok
lüzumlu.
e. 4b/5
-1-

emānet [< Ar. i.] Güvenilir bir
kimseye saklaması veya birine
teslim etmesi için bırakılan şey
veya kimse, vedia.
e. 7b/ys
-1-

emāret [< Ar. i.] Beylik.
e. K3a/8
-1-

emāşil [< Ar. *emsel*'in ç.] Eşler,
emsal, benzer.
e. K9b/4
-1-

emced [< Ar. *mecd*'den *emced*] Çok
şerefli.
e. K4b/6
-1-

emel [< Ar. i.] Gerçekleşmesi istenen
şey, istek, arzu.
e. + *inde* 12b/2
-1-

Emīn [< Ar. i.] Erkek kişi adı.
Emīn Ağa [< Ar. + < T.] Emin
Ağa.
E. Ağa 11b/ys
-1-

emniyye [< Ar. i.] Eminlik, emniyet.
vesīle-i huşūl-i e. 7a/5
-1-

emr [< Ar. i.] Buyruk.
e. 10b/6, 27a/7, 8b/2
ḥazret-i men leh al- e. + *iṇdir*
10b/6, 8b/3
-7-

e.-nāme-i velīyyü'n-ni'amī [<
Ar.] Nimet sahibi Allah
dostunun emir mektubu.
e.- nāme-i velī al- ni'amīleri
9b/3
-1-

e. ü kerem [< Ar.] Buyruk ve
iyilik, cömertlik.
e. ü kerem 18a/1
-1-

emşāl [< Ar. *mişl*'in ç.] Eş, benzer.
e. 2b/3
e. + *ine* 16b/5
-2-

emti'a [< Ar. *metā* 'nın ç.] Mallar,

satılacak eşyalar.

e. + *sından* 12a/7

-1-

ên - [< T. f.] İnnek.

ê.- mek K8a/7

-1-

endāhte [< F. s.] Atılmış.

e. K8a/3

-1-

ender [< F. e.] İçinde.

e. K3b/8

kat e. kat 13a/4

-2-

endiş [< F. sıf.] Düşünen, fikirli.

e. K6b/6

-1-

engür [< F. i.] Üzüm.

şire-i e. 10a/ys

-1-

enīne [< Ar. i.] İnleme, inilti.

e.-i behiyye-i zāt-ı bīhemtā [<

Ar.] Benzeri olmayan kişinin

güzel iniltisi.

e.-i behiyye-i zāt-ı bī-

hemtālarıyla 9a/7

-1-

enlū [< T. sıf.] Enli, geniş.

e. K8a/6

-1-

ensā [< Ar. *neys* 'in ç.] Unutmalar.

e. 6b/ys

-1-

envā' [< Ar. *nev* 'in ç.] Neviler,

çeşitler.

müstevcib-i e.-ı meserrāt-ı bī-

kerānī olarak 7b/6

-1-

e.-i mazhar [< Ar.] Ulaşmanın

çeşitleri.

e.-i mazhar 6b/3

-1-

envār [< Ar. *nūr* 'un ç.] Nurlar.

e. K6b/4

-1-

enver [< Ar. sıf.] Çok nurlu, çok

parlak.

kalb-i e. + lerinden 24b/7

-1-

enzār [< Ar. *nazar* 'ın ç.] Nazarlar,

bakışlar.

e.-ı meḥāsīn-āṣār-ı çāker-

perver [< Ar.] Köle koruyan

güzelliklerin eserlerinin

bakışları.

e.-ı meḥāsīn- āṣār-ı çāker-

perveri 8a/6

-1-

erbāb [< Ar. *rabb* 'in ç.] Sahipler.

e. K4a/2

zümre-i e.-ı dile 27b/3

-2-

e.-ı cenānīden [< Ar.] Gönül sahipleri.
E.-ı cenānīden 25a/5
-1-
ercümen [< F. sıf.] Şerefli, haysiyetli.
e. K4b/6
-1-
êrgür - [< T. f.] Ulaştırmak, eriştirmek.
ê.- mek K7a/4
-1-
erīke [< Ar. i.] Taht.
ārāyiş-i e.-i kām-rānī ve 7a/1
-1-
êriş - [< T. f.] Varmak, ulaşmak.
ê.- miş K4a/8
-1-
êrişdir - [< T. f.] Erişmesini sağlamak.
ê.- mek K6a/7
ê.ici K9b/4
-1-
erkān [< Ar. i.] Çok kuvvetli ve güçlü olan yönler.
teşeyyüd-i e.-ı taviyyet-i hālīş-ānem 11b/3
-1-
erüz → erz.
e. K9a/2
-1-
erz [< Ar. i.] Pirinç.
e. 2b/ys

-1-
erzān [< F. sıf.] Ucuz, bol.
e. 10b/5
-1-
erzen [< F. i.] Darı.
e. 4b/ys, 9b/ys, K9a/1
-2-
es‘ad [< Ar. sıf.] Çok hayırlı, saadetli.
e. K4b/6
-1-
Es‘ad [< Ar. i.] Erkek kişi adı.
E. 18a/1, 27a/2
-2-
esās [< Ar. i.] Asıl yapı, temel.
e. K9a/8
-1-
esbāb [< Ar. *sebeb*’in ç.] Sebepler.
e.-ı ta‘aşşuk [< Ar.] Aşık olmanın sebepleri.
e.-ı ta‘aşşuk 23b/7
-1-
eski [< T. i.] Çoktan beri var olan.
e. K8a/4
-1-
eşnāf [< Ar. i.] Çeşitler, sınıflar.
e. K7a/4
-1-
eşnā [< Ar. i.] Bir işin yapıldığı veya olduğu zaman, sıra, an.
e.+ sında K7b/3
-1-

eşniye [< Ar. *senā'nun* ç.] Senalar,
övmeler.

e. K6a/7

-1-

eş'ār [< Ar. *şi'r*'in ç.] Şiirler.

e. 6a/6, K3a/6

e.+ a 9b/2

-3-

eşik [< T. i.] Kapı boşluğunun alt
yanında bulunan alçak basamak.

e. K10a/4, K7a/8

-2-

êşit - [< T. f.] İşitmek, duymak.

ê.- mek K5b/1

-1-

eşkāl [< Ar. *şekl*'in ç.] Şekiller.

e. K8b/1

-1-

eşkıyā [< Ar. *şāķī'nin* ç.] Haydutlar,
hırsızlar.

e. K9b/5

-1-

eşrāf [< Ar. *şerīf*'in ç.] İleri gelenler,
şerefliiler.

e. K4b/8

-1-

eşrār [< Ar. *şerīr*'in ç.] Şerirler, kötü
kimseler.

e. K9b/5

-1-

eşref [< Ar. s.] En şerefli.

e.-i şanāyi‘[< Ar.] Sanatların en
şerefliisi.

e.-i şanāyi ‘ 5a/1

-1-

êt - [< T. f.] Bir işi yapmak.

ê. 29a/5

ê.- di 28b/5

ê.- dim 23a/2, 28b/7

ê.- dügi 9b/2

ê.- dügimi 18b/5

ê.- me 29a/3

ê.- mek 3a/2, 3b/2, K10a/5,

K10b/1, K2a/3, K6a/5, K6a/8,

K6b/2, K7a/3

āferīn ê.- mek K2b/5

āsān ê.- mek K2b/4

āzād ê.- mek K4b/1

bahāne ê.- mek K9b/3

beyān ê.- mek K10a/3, K2b/3

edā ê.- mek K4a/7

ekl ê.- mek K9b/1

fahr ê.- mek K2b/7

hāfız ê.- mek 12b/ys

hürmet ê.- mek 3b/5, K2b/8

ikrām ê.- mek K3a/2

kesb ê.- mek K2b/1

meyl ê.- mek 4a/5

muḥabbet ê.- mek K2a/9

rağbet ê.- mek 4a/5, K2b/5

reviş ê.- mek K4a/4

rıhlet ê.- mek K7b/4

ri'āyet *é.*- mek 3b/5, K2b/7
sa'y *é.*- mek 2a/ys
şefā'at *é.*- mek 6b/ys
şefkat *é.*- mek K2a/8
şükr *é.*- mek K2b/1
tahrīr *é.*- mek 2b/2
taleb *é.*- mek K4a/5
tertib *é.*- mek K3b/5
tevāzu' *é.*- mek K3a/5
tevzi' *é.*- mek 1b/ys
yād *é.*- mek 8b/ys
yardım *é.*- mek K9b/7
é.- meylim 28a/4
é.- mez 6b/3
é.- miş 16b/3
tezyīd *é.*- miş 14a/4
-53-
et [*< T. i.*] İnsanlarda, hayvanlarda
deri ile kemik arasındaki kas ve
yağdan oluşan tabaka.
e. 2b/ys, K9a/5
-3-
etek [*< T. i.*] 1. Kenar, uç. 2. Kadın
giysisi.
e. K5a/3
e. + inde K7b/3
-2-
etmek [*< T. i.*] Ekmek.
e. 4b/ys, K8a/6
-2-

etmekci [*< T. i.*] Ekmek yapan veya
satan kimse.
e. 4b/ys
-1-
eṭrāf [*< Ar. ṭarāf*'ın ç.] Taraflar.
e.-ı şehir [*< Ar.*] Şehrin etrafı.
e.-ı şehir 11a/ys
-1-
eṭvār [*< Ar. ṭavr*'ın ç.] Tavırlar.
e. K6a/3
-1-
év - [*< Es. T. i.*] Hızlı gitmek, acele
etmek.
é.- mek K4b/4, K9b/4
-2-
evā'il [*< Ar. evvel*'in ç.] İlk zamanlar,
başlangıç dönemleri.
e. K1b/9
-1-
evāḥir [*< Ar. āḥir*'in ç.] Sonlar.
ā. K1b/11
-1-
evāmīr [*< Ar. emr*'in ç.] Emirler,
buyruklar.
e. K2a/2
-1-
evāsīṭ [*< Ar. evsaṭ*'ın ç.] Ortada
bulunanlar, ortadakiler.
e. K1b/10
-1-
evb [*< Ar. i.*] Taraf, cihet, yön.
e. K8b/5

-1-
evkâf [< Ar. *vakf* ın ç.] Vakıflar.
e. 5a/ys
-1-
evkât [< Ar. *vakıt*’in ç.] Vakitler.
e. 7a/ys
e.+ ım 28a/2
-2-
e.-ı güzâr [< Ar.] Vakitler geçirmek.
e.-ı güzâr K6b/2
-1-
evvel [< Ar. sıf.] Önce.
e. K1b/8
Cumâzî‘ al- E. 29b/ys
Rabî‘ al- E. 29b/ys
e.+ i 3b/1, K2a/2
-5-
ey [< T. ü.] Seslenme sözü.
e. 27b/7, 28a/7, 28b/5
e. 27b/2
-4-
ëyilik [< T. i.] İyilik, iyi olma durumu.
ë. K7a/6
-1-
ëyle -[< T. f.] 1. Bir kişiden veya bir şeyden yoksun bırakmak. 2. Etmek, yapmak.
ë. 26b/6, 26b/7
ë.- di 28b/3, 28b/6
tahrîr e.- dikde 6a/7

ë.- digimi 18b/7, 21b/1
ë.- medin 28b/3
ë.- mek 26b/2
ë.- meleri 17a/5, 27a/7
ë.- sün 21a/2, 23a/5
makhûr ë.- sün 10a/5
ë.- ye 16b/1
tahrîr ë.- ye 5a/7
ë.- yerek 28b/2
ë.- yüp 14a/ys, 21a/1, 23a/4
taleb ë.- mek K4a/5
-21-
ëylen- [< T. f.] 1. Eylemek. 2. Yapılmak, hazırlanmak. 3. Edinmek.
e.- mek 7a/ys
-1-
ëylik → ëyilik
e.+ ler K4a/6
-1-
Ëyûb [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.
Ë. 24a/4
-1-
eyü [< T. sıf.] İyi.
ë. K2a/9
ë. K6b/6, K7b/2
-3-
e. ol- [< T.] İyi olmak.
ë. olmak K3a/3
-1-
ëyülik → ëyilik
ë.+ inedir 6a/5

-1-
éyürek → bihter
e. K8a/1
-1-
eyyām [< Ar. *yevm*'in ç.] Günler.
e. K3b/4
devām-ı e.-ı 'ömr ü devlet 8a/1
-2-
ez - [< F. *ek*] -den ekinin karşılığı.
e.-derün [< F.] İçten.
e.- derün K6a/6
-1-
e.-kadīm [< F. + < Ar.] Eskiden.
e.- kadīm K8a/4
-1-
ezān [< Ar. *i.*] Namaz çağrısı.
e. 2a/2
-1-
ezel [< Ar. *i.*] Geçmiş zaman.
min al- e. 9a/4
e.+ e 15a/7
-2-
ezkār [< Ar. *zīkr*'in ç.] Zikirler,
anmalar.
e. K6b/2
-1-
e.-ı hayr [< Ar.] Hayırlı zikirler.
e.-ı hayr 18b/4
-1-
fā'ide [< Ar. *fā'ide* > *fāyide* > *fayde*
> *fayda*] Fayda.

kesb-i f. K6a/5
f.+ ler K10b/1
-2-
fā'idelen - [< Ar. *f.*] Faydalanmak.
f.- mek K2b/8
-1-
fā'idelenici [< Ar. *i.*] Faydalanan kişi.
f. K6a/5
-1-
faḥm [< Ar. *i.*] Kömür.
f. K9a/4
-1-
faḥr [< Ar. *i.*] Övünme, iftihar.
faḥr ét- [< Ar. + < T.] Övmek,
iftihar etmek.
f. etmek K2b/7
-1-
faḫīr [< Ar. *i.* ve s.] Yoksul, muhtaç.
f. K9b/3
-1-
f.-ane [< Ar. + < F.] Fakir olana
yakışır şekilde.
f.- ane K7b/8
-1-
farḳ [< Ar. *i.*] Değişik taraf, başkalık,
farklılık.
f.-ı 'abīd-āne [< Ar.] İbadet
edene yakışır farklılık.
f.-ı 'abīd- ānemde 16b/1
-1-

farķında (ol-) [< T. f.] Haberi

bulunmak, dikkat etmek.

f. 7a/4

-1-

faşl [< Ar. i.] Ayırma, ayrılma.

f.-ı fī-beyānū'l-ḥāřıl [< Ar.]

Meydana çıkan açıklamadan
ayırma.

f.-ı fī- beyān al- ḥāřıl 5b/2

-1-

Fāřıma [< Ar. ö. i.] Kadın kişi adı.

F.+ ya 21a/7

-1-

fe- [< Ar. ön ek]

Söyleyişlerin başında bulunan
ön ek.

f.-yevmen → yevmen fe-yevmen

f.- yevmen K3b/4

-1-

fedā [< Ar. i.] Vazgeçme, uğruna

verme.

f. 28b/3

-1-

fehāvī [< Ar. *fehāvā'nın* ç.] Anlamlar.

f. K7b/5

-1-

fehāvā [< Ar. i.] Anlam.

f. K7b/4

cem'-i f. K7b/5

-2-

fekk [< Ar. i.] Ayırma, açma.

f. 3a/4

-1-

felek [< Ar. i.] Gökyüzü, sema.

f. K8a/8

-1-

fer [< F. i.] Parlaklık, aydınlık.

ķıyām-ı hengām-ı f. 8a/2

-1-

ferā'id [< Ar. *ferīde'nin* ç.] Çok
değerli nadir inciler.

f. K5b/3

-1-

ferāğ [< Ar. i.] Vazgeçme, çekilme, el
çekme.

ferāğ éd- [< Ar. + < T.]

Vazgeçmek, çekilmek, el
çekmek.

f. édüp 13a/ys

-1-

ferah [< Ar. i.] Gönül açıklığı,
sevinç.

f. K6a/6

-1-

ferahlandır- [< T. f.] Ferahlanmasını
sağlamak.

f.- maķ K3a/1

-1-

ferāmūř [< F. i.] Unutma, hatırdan
çıkarma.

f. 19a/7, 21b/5, 8b/ys, K5b/5

-4-

ferd [< Ar. i.] Kişi, kimse, birey.

receb al-f. K1b/3

-1-
feres [< Ar. i.] At, beygir.
f. K8a/7
-1-
ferḥān [< Ar. i.] Sevinçli, neşeli.
f. 2a/5
-1-
ferḥunde [< F. sıf.] Uğurlu, kutlu.
f. 4a/2
-1-
ferḥūnde → ferḥunde
f. K2b/5
-1-
fermān [< F. i.] Emir, buyruk.
f. 10b/6, 8b/3
-2-
fersūde [< F. s.] Eskimiş, yıpranmış.
f. K9b/3
-1-
feryād [< F. i.] Haykırış, çığlık.
nāle ü.f. 27b/7
-1-
f. ü fiğān [< F.] Haykırış ve haykırma.
F. ü fiğān 28b/2
-1-
ferzāne [< F. i.] Alim, bilgin.
f. + dan 22b/2
-1-
ferzend [< F. i.] Oğul, erkek çocuk.
f. 9a/ys
F. K6b/3
niyāz-ı f.- āneleridir 23b/4

ṭaraf-ı f.-i müştāk 19a/5, 21b/4
f. + leridir 18b/1
niyāz-ı f. + leridir 17a/5
-7-
fetā [< Ar. i.] Genç, yiğit, mert kimse.
f. 5b/ys
-1-
feṭānet [< Ar. i.] Zihin açıklığı, anlayış.
f. K7b/7
-1-
fevā'id [< Ar. *fā'ide* 'nin ç.] Faydalar.
f. K10b/1
-1-
fevḳ [< Ar. i.] Üst, yukarı.
f.a'l-ḥadd [< Ar.] Üst sınır.
f. al- ḥadd K2b/8, K3a/1
-2-
fevvār [< Ar. sıf.] Coşan.
al- f. 16a/2
-1-
fey [< Ar. i.] Bir çeşit vergi.
ḳaşr-ı f. 13b/ys
-1-
Feyzi [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.
F. Ser Bey [ö. i.] Erkek kişi adı.
F. Ser Bey 13b/2
-1-
fezā [< Ar. *efzāy* > *efzā* > *fezā*]
Arttıran, çoğaltan.
mevedded- f. K6a/6

-1-
fezā'il [< Ar. *fazīlet*'in ç.] Faziletler.
f. 2a/4, K2b/1
-2-
fıtır [< Ar. *fıtır*] Oruç açma.
'īd-i f.+ de (fıtırde) 17a/1
-1-
fıtrī [< Ar. sıf.] Yaratılıştan olan.
f. K8b/4
-1-
fī - [< Ar. ek] “-de, içinde” anlamı
katar.
F. 12a/2, 13b/2, 14a/ys,
14b/4, 16a/2, 18a/1, 19b/3,
22a/1, 23b/4, 25a/4, 25a/7,
25b/6, 27a/7, 8b/4
faşl-ı f.- beyān al- hāşıl 5b/2
-15-
f.'l-cümle [< Ar.] Sonuçta.
f. al- cümle 2b/1, 4a/5, K2b/4
-3-
f.-yevmen → yevmen fe-yevmen
f.- yevmen 3b/ys
-1-
figān [< F. i.] Izdırapla bağırma,
haykırma.
f. 28a/1
Feryād ü f. 28b/2
-2-
fikirli [< T. i.] Fikirli.
f. K6b/6
-1-

firāk [< Ar. i.] Ayrılık.
hicr ü f.+ a 28a/3
cenāb-ı maḥdūm-ı keşir al- f.+
larına 21b/5
cānib-i maḥdūm-ı keşir al- f.+
larını 19a/5
-3-
firāvān [< F. sıf.] Çok, aşırı, bol.
f. K2b/1
-1-
firdevs [< Ar. < F. i.] Cennet, bahçe.
f. K5b/4
-1-
firīb [< F. i.] Aldatma, kandırma.
dil- f. K8b/3
-1-
firistāde [< F. i.] Resul, peygamber.
f. K4a/8
-1-
firūz [< F. s.] Uğurlu, mesut.
f. K6b/5
-1-
fu'ād [< Ar. i.] Gönül.
f. 4a/4, K2b/5
taḳdīm al- f. 25a/3
-3-
fūl [< Ar. i.] Bakla.
f. K9a/2
-1-
fuzūlī [< Ar. sıf.] Fazla, yersiz.
f. K4a/3
-1-

f.-i ‘ömr ü devlet [< Ar.] Ömür
ve devletin fazlalığı.
f.-i ‘ömr ü devlet 16a/6
-2-

fuzūn [< F. sıf.] Fazla, çok.
f. K6a/1
-1-

fūlfūl [< Ar. i.] Karabiber.
f. 2b/ys, K8b/8
-2-

gāh [< F. i.] Zaman, vakit.
naẓar- g. K7a/6
nüzūl- g. K10a/1
-2-

ġālib [< Ar. i. ve sıf.] Üstün gelen,
yenen.
ġ. 5b/ys, K5b/7
-2-

ġalle [< Ar. i.] Meydana çıkmak.
ġ. K9b/2
-1-

- gān [< F. ek] Çoğul eki.
*cümle-i bende- g.-ı şadākat-
nişān* 7b/1
-1-

ġanem [< Ar. i.] Koyun.
ġ. K9a/5
-1-

ġayb [< Ar. i.] Gözle görülemeyen,
gizli olan şey.
-1-

ġ.-kemīne [< Ar. + < F.] Az
gizli olan şey.
ġ.- kemīne 3a/1
-1-

ġāyet [< Ar. z.] Çok, pek, pek çok.
ġ. 4b/4, 5b/3, 5b/5, 5b/6, 6a/4,
6b/5
ġ. + i 25b/1
ġ. + ine 25b/4
-8-

ġ.-i tevķīr [< Ar.] Çok yüceltme.
ġ.-i tevķīr 22a/5
-1-

ġayrı [< Ar. i.] Başka.
ġ. 28a/4, K5a/6
-2-

ġazā [< Ar. i.] İslam için yapılan
savaş, cihat.
lāzım al- ġ. 26a/7
-1-

ġeçe [< T. i.] Gün ağarınca kadar
geçen süre, tün, şeb.
g. K6b/5
g. + ler K6b/4
g. + si 27a/1
-3-

geç - [< T. f.] Bir yerden başka bir
yere gitmek.
g.- mek K10a/1
-1-

geçir - [< T. f.] Geçme işini yaptırmak.
 g.- *mek* 7a/ys, K4a/3, K6b/2
 -3-
gel - [< T. f.] Ulaşmak, varmak.
 g. 26b/7
 g.- *digi* 11a/6
 G.- *dikçe* 27b/4
 g. - *erek* 14a/3
 g.- *ince* 25b/4, K1b/11
 g.- *mek* K7a/2
 g.- *mekligi* 21a/6
 g.- *üb* K7a/3
 g.- *ür* 3b/ys 10a/ys, 19a/7, 1b/ys, 21b/6, 2a/ys, 4a/ys, 5a/ys, 5b/ys, 6a/ys, 6b/ys, 7b/ys, 8a/ys, 9a/ys, K5b/8
 -25-
gelici [< T. i.] Gelme eylemini yapan kişi.
 g. 6a/ys, K5b/8, K7a/2
 -3-
gemi [< T. i.] Su üstünde giden büyük taşıt.
 g. K9b/8
 -1-
genişdir - [< T. f.] Genişletmek.
 g.- *mek* K6a/4
 -1-
gerçi [< F. *eger+çi*] Aslına bakılırsa, aslında.
 g. 5a/2

-1-
gerdün [< F. i.] Felek.
 g. K8a/8
 -1-
gerek [< Es. T. *kergek* > *kerek* > *gerek*] İcap, lazım.
 g. 5a/2, 5a/4
 g. + *den* 6a/2
 g. + *dir* 5a/5, 5b/4
 -5-
gèrü [< Es. T. *kirü* > *girü* > *gèrü* > *geri*] Geri.
 g. + *ye* 26b/3
 -1-
gèt - [< Es. T. *kit-* > *git-*] Gitmek.
 g.- *mek* K7a/3
 -1-
getürici [< T. i.] → dârende.
 g. K9b/4
 -1-
gevâhir [< F. i.] Cevherler.
 g. K5b/3
 -1-
geyik [< Es. T. *keyik* > *geyik*] → âhû.
 g. K9a/6
 -1-
gèy- [< T. f.] Giymek.
 g. 17a/2
 -1-
gibi [< Es. T. *kip+i* > *kibi* > *gibi*] -e benzer.
 g. 28a/3, 5b/5, 8b/7, K3a/6
 -4-

gidici [< T. i.] Giden, yürüyen.

g. K5b/8

g. + *ler* K5b/8

-2-

girān [< F. sıf.] Ağır, kıymetli.

bi- g. 2a/4

-1-

giriş - [< T. f.] Bir işi ele almak.

g.- *mek* K9b/3

-1-

gīryān [< F. sıf.] Ağlayan.

g. K8a/8

-1-

gizlü [< T. sıf.] Gizli.

g. K8b/4, K8b/5

-2-

göç - [< T. f.] Yerleşmek amacıyla mahalle, köy, şehir veya ülke değiştirmek.

g.- *mek* K8b/1

-1-

gögercin [< Es. T. *kög(kök)+er-*

“*mavileşmek*” + *çin* “*kuş*”]

Güvercin.

g. K9a/7

-1-

gök [< Es. T. *kök*] Sema, asuman, feza.

g. 3a/4, K3b/2

-2-

gökçek [< T. sıf.] Sevimli, güzel

kimse.

g. K7a/4

-1-

gölge [< Es. T. *köli-* “*gölgelenmek*”

+*ge* > *kölge* > *gölge*] Işığın

engellenmesiyle ışıklı yerde

oluşan karanlık.

g. 3a/3, K5a/7, K7a/7

-3-

gömlek [< Es. T. *köñül+ek* > *könglek*

> *gönlek* > *gömlek*] Vücudun

üst kısmına giyilen kollu veya

yarım kollu, yakalı giysi.

g. 24b/3, K8a/5

-2-

gönder - [< T. f.] Yola çıkarmak,

yollamak.

g.- *mek* K4b/5

-1-

gönderil - [< T. f.] Gönderme işi

yapılmak.

g.- *miş* K4b/4

-1-

gönül [< Es. T. *köñgül* > *köñül* >

gönül] Sevgi, istek, düşünüş,

anma, hatır vb. kalpte oluşan

duyguların kaynağı.

g. 4a/4, K2b/5, K3a/1, K3b/6,

K4a/7, K8b/3

g. + *den* K6a/6

g. + *ler* K8b/3
g. + *ümüzi* 28b/3
-9-
g. açıl- [< T.] Gönül ferahlığı.
g. *açılmağ* K3b/7
-1-
g. kapıcı [< T.] Gönül çalan,
gönül alan.
g. *kapıcı* K4b/7
-1-
gör - → mülākāt.⁹⁴
g. - *mek* 3a/ys, K2b/7
-2-
göre [< T. z.] Bir şeye uygun olarak.
g. 16b/6
-1-
gösterici → nümūde
g. K7b/2, K8b/ys
-2-
göz [< Es. T. *köz* > *göz*] Görme
organı, basar.
g. K6b/3
g. + *üm* 26b/7
-2-
gözet - [< T. f.] Korumak, gözetmek.
g. - *mek* K7a/2
-1-
gözleyici [< T. s.] Gözleyen, gözetten.
g. K7a/2
-1-

ğulām [< T. i.] Delikanlı, genç oğlan.
ğ. K4b/2
-1-
ğumūm [< Ar. *ğamm*'ın ç.] Gamlar.
ğ.-ı buķalemūn [< Ar.]
Gamların türlü hālleri.
ğ. -ı *buķalemūndan* 15b/6
-1-
gūn [< F. i.] Tür, çeşit.
g. K6a/1, K7a/4
-2-
gūnā [< F. i.] Tür, çeşit.
g. 3a/5, K6a/1, K7a/4
-4-
gūne [< F. i.] Tür, çeşit.
g. K5a/6
-1-
ğurre [< Ar. i.] Hicri ayların birinci
günü.
ğ. K1b/9
ğ. + *sinden* 25b/3
-2-
ğurūb [< Ar. i.] Gün batımı.
ğ. K7b/7
-1-
ğuruş [< Alm. *groschen*, < Lat.
denarius grossus] Kuruş, madeni
para.
ğ. 12b/ys, 16b/5, 24a/5, 26a/5,
26a/6, 26b/1
-6-

⁹⁴ Yazmada geçen anlam.

ğuşşā [< Ar. i.] Gam, keder.

ğ. + *lar* K8b/6

-1-

gūş [< F. i.] Kulak.

g. K7b/6

Bende-i halka be- g. + *i* 6b/3

-2-

g.-zed [< F.] Kulağa vuran.

g.- *zed* K5b/1

-1-

gūşt [< F. i.] Et.

g. 2b/ys

-1-

güher [< F. *gevher*] Soy.

g. K6b/8, K7a/1

-2-

gül - [< T. f.] Genellikle sesli bir

biçimde duygusunu açığa
vurmak.

g.- *mek* K10a/8, K7b/2

-2-

gül [< F. i.] Gülgillerin örnek

bitkisi.

g. K10a/8, K2a/6

g. + *den* 20a/1

-3-

g.-i ra‘nā [< F. + < Ar.] Yarısı

sarı diğer yarısı kırmızı gül.

g.-i *ra‘nā* 28a/7

-1-

gülbün [< F. i.] Gül kökü.

g. K10a/8

-1-

gülistān [< F. i.] Gül bahçesi.

g. 27b/4

-1-

gün [< Es. T. *kün* > *gün*] 24 saatlik
süre.

g. K3b/3, K7b/7

g. + *den* 3b/ys, K10a/6, K3b/4

g. + *e* 3b/ys, K10a/6, K3b/4

g. + *i* 26a/3

g. + *ler* K3b/4

g. + *ünde* K1b/10, K1b/9

g. + *ünden* K1b/8

g. + *üne* K1b/8, K1b/9

-16-

gündüz [< Es. T. *küntüz* > *gündüz*]

Güneşin doğuşu ve batışı
arasındaki zaman, aydınlık.

g. K6b/5

-1-

güneş [< Es. T. *küneş* > *güneş*] Isı ve
ışık veren gök cismi.

g. 2b/1, 3b/3, K2b/6, K3b/3,

K7a/4, K7b/7

-6-

gürūh [< F. i.] Topluluk, cemaat,
bölük.

g. K9b/5

-1-

güzār [< F. i.] Geçme, geçiş.

dem- g. 9a/7

evkāt-ı g. K6b/2

g. + ında 28a/2

-3-

güzel [< T. sıf.] Göze ve kulağa hoş gelen.

g. 2a/ys, 2b/2, 3a/5, 3b/1,

3b/2, 6b/ys, K2a/3, K3b/8,

K4a/1, K4a/4, K6b/2, K8b/7

-12-

güzellik [< T. i.] Estetik bir zevk, coşku, hoşlanma duygusu uyandıran nitelik.

g. 3b/2, K2a/4

g. + ler K2a/5

-3-

güzide [< F. sıf.] Seçkin, seçilmiş.

g. K3a/3

ber- g. 1b/6

-2-

hāb [< F. i.] Uyku.

h. K8a/5

-1-

habbezā [< Ar. ü.] Ne güzel.

h. 3b/1, K2a/3

-2-

haber [< Ar. i.] Bir olay, bir olgu üzerine edinilen bilgi.

h. 9a/ys, K7a/1

h. + leşmek 7a/ys

-3-

haberleş - [< T. f.] Bir durumu

karşılıklı olarak iletme.

h.- mek K3b/7

-1-

hāc [< Ar. i.] Hacca gitmiş kimse.

el- h. 10b/ys

-1-

hācet [< Ar. i.] İhtiyaç.

h. K9b/8

-1-

hācetlū [< T. i.] İhtiyaçlı.

h. 7b/ys, K4a/6

-2-

hācetsiz [< T. i.] İhtiyaçsız, tok.

h. K4a/6

-1-

hācī [< Ar. i.] Hacca giden kimse.

H. 24a/4

-1-

hadd [< Ar. i.] Sınır.

fevķ al- h. K2b/8, K3a/1

-4-

hādīķa [< Ar. i.] Bahçe.

h. 3b/4, K5b/4

-2-

hāfız [< Ar. i.] Koruyan kimse.

h. ét- [< Ar. + < T.] Korumak.

h. etmek 12b/ys

-1-

hāfīkeyn [< Ar. i.] Doğu ve batı.

h. 4a/3, K7a/6

-2-

- **ḥāh** [< F. sıf.] İsteyen, ister.
a‘dā-yı bed- ḥ.+ ların 10a/4
-1-

ḥāher [< F. i.] Kız kardeş.
ḥ. K4b/5
-1-

ḥāk [< F. i.] Toprak.
ḥ. K5a/3
-1-

ḥ.-sārde-i ibtihāl [< F. + < Ar.]
Toz toprak içinde kalmış
yalvarıp yakarma.
ḥ.- sārde-i ibtihāl 8a/7
-1-

ḥaḳīḳat [< Ar. i.] Gerçek.
sāḥa-i ḥ. 19a/6
-1-

ḥaḳīḳatlü [< T. i.] Bağlılığı ve
dostluğu devamlı olan.
ḥ. 19b/5, 22a/3
-2-

ḥaḳīḳiyye [< Ar. sıf.] Gerçek.
muḥabbet-i ḥ.+ niḥ 15a/6
-1-

ḥākim [< Ar. i.] Yargı yetkilisi,
yargıç.
ḥ.+ ler K5a/1
-1-

ḥaḳīr [< Ar. sıf.] Değersiz.
ḥ. K9b/2
-1-

ḥakk [< Ar. i.] Kazmak, oymak.
ḥ. 23b/2, 3a/4
-2-

ḥaḳḳ [< Ar. i.] 1. Allah. 2. Hisse,
pay.
ḥ. 27b/4
-1-

ḥ.-ı ‘āciz-āne [< Ar.] Allah’ın
acizine yakışır şekilde.
ḥ.-ı ‘āciz-ānesine 12b/7
-1-

ḥ.-ı ‘ācizī [< Ar.] Allah’ın
acizine ait olan.
ḥ.-ı ‘ācizīde 9b/5
-1-

ḥ.-ı ḥākerī [< Ar. + < T.]
Allah’ın kölesine ait olan.
ḥ.-ı ḥākerīde 10b/5
-1-

ḥ.-ı nā-müstahīḳḳ [< Ar.] Hisse
hak etmemiş.
ḥ.-ı nā- müstahīḳḳ 8a/5
-1-

ḥ.-ı teşekküründe [< Ar.]
Allah’ın memnuniyetinde.
ḥ.-ı teşekküründe 6b/5
-1-

ḥaḳḳā [< Ar. z.] Gerçekten, doğrusu.
ḥ. 7b/5
-1-

ḥāl [< Ar. i.] Davranış, tutum,
durum.

h. 18a/7, 5b/ys, K5b/4
istifsār-ı h. 20b/1, 22b/3
kıṭ'a-i hebbāş- h. 7a/4
ṭaraf-ı h.-i pür- melālimden
 22b/2
h.+ de 10b/6, 17b/7
kāffe-i h.+ de 8b/2
h.+ i 16b/5
h.+ ler K6a/3
 -12-
h.-i ḥayāt [< Ar.] Hayatın durumu.
h.-i ḥayātında 12a/ys
 -1-
ḥalāvet [< Ar. i.] Şirinlik, tatlılık.
h. 3b/3, K2a/5
 -2-
ḥalef [< Ar. i.] Oğul.
h. K7b/6
 -1-
ḥālen [< Ar. z.] Şu anda, şimdi.
h. 10b/ys
 -1-
ḥalīle [< Ar. i.] Bir erkeğin nikahlı eşi.
h. K8b/7
 -1-
ḥālīş [< Ar. sıf.] Saf, temiz, samimi.
teşeyyüd-i erkān-ı ṭaviyyet-i
h.- ānem 11b/3
mes'ül-ı h.- ānemdir 16a/2
ṭaraf-ı h.- ānemize 13b/5

-3-
ḥalka [< Ar. i.] Çember.
Bende-i h. be- gūşi 6b/3
 -1-
ḥall [< Ar. i.] Sirke.
h. K9a/3
 -1-
ḥall [< Ar. s.] Giren.
h.-i ḥaṭṭ [< Ar.] Yazıya giren.
h.-i ḥaṭṭ 5a/3
 -1-
ḥalvet [< Ar. i.] Tatlılık.
h. K6b/1
 -1-
ḥamāme [< Ar. i.] Güvercin.
h. K9a/7
 -1-
ḥamd [< Ar. i.] Allah'a karşı minnet ve şükran duygusu bildirmek.
h. 1b/5
 -1-
ḥamden [< Ar. z.] Hamdolsun, şükürler olsun.
h. 18b/1
 -2-
ḥamdihi → biḥamdihi.
bī- h. 20b/1, 22b/3
Bī- h. 27a/5
 -3-
hāme [< Ar. i.] Başın üst kısmı, tepe.
h.-pīrā [< Ar.] Başı süsleyen.
h.- pīrāy 9b/4
 -1-

ḥāme [< F. i.] Kalem.
ḥ. 23a/1, 2b/4, K3a/2
-3-
ḥamel [< Ar. i.] Kuzu.
ḥ. K9a/5
-1-
ḥamiyyet [< Ar. i.] Şeref, haysiyet.
ḥ. K10a/3
-1-
ḥāmiz [< Ar. sıf.] Ekşi.
ḥ. K9a/3
-1-
ḥān [< F. i.] Bina.
İcāre-i ḥ. 25a/6
vücūd-ı ḥ.- ālūdemiz 22b/4
-2-
ḥandān [< F. sıf.] Gülen, neşeli.
ḥ. K10a/8
-1-
ḥāne [< F. i.] Ev.
ḥ.+ mizi 26b/6
-1-
ḥ.-i küçük [< F. + < T.] Küçük
ev.
ḥ.-i küçük K9b/7
-1-
ḥānım [< T. i.] Kadın.
ḥ. 17a/7, 18b/6, 22a/4, 23a/6
-4-
ḥarām [< Ar. sıf. ve i.] 1. Bazı haram
olan Arabi ayların sonunda
kullanılır. 2. Din kurallarına

aykırı olan, dinî bakımdan yasak
olan.

muḥarrem al- ḥ. 29b/ys, K1b/2

ḥ.+ dan K8b/7

-3-

ḥarameyn [< Ar. i.] Mekke ve
Medine.

ḥ. 4a/3, K7a/5

-2-

ḥarçlık [< T. i.] Ufak tefek ihtiyaçlar
için harcanacak para.

ḥ.+ ı 24a/6

-1-

ḥarf [< Ar. i.] Alfabeyi oluşturan
işaretlerden her biri.

ḥ. K1b/7

-1-

ḥarīde [< F. sıf.] Satın alınmış.

ḥ. K8a/3

-1-

ḥāş [< Ar. sıf.] Husûsi, özel.

‘abd-ı ḥ.+ larından 9a/5

-1-

ḥ. u ‘ām [< Ar.] Husûsi, özel ve
herkese ait, umuma açık.

ḥ. u ‘ām K3a/8

-1-

ḥaşā’il [< Ar. ḥaşlet’in ç.] Güzel
huylar.

ḥ. K3b/8, K4a/1

-2-

Ḥasan [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.
H. 24b/2, 25a/7, 25b/6, 8b/4
-4-
Ḥ. Beg [< Ar. + < T.] Hasan
Bey.
H. Beg 12a/2
-1-
ḥaseb [< Ar. i.] Saymak, addetmek.
ḥ. + iyle 13a/ys
-1-
ḥasene [< Ar. i.] İyilik.
ḥ. 3a/5
-1-
ḥāşıl [< Ar. i.] Netice.
ḥ. 13b/ys, 15b/4, 23a/1, K9b/2
faşl-ı fī- beyān al- ḥ. 5b/2
kelām-ı ḥ. 2b/1
-6-
ḥ.-ı kelām [< Ar.] Sözü'n kısıyası.
ḥ.-ı kelām K2b/4
-1-
ḥasret [< Ar. i.] Özlem.
ṭaraf-ı ḥ.- keşīdelerinden 20a/7
ḥ. + le 28a/5
-2-
ḥ.-nāme [< Ar. + < F.] Hasret
içerikli mektup.
ḥ.- nāmeleriniz 23b/3, 24a/6
ḥ.- nāmeğiniz 22b/6
tārīḥ-i ḥ.- nāmeye 20b/2
-4-

ḥ.-i iştiyāk [< Ar.] Büyük arzu
duyma, özleme.
ḥ.-i iştiyāk 20a/3
-1-
ḥāşşaten [< Ar. z.] Özellikle.
ḥ. 10b/1, 11b/2, 17b/3, 19a/2,
21b/2, 22a/1, 27a/3
-7-
ḥaṭā [< Ar. i.] Yanlış.
ḥ. + dan 23a/3
-1-
ḥaṭab [< Ar. i.] Odun.
ḥ. K9a/4
-1-
ḥāṭır [< Ar. i.] 1. İtibar. 2. Gönül,
duygu, his. 3. Düşünce.
ḥ. 5b/ys, K8a/5
cem '-i ḥ. K4b/4
kūşe-i ḥ.-ı nazīfelerinden 23b/1
ḥ. + ı (ḥāṭırı) 21b/1
ḥ. + ını (ḥāṭırını) 21a/7
ḥ. + ları 18a/7
ḥ. + larını 23a/7
-8-
ḥ. şor- [< Ar. + < T.] Bir
kimsenin hâlini ve sağlığını
sormak.
ḥ. şormaḳ K4a/7
-1-
ḥ.-ı nezāket [< Ar.] İnce
düşünce.

h. -ı nezāketlerinden 21b/5
h. -ı nezāketleriñiziñ 24b/5
 -2-
ḥaṭṭ [< Ar. i.] Yazı.
ḥall-i h. 5a/3
h. + ı 5a/2
 -2-
ḥavāsır [< Ar. *ḥāṭır*’ın ç.] Fikirler,
 düşünceler, duygular.
h. K4b/4
 -1-
ḥāvi [< Ar. sıf.] İçine alan, ihtiva
 eden.
h. 13a/5
 -1-
ḥayāt [< Ar. i.] Yaşam.
vücūd-ı bā’iṣ-i h. 22a/3
bā’iṣ-i h. + im 16a/5, 19b/6
ḥāl-i h. + ında 12a/ys
 -4-
ḥaydar [< Ar. i.] Yiğit, arslan.
maḥz-ı ‘ilm-i ‘ālem- ārā-yı h.-
āne 8a/5
 -1-
ḥayfā [< Ar. *ḥayf*, < F. -ā] Yazık.
h. 28b/6
 -1-
ḥayırlı [< T. sıf.] Hayırlı, hayırlı
 olarak.
h. + sıyla 21a/1
 -1-

ḥayr [< Ar. i.] İyi ve makbul olan.
h. K6b/6, K7b/6
eẓkār-ı h. 18b/5
Şafer al- Ḥ. 29b/ys
şefer al- h. K1b/2
Māh-ı şafer al- h. + da 21a/5
 -6-
ḥ. -ı ‘azīz-āne [< Ar. + < Ar. + < F.] İyi ve makbul olanın
 yüceliğine yakışır şekilde.
h. -ı ‘azīz- āneleriñizde 18b/3
 -1-
ḥayriyye [< Ar. sıf.] Hayırla, iyilikle
 ilgili olan.
ed’iye-i h. -i ve 9a/6
ed’iye-i h. + leri 20a/6, 22b/1
da ‘avāt-ı h. + lerine 24b/1
ed’iye-i h. + lerine 20b/3
du ‘ā-yı h. + lerini 18b/7
da ‘avāt-i h. + leriñizde 17b/2
 -7-
ḥayvān [< Ar. i.] İnsan dışındaki
 canlı.
h. K10a/7
 -1-
ḥazākat [< Ar. i.] Uсталık.
h. K2b/2
 -1-
ḥazret [< Ar. i.] Saygı ünvanı.
teveccüh-i h. -i şamedānī 24a/3
sāye-i iḥsān- vāye-i h. -i şehen-
şāh-ı pādīşāhīde 18b/2

h. + *leri* 10a/2, 11a/2, 12a/5,
13b/5, 14b/7, 16a/5, 19b/3,
19b/6, 23a/3, 23b/7, 26a/3,
26b/5, 8b/6

h. + *lerinden* 26a/5

h. + *lerine* 20b/5, 23a/6

h. + *lerinin* 18a/4, 18b/6,
19a/2, 21a/4, 22a/4

h. + *lerinin* 13b/2

h. + *leriyle* 27a/2

-25-

h.-i hüdāvend-i cāmi' [< Ar. +
< F. + < Ar.] Yüce Allah.

h.-i hüdāvend-i cāmi' 19b/7

-1-

h.-i kītīsītānī [< Ar. + < F.]

Yüce dünyayı ele geçiren.

h.-i kītīsītānīye 7b/2

-1-

h.-i men lehü'l-emr [< Ar.]

Yüce emir sahibi olan kimse.

h.-i men leh al- emri 10b/6,

8b/3

-2-

hazz [< Ar. i.] Hoşa giden duygu,
zevk.

cem 'i *h.* K3b/6

-1-

hebbāş [< Ar. i.] Çok çalışkan, sürekli
çalışan.

kıt 'a-i *h.- hāl* 7a/4

-1-

hediye [< Ar. i.] Armağan.

h. 3b/5, K5b/5

h. + *leri* 12b/1

-3-

h.-i behiyye [< Ar.] Güzel
armağan.

h.-i behiyyeden 13a/3

-1-

hediyeye → hediye.

h. K2a/7, K6a/7, K7a/1

-3-

helālī [< Ar. i.] Gömlek yapmakta
kullanılan, çözücü ham ipek,
atkısı pamuktan, buruşuk
görünümlü bez.

h. 24b/3

-1-

hele [< F. z.] Özellikle, bilhassa,
bâhusûs, her şeyden önce.

h. 28b/1

-1-

hemvāre [< F. z.] Daima, her zaman.

h. 4a/2, 27b/3

-2-

hemān [< F. z.] Çabucak.

h. 29a/1

h. 10a/1, 23a/2

-3-

hemāre → hemvāre.

h. 11a/2, 20a/1, 23b/7

-3-

heme [< F. s.] Bütün, hep.

h.-ān [< F. + < Ar.] Bütün zaman.
h.- ān K8b/4
-1-
hemīše [< F. z.] Daima, her zaman.
h. 8b/1, 8b/6, K6b/1, K8a/5
H. 20b/6
-5-
hemşīre [< F. i.] Kız kardeş.
h.+ m 17a/6
-1-
hemtā [< F. sıf.] Eş, benzer.
bī- h. 2b/2, K3a/4
zāt-ı bī- h.+ ları 11a/5
bī- h.+ ları 5a/2
enīne-i behiyye-i zāt-ı bī- h.+ larıyla 9a/7
-5-
hengām [< F. i.] Vakıt, zaman.
h. K10a/7
kıyām-ı h.-ı fer 8a/2
-2-
her [< F. sıf.] Teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı.
h. 10a/1, 10b/5, 11a/6, 12a/7, 15b/5, 17b/2, 17b/7, 29a/5, 5a/5, K1b/6, K1b/8
H. 28a/1
-12-
h.-bār [< F.] Her defa.
h.- bār 15a/2

-1-
hesābsız [< T. sıf.] Hesapsız.
h. K2a/7
-1-
hemvāre [< F. z.] Daima.
h. K6b/7
-1-
hey [< T. ü.] Seslenme amacıyla kullanılan söz.
h. 26b/7
-1-
heyvin [< Ar. i.] Kolay.
h.ü'l-İnşā'i'l-Mergūb [< Ar.]
Rağbet gösterilen kolay mektup.
h. al- İnşā' al- Mergūb 4b/1
-1-
hezār [< F. sıf.] Bin, 1000.
şad- h. K8b/1
-1-
hıdīv [< F. i.] Vezir, efendi.
h.-āne [< F.] Efendilik.
h.- āne 7a/1, K7a/8
-2-
hıfz [< Ar. i.] Koruma, saklama.
h. 27b/3, 6a/3, K10a/3
-3-
hılāl [< Ar. i.] Esna, zaman.
h.+ inde K7b/3
-1-
hılķī [< Ar. i.] Yaratılıştan, fitri.
h. K8b/4
-1-

ḥmṭa [< Ar. i.] Buğday.
ḥ. 9b/ys
 -1-

ḥiṣāl [< Ar. *ḥaṣlet*'in ç.] Huylar, güzel huylar.
ḥ. K7b/2
 -1-

ḥicce [< Ar. i.] Bir defa hacca gitmek.
Ẓī al- ḥ. 30a/ys
al- ḥ.-i ṣerīf K1b/5
ẓī al- ḥ. + si 25b/3
 -3-

hicr [< Ar. i.] Ayrılık.
H. 28b/5
 -1-

h. ü firāk [< Ar.] Ayrılık ve hüzn.
h. ü firāka 28a/3
 -1-

hicrān [< Ar. i.] Ayrılık.
h. K3b/7
H. + a 27b/6
 -2-

hiç [< F. z.] En azından.
h. 6a/1
 -1-

ḥikāye [< Ar. i.] Bir olayı sırasıyla anlatma işi.
ḥ. K7a/3
 -1-

ḥimaṣṣa [< Ar. i.] Nohut.
ḥ. K8b/8, K9a/1
 -2-

himem [< Ar. *himmet*'in ç.] Himmetler.
h. 2a/ys, K4a/2
'ulū al- h. 4a/ys
sāmī- h. 12a/4
senī al- h. 11a/1
 -5-

h.-i 'aliyye [< Ar.] Himmetlerin en yücesi.
h.-i 'aliyyeñizdir 29a/4
 -1-

himmet [< Ar. i.] Yardım, ihsan.
ḥüsn-i h. 14b/3
h. + ler K4a/2
 -2-

h.-i behiyye [< Ar.] Yardımın güzeli.
h.-i behiyyelerinden 14a/2
 -1-

himmetlü [< T. sıf.] Himmet sahibi.
h. 2a/ys, 4a/ys
 -2-

ḥīn [< Ar. i.] Zaman, vakit.
ḥ. K7b/8
 -1-

ḥ.-i iktizā [< Ar.] Zamanın gereği.
ḥ.-i iktizā 25b/7
 -1-

hınța [< Ar. i.] Buğday.
h. K9a/1
-1-
hişşe [< Ar. i.] Pay, hisse.
h. K5a/6
-1-
h.-mend [< Ar. + < F.] Hisse
sahibi.
h.- mend 12b/1, 7b/ys
-2-
hişşe → hişşe
h.mend → h.-mend.
12b/1, 7b/ys
-2-
hitām [< Ar. i.] Son.
h. K10a/5, K6b/6
-2-
h.-ı cem'iyye [< Ar.] Toplantı
sonu.
h.-ı cem 'iyye 21a/5
-1-
hizmet [< Ar. i.] Görev, iş.
h.+ imizde 21a/6
-1-
hoş [< F. s.] Güzel, iyi.
h. 3a/ys, 3b/2, 3b/4, 3b/5,
K2a/3, K2a/6, K3b/6, K4b/4,
K7b/8
-9-
hoşnudluk [< T. sıf.] Memnun olma
durumu.
h. K4b/6, K8b/7

-2-
huķūķ [< Ar. *hakķ*'ın ç.] Haklar, yasa
ve kuralların bütünü.
istiħkām-ı h. 14b/3
-1-
hullān [< Ar. *halīl*'in ç.] Sadık dostlar.
h. K4b/6
-1-
hullet [< Ar. i.] Dostluk.
h. 11a/3
-1-
hulūş [< Ar. i.] Saf olma, kalp
temizliği.
derūn-ı h.- āne 22a/6
derūn-ı h.- āne-i ta 'zīm- āne
20a/4
şavb-ı h.- varları 14a/7
vāşıl-ı dest-i h.- verī 15b/3
bi- h. al- bāl K6a/7
-5-
h.-āne [< Ar. + < F.] Safça,
temizce.
h.- āne 3b/ys, K2a/8
-1-
h.-şi'ār [< Ar.] Saf olma işareti.
h.- şi 'ār 9b/5
-1-
h.-ı kalb [< Ar.] Kalbin saflığı,
temizliği.
h.-ı kalb K6a/7
-1-

h.-ı uḥuvvet [< Ar.] Saf, temiz kardeşlik.
h.-ı uḥuvvet 11a/3
-1-
ḥumṣa [< Ar. i.] Nohut.
h. 2b/ys
-1-
ḥumus → ḥumṣa.
h. K9b/1
-1-
ḥūn [< F. i.] Kan.
h. 28b/6
-1-
ḥūr [< Ar. i.] Cennet kızı, huri.
h. K10a/4
-1-
ḥūrī → ḥūr.
h. K10a/4
-1-
ḥūrṣīd [< F. i.] Güneş.
h. 3b/3, K2b/6
-2-
ḥurūf [< Ar. *ḥarf*’in ç.] Harfler.
Bā ‘iṣ-i h. 10b/ys
taṣṭīr-i h. 26a/1
h. + uḡ 5a/3
-3-
ḥuṣūl [< Ar. i.] Hasıl olma, vücut bulma.
vesīle-i h.-i emniyye 7a/5
h. + e 14a/2

-2-
ḥuṣūṣiyet [< Ar. i.] Bir şeye has olma.
temhīd-i bünyān-ı h. 11b/3
-1-
ḥuṣū‘ [< Ar. i.] Korkmak, Allah’a boyun eğmek.
h. K5b/6
al- ṣıfāt-ı h. 6b/ys
-2-
ḥuṭūṭ [< Ar. *ḥatt*’ın ç.] Hatlar, çizgiler.
h. K3a/7
-1-
ḥūy [< F. i.] Yaratılış, mizaç.
h. K8b/7
h. + lar K2a/9, K3b/8, K4a/1
-4-
ḥūylu [< T. s.] Herhangi bir huya sahip olan.
h. 2a/ys, 3a/5, K7a/4
-3-
ḥuzū‘ [< Ar. i.] 1. Önüne bakmak.⁹⁵
2. Alçak gönüllülük.
h. K5b/5
-1-
ḥuzūr [< Ar. i.] 1. Rahatlık duyma, kendini rahat ve memnun hissetme. 2. Makam.
h. 12b/7
-1-

⁹⁵ Yazmada geçen anlam.

h.-ı ‘işmet [< Ar.] İffet makamı.
h.-ı ‘işmetlerine 22a/5
 -1-
huzūrluk [< T. i.] Huzurluluk.
bi- h. K9b/3
 -1-
huzūz [< Ar. *hazz*’ın ç.] Hazlar,
 zevkler.
h. K3b/6
 -1-
hüdā [< F. i.] Allah.
h. 1b/5
‘avn-i h. 28a/7
cenāb-ı h. 16a/6
Merfū ‘ı be- dergāh-ı h. 27b/5
h.-yı ‘ālem 22b/7
h.-yı lem- yezel 20b/5
 -6-
hüdāvend [< F. i.] Efendi, sahip,
 malik.
hazret-i h.-i cāmi ‘ 19b/7
 -1-
h.-i ‘ālem [< F. + < Ar.] Alemin
 sahibi Allah.
22b/7
 -1-
h.-i lem-yezel [< F. + < Ar.]
 Sonu olmayan, baki olan Allah.
20b/5
 -1-

hükkām [< Ar. *hākim*’in ç.] Hakimler.
h. K5a/1
 -1-
hülāṣa [< Ar. i.] 1. Güzide.⁹⁶ 2. Bir
 maddenin ayrılmış özü.
h. K3a/3
 -1-
hümūm [< Ar. *hemm*’in ç.] Gamlar,
 kederler.
kāffe-i h. 15b/6
 -1-
hüner [< F. i.] Ustalık, beceriklilik.
h. K6b/7
h. + ler K2b/2
 -2-
hürmet [< Ar. i.] Saygı, ilgi.
hürmet ét- [< Ar. + < T.] Saygı
 göstermek.
h. etmek 3b/5, K2b/8
 -2-
hürmeti [< T. sıf.] Hürmetli, saygılı.
Bi- h. 21a/2
 -1-
hürmetlü → hürmeti.
h. K2b/5, K4b/6, K7b/3
 -3-
hüsn [< Ar. i.] Güzellik.
h. + i 6a/5
 -1-
h.-i ‘itibār [< Ar.] Görülen
 saygının güzelliği.

⁹⁶ Yazmada geçen anlam.

h.-i 'itibārıyla 12b/ys
-1-
h.-i himmet [< Ar.] Yardımın güzelliği.
h.-i himmet 14b/3
-1-
h.-i teveccühāt-ı zamīme [< Ar.] Eklenen yakın duymaların güzelliği.
h.-i teveccühāt-ı zamāmeyelerine 12a/1
-1-
hüsrev [< F. i.] Hükümdar.
der- bār-ı merhamet- karar-ı h.- āneyi 7a/6
-1-
hüveydā [< F. sıf.] Belli, apaçık.
h. K2b/3 nūr-ı h. 27b/3
-2-
h'ānī [< F. s.] Okuyan, okuyucu.
senā- h.+ lerinde 9b/1
-1-
ırmak [< T. ır-mak < yır-mak] Akarsu, nehir.
ı. 9b/ys
-1-
ışmarla - [< T. f.] Sipariş etmek.
ı.- mak K10a/4
-1-
ışla - [< T. f.] Işık saçmak, parlamak.
ı.- mak K2b/6

-1-
'ıtk [< Ar. 'ıtk, √ 't-k] Köle veya cariyeye azat etme, azatlık.
'ı.- nāme K4b/2
-1-
ıtnāb [< Ar. i.] Sözü uzatma.
I.-ı sūhan 28a/4
-1-
ı.-ı sūhan [< Ar.] Uzayan söz.
28a/4
-1-
ıttılā' [< Ar. i.] Bilgi.
ı.-ı şādık-āne [< Ar.] Doğru bilgi.
ı.-ı şādık- ānemiz 22b/6
-1-
'ibād [< Ar. 'abd'ın ç.] Kullar, köleler.
'i. K4b/1
-1-
ib'ās [< Ar. i.] Gönderme.
i. K4b/5
-1-
ibtidār [< Ar. i.] Bir işe girişmek, başlamak.
i. 15b/7, 17b/5, 24b/6
-3-
ibtihāc [< Ar. i.] İçi açılma, ferah.
i. K3a/3
-1-

ibtihāl [< Ar. i.] Yalvarmak.

i. K4a/4

ḥāk- sārde-i i. 8a/7

-2-

ibzāl [< Ar. i.] Bol bol vermek.

i. + iyle 8a/7

-1-

i.-ı mūntehā-yı derece [< Ar.]

Bol bol vermenin son derecesi.

i.-ı mūntehā-yı derecede 13a/2

-1-

icāre [< Ar. i.] Kira.

i. 25a/5

i. + si 25b/5

-3-

i.-i ḥān [< Ar. + < F.] Han

kirası.

İ.-i ḥān 25a/6

-1-

iclāl [< Ar. i.] Saygı göstermek.

i. 7a/2, 8a/2, K7a/6

-3-

iç - [< T. f.] Bir sıvıyı ağıza alıp
yutmak.

i.- mek 10a/ys, K7b/3

-2-

iç [< T. i.] Bir alanın sınırları
arasında bulunan bir yer.

i. + inde 17a/1, K3b/8

-2-

içün [< T. e.] Amacıyla,

maksadıyla.

i. 13b/ys, 5a/3, 6a/2, 6a/3

-4-

içürici [< T. i.] İçki dağıtan, dolduran

kimse. bkz. sāḳī

i. K7b/3

-1-

‘īd [< Ar. i.] Bayram.

‘ī.-i ekber [< Ar.] İlk günü

cumaya denk gelen kurban

bayramı.

‘ī.-i ekber 16b/2

‘ī.-i ekber 17a/3

‘ī.-i ekberde 16b/6

-4-

‘ī.-i ekber-i maḥzūn [< Ar.]

Hüzünlü kurban bayramı.

‘ī.-i ekber-i maḥzūn 17b/7

-1-

‘ī.-i fıtır [< Ar.] Ramazan

bayramı.

‘ī.-i fıtırde 17a/1

-1-

īfā [< Ar. i.] Bir işi yapma.

ī. 12a/1

ī. + sina 15b/5

ī. + yı 6b/5

-3-

ī.-yı secdān [< Ar.] İki secde

yapmak.

ī.-yı secdān 7b/7

-1-
ifḍāl [< Ar. i.] Lutfetme, bağışlama.
i. 4a/3
-1-
‘iffet [< Ar. i.] Haramdan uzak
durmak.
‘*i.* K8b/7
-1-
‘iffetlū [< Ar. s.] Haramdan uzan
duran kimse.
‘*i.* 18b/5
‘*İ.* 19b/5, 22a/3
-3-
ifḥām [< Ar. i.] Ululamak⁹⁷.
i. K5b/4
-1-
ifṭār [< Ar. i.] Oruç açma.
i. + *a* 27a/3
‘*İ.* + *a* 26b/4
-2-
iftihār [< Ar. i.] Övünme, övünç.
i. 9b/4
ber- dāṣṭe-i bālā-yı i. 8b/1
i. + *ımdan* 9b/7
-3-
iftirāk [< Ar. i.] Ayrılık.
nār-ı i. 20a/4
-1-
iftizāl [< Ar. i.] Başkası tarafından
övülmek.
i. K2b/7

-1-
ifzāl [< Ar. i.] Lutfetme, bağışlama.
i. K2a/8
-1-
iḥāṭa [< Ar. i.] Çevirme, çevreleme.
i. K4b/3
-1-
iḥbār [< Ar. i.] Haber verme.
i. 9a/ys
-1-
ihdā [< Ar. i.] Hediye verme.
i. 18a/6, 29a/1, K6a/7
-3-
iḥlāṣ [< Ar. i.] Saf ve temiz sevgi,
gönülden gelen dostluk.
maḳām-ı i. 9b/1
merbūṭ-ı ‘alāḳa-i i.-ı ṣenā- veri
14b/7
i. + *ıla* K6b/8
-3-
ihmāl [< Ar. i.] Üstüne düşeni
zamanında yapmama.
i. K7a/3
-1-
iḥrāc [< Ar. i.] İlişkisini kesme.
i. 25a/1
-1-
iḥṣā [< Ar. i.] Saymak.
i. K5b/1
-1-

⁹⁷ Yazmada geçen anlam.

iḥsān [< Ar. i.] Bağışlama.
i. 21a/1, 4a/3, 9b/3, K2a/8
lutfü i. 8b/3
*sāye-i i.- vāye-i ḥazret-i şehen-
 ṣāh-ı pādīṣāhīde* 18b/2
 -6-

iḥtimāl [< Ar. i.] Mümkün olma.
i. 9a/ys
 -1-

iḥtirām [< Ar. i.] Saygı, hürmet.
i. 20a/3, 22a/6, 3b/5, K2b/8
 -4-

iḥtişāş [< Ar. i.] Duygu.
i.- kār-āne [< Ar. + < F. + < F.]
 Duygulucasına.
i.- kār- ānem 11a/4
 -2-

iḥtişāş [< Ar. i.] Bir kimseye
 bağlanma.
i. K6a/2
şukḳa-i i. 15a/2
 -2-

iḥtitām [< Ar. i.] Bitme, sona erme.
i. 2b/2, K10b/1
 -2-

īkāz [< Ar. i.] Uyandırma.
ī. K7a/8
 -1-

ikbāl [< Ar. i.] Parlak ve yüksek
 mevki.
i. 10a/2, 7a/1, 8a/2

al- devlet-i ve al- i. 7a/7
ve i. 16a/7
 -5-

iken [< T. z.] Esnasında, -dığı / -diği
 hâlde.
i. 12b/2, 15a/4, 22b/5, 28b/3,
 7a/6, 9b/2
 -6-

iki [< T. i.] Sayı, 2.
i. 12b/ys, 15b/1, 21a/4, 24b/3,
 24b/4, 25b/2, 26a/1, 26b/1,
 26b/7, 4a/2, 6a/2, K1b/6,
 K4b/8, K7a/5
 -15-

ikinci [< T. s.] İki sayısının sıra sıfatı.
i. 26a/4, K7a/5
 -2-

iklīm [< Ar. i. - < Yun. *klima*] Ülke,
 diyar.
i. K3a/8
 -1-

ikrām [< Ar. i.] Ağırlamak, saygı
 göstermek.
i. 18a/5, 20a/2, 22a/5, 3b/5,
 4a/ys
 -5-

i. ét- → ikrām.
i. etmek K3a/2
 -1-

iktibās [< Ar. i.] Alıp faydalanma.
i. K6a/5
 -1-

iktirān [< Ar. i.] Yaklaşma, yanına gelme, yakın olma.

i. + em 6b/6

-1-

iktisāb [< Ar. i.] Kazanma, edinme.

i. K2b/1

-1-

iktizā [< Ar. i.] Gerekme, gerektirme.

i. + inca 15a/2

hīn-i i. 25b/7

-2-

ilā [< Ar. ek] -e kadar, -e değin.

i. 25b/1

-1-

i'lā [< Ar. i.] Yüceltme.

i. 29a/4

-1-

i'lām [< Ar. i.] Bildirme, anlatma.

i. 6a/ys

-1-

ile [< T. bağ.] Birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum bildiren bağlaç.

i. 12a/ys, 12b/7, 16a/7, 21a/1, 23a/1, 23b/2, 23b/3, 24a/6, 24b/2, 26b/6, 29a/4, 5a/4, 5b/ys, 8b/7, K5b/1, K6a/7, K7a/2, K7a/6, K8a/3

-20-

ilerü [< T. i.] İleri.

i. K10a/1, K4a/3

-2-

i. sür- [< T.] İleri sürmek, önermek.

i. sürmek K4a/3

-1-

ileyh [< Ar. ek] Ona.

mūmā- i. 24b/2

-1-

'ilm [< Ar. i.] Bilim, bilgi.

'i. 13b/1, 2a/ys, K6a/5

Maḥaṭṭ-ı 'i. 17b/6

maḥz-ı 'i.-i 'ālem- ārā-yı

ḥaydar- āne 8a/4

maḥaṭṭ-ı 'i.-i 'ālīleriñiz 24b/6

keyfiyyet-i 'i.-i nükte-i devletleri

27a/5

maḥaṭṭ-ı 'i.-i velī al ni'amīleri

10b/3

'i. + dir 4b/4

-9-

'i.-i inṣā [< Ar.] Mektup, tebrik, taziye, dilekçe vb. nesir yazı bilimi.

'i.-i inṣā 4b/4

'i.-i inṣāda K2a/1

'İ.-i inṣāda 1b/2

-3-

'i.-i nezāket [< Ar. + < F.]

Terbiye, edep, kibarlık bilimi.

'İ.-i nezāketleri 15b/7

-1-

ilticā [< Ar. i.] Sığınmak.

i. K5b/6

-1-

iltifāt [< Ar. i.] Güler yüz gösterme, hatırını sorma, ilgilenme, teveccüh.

i.-ı mekārīm [< Ar.] Güzel huyların iltifatı.

i.-ı mekārīm 6b/4

-1-

iltimās [< Ar. i.] Rica etmek.

i. K4a/5

-1-

iltizām [< Ar. i.] Devlet gelirlerinden birini toplamak ile görevlendirilme.

i. K10a/3

-1-

i. êdici [< Ar. + < T.] İltizamcı, vergi görevlisi.

i. êdici K10a/3

-1-

iltizāz [< Ar. i.] Lezzet bulma.

i. K6b/1

-1-

imām [< Ar. i.] Namaz kıldıran kimse.

i. 2a/3

-1-

imdī [< T. z.] Şu anda, şimdi.

i. 5a/4

-1-

- imiş [< T. ek] Geçmiş zaman eki.

i. 28a/5

-1-

imlā [< Ar. i.] Bir dili doğru yazmak için konulmuş belli kurallar.

i. 5a/3

ḳavā ‘id-i i.+ yı 5a/5

-2-

imrār [< Ar. i.] Geçirme, geçirilme.

i. 7a/ys

-1-

in - [< T. f.] Bir taşıt veya binek hayvanından yere basmak.

i.- ecek K10a/1

-1-

‘ināyet [< Ar. i.] Lütuf, ihsan, iyilik.

‘i. 21b/1, 24a/4, 6b/4

kerem-i ‘i. 27a/1

meş‘ar-ı ‘i.- nāme-i ümmehāt 19b/1

luṭf-ı ‘i.-i mürüvvetleridir 25a/4

manşūr-ı liḥāza-i ‘i.+ leri 11b/6

‘i.+ leri 16a/7

-8-

‘i.-kār [< F. -kār ekiyle]

Lutfeden, yardım ve iyilikte bulunan.

‘i.- kār 16b/2

-1-

‘i.-i āyāt [< Ar.] Ayetlerin lutfu, yardımı, iyiliği.

‘i.-i āyāt 9b/7

-1-
‘i.-nāme-i ‘allāme [< Ar. + < F. + < A.] Çok alim, çok bilgili kimsenin lütuf mektubu.
‘i.-nāme-i ‘allāmeleriye 21b/7
-1-
‘ināyetlū [< Ar. i.] Lütuf, ihsan, iyilik sahibi.
‘i. 11a/1, 12a/4, 16a/4, 26b/5, 8b/5
-5-
incilā [< Ar. i.] Parlamak.
i. 1b/ys, K7a/4
-2-
incit - [< T. f.] İncinmesine yol açmak.
i.- mek K9b/5
-1-
incizāb [< Ar. i.] Cezbolunma, meyletme.
i. K8b/ys
-1-
incü [< Es. T. *yinçü* - < Çin. *çen-çu*] Sedef renginde değerli küçük taş.
i. + ler K2b/3, K5b/2, K5b/3
-3-
inhā [< Ar. i.] Anlatmak, bildirmek.
i. K8b/ys
-1-
inḥirāk [< Ar. i.] Yırtılmak.
i. 5b/6

-1-
inḥirāt [< Ar. i.] Dizilmek.
i. K2b/3
-1-
ins [< Ar. i.] İnsan.
i. ü cin [< Ar.] İnsan ve cin.
i. ü cin K7a/5
-1-
inṣā’ [< Ar. i.] Divan edebiyatı sanatlarına çok fazla yer veren, Arapça, Farsça kelimelerle yüklü, süslü, secili nesir.
İ. 1b/1
Heyyin al- İ. al- Mergūb 4b/1
i. 5a/4
‘ilm-i i. 4b/4
‘ilm-i i. + da K2a/1
‘İlm-i i. + da 1b/2
-6-
inṣā’a’llāhu [< Ar. ü.] Eğer Allah isterse, Allah nasip ederse.
i. 10b/3, 15b/7, 17b/6, 19a/4, 21a/5, 26a/7, 27a/1, 8a/4
İ. 24b/6
-9-
inṣirāḥ [< Ar. i.] İç açılması, ferahlık.
i. K3b/7
-1-
intimā’ [< Ar. i.] Mensup olma.
i. K5b/7
i. + leridir 12a/2
-2-

intisāb → intimā'

i. 10a/6, K5b/7, K7a/3

-3-

intizām [< Ar. i.] Düzgünlük.

i. K3b/5

-1-

intizār [< Ar. i.] 1. Bekleme. 2.

Gözetmek.⁹⁸

i. K7a/2

maṭmaḥ-i i. 15a/4

i. + ımız 15a/4

-3-

irāde [< Ar. i.] Karar verebilme ve

bunu uygulama gücü.

i.-i sāmī-i velīyyü'n-ni'amī [<

Ar.] Veli nimetimin yüce iradesi.

i.-i sāmī-i velī al- ni'amī 17a/4

-1-

irem [< Ar. i.] Cennet bağı, dünya

cenneti.

bāğ-ı i. 3a/5

reşk-i i. 26b/6

nāde-i bāğ-ı i.- nazīrlarine

18a/5

-3-

iri [< T. sıf.] Olağandan daha

büyük.

i. K5b/3

-1-

irsāl [< Ar. i.] Gönderme, yollama.

i. 13b/7, 15b/1, 17a/5, 24b/4,

25a/2, 9b/3, K4a/8

i. + e 24a/4

i. + iyle 14b/2, 25a/3

-11-

i.-i mekātib [< Ar.] Mektuplar

gönderme.

İ.-i mekātib 29a/4

-1-

irtiḥāl [< Ar. i.] Göçme, göç etme.

i. K7b/4

-1-

irtisām [< Ar. i.] Belirmek, şekli

görünme.

peyām-ı mefāḥir- i. 7b/5

-1-

īṣāl [< Ar. i.] Eriştirmek,

ulaştırmak.

ī. K7a/4

-1-

ise [< T. e.] Olunca, olursa, olsa da,

-ince, -diği için, -diği vakit.

i. 11a/7, 15b/5, 16b/3, 20b/1,

22b/3, 6a/1, 6b/6

-7-

isim [< Ar. i.] Ad.

i. + yle (İsmiyle) 14a/ys

-1-

⁹⁸ Yazmada geçen anlam.

iskān [< Ar. i.] Bir yere yerleştirme,
yerleştirilme.

i. 1b/ys

-1-

İsmā‘īl [< İbr. ö. i.] Erkek kişi adı.

Taglı Oğlu İ. Ağa 11b/ys

-1-

‘işmet [< Ar. i.] Namuslu olma, iffet.

i. K8b/7

huzūr-ı ‘i. + lerine 22a/5

-2-

‘işmetlü [< Ar. sıf.] Namuslu, iffetli.

i. 19b/5, 22a/3, 23a/5

-3-

isti‘āb [< Ar. i.] İçine alma, içine

sığma.

i. éd- [< Ar. + < T.] İçine almak,

sıgmak.

i. éder 12a/ys

-1-

isti‘māl [< Ar. i.] Kullanma.

i. éd- [< Ar. + < T.] Kullanmak.

i. éde 6a/2

-1-

isticzāb [< Ar. i.] Cezbeden.

i.-ı cemāl [< Ar.] Cezbeden yüz
güzelliği.

i.-ı cemāl 24a/1

-1-

istid‘ā [< Ar. i.] Talep etmek.

i. K4a/5

-1-

istifāde [< Ar. i.] Faydalanmak.

i. K2b/8

-1-

istifsār [< Ar. i.] Hatır sormak.

i. 21a/7, 23a/7, K4a/7

i. + ı 17b/4, 19a/2, 24b/5, 27a/4

-7-

i.-ı hāl [< Ar. + < T.] Hâl hatır

sormak.

i.-ı hāl 20b/1, 22b/3

-2-

istignā [< Ar. i.] Tok gözlülük.

i.-ı bahş-i külfet [< Ar.] Tok
gözlülük meselesinin sıkıntısı.

i.-ı bahş-i külfet 11a/7

-1-

istiğrāb [< Ar. i.] Şaşma.

i. K2a/3

-1-

istiğrāk [< Ar. i.] İçine dalma,

garkolma.

i. 3b/2

-1-

istiḥdām [< Ar. i.] Bir hizmette

kullanma, bir işte çalıştırma.

i. + ıyla 24a/2

-1-

istiḥkāk [< Ar. i.] Layık olmak.

i. K4a/2

-1-

istiḥkām [< Ar. i.] Sağlam ve kuvvetli olmak.

i. 1b/ys, K2a/9

-2-

i.-ı ḥuḳūḳ [< Ar.] Hukukun kuvvetli olması.

i.-ı ḥuḳūḳ 14b/2

-1-

istiḥsān [< Ar. i.] Beğenme, güzel bulma, güzel sayma.

i. 4a/4

-1-

istikānet [< Ar. i.] Alçak gönüllülük.

i. K3a/5

-1-

istikmāl [< Ar. i.] Tamam etmek.

i. K10b/1

-1-

istimā‘ [< Ar. i.] İşitmek.

i. K5b/1

-1-

istirfā‘ [< Ar. i.] Kaldırılmasını, yapılmasını isteme.

i. K8a/3

-1-

istiṭābet [< Ar. i.] İyi olmak.

i. K3a/3

-1-

iş [< T. i.] Çalışma.

i. K6b/6

i. + ler K7b/2

-2-

iş‘ār [< Ar. i.] Bildirmek.

i. 23a/2, K2b/4

-2-

i.-ı dilārā [< Ar. + < F.]

Sevgiliye bildirilen.

i.-ı dilārā 28b/1

-1-

işāret [< Ar. i.] Meydana çıktığını gösteren belirti.

i. + dir K1b/7

-1-

işbu [< T. *uş bu* < *iş bu*] Bu, özellikle bu.

i. 12b/ys, 13b/ys, 19a/2, 25b/2, 26a/1, 26b/3, 4b/3, 7b/5

-8-

işte [< T. e.] Bir şey gösterilirken veya bir şeye işaret edilirken söylenen bir söz.

i. 28a/5

-1-

iştifā‘ [< Ar. i.] Şifa bulma.

i. 6b/ys

-1-

iştigāl [< Ar. i.] Meşgul olma.

i. 7a/6

-1-

iştimāl [< Ar. i.] Kaplamak.

i. K5b/6

sāye-i merāḥim- vāye-i

mekārim- i. + leri 7a/3

-2-

iştīyāk [< Ar. i.] Özlemek.

i. 3a/ys, K6b/3

ḥasret-i i. 20a/3

-3-

iṣār [< Ar. i.] İkrām etmek, vermek.

i. K6a/1

-1-

i'tā [< Ar. i.] Verme, verilme.

i. K9b/6

-1-

i'tāk [< Ar. i.] Köle azat etmek.

i. K4b/1

-1-

iṭāre [< Ar. i.] Çabucak yollama.

i.-i şavb-ı 'aṭūfī [< Ar.] Çok
merhametli (kişi) tarafına
çabucak gönderme.

i.-i şavb-ı 'aṭūfīleri 14a/5

-1-

iṭfā [< Ar. i.] Söndürme,
söndürülme.

i. 28b/3

-1-

iṭḥāf [< Ar. i.] Hediye verme, takdim
etme.

i. 3b/5, K2a/7

-2-

'itibār [< Ar. 'abr "ölçmek, tarmak",
'ubūr "geçmek"ten 'itibār]

Saygı görme, saygı gösterme.

i. K10a/2

ḥüsn-i i.+ ıyla 12b/ys

-2-

i'tidāl [< Ar. i.] Yavaş ve yumuşak
olma.

i. 5b/4

-1-

itmām [< Ar. i.] Bitirme, tamamlama.

i.+ ında 5a/7

-1-

ittiḥāz [< Ar. i.] Kabul etme.

i. 13a/7

-1-

i'vicāc [< Ar. i.] Eğrilik, dürüst
olmamak.

i.+ dan 5b/6

-1-

iyilik [< T. i.] Yardım, ihsan.

i. 3a/5

i.+ ler 2a/5, 3a/2, K2a/8

-4-

izāḥ [< Ar. i.] Açıklamak.

i. K2b/3

-1-

i'zāz [< Ar. i.] Saygı göstermek.

i. 18a/5, 20a/2, 22a/5, 4a/ys,

K3a/2

-5-

izdiḥām [< Ar. i.] Yığılmak, çok
olmak.

i. K10b/1

-1-

‘izzetlũ [< Ar. sıf.] Hürmet, saygı,

ikram sahibi.

‘i. 5b/ys, K4b/8

-2-

ķa‘de [< Ar. i.] Oturma.

Ẓī al- ķ. 25a/4, 30a/ys

al- ķ.-i řerīf K1b/5

-3-

ķā‘ide [< Ar. i.] Usul, kural.

ķ.+ leri K1b/11

ķ.+ si 6a/7

-2-

ķā‘ime [< Ar. i.] Resmî yazı.

ķ.+ ler K2a/2

ķ.+ niñ 3b/1

-2-

ķabũl [< Ar. i.] Onaylama, tasdik

etme.

ķ. 6b/3

-1-

ķadar [< Ar. e.] Ölçüsünde,

dercesinde.

ķ. 11a/6

-1-

ķadem [< Ar. i.] Ayak.

ķ. 27a/2

-1-

ķ.-i cenb [< Ar.] Ayak tarafı.

ķ.-i cenb 21b/2

-1-

ķ.-i řerīf [< Ar.] Mübarek ayak.

ķ.-i řerīfleriñizi 17a/6

-1-

ķādī [< Ar. *ķādī*, < Es. T. *ķadı*] Kadı.

ķ.+ ler K5a/1

-2-

ķadīm [< Ar. sıf.] Eski.

ez- ķ. K8a/4

Ma ‘rũż-ı ‘abd-ı ķ. 6b/1

al- ķ.- āstān 6b/2

-3-

ķadīmī [< Ar. sıf.] Eskiden veri

varolan.

ķ. 10a/7

-1-

ķadr [< Ar. i.] İtibar, şeref.

ķ. K7b/4

-1-

ķadri [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.

ķ. 23b/4

-1-

ķaffe [< Ar. i.] Hep, bütün.

ķ.-i hāl [< Ar. + < T.] Bütün hāl.

ķ.-i hālde 8b/2

-1-

ķ.-i hümũm [< Ar.] Bütün

kederler.

ķ.-i hümũm 15b/6

-1-

ķāğīd [< F. *ķāğad* < *ķāğīd*] Hamur

hālne getirilmiş bitki

maddelerindeki çok ince liflerin

keçeleştirilmesi sũretiyle îmal

edilen, yazı yazmak, kitap

basamak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak.

k. 23a/1, K3a/2, K4a/8

k. + ı K4b/2

-4-

kahveci [< T. i.] Kahvehane işleten ya da satan kimse.

Ḳ. 26b/3

-1-

kālā [< F. i.] Sermaye.

‘arż-ı k. + *yı* 11b/1

-1-

kalb [< Ar. i.] Yürek, gönül.

hulūş-ı k. K6a/7

k. + *de* K8b/5

-2-

ḳ.-i enver [< Ar.] Çok nurlu kalp.

ḳ.-i enverlerinden 24b/7

-1-

ḳaldır - [< T. f.] Yukarı doğru hareket ettirmek, yükseltmek.

ḳ.- mış 7b/ys

-1-

ḳalem [< Ar. *ḳalem*, < Yun. *ḳalamos*, < Aram. *kalamos*] Birçok çeşidi olan yazı yazma aracı.

ḳ. 2b/4, 5b/3, 6a/2, K3a/2

ḳ. + *iḡ* 6a/5

ḳ. + *ler* K3a/7

-6-

ḳ.-kārī [< Ar. + < F.] Tavan ve duvarlara kabartma gibi görünen resimler yapan sanatçının yaptığı iş.

ḳ.- kārī 24b/4

-1-

ḳ.-tırāş [< Ar. + < F.] Kalem ucunu açmak için kullanılan bir tür keski.

ḳ.- tırāş 6a/4

ḳ. + ı 5b/7

-2-

kām [< F. i.] Arzu, meram, istek.

ārāyiş-i erīke-i k.-rānī ve 7a/1

-1-

kām-yāb [< F.] İsteğine erişmiş.

k.- yāb 4a/4, K3a/3

-2-

ḳāmçı [< T. i.] Bir ucuna ip, deri vb. bağlı olan vurma, dövme aracı.

ḳ. K10a/1

-1-

Kāmīl [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.

k. + *e* 25b/1

K. + *e* 5a/3

-2-

kāmurānī [< F. sıf.] Arzusuna, muradına ermiş.

k. K9b/6

-1-

ḳan - [< T. f.] Söylenilen sözün, anlatılan konunun doğruluğuna

inanmak.
k.- miş 10a/ys
-1-
kān [< F. i.] Maden.
k. K8a/3
-1-
ķand [< Ar. *ķand*, < F. *ķānd*] Şeker.
ķ. K9a/2
-1-
ķānūn [< Ar. *ķānūn*, < Yun. *kanon*]
Devlet kuralı, yasası.
ķ.-ı pādīşāhī [< Ar. + < F.]
Hükümdarın kuralı, yasası.
ķ.-ı pādīşāhī 13a/ys
-1-
ķapıcı [< T. sıf.] Kapan kişi.
göñül ķ. K4b/7
-1-
ķapla - [< T. f.] Çepeçevre sarmak,
kuşatmak.
ķ.- maķ K4b/3, K5b/6
ķ.- yıcı 3a/3
-3-
ķaplayıcı [< T. sıf.] Kaplayan,
kapsayan.
ķ. K4b/3
-1-
ķapu [< Es. T. *ķapıg* > *ķapuğ* > *ķapu*
> *ķapı*] Kapı.
ķ. K5a/7
-1-

- **kār** [< F. ek] “-li, -ci” ekleri ve
“eden, edici” kelimeleri gibi
faillik ve sahiplik manası katar.
‘ināyet- k. 16b/2
Muħabbet- k. + ā 14b/6
āħir-i k. K10a/5
der- k. 11a/3, 13b/5, 9b/6
kerem- k. K7a/6
meded- k. K6a/8
senā- k. K4a/7
iħtişāş- k.- ānem 11a/4
-9-
ķara [< T. i.] En koyu renk, siyah.
ķ. 29a/6
-1-
ķ. Boğa Oğlu [< T.] Kara boğa
oğlu.
ķ. Boğa Oğlu 11b/ys
-1-
ķarābet [< Ar. i.] Soyca yakınlık,
akrabalık.
‘alāķa-i ķurbet-i ķ. 12a/6
şīme-i kerīme-i rukbe-i ķ.-
perverleri
12b/6
-2-
ķarār [< Ar. i.] Ölçü, derece, miktar,
tarz.
ber- ķ. 9b/1
der- bār-ı merħamet- ķ.-ı
ħüsrev- āneyi 7a/6
-2-

ķarındaş [< T. *ķarın+daş*] Kardeş.
 ķ. K4b/5, K6b/8
 ķ.+ *larınıza* 16b/7
 -3-
ķarīb [< Ar. sıf.] Yakın.
ķ.-zamān [< Ar.] Yakın zaman.
 ķ. *al- zamān* 23a/4
 -1-
ķarīha [< Ar. i.] 1. Kendiliğinden
 doğan fikir. 2. Tabiat⁹⁹.
 ķ. K8a/2
 -1-
ķarīn [< Ar. sıf.] Yakın.
 ķ. 16b/1
 -1-
ķarye [< Ar. i.] Köy.
 ķ. K3b/1
 -1-
ķaşaba [< Ar. i.] Küçük yerleşim yeri.
 ķ.+ *lar* K3b/1
 -1-
ķaşabāt [< Ar. i.] Kasabalar.
 ķ. K3b/1
 -1-
ķaşīr [< Ar. sıf.] Kısa.
 ķ. 6b/6
 -1-
ķaşr [< Ar. i.] Kesme, azaltma, ihtisar
 etme.
ķ.-ı fey [< Ar.] Azaltılan vergi,
 ganimet.

ķ.-ı fey 13b/ys -1-
ķ.-i yed [< Ar.] El çekme,
 feragat etme.
ķ.-i yed édüp 13a/ys
 -1-
ķat [< T. i.] Huzur.
 ķ. 14a/4
 -1-
ķ. ender ķat [< T. + < F + < T.]
 Huzur içinde huzur.
ķat ender ķ. 13a/4
ķ. ender ķat 13a/4
 -2-
ķat‘ [< Ar. i.] Kesme, kesilme,
 biçme, biçilme.
 ķ. 6a/3, 6a/4
 -2-
ķatı [< Es. T. z.] Çok, pek çok.
 ķ. K4b/6, K4b/8, K6b/4
 -3-
ķātīb [< Ar. i.] Yazı yazmakla görevli
 kimse, yazan, yazıcı.
ķ.+ lere 4b/5
 -2-
ķ.-i mekātīb [< Ar.] Mektuplar
 yazan.
ķ.-i mekātīb 5a/4
 -1-
ķātip → *ķātīb*
 ķ. (*ķātīb*) K1b/11
ķ.+ iñ (ķātibiñ) 5a/2, 5b/7

⁹⁹ Yazmada geçen anlam.

-3-
ķavā'id [< Ar. *ķā'ide'nin* ç.] Kurallar,
kaideler.
ķ.-i imlā [< Ar.] Yazı kuralları.
ķ.-i imlāyı 5a/5
-1-
ķavā'im [< Ar. *ķā'ime'nin* ç.] Resmî
yazılar.
ķ. 3b/1, K2a/2
-2-
ķavuşul - [< T. f.] Bir araya gelinmek.
ķ.- maķ K7b/4
-1-
ķaymaķ [< T. i.] En seçkin, en değerli
kısım.
ķ. K3a/3
-1-
ķaz - [< T. f.] Herhangi bir araçla
toprağı açmak, oymak.
ķ.- maķ 3a/4
-1-
ķaz [< T. i.] Perde ayaklılardan,
uzun, beyaz veya gri boyunlu,
suda ve karada yaşayan, uçan,
yabani veya evcil kuş.
ķ. K9a/6
-1-
ķazā [< Ar. i.] Mahkeme, yargı.
dār al- ķ. K5a/1
-1-
keçi [< T. i.] Geviş getiren
memelilerden, eti, sütü, derisi ve

kılı için yetiştirilen hayvan.
ķ. K9a/5
-1-
ķeder [< Ar. i.] Gönül üzüntüsü, iç
darlığı, gam, tasa.
ķ. + den 27b/4
-1-
ķelām [< Ar. i.] Söz.
ķ. K7a/3
ķāşıl-ı ķ. K2b/4
tem al- ķ. K1b/12
-3-
ķ.-i ķāşıl [< Ar.] Kısa söz.
ķ.-ı ķāşıl 2b/1
-1-
ķelān [< F. i.] Heybetli.
zuhūre-i ķ. 13a/1
-1-
ķemākān [< Ar. *ķemā "gibi", kān*
"oldu"] Eskisi gibi.
ķ. 10b/5
ķ. + e 11b/7
-2-
ķemāl [< Ar. i.] En olgun, olgunluk.
bā- ķ. 24a/2
mūcib-i ķ. 7b/5
-2-
ķ.-i cābecā [< Ar. + < F] Yer
yer en olgun.
ķ.-i cā be- cā 12a/ys
-2-

k.-i sürūr [< Ar.] Sevincin en olgunu.
k.-i sürūr 9b/7
 -1-
kemīne [< F. sıf.] Hakir, zavallı.
k. K5a/5
ğayb- k. 3a/1
 -2-
kemne [< Ar. i.] Göz hastalığı.
k. + niḡ 12b/4
 -1-
kemter [< F. sıf.] Çok değersiz.
k. K5a/5
 -1-
k.-āne [< F.] Çok değersizce.
k.- ānemde 8a/5
 -1-
kemterī [< F. sıf.] Ben acize ait.
taḥdīt-i muḥtevä-yı ‘arīḡa-i k.
 13a/6
 -1-
kenār [< F. i.] Kıyı, sahil.
k. + ı K8a/4
 -1-
kenīzek [< F. i.] Cariye.
k. K8b/8
 -2-
kerem [< Ar. i.] Lutuf, iyilik, merhamet, ihsan.
k. 26b/7, 27a/7
emr ü k. 18a/1

luṭf u k. 13b/2
k.-i ‘ināyet 26b/7
 -5-
k.-kār [< F.] Cömert.
k.- kār K7a/6
 -1-
kerīm [< Ar. i. ve sıf.] Kerem sahibi.
ālem- ṣümül-i k.- āneleri 17b/6
 -1-
kerīme [< Ar. i.] Kız evlat.
ṣīme-i k.-i rukbe-i ḡarābet- perverleri 12b/5
 -1-
kerīmī [< Ar. s.] Kerem sahibi olan.
k. + leriniḡ 9a/5
 -1-
kerrāt [< Ar. i.] Çarpım.
Ṣūret-i k. 29b/1
 -1-
kesb [< Ar. i.] Kazanma.
k. ét- [< Ar. + < T] Kazanmak.
k. etmek K2b/1
 -1-
k.-i fā’ide [< Ar.] Fayda kazanmak.
k.-i fā’ide K6a/5
 -1-
keṣīr [< Ar. sıf.] Çok, bol.
cenāb-ı maḥdūm-ı k. al- firāḡlarına 21b/5
cānib-i maḥdūm-ı k. al- firāḡlarını 19a/5

-2-
keskin [< T. sıf.] Çok kesici, iyi kesen.
k. 3a/1
-1-
- keş [< F. sıf.] “çeken, çekici”
anlamı katar.
k. 21a/6
-1-
keşide [< F. i.] Çekilmiş.
taraf-ı hasret- k. + lerinden
20a/7
vāşıl-ı dest-i k. + m 24a/7
-2-
kevkeb [< Ar. i.] Yıldız.
k. K3b/2
-1-
kevneyn [< Ar. i.] İki cihan.
k. K7a/5
-1-
keyfiyyet [< Ar. i.] İş, mesele.
k. 12a/7
-1-
k.-i ‘ilm-i nükte-i devlet [< Ar.]
Devletin sözünün bilgi meselesi.
k.-i ‘ilm-i nükte-i devletleri
27a/5
-1-
kezâlik [< Ar. z.] Bu da öyle, yine
öyle.
k. 24b/3, 2b/ys
-2-

kıdve [< Ar. i.] Kendisine uyulacak.
k. K9b/4
-1-
kııl - [< T. f.] Etmek, yapmak.
k.- up 27a/2
-1-
kıılıç [< T. i.] Çelikten keskin silah.
k. + lar K3a/7
-1-
kıılın - [< T. f.] Kılma işi yapılmak.
k.- dı 11b/5, 13a/7, 15b/7,
17b/5, 19a/3, 24b/6
k.- dıkdan 9a/3
k.- mış 3a/2, 8a/4
k.- mışdır 10b/3, 14a/6
-11-
kıillet [< Ar. i.] Azlık.
k. K6a/4
-1-
kıırā’at [< Ar. i.] Okuma.
k. 1b/6
-1-
kırmızı [< Ar. *kırmız > kırmızı*] Al,
kızıl renk.
k. 2b/4, K2a/6, K5b/1
-3-
kırnağ [< T. i.] Cariye.
k. K8b/8
-1-
kısa [< T. sıf.] Boyu, uzunluğu az
olan.
k. 2b/5

-1-
kıṭ‘a [< Ar. i.] Parça, kısım, bölüm, cüz.
k. 11a/ys, 12b/3, 13b/7, 22b/5, 24a/6
-5-
ķ.-i hebbāṣ-ḥāl [< Ar.] Çok çalışan durumun parçası.
ķ.-i hebbāṣ- ḥāl 7a/4
-1-
ķiyām [< Ar. i.] Bir işe girişme, kalkışma, teşebbüs etme.
ķ.-ı hengām-ı fer [< Ar. + < F. + < F.] Aydınlık zamanın kalkışması.
ķ.-ı hengām-ı fer 8a/2
-1-
ķiyās [< Ar. i.] Karşılaştırma, mukayese etme.
bī- ķ. K2a/7
-1-
ķıymetlū [< T. s.] Kıymetli, değerli.
ķ. 3a/2, 4a/5, K2b/5
-3-
ķız [< T. i.] Dişi çocuk.
ķ. 9a/ys, K4b/5, K6b/3
-3-
ķızıl [< T. i.] Parlak kırmızı renk.
ķ. 2b/4
-1-

ki [< F. bağ.] Bağlaç olarak kullanılır.
k. 10b/ys, 13b/ys, 18b/1, 22b/2, 23a/1, 24a/3, 26a/1, 26a/5, 27b/6, 28b/1, 28b/3, 4b/3, 4b/4, 5a/5, 5b/3, 6b/1, 7b/5, 9a/4, K1b/6, K1b/8
-20-
kibriyā [< Ar. i.] Büyüklük, ululuk.
k. 1b/5
-1-
kici [< Es. T. i. ve s.] Küçük.
k. K3a/8
-1-
ķifāye [< Ar. i.] Kifayet kelimesinin tamlamalarda aldığı şekil.
nefs-i k. 16b/6
-1-
ķile [< Ar. i.] Bir ölçek.
k. 12a/ys
-1-
ķimesne [< T. zam.] Kimse.
k. 11a/ys
k. + ye 6a/7
-2-
ķimse [< T. zam.] Herhangi bir kişi.
k. + nin K1b/11
-1-
ķiṣ [< F. i.] Millet demek.¹⁰⁰
k. 2a/1
-1-

¹⁰⁰ Yazmadaki anlamıyla verilmiştir.

kişi [< T. i.] Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer.

k. K5a/2

k. + ler K4b/8, K5a/1

k. + niş 5a/5

-4-

kişver [< F. i.] İklim, ülke.

k. K3a/8

-1-

kitābet [< Ar. i.] Yazı yazmak.

k. 2b/2, K10a/2, K3b/8

-3-

kitīsītān [< F. *gītī-sitān*] Dünyayı ele geçiren.

hāzret-i k. + ye 7b/2

-1-

ķoc - [< T. f.] Kucaklamak.

ķ.- maķ K6b/2

-1-

ķoca [< T. i.] Bir kadının evlenmiş olduğu erkek.

ķ. K8b/6

-1-

ķoķucı [< T. sıf.] Kokulu.

ķ. K4b/4

ķ. + lar K7b/8

-2-

ķoķulu [< T. sıf.] Kokusu olan.

ķ. 3b/5, K2a/6, K3b/6

-3-

ķol [< T. i.] Askeri terim. Örn: Kolağası.

āga-yı ķ. 26a/4

-1-

ķomřu [< T. i.] Konutları yakın olan kimselerin birbirine göre aldıkları ad.

ķ. + larımıznı 18b/7

-1-

ķonul - [< T. f.] Koyma veya konma işi yapılmak.

ķ.- mış K9a/8

-1-

ķorķ - [< T. f.] Korku duymak.

ķ.- maķ 6b/ys, K5b/6

-2-

ķo - [< T. f.] Koymak.

ķ.- maķ K9a/8

-1-

ķoyun [< T. i.] Geviş getirenlerden, eti, sütü, yapağısı ve derisi için yetiştirilen evcil hayvan.

ķ. K9a/5

-1-

ķöle [< T. i.] Kul, esir.

k. K4b/2

-1-

ķömür [< Es. T. i.] Siyah renkli, yüksek oranda karbon bulunan katı yakıt.

k. K9a/4

-1-

köy [< F. i.] Küçük yerleşim yeri.

k. K3b/1

k. + ler K3b/1

-2-

ķuföl [< Ar. i.] Dönmek.

'avd-ü ķ. K8a/8

-1-

ķul [< T. i.] Allah tarafından

yaratılmış insan, abd.

ķ. 3a/1, K4b/1, K5a/5

ķ. + ıı 10a/1

ķ. + lar K4b/1

ķ. + ları 10b/6, 8b/4

-8-

ķul ol- [< T.] Kulluk görevini

yapan.

ķ. olmuş K4b/2

-1-

ķulaķ [< Es. T. *ķulķak-ķulķak*] İşitme

organı.

ķ. + a K5b/1,

ķ. K7b/6

-2-

ķulüb [< Ar. *ķalb*'in ç.] Kalpler.

ķ. K8b/3

-1-

ķurā [< Ar. *ķarye 'nin* ç.] Köyler.

ķ. K3b/1

-1-

ķurbān [< Ar. i.] Allah yolunda

kesilen koyun, dana, deve vb.

hayvan.

ķ. 17a/1

-1-

ķurbet [< Ar. i.] Hısımlık, akrabalık.

'alāķa-i ķ.-i ķarābet 12a/6

-1-

ķuş [< T. i.] Uçucu hayvanların

ortak adı.

ķ. 3a/ys, K8a/1

-2-

ķūşe [< F. i.] Köşe.

ciger- ķ. + m 23b/6

-1-

ķ.-i dil [< F.] Gönül köşesi.

ķ.-i dilden 28b/4, 29a/3

-2-

ķ.-i hāķr-ı nazīfe [< F. + < Ar. +

< Ar.] Temiz duygunun köşesi.

ķ.-i hāķr-ı nazīfelerinden 23b/1

-1-

ķūtāh [< F. sıf.] Kısa.

ķ. 2b/5, 5b/7

-2-

ķutlu [< T. i.] Uğurlu, mübarek.

ķ. K6b/5

-1-

ķutlula - [< T. f.] Tebrik etmek.

ķ.- maķ K6b/6

-1-

ķuvvet [< Ar. i.] Güç.

ķ. K5a/8

-1-

ķuzu [< Es. T. *ķozı* > *ķuzı* > *ķuzu*]

Koyunun yavrusu.

ķ. K9a/5

-1-

ķuzzāt [< Ar. *ķazī'nin* ħ.] Kadılar.

ķ. K5a/1

-1-

ķüķük [< Es. T. *ķiķig* > *ķiķik* - *ķiķük*]

Bir şeyin ufak benzeri olan.

ķāne-i k. K9b/7

-1-

ķülfet [< Ar. i.] Sıkıntı, zahmet,

meşakkat, yorgunluk.

istiğnā-ı baķs-i k. 11a/7

-1-

ķürüb [< Ar. *ķesb*'in ħ.] Tasalar,

gamlar.

k. K8b/6

-1-

ķüşād [< F. i.] Açılış, açma.

k. 7b/ys

-1-

ķüşāde → *ķüşād*.

k. K5b/5

-1-

ķüt [< F. s.] Kısa ve kalın olan.

k. 6b/6

-1-

l (ġ) [< Ar. *ħarf* ġ] Şaban ayını temsil eden harf.

L. K1b/4

-1-

lā - [< Ar. e.] -siz, yok, değil

anlamına gelir.

l.-nażīr [< Ar.] Benzersiz.

l.- nażīr K3a/4

-1-

l.-yezāl [< Ar.] Ebedi.

l.- yezāl 2a/5, K6b/7

-2-

l.-yu'add [< Ar.] Sayısız.

l.- yu'add K2a/7

-1-

laħm [< Ar. i.] Et.

l. 2b/ys, K9a/5

-2-

lala [< F. i.] Eskiden büyük âilelerde

bir çocuğun bakımı, eğitim ve

terbiyesiyle meşgul olan erkek

terbiyecisi.

l. + m 17a/7

-1-

laţīf [< Ar. sıf.] Hoş, nâzik.

l. 20a/1, 4b/4

-2-

lāyık [< Ar. sıf.] Uygun, yaraşır,

münasip.

l. 1b/7, 5a/6, 8a/ys, K4a/1,

K6a/6

-5-

lāyık ol- [< Ar. + < T.] Uygun

olmak.

l. olmak K4a/2

-1-

l-i vech [< Ar.] Uygun yol, tarz.
l-i vech K8b/ys
-1-
lāzım [< Ar. i. ve sıf.] Gerekli,
lüzumlu.
l. 6a/1
l. + asince 6a/6
l. + dır 4b/5, K1b/11
-4-
l.u'l-ğazā [< Ar.] Gerekli gaza.
l. al- ğazā 26a/7
-1-
le'āl [< Ar. i.] İnciler.
l. K5b/2
-1-
leb [< F. i.] Dudak.
l. K5a/4
-1-
ledā [< Ar. z.] “Yanında, nezdinde,
vukūunda, sırasında, ...dığı
zaman” anlamlarına gelir.
L. 19a/4
-1-
l.'l- sa'de'l-vuṣūl [< Ar.]
Ulaşmamnın uğurlusu yanında.
L. al- sa'd al- vuṣūl 10b/3
-1-
l.'l-vürūd [< Ar.] Ulaştığı
zaman.
l.- al- vürūd K4a/8
l. al- vürūd 7a/ys
-2-

leh [< Ar. e.] Ona, onun için.
ḥazret-i men l. al- emriḡdir
10b/6, 8b/3
-2-
lemyezel [< Ar. sıf.] Yok olmaz,
ebedi.
ḥüddā-yı l.- yezel 20b/5
-1-
leme'ān [< Ar. i.] Parlama.
l. 2b/1, K2b/6
-2-
levāzım [< Ar. i.] Gerekli şeyler.
l. 20a/2
-1-
leyāl [< Ar. *leyl*'in ç.] Geceler.
l. K6b/4
-1-
leyl [< Ar. i.] Gece.
l. ü nehār [< Ar.] Gece ve
gündüz.
l. ü nehār 6b/7
-1-
lezzet [< Ar. i.] Ağızla duyulan tat.
l. + in K6b/1
-1-
licām [< Ar. i.] Yular, gem.
l. K10a/8
-1-
liḡāza [< Ar. i.] Göz ucuyla bakma.
manṣūr-ı l.-i 'ināyetleri 11b/6
-1-

li'llāhi [< Ar. bir. k.] Allah için.

l. 18b/1

-1-

livā [< Ar. i.] Bayrak, sancak.

l. + sını 26a/3

-1-

luṭf [< Ar. i.] İhsan, kerem, iyilik.

l. 5b/ys

vāşıl Bi al- l. 29a/2

-2-

l. u kerem [< Ar.] İhsan ve cömertlik.

l. u kerem 13b/1

-1-

l. ü iḥsān [< Ar.] İyilik ve bağışlama.

l. ü iḥsān 8b/3

-1-

l.-ı 'aṭīfet [< Ar.] Cömert iyilik.

l.-ı 'aṭīfetleri 13a/5

-1-

l.-ı 'ināyet-i mürüvvet [< Ar.]

İyilik, cömertlik, ihsan.

l.-ı 'ināyet-i mürüvvetleridir

25a/4

-1-

lüğat [< Ar. i.] Kelime.

l. + ler K2a/1

l. + lerin 1b/3

-2-

m (م) [< Ar. *harf م*] Muharrem ayını

temsil eden harf.

M. K1b/2

-1-

ma'ālī [< Ar. i.] Ululuklar, yücelikler.

m. K7b/2

-1-

ma'ānī [< Ar. *ma 'nā'nın ç.*] Manalar, anlamlar.

m. K2b/3

-1-

ma'ārif [< Ar. *ma 'rifet'in ç.*] Bilgiler.

m. K2b/2

-1-

ma'den [< Ar. i.] İşletilebilecek bir cevher bulunan arâzi parçası.

m. K8a/3

-1-

ma'kūd [< Ar. sıf.] Bağlanmış,

düğümlemiş.

m. 15a/7

-1-

ma'lūm [< Ar. i. ve sıf.] Bilinmek.

m. 5b/3, K1b/8

El- m. 14a/ys

-3-

m.-ı devletleriniz [< Ar.]

Bilinen makamınız.

m.-ı devletleriniz 16b/3, 17a/3

-2-

m.-ı mürüvvet [< Ar.] Bilinen
yiğitlik.
m.-ı mürüvvetleri 14a/6
-1-
ma'lûm-ı şerîf [< Ar.] Bilinen
şerefli.
m.-ı şerîf 4b/3
-1-
ma'nâ [< Ar. i.] Anlam.
m. K7b/4
bi- m. 10a/ys
m. + lar K10a/3, K2b/3
m. + sıdır 2a/1
m. + sina 10a/ys, 1b/6, 1b/ys,
2a/3, 2a/ys, 2b/1, 2b/3, 2b/5,
3a/3, 3a/4, 3b/2, 3b/ys, 4a/1,
4a/2, 4a/3, 4a/4, 4a/ys, 5a/ys,
5b/ys, 6a/ys, 6b/ys, 7b/ys,
8a/ys, 8b/ys, 9a/ys
m. + sinadır 1b/5, 1b/7, 2a/3,
2b/2, 3a/ys, 6b/ys, 8b/ys
m. + yadır 2a/2
-48-
ma'rûf [< Ar. sıf.] Bilinen.
m. 11a/ys
-1-
ma'rûz [< Ar. sıf.] Arzedilmiş,
sunulmuş olan.
m. K5a/8
-1-

m.-ı 'abd-ı kadîm [< Ar.]
Sunulmuş eski kul.
M.-ı 'abd-ı kadîm 6b/1
-1-
m.-ı bende [< Ar. + < F.]
Sunulmuş köle.
m.-ı bende 18b/1, 9a/4
-2-
ma'z [< Ar. i.] Keçi.
m. K9a/5
-1-
mâdem [< Ar. bağ.] Değil mi ki, –
diği için, - diğine göre
anlamlarına gelir.
M. 13b/ys
-1-
mâder [< F. i.] Anne.
m. K4b/5
-1-
mâfî'z-żamîr [< Ar. bir. k.] Gönüldeki
şey, yürekte olan şey.
m. al- żamîr 10a/3
-1-
mağrib [< Ar. i.] Batı.
m. 4a/3, K7a/6
-2-
mağz [< F. i.] Akıl, düşünce.
bî- m.-ı meskenetim 8b/1
-1-
mâh [< F. i.] 1. Ay. 2. Kamer.
m. 3b/3
m. be- mâh 16b/4, 26b/1

-3-

m. be-māh [< F.] Aydan aya.

māh be- m. 16b/4, 26b/1

-2-

m.-tāb [< F.] Parlak ay.

m.- tāb 3b/3

-1-

m.-ı şaferü'l-ḥayr [< F + < Ar.]

Safer ayı.

M.-ı şafer al- ḥayrda 21a/5

-1-

m.-ı şa'bānū'l-mu'aẓẓam [< F

+ < Ar.] Şaban ayı.

m.-ı şa'bān al- mu'aẓẓamı

26a/2

-1-

maḥāfil [< Ar. *maḥfil*'in ç.]

Dernekler, meclisler.

m. K5a/2

-1-

maḥall [< Ar. i.] Yer, mekan.

m.-i Mezbūr 14a/ys

-1-

maḥalle [< Ar. i.] Bir şehrin bir

kasabanın, büyükçe bir köyün

bölündüğü parçalardan her biri.

der- *m.-i Nişāncı* 25a/6

-1-

m.-i mezbūr [< Ar.] Adı geçen

mahalle.

m.-i mezbūru 13a/ys, 14a/ys

-2-

maḥatt [< Ar. i.] Menzil, durak,

mevkıf.

m.-ı 'ilm [< Ar.] Bilgi menzili.

M.-ı 'ilm 17b/6

-1-

m.-ı 'ilm-i 'ālī [< Ar.] Yüce

bilgi menzili.

m.-ı 'ilm-i 'ālīleri 24b/6

-1-

m.-ı 'ilm-i velīyyü'n-ni'amī [<

Ar.] Nimet sahibinin bilgi

menzili.

m.-ı 'ilm-i velī al ni'amīleri

10b/3, 10b/4

-2-

maḥbūb [< Ar. i.] Sevgili.

m. K2a/4, K4b/7

-2-

maḥcūb [< Ar. sıf.] Utangaç, utanmış.

m. 13a/3

-1-

maḥdūd [< Ar. sıf.] Sınırlı.

m.-ı mümtāz ol- [< Ar.] Seçkin

sınırlı olmak.

m.-ı mümtāz olup 12a/ys

-1-

maḥdūm [< Ar. i.] Erkek evlat.

m. K8b/4

şukka-i m.- āne 19a/2

müntehā-ı niyāz-ı m.-

āneleridir 19b/3

niyāz-ı m.- āneleridir 22a/1

taḥrīr-i m.-ane ve 21b/2
cenāb-ı m.-ı keṣīr al-
firāḳlarına 21b/4
cānib-i m.-ı keṣīr al-
firāḳlarını 19a/5
-7-
maḥfil [< Ar. sıf.] Toplantı yeri.
m. K5a/2
-1-
maḥfūz [< Ar. sıf.] Saklanmış,
gizlenmiş.
m. 23a/4
-1-
maḥkeme [< Ar. i.] Duruşma.
m. K5a/1
-1-
maḥmidet [< Ar. i.] Övmek.
m. K6b/6
-1-
maḥzā [< Ar. z.] Yalnız, ancak,
sadece.
m. 12b/5
-1-
maḥşūş [< Ar. sıf.] Başkasında
bulunmayan, özel.
m. 23a/6
-1-
maḥşūşa [< Ar. sıf.] Mahsus
kelimesinin müennesi.
ṣaḥīfe-i aṣḍikā-i m.+ da 11b/7
m.+ mızdır 14b/4
da 'avāt-ı m.+ sı 8a/3

-3-
maḥz [< Ar. sıf.] Saf, sırf, halis.
m.-ı 'ilm-i 'ālem- ārā-yı
ḥaydar- āne 8a/4
-1-
maḥzā [< Ar. sıf.] Mahz kelimesinin
müennesi.
m. K10b/1
-1-
m.-ı 'ilm [< Ar.] Saf bilgi.
8a/4
-1-
maḥzūn [< Ar. sıf.] Üzüntülü, gamlı.
'īd-i ekber-i m. 17b/7
-1-
maḥzūz [< Ar. sıf.] Hoşnut, memnun.
m. K4b/7, K6a/2
-2-
maḥzūziyet [< Ar. i.] Hoşnutluk.
mūcib-i m.-i mütevāfıḳımız
14a/2
-1-
maḳāl [< Ar. i.] Söz, lakırdı.
m. K7a/3
ṭīmār-ı m. 10a/7
-2-
maḳām [< Ar. i.] Mertebe, manevi
rütbe.
m.-ı iḥlāş [< Ar.] Saf ve temiz
sevginin mertebesi.
m.-ı iḥlāş 9b/1
-1-

maḳāşid [< Ar. *maḳşad*'ın ç.]

Maksatlar, niyetler.

m. K4a/6

-1-

maḳhūr [< Ar. sıf.] Küçük görülmüş,
aşağılanmış, hakir.

m. eyle - [< Ar. + < T.] Küçük
görmek, aşağılamak.

m. eylesün 10a/5

-1-

maḳrūn [< Ar. sıf.] Kavuşmuş.

m. K7b/4

-1-

maḳşūd [< Ar. i.] Amaç, maksat.

m. 4a/4

m. + lar K4a/6

-2-

māl [< Ar. i.] Taşınır, taşınmaz her

çeşit değerli ve gerekli şey,
mülk, îrat, varlık, servet.

M. + ı 25b/6

rūy- m. K10a/6

-2-

mānend [< F. i.] Benzer, eş.

bī- m. + im 14b/6

-1-

m.-i eḥibbā [< F. + < Ar.]

Benzer dostlar.

m.-i eḥibbā 28b/4

-1-

maṇşib [< Ar. i.] Makam, mevki.

m. K4a/2

-1-

maṇşūr [< Ar. sıf.] Allah'ın

yardımla5 galip gelen, zafere
ulaşan.

m.-ı liḥāza-i 'ināyet [< Ar.]

İyiliğin bir defa bakmasıyla
zafere ulaşan.

m.-ı liḥāza-i 'ināyetleri 11b/5

-1-

maṇzūm [< Ar. sıf.] Dizilmiş.

m. K3b/5

-1-

maşārifat [< Ar. *maşraf*'ın ç.]

Masraflar.

m.-nişān [< Ar. + < F.]

Masraflar gösteren.

m.- nişān 9a/3

-1-

maşūn [< Ar. sıf.] Korunmuş.

m. 15b/6, 23a/4

-2-

maşrık [< Ar. i.] Doğu.

m. 4a/3, K7a/6

-2-

maṭbū' [< Ar. sıf.] Güzel, hoş.

m. K2a/4

-1-

maṭbūḥ [< Ar. sıf.] Pişirilmiş.

m. K9b/1

-1-

maṭıyye [< Ar. i.] Binek hayvanı.

m. K10a/7

-1-

maṭmaḥ [< Ar. i.] Göz konulan yer.

m.-i intizār [< Ar.] Bekleyişin
göz konulan yeri.

m.-i intizār 15a/3

-1-

maḏbūṭ¹⁰¹ [< Ar. sıf.] Yazılmış,
deftere geçirilmiş, kaydedilmiş,
kayıtlı.

m. 15a/1

-1-

maḏhar [< Ar. i.] Bir şeyin görünür
duruma gelmesi, açığa çıkması.

m. 24a/2

envā'-i m. 6b/4

-2-

maḏhariyyet [< Ar. i.] Mazhar olma,
erişme.

m. 7b/3

-1-

meāb [< Ar. i.] Sığınacak yer.

zāt-ı 'aṭūfet- m. 11a/2

-1-

me'āl [< Ar. i.] Anlam, kavram,
mana, mefhum.

m.-i 'ālīsi 9b/4

m. + inden 12b/4, 15a/5

M. + ine 14b/5

-4-

me'ālī [< Ar. i.] Yücelikler, şerefler.

m.-i 'ālī [< Ar.] Büyük
yücelikler.

9b/4

-1-

m.-pesend [< Ar.] Yücelikleri
beğenilmiş.

m.- pesendim 14b/6

-1-

me'ārib [< Ar. i.] Dilekler¹⁰².

m. K4a/5

-1-

me'āşir [< Ar. i.] Güzel eserler.

m. K2b/2

-1-

mebḥaş [< Ar. i.] Bir şeyin arandığı
konu, yazı.

m. + den 10a/7

-1-

meblağ [< Ar. i.] Para, tutar.

m.-ı mezbūr [< Ar.] Yazılmış
tutar.

m.-ı mezbūri 26b/1

-1-

mebnī [< Ar. sıf.] Yapılmış,
kurulmuş.

m. 9a/6

-1-

mebrūz [< Ar. sıf.] İbraz edilmiş,
verilmiş.

m. K9b/6

-1-

¹⁰¹ Yazmada: *maḏbūṭ* مطبوط

¹⁰² Yazmada geçen anlam.

meb'ūs [< Ar. i.] Gönderilmiş.

m. K4b/4

-1-

mebzūl [< Ar. sıf.] Esirgemedi

harcanmış, saçılmış.

m. 14a/1

-1-

mecc [< Ar. i.] Ululuk.

m. K9b/7

-1-

meclis [< Ar. i.] Toplantı yeri.

m. K6a/8

-1-

meded [< Ar. i.] Yardım.

m.-kār [< Ar. + < F.] Yardımcı.

m.- kār K6a/8

-1-

medh [< Ar. i.] Övme, övgü.

m. edici [< Ar. + < T.] Öven

kişi.

m. edici K4a/7

-1-

m.-i şenā [< Ar.] Övgünün

övgüsü.

m.-i şenālar 20a/5

-1-

Medīne [< Ar. ö. i.] Şehir adı.

m. 4a/3, K7a/5

-2-

mefāhīm [< Ar. *mefhūm*'un ç.]

Kavramlar, manalar.

m. K10a/3

-1-

mefāhīr [< Ar. *mefhār*'un ç.]

Övünülecek, iftihar edilecek
şeyler.

peyām-ı m.- irtisām 7b/5

-1-

mefhūm [< Ar. i.] Mana, anlam,
kavram.

m.+ ina 22b/6

-1-

meḥāsīn [< Ar. *ḥusn*'un ç.]

Güzellikler.

m. K2a/5

baḥr-ı m. 10b/4

enṣār-ı m.- āṣār-ı ṣāker-

perveri 8a/6

-3-

mehcūr [< Ar. sıf.] Ayrılmış.

m. K7a/8

-1-

Meḥemmed [< Ar. ö. i.] Erkek kişi

adı.

der'uhde-i M. 25a/6

-1-

mekārim [< Ar. *mekremet*'in ç.]

Cömertlikler.

m. 2a/5, K2a/8

iltifāt-ı m. 6b/4

sāye-i merāḥim- vāye-i m.-

iştimālleri 7a/3

-4-

mekātīb [< Ar. *mektūb*'un ç.]

Mektuplar.

m. 3b/1, K2a/2

İrsāl-i m. 29a/4

kātib-i m. 5a/4

-4-

Mekke [< Ar. ö. i.] Şehir adı.

m. 4a/3, K7a/5

-2-

mekremet [< Ar. i.] Cömertlik.

m. K7b/4

-1-

mekremetlü [< T. i.] Cömert.

m. 18a/3

-1-

mektüb [< Ar. i.] Bir şey haber

vermek, sormak, istemek veya
duyguları bildirmek için birine
çoğunlukla posta yoluyla
gönderilen, zarfa konulmuş
yazılı kâğıt, name.

m. K2a/2, K4a/8

m.+ uḡ K2a/2

-3-

mektüp → mektüb

m. 6a/7

cem'-i m. 3b/1

m.+ uḡ (mektūbuḡ) 3b/1, 5a/7,

5b/1

-5-

melāḥat [< Ar. i.] Güzellik.

m. 3b/2, K2a/4

-2-

melāl [< Ar. i.] Hüzün, keder.

ṭaraf-ı ḥāl-i pūr- m.+ imden

22b/2

-1-

melāz [< Ar. i.] Sığınacak yer.

m. K7a/7

miṣl-i m. K7a/7

-2-

melce' [< Ar. i.] Sığınak.

m. K7a/7

-1-

melek [< Ar. i. *melek*, < İbr. *melāk*]

Gözle görülüp elle tutulmayan,
yiyip içmeyen, cinsiyet farkı
bulunmayan, sadece Allah'a
itaat etmek ve daima hayra
vasıta olmak üzere yaratılmış
olan sayısız nurani varlıklardan
her biri.

m. 2a/1, K10a/4

-2-

melevān [< Ar. i.] 1. Gece ile gündüz.

2. Zaman.¹⁰³

m. K5a/5

-1-

¹⁰³ Yazmada geçen anlam.

me'lûl [< Ar. sıf.] Boynu bükük,

üzgün, mahzun.

m. + inca 26b/7

-1-

me'men [< Ar. i.] Emin ve emniyetli

yer.

m. 2a/2

-1-

me'mûl [< Ar. sıf.] Umulan, beklenen,

ümit edilen.

m. edici [< Ar. + < T.] Ummak,

beklemek.

m. edici 5a/ys

-1-

me'mûriyet [< Ar. i.] Memurluk.

m. 12a/7

-1-

memâlik [< Ar. *memleket*'in ç.]

Memleketler.

m. K3b/2

-1-

memdûh [< Ar. sıf.] Övülmüş.

m. K2a/9

-1-

memleket [< Ar. i.] Ülke, şehir,

kasaba vb.

m. + ler K3b/2

-1-

memlûk [< Ar. i. ve sıf.] Kul.

m. K4b/2

'abd-ı m. + larına 7b/5

-2-

memnûn [< Ar. i. ve sıf.] Mutlu,

sevinçli.

m. 13a/4

-1-

men [< Ar. zam.] 1. Ben. 2. O kimse

ki, kim ki.

M. 28a/2

m. + im 28b/5

hazret-i m. leh al- emriñdir

10b/6, 8b/3

-4-

menâzil [< Ar. *menzil*'in ç.] Duraklar.

m. K10a/1

-1-

menba' [< Ar. i.] Pınar, kaynak.

m. K5b/7

-1-

- mend [< F. ek] “-li” anlamı katar.

hişşe- m. 12b/1, 7b/ys

niyâz- m. 7b/ys, K4a/6

-4-

menzil [< Ar. i.] Varılacak yer, konak.

m. + ler K10a/1

-1-

menzilet [< Ar. i.] Mertebe, rütbe.

m. K6a/8

-1-

mer'î [< Ar. i. ve sıf.] Riayet edilen.

m. K4a/7

-1-

merâhim [< Ar. *merhamet*'in ç.]

Merhametler.

te'aṭṭufāt-ı m. 6b/5
sāye-i m.- vāye-i mekārīm-
iṣṭimālleri 7a/3
-2-
m.-ṣān [< Ar.] Merhametlerin
büyüklüğü.
m.- ṣān 6b/2
-1-
merām [< Ar. i.] İstek, niyet, maksat.
m. + ları 24a/1
-1-
merāsım [< Ar. i.] Tören.
m. 18a/5, K6a/3
-2-
merātib [< Ar. *mertebe* 'nin ç.]
Mertebeler.
m. 2b/3, K4a/3
-2-
merbūt [< Ar. sıf.] Bağlı, bağlanmış,
raptedilmiş.
m.-ı 'alāḳa-i ihlāş-ı senā-ver [<
Ar.] Saf ve temiz sevgi ilgi ile
bağlı övücü.
m.-ı 'alāḳa-i ihlāş-ı senā- veri
14b/7
-1-
mercimek [< F. *mercumek*]
Baklagillerden bir tür.
m. K9a/1
-1-
mercū' [< Ar. sıf.] Umulan.
m. K4a/5

-1-
merdüm [< F. i.] Adam, insan.
m. 1b/7
-1-
merfū' [< Ar. sıf.] Yükseltilmiş,
kaldırılmış.
m. 17b/5
-1-
m.-ı be-dergāh-ı hüdā [< Ar. +
< F. + < F.] Allah'ın dergahı için
yükseltilmiş.
M.-ı be- dergāh-ı hüdā 27b/5
-1-
mergūb [< Ar. i. ve sıf.] Kıymetli.
m. 13a/4, 3a/2, 4a/5, K2b/5
Heyyin al- İnşā' al- M. 4b/1
-5-
merḥamet [< Ar. i.] Herhangi bir
canlının acısını, kederini,
mutsuzluğunu yüreğinde
hissedip üzüntü duyma ve ona
karşı yardım hisleriyle dolma,
acıma.
der- bār-ı m.- ḳarār-ı hüsrev-
āneyi 7a/6
zāt-ı m.- semān 16a/6
-2-
merḥametlū [< T. sıf.] Merhamet
sahibi olan.
m. 8b/5
re'fet-i m. 16a/4
-2-

merhūm [< Ar. sıf.] Ölmüş
Müslüman erkek, rahmetli,
rahmetlik.
vakf-ı m. 25a/7
-1-

merķūm [< Ar. sıf.] Yazılmış.
m. K1b/7, K7b/6
-2-

merkūz [< Ar. sıf.] Yaratılıştan gelen.
m. K8b/5
-1-

mertebe [< Ar. i.] Kademe, derece,
basamak, sıra.
m. 12a/3, 23a/1, K6a/8
m. + ler 2b/3, K4a/3, K8a/2
m. + sine 5a/6
-7-

merziyye [< Ar. i.] Hoşnutluk.
m. K8b/7
-1-

mesā [< Ar. i.] Akşam.
şubḥ u m. K6b/4
-1-

meşāliḥ [< Ar. *maşlahat*'ın ç.] İşler.
m. + lerin 15b/4
-1-

mesānīd [< Ar. *mesned*'in ç.]
Mesnetler.
pīrāye-i m.-i 'ulyāy 7a/2
-1-

mesārr [< Ar. *meserret*'in ç.]
Sevinçler.
zuhūr- m.-ı 'āṭifetleri 15a/3
-1-

mescid [< Ar. i.] Küçük cami.
m. 2a/2
m. + e 2a/2
-2-

meserrāt → mesārr.
müstevcib-i envā '-ı m.-ı bī-
kerānī olarak 7b/6
-1-

meserret [< Ar. i.] Sevinç.
m. 8b/2, K2b/7
-2-

meskenet [< Ar. i.] Allah karşısında
aczini, yokluğunu bilme.
bī- mağz-ı m. + im 8b/1
-1-

mesned [< Ar. i.] Dayanacak,
dayanak.
m. K5b/2
-1-

mesrūr [< Ar. i. ve sıf.] Sevinçli.
m. K4b/7
-1-

mesrūriyyet [< Ar. i.] Sevinçli olma
durumu.
m. 23a/1
-1-

mestūr [< Ar. sıf.] Örtülü, örtülmüş.
m. K8b/5

-1-
mes'ūd [< Ar. sıf.] Mutlu.
m. K7a/7
-1-
mes'ūr [< Ar. sıf.] Rivayet edilen.
edā-yı m. + da 10a/4
-1-
mes'ül [< Ar. i. ve sıf.] Sorumlu.
m.-ı hālīṣāne [< Ar.] Samimi
sorumlu.
m.-ı hālīṣ- ānemdir 16a/2
-1-
meş'ar [< Ar. i.] Duyu, hassa.
m.-ı 'ināyet-nāme-i ümmehāt
[< Ar.] Annelerin lütuf
mektubunun husûsu.
m.-ı 'ināyet- nāme-i ümmehāt
19b/1
-1-
meşdūd [< Ar. sıf.] Sımsıkı
bağlanmış.
m. 15a/7
-1-
meşğul [< Ar. i. ve sıf.] Bir işle
uğraşan, iş görmekte olan.
m. 20b/4, 24b/1
-2-
meşhūn [< Ar. sıf.] Dolu.
m. K6a/2
-1-

meşiyet [< Ar. i.] Dileme, isteme,
istek.
m. 11b/7
-1-
meşmül [< Ar. sıf.] Kuşatılmış, içine
alınmış olan.
m. 13b/1
-1-
meşrūh [< Ar. sıf.] Açıklanmış.
m. K1b/6
vech-i m. 25b/2
-2-
metānet [< Ar. i.] Dayanma.
m. 11a/4
-1-
mevcūd [< Ar. sıf.] Var olan, bulunan.
m. 17a/1, 18b/4, 20b/3
-3-
mevedded [< Ar. i.] Muhabbet,
dostluk.
m.-feza [< Ar. + < F.] Dostluk
artırıcı.
m.- feza K6a/6
-1-
mevfūr [< Ar. sıf.] Çok.
m. K6a/6
-1-
mevhibe [< Ar. i.] Bağış.
m. + since 12b/6
-1-
mevzi' [< Ar. i.] Yer, mekan.
m. + de 11a/ys

-1-
mevzū [< Ar. i.] Bir yere konulmuş.
m. K9a/8

-1-
mevzūn [< Ar. sıf.] Biçimli, düzgün.
m. K3a/6
şukka-i m. + ımı 28b/7

-2-
meyl [< Ar. i.] Eğilim.
m. edici [< Ar. + < T.] Yönelen.
m. edici K2b/8

-1-
m. ét- [< Ar. + < T.] Yönelmek.
m. etmek 4a/5

-1-
meymenet [< Ar. i.] Uğurluluk.
*teşrîf-i m. - redîf-i âşaf-
 âneleriyle* 7a/7

-1-
mezbūr [< Ar. sıf.] Yukarıda adı
 geçen, sözü edilmiş olan,
 zikredilen.
Maḥall-i M. 14a/ys
Meblağ-ı m. + ı 26b/1
maḥalle-i m. + uḡ 13a/ys

-3-
mezbūre [< Ar. sıf.] Muzbūrun
 müennesi.
m. + niḡ 25b/3

-1-
mezgit [< F. i.] Mescit.
m. 2a/2

-1-
mezīd [< Ar. i.] Artma, çoğalma.
m. 20a/2, 22a/5

-2-
m.-muḥabbetlū [< Ar.]
 Muhabbeti fazla olan.
m.- muḥabbetlū 23b/6

-1-
m.-i re'fet [< Ar.] Merhametin
 artması.
m.-i re'fet 8b/5

-1-
mezkūr [< Ar. i.] Az önce adı geçen.
M. 25b/6

-1-
mı [< T. e.] Soru edatı.
m. 28a/3

-1-
mi'mār [< Ar. i.] Binaların projesini
 hazırlayan, planını çizen ve
 plana göre güzel bir biçimde
 yapılması için gerekli her türlü
 işi yapan kimse.
M. 24a/4

-1-
midād [< Ar. i.] Mürekkebi.
m. K3a/2

-1-
mihribān [< F. *mīhr* “sevgi”, *bān*
 “gözetken”] Şefkatli.
m. K2a/8, K5a/6

-2-

mihribanlık [< T. i.] Şefkatlilik.

m. K5a/8

-1-

miḳdār [< Ar. i.] Miktar.

m. 17a/3

m. + *ina* 5a/6

-2-

milḥ [< Ar. i.] Tuz.

m. K8b/8

-1-

millet [< Ar. i.] Binaların projesini

hazırlayan, planını çizen ve

plana göre güzel bir biçimde

yapılması için gerekli her türlü

işi yapan kimse.

m. 2a/1

-2-

min [< Ar. e.] “-den, -den beri”

anlamı katar.

m.e'l-ezel [< Ar.] Ezelden beri.

m. *al- ezel* 9a/4

-1-

m.e'l-ḳadīm-āstān [< Ar. + <

F.] Eski yerden beri.

m. *al- ḳadīm- āstān* 6b/2

-1-

minhāc [< Ar. i.] Açık ve geniş yol.

m. K5b/6

-1-

minnet [< Ar. i.] Yapılan bir iyiliğin

yükü, ağırlığı altında ezilme,

iyilik yapana karşı kendini

daima borçlu hissetme.

bi al- m. + *i* 29a/2

Bī- m. + *i* 14a/6

velī- ni 'met-i bī- m. + *im* 8b/6

-3-

minvāl [< Ar. i.] Biçim, yol.

m. 10b/7, 10b/ys, 13b/3, 25a/5,

25b/7

-5-

mīr [< F. i.] Bey.

m. K8a/8

-1-

miralāy [< F. i.] Subay, albay.

M. 26b/3

-1-

mīrān [< F. i.] Beyler.

m. K8a/8

-1-

mirāt [< Ar. i.] Ayna.

m. K8b/3

-1-

misk [< Ar. *misk*, < F. *muşg*, < Sans.

muşka] Asya dağlarında yaşayan

bir ceylân cinsinin erkeğinde

karın derisi altında bulunan kese

şeklindeki bir bezden elde edilen

güzel kokulu siyah madde.

m. 15b/3

şābūn-ı m. 15b/2

-2-

mişāl [< Ar. i.] Örnek.

m. + *lerine* 21b/3

-1-
mişillü [< T. takı] Gibi, benzer.
m. 17a/4
-1-
mişl [< Ar. i.] Kat.
m. K10a/6
‘adīm al- *m.* K7b/6
bī- *m.* 5a/2, K3a/4
nühüfte-i *m.* K8b/6
-5-
m.-i ‘abīd [< Ar.] Kullar.
m.-i ‘abīd K4b/1
-1-
m.-i melāz [< Ar.] Sığınacak yerler.
m.-i melāz K7a/7
-1-
m.-i şavb [< Ar.] Yönler.
m.-i şavb K8b/5
-1-
miyāne [< F. i.] Orta, ara.
m. K9a/8
-1-
mu‘aṭṭar [< Ar. sıf.] Hoş kokulu.
m. K2a/6
-1-
mu‘aẓẓam [< Ar. sıf.] Büyüklüğü şüphe götürmeyen, yüce, ulu.
şa‘bān al- *m.* K1b/4
Şa‘bān al- *M.* 30a/ys
māh-ı şa‘bān al- *m.*+ ıy 26a/2
-3-

mu‘azzez [< Ar. sıf.] Hürmete layık, büyüklük.
m. 4a/2
-1-
mūcib [< Ar. sıf.] Sebep olan, gerektiren.
m.+ *ince* 13a/ys
-1-
m.-i kemāl [< Ar.] Olgunluk gerektiren.
m.-i kemāl 7b/5
-1-
m.-i maḥẓūziyet-i mütevāfıka [< Ar.] Uygun olan hoşnutluk gerektiren.
m.-i maḥẓūziyet-i mütevāfıkamız 14a/2
-1-
mufahḥam [< Ar. sıf.] Ululanmak.
m. K4a/1
-1-
mufāriḳ [< Ar. sıf.] Ayrılmış, ayrılan.
m. 7a/3
-1-
mufaṣṣal [< Ar. sıf.] Ayrıntılı anlatılmış.
m. 1b/ys, 2b/4, K2b/4
-3-
muḥabbet [< Ar. i.] 1. Sevgi, aşk. 2. Dostluk.
Şūret-i *m.- nāme* 27b/1
-1-

m. ét- [< Ar. + < T.] Dostluk kurmak.

m. etmek K2a/9

-1-

m.-kār [< Ar. + < F.] Sevgi gösteren.

M.- kārā 14b/6

-1-

m.-i ḥaḳīḳiyye [< Ar.] Gerçek dostluk.

m.-i ḥaḳīḳiyyenin 15a/6

-1-

muḥabbetlū [< T. i.] Muhabbeti çok olan.

mezīd- m. 23b/6

-1-

muḥaddere [< Ar. i.] Namuslu, perdeli¹⁰⁴.

m. K8b/6

-1-

Muḥammed [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.

M. 11a/5, 1b/6, 21a/3, 26b/3

Ṭaḡlı Oğlu M. Ağaya 12b/ys

-5-

muḥarrem [< Ar. i.] Hicri takvimin birinci ayı.

M. 25b/6

m. + i 25b/3

-2-

m.u'l-ḥarām → muḥarrem.

m. al- ḥarām K1b/2

M. al- Ḥarām 29b/ys

-2-

muḥarrer [< Ar. sıf.] Yazılmış.

m. K4b/2

-1-

muḥayyer [< Ar. i.] Doğu menşeli, şeker renkli bir kağıt cinsi.

m. 2b/4

-1-

muḥāzenet [< Ar. i.] Yüz yüze görüşme.

m. + e 11b/1

-1-

muḥbir [< Ar. i. ve sıf.] Haber veren.

m. 25a/3, K8b/3

-2-

muḥibb [< Ar. i. ve sıf.] Seven.

m. 3b/ys, K4b/7

Münhā-i m.- ānemiz 27b/6

-3-

muḥīṭ [< Ar. sıf.] Çepeçevre kuşatan.

m. 22b/7, 3a/3, K4b/3

-4-

muḥliş [< Ar. i. ve sıf.] Dostluğu içten ve samimi olan

m. K6b/7

şuḳḳa-i m. + in 14a/5

-2-

muḥşanā [< Ar. sıf.] Temiz, halis, saf.

m. 4a/3

¹⁰⁴ Yazmada geçen anlam.

-1-
muhtāc [< Ar. sıf.] İhtiyacı olan,
 ihtiyaç duyan.
m. 18b/5

-1-
muhtār [< Ar. i.] Köy ve mahalle
 işlerini yürütmek için seçilen
 görevli.
m. + ı 14a/ys

-1-
muhterem [< Ar. sıf.] Saygı
 gösterilen.
m. K7b/3

-1-
muhtevā [< Ar. i.] İçerik.
taḥdīt-i m.-yī ‘arīẓa-i kemterī
 13a/6

-1-
muhtevī [< Ar. sıf.] Kapsayan.
m. K4b/3

-1-
muḫābele [< Ar. i.] Karşı davranış
 veya iş, karşılık.
m. + *sinde* 12b/ys

-1-
muḫārin [< Ar. sıf.] Bir yerde, bir
 arada bulunan.
m. 27b/6

-1-
mum [< F. i.] Aydınlatma aracı.
m. K9a/4
m. + ı K9a/3

-2-
mūmā [< Ar. zam.] İşaret edilen.
m.-ileyh [< Ar.] Adı geçen.
m.-ileyh 24b/2

-1-
muntazır [< Ar. i. ve sıf.] Bekleyen,
 gözleyen.
m. 28a/6

-1-
murād [< Ar. i.] Arzu edilen şey,
 istek, dilek.
m. 4a/4, K9b/6
m. + *ı* K3a/3

-3-
murāsele [< Ar. i.] Haberleşmek.
m. K3b/7

-1-
muredlik [< T. i.] Evraklık.
naẓm-ı m. 3b/2

-1-
murğ [< F. i.] Kuş.
m. 3a/ys, K8a/1

-2-
muşādaḳat [< Ar. i.] Dostluk.
m. 11b/2, K4a/1

-2-
muşāfāt [< Ar. i.] Samimi dostluk.
m. 3b/ys, K2a/8

-2-
Muṣtafā [< Ar. ö. i.] Erkek kişi adı.
M. 10b/ys, 1b/6

-2-

muṭābīḳ [< Ar. sıf.] Uygun, münasip,
muvafık.

m. 5a/6

-1-

muṭarrā [< Ar. sıf.] Tazelenmiş.

m. K8a/2

-1-

mutaşarrıf [< Ar. i. ve sıf.] Bir mal
yâhut mülkün sahibi.

m. 11a/ys

-1-

muṭayyeb [< Ar. sıf.] Sevindirilmiş,
mutlu edilmiş.

m. 21b/2

-1-

muvāfīḳ [< Ar. sıf.] Uygun, münasip.

m. 2a/2

-1-

muvāşala [< Ar. i.] Ulaşım.

m. K3b/7

-1-

muvaşşah [< Ar. sıf.] Süslü.

m. K2a/5

-1-

muẓaffer [< Ar. sıf.] Üstünlük elde
etmiş, galip.

m. K6b/5

-1-

muẓmer [< Ar. i. ve sıf.] Gizlenmiş.

m. K8b/6

-1-

mü'ekked [< Ar. sıf.] Sağlam ve
kuvvetli bir duruma getirilmiş.

m. + *dir* 5b/2

-1-

mü'min [< Ar. i. ve sıf.] İman sâhibi
kimse, müslüman.

m. + *in* 16b/7

-1-

mübāderet → év-.

m. 11b/4, 7a/ys, 7b/7, K4b/4

-4-

m.-i resm-i āyīne [< Ar. + < Ar.
+ < F.] Aynanın görüntüsüne
sûratle girişme.

m.-i resm-i āyīne 11b/1

-1-

mübāhāt [< Ar. i.] Övünme.

m. K2b/7

müjde-i m.- efzâsını 7b/4

m. + *ına* 9a/6

-3-

m. ol- [< Ar. + < T.] Övünmek.

m. olmak 12b/2

-1-

mübārek [< Ar. sıf.] Çok saygı değer,
hürmete layık.

m. 16b/2, 16b/6, 17a/6, 17b/3,

17b/7, 18a/6, 18b/6, 20a/5,

20b/6, 21a/4, 22a/7, 23a/3,

3a/3, K6b/5, K7b/7

ramazân al- *m.* K1b/4

Ramazân al- *M.* 30a/ys

-18-

m.-ārā [< Ar. + < F.] Mübarek
süsleyici.
m.- ārāyı 7b/2

-1-

m.-dāmen [< Ar. + < F.]
Mübarek eteği.
m.- dāmen 17b/1

-1-

mücedded [< Ar. sıf.] Yenilenmiş.
m. + en 27a/6

-1-

müctemi' [< Ar. s.] Toplanmış, toplu.
m. 25b/4

-1-

müdāḥale [< Ar. i.] Bir işin gidişine
el atma.
m. 14a/ys, K9b/3

-2-

müdām [< Ar. sıf.] Devamlı.
m. 17b/2

-1-

müdāvet [< Ar. i.] Devamlı
yapma, sürekli çalışma.
m. 3a/2, 8a/1

-2-

müdāvīm [< Ar. i. ve sıf.] Bir yere
devam eden, devamlı gidip gelen
(kimse).
m. 20b/4

-1-

müdevver [< Ar. sıf.] Yuvarlak.
m. 5b/5

-1-

müferriḥ [< Ar. sıf.] Ferahlık veren.
m. K2a/4

-1-

mühdā [< Ar. sıf.] Hediye verilmiş.
m. K5b/5

-1-

mühkem [< Ar. sıf.] Dayanıklı.
m. ol- [< Ar. + < T.] Dayanıklı,
sağlam olmak.
m. olmak K2a/9

-1-

müjde [< F. i.] Sevinmeye yol açan,
sevindirici haber.
m.-i mübāḥāt-efzā [< F. + < Ar.
+ < F.] Övünme artırıcı
sevindirici haber.
m.-i mübāḥāt- efzāsını 7b/4

-1-

mükemmel [< Ar. sıf.] Kusursuz,
eksiksiz, tam.
m. 2b/1

-1-

mükerrem [< Ar. sıf.] Saygı değer,
hürmete layık.
m. 4a/2
ṣevvāl al- *m.* K1b/4

-2-

mülābese [< Ar. i.] Sebep, vesile,
münasebet.

m. + yle 11a/5

-1-

mülākāt [< Ar. i.] Görüşme.

m. 21a/1, 23a/5, 3a/ys, K2b/7

-4-

mülāṭafe [< Ar. i.] 1. Latife etme. 2.

Mektup.¹⁰⁵

m. K4a/8

-1-

mülāyim [< Ar. sıf.] Uysal, yumuşak

huylu.

m. 5b/3

-1-

mülteşem [< Ar. sıf.] Öpülür, öpecek.

m. K5a/4

-1-

mültezem [< Ar. sıf.] Gerekli.

m. K10a/3

-1-

mültezim [< Ar. sıf.] Gerekli bulan.

m. K10a/3

-1-

mülūk [< Ar. *melik*'in ç.]

Hükümdarlar.

m.-āne [< Ar. + < F.]

Hükümdarlara yakışır.

m.- āne K7b/1

-1-

mümāreset [< Ar. i.] Ustalık,

mahâret.

m. 2a/ys

-1-

mümkün [< Ar. sıf.] Olabilir,

muhtemel, olası.

m. 1b/ys

-1-

mümtāz [< Ar. sıf.] Seçkin.

m. K9b/6

maḥdūd-ı m. olup 12a/ys

-2-

münaḳḳaş [< Ar. sıf.] Nakışlı.

m. K6b/4

-1-

münevver [< Ar. sıf.] Aydınlık.

m. K2b/6, K3b/3

-2-

münhā [< Ar. sıf.] Tebliğ edilmiş,

bildirilmiş.

m.-i muḥibb-āne [< Ar. + < Ar.

+ < F.] Dosta yakışır hâlde tebliğ

edilmiş.

M.-i muḥibb- ānemiz 27b/6

-1-

münīr [< Ar. sıf.] Aydınlatan, ışıık

veren.

m. 3b/3

-1-

¹⁰⁵ Yazmada geçen anlam. “Mülāṭafe ve nāme: Mektüb.”

münka'id - mün'aqid [< Ar. sıf.]

Bağlı.

m. K7b/7

-1-

münkalib [< Ar. sıf.] Dönüşmüş.

m. K8b/1

-1-

müntehā [< Ar. i.] Son.

ibzāl-ı m.-yı derecede 13a/2

-1-

m.-ı niyāz-ı maḥdūm-āne [< Ar. + < F. + < Ar. + < F.] Erkek evlada yakışırçasına yakarışın sonu.

m.-ı niyāz-ı maḥdūm-

āneleridir 19b/2

-1-

mürāselāt [< Ar. *mürāsele* 'nin ç.]

Mektuplaşmalar.

m. 7a/ys, K2a/2

-2-

mürāsele [< Ar. i.] Mektuplaşma.

m. + ler K2a/2

-1-

mürecceb [< Ar. sıf.] “Uğurlu, kutlu,

mübârek recep ayı” anlamına gelir.

Receb al- M. 30a/ys

-1-

mürekkeb [< Ar. i.] Yazı yazmak için

kullanılan bir çeşit sıvı.

m. K3a/2

-1-

mürselin [< Ar. *mürsel* 'in ç.]

Peygamberler.

seyyid al- m. 21a/2

-1-

mürūr [< Ar. i.] Geçme, geçiş.

m. 27a/6

-1-

mürüvvet [< Ar. i.] Yiğitlik, mertlik.

ebniye-i şīme-i m. 12a/2

ma 'lūm-ı m. + leri 14a/6

Şukka-i m. + leri 14b/2

luṭf-ı 'ināyet-i m. + leridir

25a/4

-4-

m.-şiyemā [< Ar.] Yiğitlik

huylar.

m.- şiyemā 14b/6

-1-

mürüvvetlü [< T. i.] Yiğitliği olan.

m. 13b/4, 18a/3, 21a/3, 23b/6

-4-

müsā'ade [< Ar. i.] Yardım.

m. K9b/7

-1-

müsā'afe [< Ar. i.] Yardım etmek,

ihtiyaç gidermek.

m. K9b/8

-1-

müsāre'at [< Ar. i.] Acele etme,

çabukluk, sürat.

m. 8a/3

-1-
müsta‘mel [< Ar. sıf.] Kullanılan.
m. K2a/1
-1-
m. ol- [< Ar. + < T.] Kullanılan.
m. olan 1b/2
-1-
müstağnī [< Ar. i. ve sıf.] İhtiyaçsız,
doygun.
m. 12a/5, K4a/6
-2-
müstağrak [< Ar. s.] Batmış, dalmış.
m. 3a/2
-1-
müstaḥikḳ [< Ar. i. ve sıf.] Hak
etmiş, layık.
ḥaḳḳ-ı nā- m. 8a/5
-1-
müstaḥsen [< Ar. sıf.] Beğenilen.
m. K2a/3
-1-
müstaḳīm [< Ar. sıf.] Doğru, gerçek,
hak.
m. 2b/5, 5b/5
m. + ler 6b/1
-3-
müstebān [< Ar. sıf.] Açık, aşikar.
m. 12b/4, 15a/5
-2-
müstedām [< Ar. sıf.] Devamlı,
sürekli.
m. K8a/5
-1-

müstefīd [< Ar. i. ve sıf.] Faydalanan.
m. K6a/5
-1-
müstehām [< Ar. sıf.] Şaşırmış.
m. + larıdır 9a/4
-1-
mütevciḳ [< Ar. i. ve sıf.] Layık.
m. K6a/6
-1-
**m.-i envā‘-ı meserrāt-ı bī-
kerānī** [< Ar. + < Ar. + < Ar. +
< F.] Sınırsız sevinçlerin
çeşitlerinin layığı.
*m.-i envā‘-ı meserrāt-ı bī-
kerānī olarak 7b/6*
-1-
müş‘ir [< Ar. sıf.] Bildiren, bildirici.
m. 21b/7, K5b/6
-2-
müşerref [< Ar. sıf.] Şeref kazanmış,
şereflenmiş.
m. 24a/2, 7b/1
-2-
müşṭāk [< Ar. sıf.] Şiddetle arzu eden,
özleyen, hasretini çeken.
ṭaraf-ı ferzend-i m. 19a/5,
21b/4
m. + ı 7b/1
m. + iye 19b/7
-4-

m.-ı ‘aẓīm [< Ar.] Çok şiddetli
özleyen.
m.-ı ‘aẓīm 20b/4
-1-
müte‘addid [< Ar. sıf.] Çok sayıda,
birçok.
m. 6a/1
-1-
mütemekkin [< Ar. sıf.] Yerleşmiş,
yerleşik, mukim.
m. + lerinden 10b/ys
-1-
mütemennā [< Ar. sıf.] İstenilen, arzu
edilen.
m. 29a/5, K9b/7
-2-
müteraḳḳīb [< Ar. sıf.] Gözleyen,
gözleyici.
m. K7a/2
-1-
mütereddīn [< Ar. sıf.] Kararsız
olan.
m. K5b/8
-1-
mütereddīt [< Ar. sıf.] Kararsız.
m.-i vuḳū‘ [< Ar.] Meydana
gelen kararsızlık.
m.-i vuḳū‘ında 25a/1
-1-
müteṣā‘id [< Ar. sıf.] Yukarı çıkan.
m. K8a/7

-1-
mütevāfıḳ [< Ar. sıf.] Birbirine uyan,
uygun olan.
mūcib-i maḥzūziyet-i m. + mız
14a/2
-1-
mütevaḳḳī [< Ar. sıf.] 1. Sakınan. 2.
Umulmuş.¹⁰⁶
m. K5b/7
-1-
müteveffā‘ [< Ar. i. ve sıf.] Ölmüş
(kimse).
m. 5a/ys
-1-
müteyemmen [< Ar. sıf.] Mübarek.
m. K7b/7
-1-
müvācehe [< Ar. i.] Yüz yüze gelme.
m. K7a/6
-1-
müvālāt [< Ar. i.] Karşılıklı sevgi,
yardımlaşma.
m. + a 14b/3
bā‘ış-i m. + ı 14b/1
-2-
m.-ı zamme [< Ar.] Katılan
karşılıklı sevgi.
m.-ı zammemizi 14a/3
-1-

¹⁰⁶ Yazmada geçen anlam.

müvāzabet [< Ar. i.] Bir işi ara
vermeden, aksatmadan yapma.

m. 3a/2

-1-

müvāzıbet [< Ar. sıf.] Bir işi ara
vermeden, aksatmadan yapan.

m. + *inde* 8a/1

-1-

müyesser [< Ar. sıf.] Kolaylıkla
yapılan.

m. 21a/2, 26b/2

-2-

müzāheret [< Ar. i.] Arka çıkmak,
yardım etmek.

m. K6a/8

-1-

müzeyyen [< Ar. sıf.] 1. Süslenmiş. 2.
Düzgünlü.¹⁰⁷

m. K3b/5

-1-

n (ن) [< Ar. harf ن] Ramazan ayını
temsil eden harf.

n. K1b/4

-1-

nā [< F. ek] “Olmayan, değil”
kelimelerinin anlamı katar.

ḥaḳḳ-ı n.- müstaḥiḳḳ 8a/5

çāker-i n.- tuvānları 7a/4

-2-

n.-çīz [< F.] Değersiz, önemsiz.

n. K5a/8, 6a/ys

bende-i n. + ini 28b/4

-3-

nādān [< F. i. ve sıf.] Cahil.

n. 2a/3

-1-

nāde [< Ar. i.] Cömert.

n.-i bāğ-ı irem-naẓīr [< Ar. + <

F. + < ö. i + < Ar.] Cennet

bağına bakanın cömertliği.

n.-i bāğ-ı irem- naẓīrlarına

18a/5

-1-

nādī [< Ar. i.] Meclis.

n. K6a/8

-1-

nağme [< Ar. i.] Ahenkli ses, ezgi.

n. 3a/ys

-1-

nāḥiye [< Ar. i.] Bölge.

n. K3b/1

n. + ler K3b/1

-2-

- nāk [< F. ek] “-li” anlamı katar.

tāb- n. K2b/6

-1-

naḳış [< Ar. i.] Süsleme amacıyla

yapılan işleme, şekil veya resim.

n. + ıdır (naḳşıdır) 5a/3

-1-

¹⁰⁷ Yazmada geçen anlam.

naķışlu [< T. i.] İşlemeli.

n. K6b/4

-1-

nāle [< F. i.] İnleme, inilti.

n. ü feryād [< F.] İnleme ve haykırış.

n. ü feryād 27b/7

-1-

nām [< F. i.] İsim, ad.

n. 11a/ys

-2-

namāz [< F. i.] İbadet.

pêş- n. 2a/3

-1-

nāme [< F. i.] Mektup.

n. 28a/6, 28b/1, K4a/8

Şûret-i muḥabbet- n. 27b/1

teşekkür- n. 12b/3

meş‘ar-ı ‘ināyet- n.-i ümmehāt

19b/1

emr- n.-i velī al- ni‘amīleri

9b/3

ḥasret- n.+ leriniz 23b/3,

24a/6

ḥasret- n.+ ğiz 22b/6

dār- n.+ ye 11b/4

tārīḥ-i ḥasret- n.+ ye 20b/2

-12-

nān [< F. i.] Ekmek.

n. 4b/ys

-1-

n. u nemek [< F.] Ekmek ve tuz.

n. u nemek K8a/6

-1-

n.-vān [< F.] Ekmekçi.

n.- vān 4b/ys

-1-

nār [< Ar. i.] Ateş, od.

n.-ı iftirāk [< Ar.] Ayrılık ateşi.

n.-ı iftirāk 20a/3

-1-

nās [< Ar. i.] İnsanlar, halk.

n. 17a/1

-1-

naşīb [< Ar. i.] Allah’ın bir kimseye tâyin ve kısmet ettiği şey, talih, baht.

n. 21a/2, 23a/5

-2-

naşīblü [< T. i.] Nasibi olan.

n. 7b/ys, K4b/8

-2-

naẓar [< Ar. i.] Bakış, bakma.

n.-gāh [< Ar. + < F.] Bakacak yer.

n.- gāh K7a/6

-1-

naẓīfe [< Ar. sıf.] Temiz, pak.

kūşe-i ḥāṭr-ı n.+ lerinden

23b/1

rāḥe-i n.+ lerinden 19a/6

-2-

nāzik [< F. sıf.] İnce, zarif.
n. 20a/1
 -1-
naẓīr [< Ar. i. ve sıf.] Benzer.
lā- *n.* K3a/4
n. + *i* K7b/6
nāde-i bāğ-ı irem- *n.* + *lerine*
 18a/5
 -3-
nazlan - [< T. f.] Kolayca gönlü
 olmamak, ısrar beklemek.
n.- maḳ K3a/5
 -1-
naẓm [< Ar. i.] Vezinli, kafiyeli söz
 dizisi.
n. u taḥrīr [< Ar.] Mektup.
n. u taḥrīr K2b/2
 -1-
n.-ı muredlik [< Ar. + < T.]
 Vezinli, kafiyeli söz dizisi
 evraklığı.
n.-ı muredlik 3b/2
 -1-
ne [< T. zam.] Hangi şey, hangi,
 nasıl, niçin.
n. 11a/6, 15b/5, 23a/1, 3b/1,
 3b/2, 5b/3, K2a/3
 -9-

necābet [< Ar. i.] 1. Soyluluk. 2.
 Güzel huylu.¹⁰⁸
n. K7a/4
 -1-
nefs [< Ar. i.] Bedene ait yeme, içme
 vb. ihtiyaçların bütünü.
n. + *i* K8b/7
 -1-
n.-i kifāye [< Ar.] Nefsin yeteli
 olması.
n.-i kifāye 16b/6
 -1-
nehār [< Ar. i.] Gündüz, gün.
leyl ü n. 6b/7
 -1-
nehr [< Ar. i.] Akarsu, büyük ırmak.
n. 9b/ys
 -1-
nemā [< Ar. i.] Artmak.
n. K8b/2
 -1-
nemek [< F. i.] Tuz.
nān u n. K8a/6
 -1-
nemīḳa [< Ar. i.] Mektup.
n. 3b/2, K2b/2
 -2-
nerdübān [< F. i.] Merdiven.
n. K8a/6
 -1-

¹⁰⁸ Yazmada geçen anlam.

nergis [< F. i.] Süs bitkisi.

n. K3b/6

-1-

nergiz̄ → nergis.

n. 3b/4

-1-

neseb [< Ar. i.] Soy sop.

‘ālī- n. K6b/8, K7a/1

-2-

neṣīm [< Ar. i.] 1. Hafif hafif esen,

hoş ve latif rüzgar. 2. Hoş kokulu.

n. 3b/5, K3b/6

cemīl al- n. 3a/5

-2-

neṣāṭ [< Ar. i.] Sevinç.

n. K6a/6

-1-

n. vèr- [< Ar. + < T.] Neşe

vermek, neşelendirmek.

n. vèrmek K2b/4

-1-

nev‘ [< Ar. i.] Cins, tür.

n. K5a/6

-1-

nevāḥī [< Ar. *nāhiye* ‘nin ç.]

Nahiyeler.

n. K3b/1

-1-

- **nevāz** [< F. sıf.] Sonuna geldiği

kelimelere “okşayan, okşayıcı” anlamı katar.

telaṭṭufāt-ı eḳārib-i n. + ı 13a/1

-1-

nevī [< ? . i.] Okumak¹⁰⁹.

n. 1b/6

-1-

nezāket [< F. i.] Terbiye, edep,

kibarlık.

‘İlm-i n. + leri 16a/1

ḥaṭr-ı n. + lerinden 21b/5

ḥāṭr-ı n. + leriñiziñ 24b/5

-3-

nezd [< F. i.] Yan, kat, huzur.

vaşl-ı n.-i devlet 11b/5

-1-

ni‘am [< Ar. i.] Nimetler.

n. 2a/4, K2b/1

velī al- n. 26b/5, K5a/2

-4-

ni‘amī [< Ar. i.] Bol nimetli.

irāde-i sāmī-i velī al- n. 17a/5

emr- nāme-i velī al- n. + leri

9b/3

maḥaṭṭ-ı ‘ilm-i velī al n. + leri

10b/4

velī al- n. + leri 7b/3, 8a/3,

9b/7

şān-ı velī al- n. + lerinden

¹⁰⁹ Yazmada *ḳırā’at* kelimesinin karşılığı olarak okunmuştur.

17a/2
velī al- n. + *lerine* 17b/5
velī al- n. + *leri* 10a/2
velī al- n. + *leriyle* 10a/3
-10-
ni‘me [< Ar. ü.] Ne güzel, ne iyi.
n. 3b/2, K2a/3
velī al- n. + *lerinin* 6b/2, 6b/5
-4-
n.’l-vesīle [< Ar.] Ne güzel
sebep.
n. *al-* *vesīle* 13a/7
-1-
ni‘met [< Ar. i.] Lutuf eseri olan
iyilik, ihsan, bağış.
n. 2a/4
velī al- n. 10a/5
velī- n.-i *bī-* *minnetim* 8b/6
n. + *ler* K2b/1, K5a/2
-5-
nice [< T. *ne+ce* < *ne+çe*] Çok,
pek.
n. 28a/2, 6b/4, K3b/6
-5-
niçün [< T. *ne+içün* < *ne+için*]
Hangi amaçla, hangi sebeple,
neden, niye.
n. 21a/6
-1-
nigerān [< F. sıf.] Övgü ile bakmak.
n. K7a/2
-1-

niḥād [< F. i.] Huy.
n. K5b/3
-1-
niḥāyet [< Ar. i.] Son.
bī- n. 3a/1
n. + *den* K2a/7
-2-
niḥāyetsiz [< T. sıf.] Sonsuz.
n. 2a/4, 3a/1, K3a/6
-3-
niṣār [< Ar. i.] Saçma, saçılma.
n. K5b/8, K6a/1
-2-
nişf [< Ar. i.] Yarım.
n. 26a/6
-1-
nisyān [< Ar. i.] Unutmak.
n. 14b/1, K8a/4
-2-
- nişān [< F. sıf.] Sonuna
geldiği kelimelere “duran,
yerleşen, diken, gösteren” gibi
anlamlar katar.
n. K4a/6
cümle-i bende- gān-ı şadāḳat-
n. 7b/1
maşārifat- n. 9a/3
der- maḥalle-i N.+ cı 25a/6
n. + *lar* K6a/3
-5-
- nişīn [< F. sıf.] Sonuna geldiği
kelimelere “oturan” anlamı

katar.
n. 8a/ys
-1-
niyāz [< F. i.] Yalvarma, yakarma,
rica.
n. 18b/7, 22b/1
*müntehā-ı n.-ı maḥdūm-
āneleridir* 19b/3
n. + ım 28b/7
-4-
n.-mend [< F.] Ricacı.
n.- mend 7b/ys, K4a/6
-2-
n. ferzend-āne [< F.] Erkek
evlada yakışırçasına yalvarma.
n.-ı ferzend- āneleridir 23b/4
-1-
n.-ı ferzend [< F.] Erkek evladın
yalvarması.
n.-ı ferzendleridir 17a/5
-1-
n.-ı maḥdūm-āne [< F. + < Ar.
+ < F.] Erkek evladın
yalvarması.
n.-ı maḥdūm- āneleridir 22a/1
-1-
niḫām [< Ar. i.] Dizilmek.
n. K3b/5
-1-
noḥūd [< F. i.] Yemek veya leblebi
yapılan, besleyici maddesi
zengin, bol nişastalı yuvarlak

taneli bitki.
n. 2b/ys, K8b/8, K9a/1
-1-
nūr [< Ar. i.] Manevi ışık, aydınlık.
‘unca-i n. + dan 20a/1
-1-
n.-ı ‘ayn [< Ar.] Gözümün nuru.
n.-ı ‘aynım 23b/6
-1-
n.-ı hüveydā [< Ar. + < F.]
Apaçık nur.
n.-ı hüveydā 27b/3
-1-
nūrlu [< T. sıf.] Aydınlık, parlak.
n. K6b/4
-1-
nūş [< F. i.] İçme.
n. 10a/ys, K7b/3
-2-
nühüfte [< F. sıf.] Gizli.
n. K8b/4
-1-
n.-i mişl [< F. + < Ar.] Çok
gizli.
n.-i mişl K8b/6
-1-
nükte [< Ar. i.] Söz, yazı, resim
vb.nde bulunan ince mana.
keyfiyyet-i ‘ilm-i n.-i devletleri
27a/5
-1-

nümāyende [< F. sıf.] Gösterici,
görünücü.

n. 22b/1

-1-

nümūde [< F. sıf.] Görünmüş.

n. K8b/ys

-1-

- nūvāz [< F. sıf.] Okşayan, okşayıcı.

dil- n. K8a/5

-1-

nūvī [< ? . i.] Okumak¹¹⁰.

n. 1b/6

-1-

- nūvīs [< F. sıf.] “Yazan, yazıcı”

anlamı katar.

n. 1b/6

-1-

nūvište [< F. sıf.] Yazılmış.

n. 3b/1, K2a/3

-2-

nūvvāb [< Ar. i.] Kadılar.

n. K5a/1

-1-

nūzūl [< Ar. i.] İnmek.

n. K8a/7

-1-

n.-gāh [< Ar. + < F.] İnecek yer.

n.- gāh K10a/1

-1-

odun [< Es. T. *otung* < *otun*]

Yakılmak üzere kesilmiş ağaç.

o. K9a/4

-1-

oğul [< T. i.] Erkek evlat.

o. 9a/ys, K6b/3, K7b/6

Ğara Boğa o. (oğul) 11b/ys

Ğağlı o. İsmā‘īl Ağa

(oğulİsmā‘īl Ağa) 11b/ys

O.+ lar 22a/1

O.+ ları 18a/1

o.+ m (oğulm) 23b/7

Ğağlı o. Muğammed Ağa

(oğulMuğammed Ağa)

12b/ys

o.+ na (oğulna) 23b/5

o.+ ndan (oğulndan) 16a/3,

19b/4

o.+ ηuz (oğulηuz) 23b/4

-13-

oğ [< T. i.] Yayla atılan, ucunda

sivri bir demir bulunan ince ve

kısa tahta çubuk.

o. 5b/5

-1-

oğu - [< T. f.] 1. Yazıyı çözümlemek

veya seslendirmek. 2.

Öğrenmek, öğrenim görmek.

o. 1b/6

¹¹⁰ Yazmada kıırā’at kelimesinin karşılığı olarak okunmuştur.

o.- mak 2a/ys, K6a/5

o.- yup 4b/4

-4-

- ol -** [*< T. f.*] 1. Meydana gelmek, varlık kazanmak, vuku bulmak. 2. Gerçekleşmek veya yapılmak. 3. Bir görev, makam, san veya nitelik kazanmak. 4. Bir şeyi elde etmek, edinmek. 5. Bir durumdan başka bir duruma geçmek. 6. Herhangi bir durumda bulunmak. 7. Bulunmak. 8. Ek fiilin geniş zamanı olan -dır (-dir) anlamında kullanılan bir söz.
- o.- a 11a/6, 27b/4, 4a/1, 4b/3, 5b/3, 5b/4, 5b/6, 8b/7, 9a/1, 9a/2, K1b/8*
- o.- acağı 15b/7*
- der-miyān o.- acağı 15b/6*
- o.- acağ K5a/2*
- o.- an 10a/6, 11a/3, 12b/3, 13b/5, 13b/ys, 14a/3, 15a/5, 15a/6, 16b/7, 17a/1, 25b/4, 4a/2, 8a/7, K1b/11, K1b/7, K2a/1*
- müsta‘mel o.- an 1b/2*
- o.- anlara 14a/ys, 5a/5*
- o.- dı 1b/7, 27b/5, 28a/7, 28b/6*
- o.- dığı 11a/ys, 12a/5, 12b/4, 13a/5, 14a/4, 15a/7, 16b/3, 24b/4, 6b/7, 8a/4*

o.- dıgım 13a/ys, 20b/5, 8a/1,

9a/5

o.- dıgımı 24b/1

o.- dıgımız 7b/2

o.- dıgımızdan 16b/6

o.- dıgına 11b/2

o.- dığından 10a/7

o.- duğum 6b/4

O.- duğca 19a/7

O.- duğça 21b/6

o.- duğda 22b/7, 26b/2

O.- duğda 29a/1

o.- duğları 17b/3

o.- dum 28a/6

o.- ına 6a/6

o.- madığı 17a/2

o.- mağla 7b/4

o.- mak 1b/ys

o.- mak 11a/5, 1b/ys, 3b/2, 5b/4,

7a/5, K10b/1, K2a/4, K6a/2,

K7a/4, K7a/6, K9b/7

āhır o.- mak 2b/2

eyü o.- mak K3a/3

lāyık o.- mak K4a/2

mübāhāt o.- mak 12b/2

mühkem o.- mak K2a/9

şād o.- mak K3a/3

tamām o.- mak 2b/1

o.- maları 21b/2, 24a/2

o.- ması 6a/1

o.- maya 5b/7

o.- mayaraḳ 12b/5
o.- maz 6a/1, 6a/5
o.- mazsa 6a/4
o.- muṣ 15b/3, 23a/1, 24a/7, K6a/6
ḳul o.- muṣ K4b/2
zābiṭ o.- muṣ 14a/1
o.- muṣdur 10a/1
o.- sun 4a/1, K5b/5, K6b/1
o.- ub 13b/ys, 20b/3
o.- una 14b/5, 26b/3
o.- undıḡı 18a/7
taḥrīr o.- unur 10b/7, 10b/ys, 13b/3
o.- up 18b/4, 22a/7, 5b/5
maḥdūd-ı mümtāz o.- up 12a/ys
o.- ur 10b/ys, 14b/2, 1b/ys, 27b/6, 2a/2, 2b/ys, 3b/1, 3b/ys, 4a/ys, 4b/ys, 5a/ys, 6a/ys, 7b/ys, 8a/ys, 8b/ys, 9a/ys
-139-
ol [$<$ T. sıf.] O.
o. 10a/7, 13b/1, 15b/5
O. 28a/5, 28b/6
o.+ dur 24a/3, 26a/1
-7-
olacak [$<$ T. sıf.] Olma olasılığı bulunan şey.
o. 15b/4
-1-

olun - [$<$ T. f.] Olma işine konu olmak.
o.- an 25a/2
o.- dı 21b/3, 27a/4
o.- mıya 14a/ys
o.- muṣ 24b/4, 2b/4, K10a/3, K5a/8
beyān o.- muṣ K2b/4
ri 'āyet o.- muṣ K4a/7
tafşıl o.- muṣ 1b/ys
o.- muṣdur 25b/6
o.- up 20a/5, 23a/7
o.- ur 1b/5, 20a/7, 22b/1, K1b/1, K2a/1
beyān o.- ur 1b/4
-20-
on [$<$ T. i.] Sayı, 10.
o. 26a/2, K1b/6, K7b/5
o.+ da K9b/2
-4-
onuncı [$<$ T. sıf.] On sayısının sıra sıfatı.
o. K1b/9
-2-
orta [$<$ T. i.] Başlangıç ile bitiş arasında eşit olan yer.
o. K9a/8
-1-
oruç [$<$ F. i.] İbadet.
o. 2a/1
-1-

oturıcı [< T. i.] Oturan kişi.
o. 8a/ys
-1-

otuz [< T. i.] Sayı, 30.
o. beş [< T.] Sayı, 35.
o. beş 12a/ys
-1-

ög - [< T. *ög-mek* > *öğ-mek* > *öv-mek*] Övmek, methetmek.
ö.- mek K2a/7, K3a/5, K6b/6
ö.- ülmüş 2a/ys
-4-

ögün - [< T. f.] Övünmek.
ö.- mek K3a/5
-1-

öküz [< T. i.] Erkek sığır.
ö. K9a/6
-1-

‘ömr [< Ar. *‘umr* > *‘ömr*] Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.
‘ö. 10a/2, 20b/7
‘ö. + i 8b/7
devām-ı eyyām-ı ‘ö. ü devlet 8a/1
fuzūlī-i ‘ö. ü devlet 16a/6
‘Ö. + üñ 8b/7
-6-

öñ - [< T. f.] İntizar etmek, beklemek. 2. Karşısına çıkmak.
ö.- mek 7a/ys
-1-

öñ [< T. i.] Bir kimsenin ilerisi.
ö. + üne K5b/5
-1-

öp - [< T. f.] Dudaklarını bir şeye veya birine değdirmek.
ö.- ecek K5a/4
ö.- mek K5a/3, K6b/3
-3-

ördek [< T. i.] Perde ayaklılardan bir kanatlı hayvan.
ö. K9a/7
-1-

örtül - [< T. f.] Örtme işine konu olmak.
ö.- müş K8b/5
-1-

özle - [< T. f.] Göreceği gelmek, hasret duymak.
ö.- mek 3a/ys
-1-

pā [< F. i.] Ayak.
ser- ā- p. 27b/6
-1-

pādişāh [< F. i.] Büyük hükümdar.
p.-āne [< F.] Padişaha yakışır şekilde.
p.- āne K7b/1
-1-

p.ī [< F.] Padişaha ait.
kānūn-ı p. 13a/ys
sāye-i ihsān- vāye-i hazret-i şehen-şāh-ı p. + de 18b/2

-2-
pāk [< F. sıf.] Temiz.
p. 4a/ys
zamīr-i p. K6b/7
-2-
pāklik [< T. i.] Tezmizlik.
p. K8b/7
-1-
paşa [< T. *baş+ağa*] Yüksek
rütbedeki asker.
P. 25a/7, 26a/3
-2-
pāy → pā.
p. K5a/4
-1-
pāyān [< F. i.] Son.
bī- p. K3a/6
-1-
pāyidār [< F. sıf.] Kalıcı.
p. 8b/7, 9a/2
-2-
pazarērtesi [< T. i.] Haftanın birinci
günü.
p. 27a/1
-1-
peder [< F. i.] Baba.
p. K4b/5
p.+ i 18a/2
p.+ im 16a/5, 16b/2
P.+ im 19b/3
P.+ inden 23b/5
-6-

p.-i ‘azīz [< F. + < Ar.] Kıymetli
baba.
p.-i ‘azīzine 16a/3
-1-
p.-i e‘azz [< F. + < Ar.] Çok
kıymetli baba.
p.-i e‘azz 18a/4
-1-
perdelü [< T. i.] Namuslu, iffetli.
p. K8b/6
-1-
perver [< F. ek] Besleyen, yetiştiren,
koruyan, seven anlamı katar.
enzār-ı meḥāsın- āṣār-ı cāker-
p.+ i 8a/6
velā- p.+ i 15a/2
ṣīme-i kerīme-i rukbe-i
karābet- p.+ leri 12b/6
-3-
perverde [< F. sıf.] Beslenmiş.
p. K5a/7
-1-
- pesend [< F. ek] Beğenmiş, beğenen
anlamı katar.
me ‘ālī- p.+ im 14b/6
-1-
pesendīde [< F. sıf.] Beğenilmiş.
p. 8b/ys
-1-
pêş [< F. i.] 1. Arka, art. 2. Bir
kimseyi takip etmek.

p.-namāz [< F.] İmam.¹¹¹
p.- namāz 2a/3
 -1-
pey [< F. i.] Art, arka.
pey der- p. K3b/5
peyder p. K9b/7
 -2-
p. der-pey [< F.] Arka arkaya.
p. der- pey K3b/5
 -1-
peyām [< F. i.] Haber.
p. K7a/1
 -1-
p.-ı ‘āfiyet [< F. + < Ar.] Sağlık haberi.
p.-ı ‘āfiyetlerini 25a/1
 -1-
p.-ı mefāḥir-irtisām [< F. + < Ar. + < Ar.] Övünülecek resimlerin haberi.
p.-ı mefāḥir- irtisām 7b/5
 -1-
p.-ı şihḥat [< F. + < Ar.] Sıhhat haberi.
p.-ı şihḥat 19a/7, 21b/6
 -2-
peyda [< F. sıf.] Meydanda olan.
p. 27b/5
 -1-
pey [< F. i.] Art, arka.

p.derpey [< F.] Birbiri ardınca.
p. pey K9b/7
 -1-
- pīrā [< F. sıf.] Donatıcı, süsleyici anlamı katar.
p. 28b/2
hāme- p. + yı 9b/4
 -2-
pīrāhen [< F. i.] Gömlek.
p. K8a/5
 -1-
pīrāmen [< F. i.] Çevre.
p. K8a/2
 -1-
pīrāye [< F. i.] Süs, ziynet.
p. 3a/3, K10a/5
 -2-
p.-i mesānīd-i ‘ulyā [< F. + < Ar. + < Ar.] Çok yüksek mesnetlerin süsü.
p.-i mesānīd-i ‘ulyāyı 7a/2
 -1-
pirinç [< F. i.] Buğdaygillerden bir bitki.
p. 2b/ys, K9a/2
 -2-
piş - [< T. f.] Isı etkisiyle yenilebilir duruma gelmek.
p.- mek K9a/8
 -1-

¹¹¹ Yazmada geçen anlam.

pīṣe [< F. sıf.] “Alışmış, huy edinmiş” anlamı katar.

vefā- p. 27b/2

-1-

pīṣvā [< F. i.] 1. Önder. 2.

Uyulmuş.¹¹²

p. K3a/7

-1-

pür [< F. sıf.] Dolu.

ṭaraf-ı ḥāl-i p.- melālimden

22b/2

-1-

pürcūd [< F. *pür* “dolu”, < Ar. *cūd*

“cömertlik”] Cömertlik dolu.

p. K8a/3

-1-

pürsiṣ [< F. i.] Hatır sormak.

p. K5b/4

-1-

r (ﺭ) [< Ar. *harf ﺭ*] Rebiülahir ayını temsil eden harf.

r. K1b/2

-1-

r-e (ﺭﺓ) [< Ar. *ﺭﺓ*] Rebiülevvel ayını temsil eden harfler.

R. K1b/2

-1-

ra‘nā [< Ar. sıf.] Güzel, hoş, latif.

gül-i r. 28a/7

-1-

rabb [< Ar. i.] Allah (c.c.).

cenāb-ı r. al- ‘ālemīn 19b/7

r. + imiz 10a/1, 23a/2

-3-

r.ü’l-‘ālemīn [< Ar.] Alemlerin

rabbi.

r. al- ‘ālemīn 20b/6

-1-

rabī‘ [< Ar. sıf.] Dördüncü.

r.u’l-āḥir [< Ar.] Hicri takvimin dördüncü ayı.

r. al- āḥir K1b/2

R. al- Āḥir 29b/ys

-2-

r.‘ u’l-avval [< Ar.] Hicri

takvimin üçüncü ayı.

r. al- avval K1b/2

R. al- Evvel 29b/ys

-2-

rāfi‘ [< Ar. sıf.] Kaldıran, yükselten.

r. K8b/6

-1-

rağbet [< Ar. i.] İstek, arzu.

r. etmek 4a/5, K2b/5

-2-

r. ét- [< Ar. + < T.] İstemek,

arzu etmek.

4a/5, K2b/5

-2-

¹¹² Yazmada geçen anlam.

rāḡib [< Ar. i. ve sıf.] İstekli.

r. K2b/8

r. 21a/3

-2-

rāḥ [< F. i.] Yol.

r. 2a/1

r. + ina 28a/6

-2-

raḥatlan - [< T. f.] Rahatlamış,

sıkıntısız.

r. - mış K7b/1

-1-

rāḥe [< Ar. i.] Avuç içi.

r.-i naẓīfe [< Ar.] Temiz avuç
içi.

r.-i naẓīfelerinden 19a/6

-1-

raḡīme [< Ar. i.] Yazılmış şey,

mektup.

r. 25a/3

-1-

Ramaẓān [< Ar. i.] Hicri takvimin

dokuzuncu ayı.

R. 12a/2, 14a/ys, 19b/3, 25a/7,
8b/4

-5-

r.ü'l-mübārek [< Ar.] Mübarek

Ramazan ayı.

r. al- mübārek K1b/4

R. al- Mübārek 30a/ys

-2-

r.-ı şerīf [< Ar.] Mübarek,

şerefli Ramazan ayı.

r.-ı şerīf 24a/5

-1-

raşad [< Ar. i.] Gözetleme.

r. 9b/2

-1-

rātibe [< Ar. i.] Vazife.

r. K10a/7

-1-

re'fet [< Ar. i.] Şefkat.

r. K6b/8

devr-i āṣār-ı r. 15a/3

mezīd-i r. 8b/5

-3-

r.-i merḥamet [< Ar.] Şefkat,

merhamet.

r.-i merḥametlü 16a/4

-1-

re'fetlü [< T. i.] Şefkatli.

r. 11a/1, 18a/3

-2-

Receb [< Ar. i.] Hicri takvimin

yedinci ayı.

R. 16a/2

-1-

r.u'l-ferd [< Ar.] Receb ayı.

r. al- ferd K1b/3

-1-

r.u'l-mürecceb [< Ar.] Mübarek

Receb ayı.

R. al- Mürecceb 30a/ys

-1-

redd [< Ar. i.] Kabul etmeme, geri çevirme.
r. 26b/3

-1-

redīf [< Ar. i. ve sıf.] Sondan gelen, arkadan gelen.
teşrīf-i meymenet- r.-i āşaf- āneleriyle 7a/7

-1-

ref' [< Ar. i.] Yukarı kaldırma, yükseltme.
r. K8b/6

-1-

refī' [< Ar. sıf.] Yüce, yüksek.
r. K6a/2
r. + lerine 11a/2

-2-

refīk [< Ar. i.] Arkadaş.
r.-i 'ālī [< Ar.] Yüce arkadaş.
r.-i 'ālī 24a/3

-1-

reftār [< F. i.] Gidiş, yürüyüş.
r. + ı 10b/1

-1-

rehīn [< F. sıf.] Rehin olarak verilmiş, rehin bırakılmış.
devām-ı r. 16a/7

-2-

r.-i zih̄n-i bende [< F. + < Ar. + < F.] Kulun hafızasının rehini.
r.-i zih̄n-i bende 9b/4

-1-

rehnūmā [< F. i.] Yol gösterici.
r. K7b/2

-1-

remīde [< F. sıf.] Ürkmüş.
r. K9b/5

-1-

rencīde [< F. sıf.] İncinmiş.
r. 27a/2, K9b/5

-2-

renk [< F. i.] Cisimler tarafından aksettirilen ışığın gözde yaptığı etki sonucu meydana gelen duyum.
r. 5b/4
r. + ler K5b/2

-2-

resānende [< F. i.] Eriştiren.
r. K9b/4

-1-

resīde [< F. sıf.] Erişmiş.
r. K4a/8

-1-

resm [< Ar. i.] 1. Çizim ile yapılan, tasvir. 2. Devletle ilgili veya devlet adına olan.
mübāderet-i r.-i āyīne 11b/1

-1-

r.-i tapu [< Ar. + < T.] Resmî tapu.
r.-i tapusına 13a/ys

-1-

reşk [< F. i.] Kıskanma.
r.-i irem [< F.] İrem bağıını
kıskanma.
r.-i irem 26b/6
-1-
revā [< F. sıf.] Layık.
r. 12a/1
-1-
revende [< F. sıf.] Giden.
r. K5b/8
-1-
reviş [< F. i.] Üslup, beyan.
r. 5b/ys
-1-
r. êt- [< F. + < T.] Beyan etmek.
r. etmek K4a/4
-1-
revnaķ [< Ar. i.] Güzellik, letafet.
r. K10a/2
-1-
reyb [< Ar. i.] Şüphe, şek.
bilā- *r.* K6b/8
-1-
rıhlet [< Ar. i.] Göç.
r. K8b/1
-1-
r. êt- [< Ar. + < T.] Göçmek.
r. etmek K7b/4
-1-
rızā [< Ar. i.] Hoşnutluk.
r. K4b/6
-1-

ri‘āyet [< Ar. i.] 1. Uyma. 2. Saygı,
itibar.
r. K8a/5
-1-
r. êt- [< Ar. + < T.] Uymak.
r. etmek 3b/5, K2b/7
-2-
r. olun- [< Ar. + < T.] Uyulmuş.
r. olunmuş K4a/7
-1-
r.-i devlet [< Ar.] Devletin
itibarı.
r.-i devletleri 13a/1
-1-
ricā [< Ar. i.] Dilek, istek.
r. 20a/7
-1-
rif‘at [< Ar. i.] Yücelik, yükseklik.
ṭaleb-i r. K8a/3
r. + im 22a/4
sebeb-i r. + im 18a/4
-3-
rikāb [< Ar. i.] Üzengi.
r. K8a/7
-1-
riyā [< Ar. i.] İki yüzlülük.
bi- *r.* K6b/8
-1-
rū [< F. i.] Yüz.
r.-be-rū [< F.] Yüz yüze.
rū- be- r. K7a/6
r.- be- rū K7a/6

-2-

rubu' [< Ar. i.] Dörtte bir.
r. K9b/1

-1-

rūġan [< F. i.] Yağ.
r. K9a/2

-1-

ruḥsār [< F. i.] Yanak, yüz.
r. + ına 27b/4

-1-

rukbe [< Ar. i.] Diz.
ṣīme-i kerīme-i r.-i qarābet-
perverleri 12b/5

-1-

rūšen [< F. i.] Parlak, aydınlık.
r. 1b/ys, 3b/3, K3b/3, K5b/6,
K5b/7, K7a/4

-6-

rūy [< F. i.] Yüz.
r.-māl [< F.] Yüz süren.
r.- māl K10a/6

-1-

rūz [< F. i.] Gün.
r. 18b/4, 20b/3, 9a/6, K6b/5

-4-

r. be-rūz [< F.] Günden güne.
rūz be- r. 10a/2
rūz- be- r. K10a/6
r.- be- rūz K10a/6
r. be- rūz 10a/2

-4-

rūze [< F. i.] Oruç.
r. 2a/1

-1-

rūkn [< Ar. i.] Bir şeyin temel
direği.
r.-i a'zam [< Ar.] En büyük
temel direği.
r.-i a'zamı 5b/1

-1-

rūkūb [< Ar. i.] Bir taşıta binme.
r. K8a/7

-1-

ş (ص) [< Ar. *harf* ص] Safer ayını
temsil eden harf.
ş. K1b/2

-1-

sa'adet [< Ar. i.] Mutluluk.
ṭaraf-ı s. + inize 24b/2
ṣavb-ı s. + lerine 19a/3

-2-

sa'adetlū [< T. i.] Mutlu olan.
s. 21a/3
S. 13b/4, 18a/3, 23b/6

-4-

sā'at [< Ar. i.] Zaman birimi.
s. K10a/5, K8a/1

-2-

sa'd [< Ar. i.] Kutluluk, bahtiyarlık.
Ledā al- s. al- vuṣūl 10b/3

-1-

sa'id [< Ar. sıf.] Kutlu.
s. 3a/3, K6b/5

-2-

sa'y [< Ar. i.] Çalışma, çalışıp çabalama.

s. ét- [< Ar. + < T.] Çalışmak.
s. *étmek* 2a/ys

-1-

şabāḥ [< Ar. i.] Günün başlangıcı.
ş. K6a/1, K6b/4

-2-

sābit [< Ar. i.] Yerinde duran, durağan.
ş. 24a/1, 9b/1

-2-

şabr [< Ar. i.] Katlanılması zor olan durumlara dayanma.
ş. K5b/1

-1-

şābūn [< Ar. i.] Temizlik maddesi.
ş.-ı misk [< Ar.] Güzel kokulu bir sabun.
ş.-ı *misk* 15b/2

-1-

şaç - [< T. f.] Serpmek, dökmek.
ş.- *maḥ* K5b/8, K6a/1

-2-

şad [< F. i.] 100 sayısı.
ş.-hezār [< F.] Yüz bin.
ş.- *hezār* K8b/1

-1-

şadā [< F. i.] Ses.
ş. 3a/ys

-1-

şadāḳat [< Ar. i.] Kendisine iyilik edene, lutufta bulunup koruyana minnet ve şükran duyguları ile bağlanma, bu bağlılığa yakışır şekilde davranma.
çāker-i ş. 6b/1
cümle-i bende- gān-ı ş.- nişān 7b/1

-2-

şādīk [< Ar. i. ve sıf.] Sadakatli kimse.
ıttılā'-ı ş.- ānemiz 22b/6
ṭaraf-ı ş.- ānemizi 24b/7

-2-

şadr [< Ar. i.] Göğüs.
ş. K10a/8

-1-

şāf [< Ar. sıf.] Temiz.
ş. 4a/ys, 6a/5

-2-

şafā [< Ar. i.] Rahat, huzur.
ş. K10a/2

-1-

Şafer [< Ar. i.] Hicri takvimin ikinci ayı.
ş. 10b/6, 14b/4, 23b/4
ş. al- Ḥayr 29b/ys
Māh-ı ş. al- ḥayrda 21a/5
ş. al- ḥayr K1b/2

-6-

ş.ü'l-hayr [< Ar.] Hayırlı safer ayı.
29b/ys, K1b/2
-2-
şāfī [< Ar. sıf.] Temiz.
ş. 4a/3, K10b/1
-2-
şāfiyāt [< Ar. i.] Saflıklar.
cevāhir-i da'avāt-ı ş. 18a/6
-1-
şağıssız [< T. sıf.] Sayısız.
ş. K2a/7
-1-
şağire [< Ar. i.] Küçük günahlar.
ş. 17a/5
-1-
sāha [< Ar. i.] Alan.
s.-i ḥaḳīḳat [< Ar.] Gerçek alanı.
s.-i ḥaḳīḳat 19a/6
-1-
şahḥ [< Ar. i.] Doğru.
ş. K8b/ys
-3-
şāhib [< Ar. i.] Malik.
ş.+ i K5a/2, K6b/7
ş.+ ler K4a/2
-3-
şahīfe [< Ar. i.] Sayfa.
ş.-i aşdiḳā-i mahşūşa [< Ar.] Özel samimi dostların sayfası.
ş.-i aşdiḳā-i mahşūşada 11b/7

-1-
sāhil [< Ar. i.] Deniz kenarı.
s. K8a/4
-1-
sāk [< Ar. i.] Baldır.
s. K9a/7
-1-
saḳa [< Ar. i.] Artçı birlik.
s. K7a/5
ser- s. K7a/5
-2-
şakaleyn [< Ar. i.] İnsan ve cin.
ş. K7a/5
-1-
şakın - [< T. f.] Uzak durmak, kaçınmak.
ş.- maḳ K8b/7
-1-
sāḳī [< Ar. i.] İçki koyan kimse.
s. K7b/3
-1-
sāl [< F. i.] Yıl, sene.
s. be-sāl [< F.] Yıldan yıla.
sāl be- s. 13b/ys, 9b/ys
s. be- sāl 13b/ys, 9b/ys
-4-
şāliḥ [< Ar. i. ve sıf.] İyi amel sahibi kimse.
ş. K7b/6
ş.+ ler K3a/4
-2-

sālūs [< F. i. ve sıf.] İki yüzlü.

s. 2a/3

-1-

sāmān [< F. i.] Servet, zenginlik.

zāt-ı devlet- s. 9a/5

zāt-ı merḥamet- s. 16a/6

-2-

şamedānī [< Ar. sıf.] Samed ile, gücü,

yüceliği sonsuz olan Allah ile

ilgili.

teveccüh-i ḥazret-i ş. 24a/3

-1-

sāmī [< Ar. sıf.] Yüce, yüksek.

s. 4a/1, K6a/8

irāde-i s.-i velī al- ni ‘amī 17a/4

s. + leri 10b/2

s. + lerin 16a/6

ṭaraf-ı s. + lerine 15a/1

-6-

s.-himem [< Ar.] Yüce

himmetler.

s.- himem 12a/4

-1-

şamīm [< Ar. i.] En temel kısım, öz.

‘an- ş. al- bāl K8a/5

-1-

sāmme [< Ar. sıf.] Zehirli.

s.-i zīb-i ‘āciz-āne [< Ar. + < F.

+ < Ar. + < F.] Acizce süsün

zehirliliği.

s.-i zīb-i ‘āciz- ānem 7b/4

-1-

şanāyi‘ [< Ar. i.] Sanatlar.

eşref-i ş. 5a/1

-1-

saḡa [< T. zam.] Sen zamirinin

yönelme durumu eki almış

biçimi.

s. 29a/1

-1-

şānī [< Ar. sıf.] İkinci.

ş. K7a/5

-1-

sārde [< Ar. i.] Nüfuz etmek.

ḥāk- s.-i ibtihāl 8a/7

-1-

şarı [< Es. T. şarığ] Sarı renk.

ş. K5b/2

-1-

şarmısak [< Es. T. şarmusaḡ -

şamursaḡ] Tane tane yenen

soğan kısmı olan bitki.

ş. K9a/4

-1-

şarrāf [< Ar. i.] Altın, madeni ve

kağıt paraları birbiriyle

değiştirmeyi, bozmayı, tahvil

alış verişi yapmayı meslek

edinmiş kimse.

ş. 16b/4, 17a/4

-2-

şat - [< T. f.] Bedel karşılığı

devretmek.

ş.- un K8a/3

-1-
saṭvet [< Ar. i.] Ezici kuvvet.
s. 8a/2
-1-
şavb [< Ar. i.] Yön, taraf.
ş. K8b/5
mişl-i ş. K8b/5
iṭāre-i ş.-ı 'atūfīleri 14a/5
tesyīr-i ş.-ı devletleri 11b/4
-4-
ş.-ı 'ālī [< Ar.] Yüce yön.
ş.-ı 'ālīlerinden 15a/4
-1-
ş.-ı 'aliyye [< Ar.] Yüce yön.
ş.-ı 'aliyyelerini 15b/1
-1-
ş.-ı bī-merā [< Ar. + < F.]
Riyasız taraf.
ş.-ı bī- merāları 11b/6
-1-
ş.-ı ḥulūş-var [< Ar.] Samimi
taraf.
ş.-ı ḥulūş- varları 14a/7
-1-
ş.-ı sa'ādet [< Ar.] Mutluluk
tarafı.
ş.-ı sa'ādetlerine 19a/3
-1-
ş.-ı senā-ver [< Ar. + < F. -ver]
Övücünün tarafı.
ş.-ı senā- verīye 14a/1
-1-

ş.-ı zarīf-āne [< Ar. + < F. -ane]
Zarif olanın tarafı.
ş.-ı zarīf- ānene 29a/1
-1-
şay - [< T. f.] Sayısını bulmak.
ş.- maḳ K5b/1
-1-
sāye [< F. i.] Gölge.
s. 3a/3, K5a/7, K7a/7
-3-
s.-i iḥsān-vāye [< Ar. + < Ar. +
< F.] Bağışlanan nasibin gölgesi.
s.-i iḥsān- vāye-i ḥazret-i
şehen- şāh-ı pādīshāhīde 18b/2
-1-
s.-i merāḥim-vāye [< Ar. + <
Ar. + < F.] Merhametlerin
nasibinin gölgesi.
s.-i merāḥim- vāye-i mekārīm-
iştīmālleri 7a/3
-1-
sebeb [< Ar. i.] Neden.
s.-i 'arż [< Ar.] Arzın sebebi.
s.-i 'arż 28b/7
-1-
s.-i rif'at [< Ar.] Yüceliğin
sebebi.
s.-i rif'atim 18a/4
-1-
s.-i vüçūd [< Ar.] Vücudumun
sebebi.
s.-i vüçūdum 16a/4, 19b/5

-2-
sebz [< F. sıf.] Yeşil.
s. K5b/2
ser- s. K10a/8
-2-
secdāt [< Ar. i.] Secdeler.
īfā-yı s. 7b/7
-1-
sedde [< Ar. i.] 1. Set. 2. Büyük kapı.¹¹³
s. K5a/7
-1-
sefīne [< Ar. i.] Gemi.
s. K9b/8
-1-
seḥā [< Ar. i.] Cömertlik.
s. K8a/3
-1-
seḥāvet → seḥā.
s. K9b/6
-1-
seḥer [< Ar. i.] Gün ağarmasına yakın vakit.
s. K6a/1
-1-
sekiz [< T. i.] Sayı, 8.
s. + *de* K9b/2
-1-
selām [< Ar. i.] Huzur, güven, sağlık.
s. 19a/1, 20a/5, 21a/7, 22a/6,

23a/6, 3b/5, K2a/6, K6a/7
ve al- s. K1b/12
-9-
selvā [< Ar. i.] Bildircin türü kuş.
s. K9a/7
-1-
semāḥat [< Ar. i.] Cömertlik.
s. 2a/4, K6b/6
-2-
sen [< T. zam.] İkinci tekil şahıs.
s. 28a/3
s. + *iḡ* 28a/6
-2-
ṣenā [< Ar. i.] Övme.
s. 11a/5, 3b/5
ṭarḥ-ı s. - *ver- ānemizi* 16a/1
merbūt-ı 'alāḳa-i iḥlāṣ-ı s. -
veri 15a/1
ṣavb-ı s. - *verīye* 14a/1
s. + *lar* 22a/7, 23a/7, K2a/6,
K6a/7
medḥ-i s. + *lar* 20a/5
-10-
s.-ḥ^vān [< Ar. + < F.] Övme okuyan.
s. - *ḥ^vānīlerinde* 9b/1
-1-
s.-kār [< Ar. + < F.] Övücü.
s. - *kār* K4a/7
-1-

¹¹³ Yazmada geçen anlam.

senāyā [< Ar. i.] 1. Övmeler. 2.

Alkışlar.¹¹⁴

s. K3b/7

-1-

sene [< Ar. i.] Yıl.

s. 12a/2, 13b/2, 14a/ys, 14b/4,

16a/2, 18a/1, 19b/3, 22a/1,

23b/4, 25a/4, 25a/7, 25b/4,

25b/6, 27a/7, 8b/4, K3b/3

s. + *si* 25b/3, 26a/2

-19-

seniyy [< Ar. sıf.] Yüksek, yüce.

zāt-ı s. al- şıfāt-ı 6b/7

-1-

s.ü'l-himem [< Ar.] Yüce

himmetli.

s. al- himem 11a/1

-1-

seniyye [< Ar. sıf.] Seniyy kelimesinin

müennesi.

s. K5a/7

te'aṭṭufāt-ı s.-i 'ācizi 8a/7

-2-

ser [< F. i.] Baş.

Feyzi S. Bey 13b/2

-1-

s.-ā-pā [< F.] Baştan ayağa.

s.- ā- pā 27b/6

-1-

s.-du'ācı [< F. + < Ar.] Baş

duacı.

S.- du'ācı 10b/6

-1-

s.-sağa [< F. + < Ar.] Saka başı.

s.- sağa K7a/5

-1-

s.-sebz [< F.] Yeşil baş.

s.- sebz K10a/8

-1-

serbüend [< F. sıf.] Yüksek, yüce.

s. K7b/4

-1-

seri [< Ar. sıf.] Tez, çabuk.

s. K4b/3

-1-

serîr [< Ar. i.] Taht.

s. K7b/1

-1-

sermedî [< Ar. sıf.] Sonsuz, ebedi.

s. K8a/2

-1-

sertâç [< F. *ser* “baş” + *tâc*] Taç.

s. + *ım* (*sertâcım*) 10a/1

-1-

sevgilü [< T. i.] Sevgili.

s. + *ler* K4b/7

-1-

sevici [< T. i. ve sıf.] Seven kimse.

s. K4b/7

-1-

¹¹⁴ Yazmada geçen anlam.

sevil - [< T. f.] Sevgi duyulmak.

s.- miş K4b/7

-1-

sevin - [< T. f.] Sevinç duymak.

s.- mek K2b/7, K3a/1

-2-

sevķ [< Ar. i.] Sürmek.

s. K10a/7

-1-

sevr [< Ar. i.] Öküz.

ş. K9a/6

-1-

seyyid [< Ar. i.] Hz. Hüseyin'in

soyundan gelen kimse.

s.ü'l-mürselin [< Ar.] Hz.

Muhammed.

s. al- mürselin 21a/2

-1-

sezā [< F. sıf.] Yaraşır, uygun.

s. 1b/7

-1-

s.-vār [< F.] Uygun gibi.

s.- vār 9b/6

-1-

şidķ [< Ar. i.] Doğruluk, gerçeklik.

der- zebān-ı ş.- beyānım 11a/6

ş.+ la 9a/2

-2-

şifāt [< Ar. *şifat*'ın ç.] Sıfatlar.

ş. K4a/6

al- ş.-ı huşū ' 6b/7

-2-

şığa - [< T. f.] Sıvamak.¹¹⁵

ş.- maķ K9a/7

-1-

şıgın - [< T. f.] Himayesi altına girme.

ş.- acaķ K7a/7

ş.- maķ K5b/6

-2-

şığır [< T. i.] Büyükbaş evcil

hayvan.

ş. K9a/6

-1-

şıhḥat [< Ar. i.] Sağlık, esenlik,

afiyet.

ş. 20b/7, K7a/1

dā'ire-i ş. 22b/4

devlet-i ş. 9a/1

peyām-ı ş. 19a/7, 21b/6

ş.+ de 12b/ys, 18b/4

dā'ire-i ş.+ de 20b/2

-9-

şimāt [< Ar. i.] İşaretler.

s. K4a/6

-1-

Simon [< İb. ö. i.] Erkek kişi adı.

s. 16b/4

-1-

¹¹⁵ 1. Kol veya paçayı sıvamak. 2. Okşamak, sıvazlamak.

Sinānlı [< T. i.]

→ **Mi'mār S.** İstanbul'da eski
semt adı.

S. 24a/4

-1-

sinīn [< Ar. i.] Yıllar.

s. K3b/4

-1-

sīrāb [< F. sıf.] Suya doymuş.

s. 10a/ys

-1-

sirke [< T. i.] Ekşimiş üzüm, elma, vb.
gıdaların suyu.

s. K9a/3

-1-

sitāyiş [< F. i.] Övme, övgü.

s. 11a/5, K2a/7

-2-

siyāk [< Ar. i.] 1. Şekil, biçim, üslup.

2. İleri sürmek.¹¹⁶

s. 12a/3, 19b/4, K4a/3

-3-

siyāsiyye [< Ar. sıf.] Siyasi

kelimesinin müennes şekli.

vukū'ı s. 23b/2

-1-

soğan [< Es. T. *soğun*] Acı otsu bitki.

s. K9a/4

-1-

şoḡ [< Es. T. *song*] Bitiş.

ş. + ı K6b/6

-1-

şoḡra [< Es. T. *son+ra*] Daha ileri bir
zamanda, müteakiben.

ş. 9a/3

-1-

şor - [< T. f.] Soru yönelterek bilgi
istemek.

ş.- *maḵ* 5b/ys, K4b/4, K5b/4

ḥāṭır ş.- *maḵ* K4a/7

-4-

söyle - [< T. f.] Sözle bildirmek.

s.- *mek* K2a/5

-1-

söz [< T. i.] Kelime dizisi.

s. + *ler* K2a/4, K3a/6

-2-

sözlü [< T. sıf.] Sözle yapılan.

s. 3b/4

-1-

şu [< T. i.] Ab, rengi, kokusu, tadı
olmayan sıvı.

ş. K5b/7

üzüm ş. + *yı* 10a/ys

-2-

sū'al [< Ar. i.] Soru.

s. 18a/7

-1-

şubḥ [< Ar. i.] Sabah.

ş. **u mesā** [< Ar.] Sabah ve
akşam.

ş. *u mesā* K6b/4

¹¹⁶ Yazmada geçen anlam.

-1-
şūfī [< Ar. *şūfī* - < ? Es. Yun. *sophos*] Tasavvuf ehli kimse.
 ş. 2a/3
 -1-
sultān [< Ar. i.] Hükümdar.
 s. + *ım* 11a/1, 12a/5, 13b/5, 14b/4, 18a/4, 19b/6
 -6-
şulu [< T. sıf.] Suyu olan.
 ş. K9b/8
 -1-
sūm [< Ar. i.] Sarımsak.
 s. K9a/4
 -1-
şunūf [< Ar. *şimf* in ç.] Sınıflar.
 ş. 3a/5, K6a/1
 -2-
şūret [< Ar. i.] Şekil, biçim.
 ş. + *ler* K8b/1
 -1-
ş.-i kerrāt [< Ar.] Çarpım tablosu.
 Ş.-i *kerrāt* 29b/1
 -1-
ş.-i muḥabbet-nāme [< Ar.] Muhabbetnamenin biçimi.
 Ş.-i *muḥabbet-nāme* 27b/1
 -1-
surḥ [< F. s.] Kırmızı.
 s. 2b/4, 5b/4, K5b/1

-3-
şuşa - [< T. f.] Su içme ihtiyacı duymak.
 ş.- *mış* 10a/ys
 -1-
şusuz [< T. sıf.] 1. Suyu bulunmayan.
 2. Susamış.¹¹⁷
 ş. K10a/1, K9b/8
 -2-
su‘ūd [< Ar. i.] Yükselme.
Baht-ı s. 9a/1
 -1-
suyūf [< Ar. *seyf* in ç.] Kılıçlar.
 s. K3a/7
 -1-
sübḥānehu [< Ar. i.] O, noksan sıfatlardan münezzehdir.
 s. 20b/1
 -1-
sūd [< T. s.] Süt.
 s. 17a/7
 -1-
sūdüs [< Ar. i.] Altıda bir.
 s. K9b/2
 -1-
sūḥan [< F. i.] Söz, kelam.
İtnāb-ı s. 28a/4
 -1-
süllem [< Ar. i.] Merdiven.
 s. K8a/6
 -1-

¹¹⁷ Yazmada geçen anlam.

şülüs [< Ar. i.] Üçte bir.

ş. K9b/1

-1-

şümme [< Ar. z.] Sonra.

ş. 18b/1, 6a/6

-2-

şümün [< Ar. i.] Sekizde bir.

ş. K9b/2

-1-

şür - [< T. f.] 1. Devam etmek. 2.

Kullanıp gitmesini sağlamak.

s.- *mek* 7b/3, K10a/6, K10a/7,

K9b/6

ilerü s.- mek K4a/3

-5-

şüreyyā [< Ar. i.] Ülker yıldızı.

ş. K8b/1

-1-

şürür [< Ar. i.] Sevinç.

ş. 10a/4, 2a/5

kemāl-i s. 9b/7

-3-

ş.-ı şād-mānī [< Ar. + < F.]

Sevincin sevinci.

s.-ı *şād-mānī* ve 7b/6

-1-

şürüş [< F. i.] Melek.

ş. 2a/1, K10a/4

-2-

şütüde [< F. sıf.] Övülmüş.

ş. 2a/ys, K2a/9

-2-

ş (ش) [< Ar. *harf* ش] Şaban ayını

temsil eden harf.

Ş. K1b/4

-1-

Şa‘bān [< Ar. i.] Hicri takvimin

sekizinci ayı.

Ş. 22a/1

māh-ı ş. al- mu‘azzamıñ 26a/2

-2-

ş.ü’l-mu‘azzam [< Ar.] Çok

önemli şaban ayı.

ş. *al- mu‘azzam* K1b/4

Ş. *al- Mu‘azzam* 30a/ys

-2-

şa‘īr [< Ar. i.] Arpa.

ş. K9a/1

-1-

şa‘şa‘a [< Ar. i.] 1. Parıltı. 2.

Yıldırımak.¹¹⁸

ş. K5b/3

-1-

şād [< F. sıf.] Sevinçli.

şürür-ı ş.-mānī ve 7b/6

-1-

ş. ol- [< F. + < T.] Sevinçli

olmak.

ş. *olmak* K3a/3

-1-

¹¹⁸ Yazmada geçen anlam. → yıldır-.

şāh [< F. i.] Hükümdar.
sāye-i ihsān- vāye-i hazret-i
şehen- ş.-ı pādīşāhīde 18b/2
-1-
şakī [< Ar. i. ve sıf.] Eşkīya.
ş. + ler K9b/5
-1-
şakḳ [< Ar. i.] Yarma, yarıлма.
ş. 26b/3
-1-
şām [< F. i.] Akşam.
ş. K6a/1
-1-
şāmil [< Ar. sıf.] Kapsayan.
ş. 22b/7, K4b/3
-3-
şān [< Ar. i.] Azamet, büyüklük,
ululuk.
ş. K5a/2
merāḥim- ş. 6b/2
-2-
ş.-ı velīyyü'n-ni'amī [< Ar.]
Bol nimetli kulun büyüklüğü.
ş.-ı velī al- ni'amīlerinden
17a/2
-1-
şarāb [< Ar. i.] Alkollü içki.
ş. 10a/ys
-1-
şart [< Ar. i.] Koşul.
cem'-i ş. K3a/7
ş. + ı 5b/1

-2-
şāyān [< F. sıf.] Layık, değer.
ş. 12a/1
-1-
şāyed [< F. bağ.] Eğer.
ş. 9a/ys
Ş. 28a/6
-2-
şāyeste [< F. s.] Layık, değer.
ş. 8a/ys, K4a/1
-2-
şeb [< F. i.] Gece.
ş. 18b/4, 20b/3, 9a/6, K6b/5
-4-
şebzer [< F. i.] Tanrı.
ş. 1b/5
-1-
şefā'at [< Ar. i.] Bir suçun
bağışlanması veya bir isteğin
yerine getirilmesi için aracı
olma.
ş. ét- [< Ar. + < T.] Bağışlamak.
ş. etmek 6b/ys
-1-
şefīḳ [< Ar. i. ve sıf.] Şefkatli.
ş. K5a/6
-1-
şefīḳa [< Ar. i. ve s.] Şefik
kelimesinin müennesi.
vālide-i ş. + m 22a/4
-1-

şefkat [< Ar. i.] Koruma ve acıma duygusu ile gösterilen sevgi.

ş. K5a/8, K6b/8

-2-

ş. ét- [< Ar. + < T.] Şefkat etmek.

ş. *étmek* K2a/8

-1-

şefkatlü [< T. sıf.] Şefkat eden, şefkate sahip olan.

ş. K2a/8

-1-

şehensâh [< F. i.] Şahlar şahı.

sāye-i ihsân- vāye-i hazret-i ş.-

şāh-ı pādīşāhīde 18b/2

-1-

şehir [< F. i.] Yerleşim merkezi, kent.

ş. + *ler* K5a/7

-1-

şehr → şehir.

ş. K3a/8, K3b/3

eṭrāf-ı ş. 11a/ys

ş. + *iḥ* K3b/1

-4-

şek [< Ar. i.] Şüphe.

ş. K6b/8

-1-

şeker [< F. i.] Şeker.

ş. K9a/2

-1-

şem' [< Ar. i.] Mum.

ş. K9a/4

-1-

ş. '-i 'asel [< Ar.] Bal mumu.

ş. -i *'asel* K9a/3

-1-

şemā'im [< Ar. i.] Güzel kokular.

ş. K7b/8

-1-

şems [< Ar. i.] Güneş.

ş. K7b/7

-1-

şer'iyye [< Ar. i.] Şeriatla ilgili işlerle uğraşan resmî teşkilat.

a 'şār-ı ş. + *sīn* 13b/ys

-1-

şeref [< Ar. i.] Manevi ululuk, onur, haysiyet.

ş. 9a/6

-1-

ş.u'l-vuşûl [< Ar.] Şerefli

ulaşma.

ş. *al- vuşûl* 19a/4, 21b/3

-2-

ş.-efzā [< Ar. + < F.] Şeref

arttıran.

ş. - *efzā* 3a/1, K8a/4

-2-

ş.-yāb [< Ar. + < F.] Şeref

bulan.

ş. - *yāb* 4a/2, K2b/6

-2-

ş.-i ‘ālem-bahā [< Ar. + < Ar. + < F.] Alemin kıymetinin şerefi.
 ş.-i ‘ālem- bahāsına 7b/3
 -1-
şerī‘at [< Ar. i.] İbadet ve hukukla ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din.
 ş. 2a/1
 ş. + ca 2a/1
 -2-
şerīf [< Ar. sıf.] Şerefli, kutsal, mübarek.
 al- hicce-i ş. K1b/5
 al- ka‘de-i ş. K1b/5
 ma‘lūm-ı ş. 4b/3
 ramazān-ı ş. 24a/5
 Şevvāl-i ş. 30a/ys
 dest-i ş. + leri 22a/7
 yed-i ş. + leri 18a/6
 zāt-ı ş. + lerine 20a/2
 dest-i ş. + lerini 18b/6
 ş. + lerini 17b/3
 vaqt-i ş. + lerini 27a/3
 kadem-i ş. + leri 17a/6
 -12-
şerīfe [< Ar. sıf.] Şerif kelimesinin müennesi.
 dest-i ş. + leri 20a/6
 dīdār-ı ş. + lerine 20b/4
 vücd-ı ş. + lerine 20b/7
 vücd-ı ş. + leri 23a/3
 -4-

Şevvāl [< Ar. i.] Hicri takvimin onuncu ayı.
 ş. 13b/2, 18a/1, 27a/7
 -3-
ş.ü’l-mükerrem [< Ar.] Saygı değer şevval ayı.
 ş. al- mükerrem K1b/4
 -1-
ş.-i şerīf [< Ar.] Şerefli şevval ayı.
 ş.-i Şerīf 30a/ys
 -1-
şey [< Ar. i.] Söz, olay, iş, durum, husûs, madde, eşya vb. yerine kullanılan belirsiz kelime.
 ş. 1b/ys, 4a/2, 6a/ys, K5a/8
 -4-
şeydā [< Ar. i. ve sıf.] Divane, meczup.
 dīlzar-ı ‘āşık-ı ş. 28a/5
 -1-
şi‘ār [< Ar. i.] İz, işaret, alamet.
 hulûş- ş. 9b/5
 -1-
şifāh [< Ar. şefe’nin ç.] Dudaklar.
 ş. K9b/3
 -1-
şīme [< Ar. i.] Huy, tabiat.
 ş. K8b/7
 ebniye-i ş.-i mürüvvat 12a/2
 -2-

ş.-i kerīme [< Ar.] Kız evladın huyu.
 ş.-i *kerīme-i rukbe-i qarābet-perverleri* 12b/5, 12b/6
 -2-
şīre [< F. i.] Şıra.
 ş. 10a/ys
 -1-
ş.-i engūr [< F.] Üzüm şiresi.
 ş.-i *engūr* 10a/ys
 -1-
şīrīn [< F. sıf.] Tatlı.
 ş. K9a/3
 -1-
şīrīnlik [< T. i.] Şirin olma durumu.
 ş. 3b/3, K2a/5
 -2-
şitāb [< F. i.] 1. Çabukluk. 2. Evmek.¹¹⁹
 ş. K9b/4
 -1-
şiyem [< Ar. i.] Huylar.
 ş. 2a/ys, K2a/9
 -2-
şiyemā → şiyem.
mürüvvet- ş. 14b/6
 -1-
şöyle [< T. *şol+ile* < *şu+ile* < *şöyle*]
 Şuna benzer, şunun gibi.
 ş. 4b/3
 -1-

şu‘lelü [< T. i.] Işıklı.
 ş. K9b/8
 -1-
şukқа [< Ar. i.] Parça, kumaş ve kağıt parçası.
ş.-i ‘ālī [< Ar.] Yüce kağıt.
 ş.-i *‘ālīleri* 15a/5
 ş.-i *‘ālīleriyle* 16a/1
 -1-
ş.-i ‘atūfī [< Ar.] Pek çok merhametli kağıt parçası.
 ş.-i *‘atūfīleri* 13b/7
 -1-
ş.-i ihtisāş [< Ar.] İhtisas kağıdı.
 ş.-i *ihtisāş* 15a/1
 -1-
ş.-i maḥdūm-āne [< Ar. + < F. - *āne*] Erkek evlada yakışır kağıt parçası.
 ş.-i *maḥdūm- āne* 19a/2
 -1-
ş.-i mevzūn [< Ar.] Vezinli kağıt.
 ş.-i *mevzūnımı* 28b/7
 -1-
ş.-i muḥliş [< Ar.] Samimi kimsenin kağıt parçası.
 ş.-i *muḥlişin* 14a/5
 -1-

¹¹⁹ Yazmada geçen anlam. → *év-*.

ş.-i mürüvvet [< Ar.] Yiğitliğin kağıdı.
Ş.-i mürüvvetleri 14b/2
 -1-
şukufte [< F. sıf.] 1. Açılmış. 2. Yeni açılmış.¹²⁰
ş. K2a/6
 -1-
şurūṭ [< Ar. *şarṭ*'ın ç.] Şartlar.
ş. K3a/7
 -1-
şüd [< F. i.] Gitme.
ş. 1b/7
 -1-
şühūr [< Ar. *şehr*'in ç.] Aylar.
ş. K3b/4
beyān-ı ş.-ı 'arabī K1b/1
 -2-
şükür [< Ar. i.] Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.
ş. (şükür) 1b/5
 -1-
ş. ét- [< Ar. + < T.] Şükür etmek.
ş. etmek (şükretmek) K2b/1
 -1-
şümār [< F. i.] Sayı.
ş. 9b/2
bī- ş. 9a/1
 -2-

şümül [< Ar. i.] İçine alma, kaplama.
ş. K4b/3
'ālem- ş.-i kerīm- āneleri 17b/6
 -2-
şürūṭ [< Ar. *şarṭ*'ın ç.] Şartlar.
ş. + ı 26b/2
 -1-
tā [< F. i.] Söze mübalağa katar.
t. 28a/1
 -1-
ta'accüb [< Ar. i.] Şaşma.
t. 3b/2, K2a/3
 -2-
ta'alā [< Ar. ü.] “Şânı yüce olsun” anlamında olup Allah kelimesinden sonra kullanılır.
t. 10a/1, 10b/3, 11b/5, 13a/7, 14a/6, 15b/7, 17b/6, 18b/1, 19a/4, 20b/1, 21a/5, 21b/3, 22b/3, 23a/2, 24b/6, 26a/7, 27a/1, 27a/5, 29a/2, 8a/4
 -20-
ta'alluk [< Ar. i.] 1. İlgi, bağ. 2. Muhabbet etmek.¹²¹
t. 3b/ys, K2a/9
 -2-
ta'aşşuk [< Ar. i.] Aşık olmak.
t. 3b/2, K2a/4
esbāb-ı t. 24a/1
 -3-

¹²⁰ Yazmada geçen anlam.

¹²¹ Yazmada geçen anlam.

ta‘attuf [< Ar. i.] Şefkat etmek.

t. K2a/8

-1-

ta‘azzum [< Ar. i.] Kibirleşmek.

t. 9b/4

-1-

tāb [< F. i.] Işık, parlıltı.

māh- *t.* 3b/3

-1-

t.-dār [< F.] Parlak, ışıltı.

t.- dār K9b/8

-1-

t.-nāk [< F.] Parlak, parıltılı.

t.- nāk K2b/6

-1-

ṭab‘ [< Ar. i.] Huy, mizaç

ṭ. 14b/1

-1-

ṭabakāt [< Ar. *ṭabaḳa*’nın ç.] Sınıflar, tabakalar.

ṭ. K8a/2

-1-

ṭabḥ [< Ar. i.] Pişirme.

ṭ. K9a/8

-1-

tabī‘at [< Ar. i.] Huy, yaratılış.

t. K5b/3, K8a/2

-2-

ṭabur Dört bölükten kurulan, bir binbaşının komutasındaki asker birliği.

ṭ.+ ınıḡ 26a/4

-1-

tafşīl [< Ar. i.] Ayrıntılarıyla açıklama.

t. olun- [< Ar. + < T.]

Ayrıntılarıyla açıklanmak.

t. olunmuş 1b/ys

-1-

ṭağlı [< T. s.] Dağlı.

Ṭ. Oğlu İsmā‘īl Ağa 11b/ys

Ṭ. Oğlu Muḥammed Ağaya

12b/ys

-2-

tağriye [< Ar. i.] Sabır ile.

t. K5b/1

-1-

taḥammül [< Ar. i.] Katlanmak.

t. 28a/2

-1-

taḥdīt [< Ar. i.] Sınırlama, hudut koyma.

t.-i muḥtevā [< Ar.] İçeriğin sınırı.

t.-i muḥtevā-yı ‘arīza-i kemterī

13a/6

-1-

taḥiyyāt [< Ar. i.] Selam ve senalar.

t. 3b/5, K2a/6

-2-

taḥmīn [< Ar. i.] Yaklaşık olarak, aşağı yukarı.

t.+ en 12a/ys

-1-

taḥrīr [< Ar. i.] Yazı yazma.

t. 10b/2, 11b/4, 19a/3, 27a/4,

K1b/1, K2a/1

naẓm u t. K2b/2

t.-i maḥdūm-ane ve 21b/2

t. + e 15b/7, 24b/5

t. + ine 17b/4

t. + ini 23a/2

-12-

t. ʿt- [< Ar. + < T.] Yazı yazmak.

t. ʿtmek 2b/2

-1-

t. eyle- [< Ar. + < T.] Yazı yazmak.

t. eyledikde 6a/7

t. eyleye 5a/7

-2-

t. ol- [< Ar. + < T.] Yazı yazmak.

t. olunur 10b/7, 10b/ys, 13b/3

-3-

taḥrīren [< Ar. z.] Yazı ile, yazılı olarak.

T. 25b/6

-1-

t.-i maḥdūm-ane [< Ar. + < Ar. + < F. -āne] Erkek evlada yakışırçasına yazı ile.

21b/2

-1-

taḥṣīl [< Ar. i.] Toplama.

t. K6a/5

-1-

taḥṣīn [< Ar. i.] Takdir etmek, övmek.

t. K2b/5, K7a/2

-2-

taḥṣīṣ [< Ar. i.] Ayırma.

be- t. 7a/4

-1-

t.-i teṣekkür [< Ar.] Teşekkür ayırmak.

t.-i teṣekkür 13a/6

-1-

taḥt [< F. i.] Hükümdarın koltuğu.

t. K7b/1

-1-

taḥtānī [< Ar. sıf.] Aşağıda olan, aşağıda bulunan.

T. 29a/6

-1-

taḥvīl [< Ar. i.] Değiştirme.

t. + i 25b/7

t. + imiz 26b/3

-2-

taḥaddes [< Ar. i.] Mübarek ve yüce olsun.

t. 23a/2

-1-

taḥarrüb [< Ar. i.] Yaklaşma.

t. 16b/2

-1-

taḳbīl [< Ar. i.] Öpme.
t. 18b/7, 20a/6, K5a/3
-3-
taḳdīm [< Ar. i.] Sunma.
t. 16a/2, K4a/3
t. + ine 13a/7
-2-
t.ü'l-fu'ād [< Ar.] Gönlünü
sunma.
t. al-fu'ād 25a/3
-1-
t.-i devlet [< Ar.] Devletin
sunması.
t.-i devletlü 10b/2
-1-
taḳrīb [< Ar. i.] Yaklaştıрма.
t. + leri 25a/3
-1-
taḳrīr [< Ar. i.] Anlatış.
t. K4a/4
-1-
ṭal'at [< Ar. i.] Yüz, çehre.
ṭ. K2b/6
-1-
ṭalāḳat [< Ar. i.] Düzgün, güzel ve
rahat söz söyleme.
ṭ. 3b/4
-1-
ṭaleb [< Ar. i.] İstek, dilek.
ṭ. edici [< Ar. + < T.] Talep
eden.
ṭ. edici K2b/8

-1-
ṭ. ét- [< Ar. + < T.] Talep etmek.
ṭ. etmek K4a/5
-1-
ṭ. èyle- [< Ar. + < T.] Talep
etmek.
ṭ. èylemek K4a/5
-1-
ṭ.-i rif'at [< Ar.] Yücelik talep
etmek.
ṭ.-i rif'at K8a/3
-1-
tām [< Ar. sıf.] Tamam.
t. K8b/3
-1-
tamām [< Ar. i. ve sıf.] Eskiği
olmayan, bütün.
t. K10b/1, K6a/5, K7a/7,
K8b/3
t. + en 14a/ys
-5-
t. ol- [< Ar. + < T.] Tamam
olmak.
t. olmak 2b/1
-1-
taḡrı [< Es. T. *tengri* < *taḡrı*] Allah
(c.c.).
t. 1b/5
-1-
ṭapu [< T. i.] Bir taşınmazın
üstündeki mülkiyet hakkını
gösteren belge.

ṭ. 10b/ys
resm-i ṭ. + sına 13a/ys
-2-
ṭaraf [< Ar. i.] Yön, bölge.
ṭ. K4a/4, K8b/5
ṭ. + da 16b/3
ṭ. + ı 11b/ys, K3b/1
ṭ. + ımızdan 14a/ys, 15b/4
ṭ. + ımız 23b/1
ṭ. + ından 12b/3
-20-
ṭ.-ı ‘āṣṣḳ [< Ar.] Aşkın tarafı.
ṭ.-ı ‘āṣṣḳınızdan 29a/5
-1-
ṭ.-ı āḥar [< Ar.] Çok sıcak taraf.
ṭ.-ı āḥarden 14a/ys
-1-
ṭ.-ı ferzend-i müştāk [< Ar. + < F. + < Ar.] Erkek evladın hasretini çekenin tarafı.
ṭ.-ı ferzend-i müştāk 19a/4, 21b/4
-2-
ṭ.-ı ḥāl-i pür-melāl [< Ar. + < Ar. + < F. + < Ar.] Hüzün dolu hâlimin tarafı.
ṭ.-ı ḥāl-i pür- melālinden 22b/2
-1-
ṭ.-ı ḥālīṣ-āne [< Ar. + < Ar. + < F.] Samimiyetin tarafı.
ṭ.-ı ḥālīṣ- ānemize 13b/5
-1-

ṭ.-ı ḥasret-keṣīde [< Ar. + < Ar. + < F.] Hasret çekenin tarafı.
ṭ.-ı ḥasret- keṣīdelerinden 20a/7
-1-
ṭ.-ı sa‘ādet [< Ar.] Mutluluğun tarafı.
ṭ.-ı sa ‘ādetiñize 24b/2
-1-
ṭ.-ı ṣādīḳ-āne [< Ar. + < Ar. + < F. -āne] Sadık olana yakışır taraf.
ṭ.-ı ṣādīḳ- ānemizi 24b/7
-1-
ṭ.-ı sāmī [< Ar.] Yüksek taraf.
ṭ.-ı sāmīlerine 15a/1
-1-
ṭarafeyn [< Ar. i.] Her iki taraf.
ṭ. + i 11b/ys
-1-
ṭarḥ [< F. ve < Ar. i.] Kurma, tertip ve tanzim etme.
ṭ.-ı teklīf [< F. ve < Ar. + < Ar.] Teklifin tanzimi.
ṭ.-ı teklīfe 12a/6
-1-
ṭ.-ı ṣenā-ver-āne [< F. ve < Ar. + < F + < F.] Övgüde bulunana yakışır tanzim.
ṭ.-ı ṣenā- ver- ānemizi 16a/1
-1-

ṭarī [< Ar. sıf.] Taze.
t. K7b/8, K8a/1
-2-

ta‘rīf [< Ar. i.] Tanımlama.
t.-i tavṣīf [< Ar.] Vasıflarını
saymanın tarifi.
t.-i tavṣīfī 12b/4
-1-

tārīḥ [< Ar. i.] Bir olayın meydana
geldiği gün ve yıl.
t. 5b/1
-1-

t.-i ḥasret-nāme [< Ar. ve < Ar.
+ < F.] Hasret mektubunun
tarihi.
t.-i ḥasret- nāme 20b/2
-1-

ṭarīḳ [< Ar. i.] Yol.
ṭ-i ‘ām [< Ar.] Herkese ait yol.
ṭ.-i ‘ām 11b/ys
-1-

ṭarla [< Es. T. *tarīḡlaḡ*, *tarīḡ+la-ḡ* >
tarīla > *tarla*] Tarım arazisi,
toprak parçası.
t. + larından 11a/ys
t. + sı 11b/ys
T. + sı 12a/ys
t. + sınıḡ 11a/ys
-5-

ṭaru [< Es. T. *tarīḡ*] Darı.
ṭ. 9b/ys
-1-

taṣṭīr [< Ar. i.] Satır hâline koyma.
t. K2b/2
-1-

t.-i ḥurūf [< Ar.] Harfleri satır
hâline koyma. Yazı yazma.
t.-i ḥurūf 26a/1
-1-

ṭaşra [< Es. T. i.] Dışarlık.
ṭ. K2a/7
-1-

tatar [< T. i.] Postayı süren kimse.
t. 13b/6
-1-

ṭatlı [< T. sıf.] Şeker tadında olan.
ṭ. K5b/7, K9a/3
-2-

ṭatlu → *ṭatlı*.
ṭ. 10a/ys
-1-

ṭatluluk [< T. i.] Tatlılık, tatlı ola
durumu.
ṭ. K6b/1
-1-

taṭvīl [< Ar. i.] Uzatma.
t. 2b/3, K3a/6
-2-

tavaffuk [< Ar. i.] Başarı elde etmek.
t. 7a/ys
-1-

ṭavır [< Ar. i.] Durum, hâl.
cem ‘-i ṭ. K6a/3
-1-

ṭaviyyet [< Ar. i.] İstek, niyet.

teṣeyyüd-i erkān-ı ṭ.-i ḥālīṣ-

ānem 11b/3

-1-

ṭavṣīf [< Ar. i.] Vasıflarını sayma.

ta 'rif-i t. + i 12b/5

-1-

ṭavṣiye [< Ar. i.] Ismarlamak.

t. K10a/4

-1-

ṭavuk [< T. i.] Kümes hayvanı.

ṭ. K9a/6

-1-

ṭayan - [< T. f.] Güç almak.

ṭ.- acaḳ K5b/2

-1-

ṭayerān [< Ar. i.] Uçma, uçuş.

ṭ. 3a/ys

-1-

ṭayy [< Ar. i.] Dürüp, bükme.

ṭ. 10a/7

-1-

ṭayyibe [< Ar. i.] İyi iş.

ṭ. 6b/ys

-1-

ṭazarru' [< Ar. i.] Yalvarma.

t. 6b/ys

-1-

tāze [< F. i.] İlk ve yeni durumunu koruyan.

t. K7b/8, K8a/1

-2-

tāzelen - [< T. f.] Taze duruma

gelmek.

t.- miṣ K8a/2

-1-

ta'zīm [< Ar. i.] Hürmet etme, saygı

gösterme.

derūn-ı ḥulūṣ- āne-i t.- āne

20a/4

-1-

taziyāne [< F. i.] Kamçı.

t. K10a/1

-1-

te'allul [< Ar. i.] Bahane etmek.

t. K9b/3

-1-

te'aṭṭufāt [< Ar. i.] Şefkat gösterme, merhamet etme.

t.-ı merāḥim [< Ar.]

Merhametlerin merhameti.

t.-ı merāḥim 6b/5

-1-

t.-ı seniyye [< Ar.] Yüce

merhamet.

t.-ı seniyye-i 'ācizi 8a/6

-1-

teb'īd [< Ar. i.] Uzaklaştırma.

t. K10a/5

-1-

tebcīl [< Ar. i.] Ululamak.

t. 4a/ys, K4a/1

-2-

tebessüm [< Ar. i.] Gülmek.

t. K7b/2

-1-

tebliğ [< Ar. i.] Eriştirme, ulaştırma, nakletme.

t. 19a/1

t. + e 21b/1

-2-

tebrīk [< Ar. i.] Kutlamak.

t. K6b/6

-1-

tebyīn [< Ar. i.] Beyan etmek.

t. K10a/3

-1-

tecdīd [< Ar. i.] Yenileme.

t.-i berāt-ı ‘ubūdiyyetim 10b/1

-1-

te’diye [< Ar. i.] Ödeme.

t. K4a/7

-1-

tifahhur [< Ar. i.] Övünme.

t. K3a/5

-1-

tefāhur [< Ar. i.] 1. Övünme. 2.

Nazlanmak.¹²²

t. K3a/5

-1-

tefaḫḫud [< Ar. i.] Arayıp sormak.

t. 5b/ys, K4b/4

-2-

teferrüc [< Ar. i.] 1. Eğlenmek için

gezinti yapmak. 2. Sevinmek.¹²³

t. K3a/1

-1-

tefhīm [< Ar. i.] Ululamak.

t. K10a/7

-1-

tefriḥ [< Ar. i.] Ferahlandırma.

t. K3a/1

-1-

teğāfūl [< Ar. i.] Bilmezden gelmek.

t. K8b/2

-1-

tehniye [< Ar. i.] Kutlamak.

t. K6b/5

-1-

teḫaddūm [< Ar. i.] İleri geçmek.

t. K10a/1

-1-

tekāsūl [< Ar. i.] İhmal etmek.

t. K7a/3

-1-

tekellūf [< Ar. i.] Zahmet çekmek.

t. K10a/2

-1-

tekellūm [< Ar. i.] Söylemek.

t. K2a/5

-1-

te’kīd [< Ar. i.] Sağlamlaştırma.

¹²² Yazmada geçen anlam.

¹²³ Yazmada geçen anlam.

t.ü'l-aşl [< Ar.] Asıl olanı
sağlamlaştırma.
t. al- aşl 26a/5
-1-
teklîf [< Ar. i.] Görüş sunma, öneride
bulunma.
tarh-ı t. + e 12a/6
-1-
tekrâr [< Ar. i.] Aynı olayın çok defa
meydana gelişi.
t. + ina 8a/3
-1-
tekrîm [< Ar. i.] İkrâm etmek.
t. K3a/2
-1-
t.-âne [< Ar. + < F.] İkrâm
etmeye yakıştır.
t.- âne 20a/4
-1-
tekşîr [< Ar. i.] Çoğaltma.
t. K6a/4
-1-
telaţţufât [< Ar. i.] Lütuf ve incelikle
muamele etme.
t.-ı ekârib-i nevâzı 13a/1
-1-
telâţum [< Ar. i.] 1. Çarpmak. 2.
Tokuşmak.¹²⁴
t. K6a/3
-1-

telh [< F. s.] Acı.
t. K9a/3
-1-
temâyül [< Ar. i.] Meyl etmek.
t. 4a/5
-1-
temel [< Yun. *temelion*] Asıl.
t. K9a/8
-1-
temennâ [< Ar. i.] Arzu, istek.
t.-ı vişâl [< Ar.] Kavuşma isteği.
t.-yı vişâliyle 28a/1
-1-
temessük [< Ar. i.] Senet.
t. 13b/ys
t. + i 10b/ys
-2-
temevvüc [< Ar. i.] Dalgalanma.
t. K6a/3
-1-
temhîd [< Ar. i.] Yayma.
t.-i bünyân-ı huşûşiyet [< Ar.]
Husûsi binayı yayma.
t.-i bünyân-ı huşûşiyet 11b/2
-1-
temme [< Ar. f.] Bitti, tamam oldu.
t.u'l-kelâm [< Ar.] Söz tamam
oldu.
t. al- kelâm K1b/12
-1-

¹²⁴ Yazmada geçen anlam.

temmet → temme.

t. K10b/1, K1b/5

T. 29a/5

-3-

tenāfūs [< Ar. i.] Rağbet etmek.

t. 4a/5, K2b/5

-2-

tenāvül [< Ar. i.] Yeme içme.

t. K9b/1

-1-

tenşîṭ [< Ar. i.] Neşe verme.

t. K2b/4

-1-

tenvîr [< Ar. i.] Aydınlatma.

t.-zebān [< Ar. + < F.] Dili

aydınlatma.

t.- zebān 9a/3

-1-

terādūf [< Ar. i.] Arka arkaya

meydana gelme.

t. K9b/7

-1-

tercîḥ [< Ar. i.] 1. Yeğlemek. 2.

Artırmak.¹²⁵

t. K4a/3

-1-

tercūme [< Ar. i.] Dilden dile çeviri.

t. + si 1b/3

-1-

tereddūd [< Ar. i.] 1. Kararsızlık. 2.

Gelip gitmek.¹²⁶

t. K7a/3

t. + ümüz 10a/6

-2-

terķīm [< Ar. i.] Yazmak.

t. 10b/2, 14a/5, K7b/8

-3-

tertīb [< Ar. i.] Düzenleme.

t. êt- [< Ar. + < T.] Düzenlemek.

t. etmek K3b/5

-1-

teshîl [< Ar. i.] Kolaylaştırma.

t. K2b/4

-1-

teslīm [< Ar. i.] Emaneti yerine
verme.

t. 14a/ys, 26b/2

-2-

teslīmāt [< Ar. i.] Selamlar vermek.¹²⁷

t. K6a/7

-1-

tesmiye [< Ar. i.] Ad vermek.

t. K7b/6

-1-

tesyār [< Ar. i.] Gönderme.

t. 17b/5

-1-

tesyîr [< Ar. i.] Yürütme, gönderme.

t. 19a/3, 21b/3

¹²⁵ Yazmada geçen anlam.

¹²⁶ Yazmada geçen anlam.

¹²⁷ Yazmada geçen anlam.

-2-

t.-i şavb-ı devlet [< Ar.]

Devletin tarafına gönderme.

t.-i şavb-ı devletleri 11b/4

-1-

teşekkür [< Ar. i.] Memnuniyet gösterme.

t. K2b/1

taḥşīṣ-i t. 13a/6

t. + e 7b/7

ḥaḳḳ-ı t. + ünde 6b/6

-4-

t.-nāme [< Ar. + < F.] Teşekkür mektubu.

t.- nāme 12b/3

-1-

teşerrüf [< Ar. i.] Şeref bulma, ululanma.

t. K3a/5

-1-

teşeyyüd [< Ar. i.] Sağlamaştırma.

t.-i erkān-ı ṭaviyyet-i ḥālīṣ-

ānem 11b/3

-1-

t.-i erkān-ı ṭaviyyet-i ḥālīṣ-āne

[< Ar. + < F. -āne] Samimi

isteğin adabını güçlendirme.

11b/3

-1-

teşmīr [< Ar. i.] Sıvamak.¹²⁸

t. K9a/7

-1-

teşne [< F. sıf.] Susamış.

t. 10a/ys, K10a/1, K9b/8

-3-

teşrīf [< Ar. i.] Şeref verme, şereflendirme.

t. 27a/3

t. + iḡ 26b/6

t. + leriyle 27a/5

-4-

t.-i meymenet-redif [< Ar.]

Sonradan gelen kutluluğun şeref vermesi.

*t.-i meymenet- redīf-i āṣaf-
āneleriyle* 7a/7

-2-

tevaḳḳu' [< Ar. i.] Bekleme.

t. K4a/5

-1-

tevāzu' [< Ar. i.] Alçak gönüllülük.

t. êt- [< Ar. + < T.] Alçak

gönüllülük göstermek.

t. etmek K3a/5

-1-

teveccüh [< Ar. i.] Yakınlık duyma, iltifat.

¹²⁸ 1. Kol veya paçayı sıvamak. 2. Okşamak, sıvazlamak.

t.-i devlet [< Ar.] Mutluluğun iltifatı.
t.-i devletleri 10b/4
 -1-
t.-i derûn-ı behiyye [< Ar. + < F. + < Ar.] Güzel kalbin iltifatı.
t.-i derûn-ı behiyyelerinden
 13b/6
 -1-
t.-i hâzret-i şamedânî [< Ar.] Yüce Allah'ın iltifatı.
t.-i hâzret-i şamedânî 24a/3
 -1-
teveccühât [< Ar. *teveccüh*'ün ç.] Yakınlık duymalar, iltifatlar.
t. 9b/6
hüsn-i t.-i zâmâmeyelerine
 12a/1
 -1-
tevķîr [< Ar. i.] Riayet etmek.
t. 20a/3, 3b/5, K2b/7
ğāyet-i t. 22a/6
 -4-
tevsi' [< Ar. i.] Genişletmek.
t. K6a/4
 -1-
tevsiķ [< Ar. i.] 1. Sağlamlaştırma. 2. Övmek.¹²⁹
t. K3a/5
 -1-
tevzi' [< Ar. i.] Dağıtma.

t. êt- [< Ar. + < T.] Dağıtmak.
t. etmek 1b/ys
 -1-
te'yîd [< Ar. i.] Kuvvetlendirme.
t. K5a/8
 -1-
tēz [< F. i.] Çabuk, hemen.
t. K4b/3
 -1-
tezâyüd [< Ar. i.] Artma.
t. K2a/9
 -1-
tezekkür [< Ar. i.] Hatırlama.
t. K6b/2
 -1-
tezkîr [< Ar. i.] Hatırlatma.
t. 8b/ys
 -1-
tezkire [< Ar. i.] 1. Küçük mektup. 2. Andırmak.
t. K3b/8
t. + si 25a/5, 26b/4
 -3-
t.-i 'âcizî [< Ar.] Aciz olanın küçük mektubu.
t.-i 'âcizî 27a/4
 -1-
tezyîd [< Ar. i.] Çoğaltma, arttırma.
t. êt- [< Ar. + < T.] Çoğaltmak, arttırmak.
t. etmiş 14a/4

¹²⁹ Yazmada geçen anlam.

-1-
ṭīmār [< F. i.] Bakım yapma,
temizleme.
ṭ.-ı maḳāl [< F. + < Ar.] Sözü
temizleme.
ṭ.-ı maḳāl 10a/7
-1-
tīrāṣ [< F. i.] Kalem açmak.
ḳalem- *t.* 6a/4
t. + a 6a/2
-2-
tīrāṣīden [< F. i.] Yontmak, kazımak.
t. 2b/5
-1-
ṭīrs [< Ar. i.] Yazı kağıdı.
ṭ. K3a/2
-1-
ṭoġ - [< T. f.] Doğmak.¹³⁰
ṭ.- maḳ K7b/5
-1-
ṭoġru [< T. sıf.] Doğru.
ṭ. 2b/5
-1-
toḥum [< F. i.] Kendisinden yeni bitki
üreyen küçük tane.
t. 12a/ys
-1-
ṭoḳuṣ - [< T. f.] Çarpışmak.
ṭ.- maḳ K6a/3
-1-

ṭolı [< T. sıf.] Dolu.
ṭ. K6a/2, K8a/3
-2-
ṭon [< T. i.] Don.
ṭ. 24b/3
-1-
ṭopraḳ [< Es. T. *topur* “*toprak*” + *-ak*
“*küçültme*” eki] Yer kabuğunun
yüzey kısmı.
ṭ. K5a/3
-1-
tuḥaf [< Ar. sıf.] Değişik.
t. K5b/3
-1-
tuḥfe [< Ar. i.] Hediye.
t. K7a/1
cem’-i t. K5b/3
-2-
ṭulū’ [< Ar. i.] Doğma.
ṭ. K7b/5
-1-
ṭulum [< T. i.] Deri torba.
ṭ. 15b/1
-1-
tuwān [< F. i.] Güç.
ḳāker-i nā- t. + ları 7a/4
-1-
ṭuz [< T. i.] Tuz.
ṭ. K8a/6, K8b/8
-2-

¹³⁰ Gök cisimleri için.

u [
u. 28b/7, 9a/6
ḥāṣ u. ‘ām K3a/8
luṭf u. kerem 13b/1
ṣubḥ u. mesā K6b/4
nān u. nemek K8a/6
naẓm u. taḥrīr K2b/2
-7-

‘ubūdiyyet [
tecdīd-i berāt-ı ‘u. + im 10b/1
-1-

uc [
u. 3a/4
-1-

uç - [
u.- maḵ 3a/ys
-1-

uç → uc.
u. + ı (ucı) 15a/6, 15a/7
-2-

uçkur [
u. 24b/3
-1-

uḥrā [
u. K8b/ys
-1-

uḥuvvet [
ḥulūṣ-ı u. 11a/3
-1-

ulaş - [
u.- maḵ K3b/7, K7a/3
-2-

ulu [
u. K3a/8, K4b/6, K4b/8,
K5a/1, K5a/2
u. + lar K3a/4, K4b/8
-7-

ulūf [
u. K6a/2
-1-

ulula - [
u.- maḵ K3a/2, K4a/1, K5b/4,
K7a/6
u. + maḵ K10a/7
-5-

ululan - [
u.- maḵ K2b/7, K3a/5
u.- mıṣ K4a/1
-3-

ululuḵ [
u. 2a/4, 3a/1, 4a/2, 4a/ys,
K3a/6, K5a/3, K7b/4, K8a/4,
K9b/7
u. + lar K2b/1, K7b/2
-11-

u. bul- [
u. bulmaḵ K2b/6
-1-

‘uluv [< Ar. ‘*ulüvv*] Ululuk, büyüklük, yücelik.

‘u.’l-himem [< Ar.] Ulu himmetler.

‘u. al- himem 4a/ys

-1-

‘ulyā [< Ar. *a’lā’nın müennesi ‘ulyā*] Çok yüksek, çok yüce.

pīrāye-i mesānīd-i ‘u. + yı 7a/2

-1-

um - [< T. f.] Ümit etmek, beklemek.

u.- maḳ K4a/5

-1-

‘umre [< Ar. i.] Hac mevsimi dışında Kabe’yi ve Mekke’deki mübarek yerleri ziyâret etme.

‘u. 4a/4

-1-

umur [< Ar. *emr*’in ç. *umūr*] İşler.

ehemm al- ‘u. 5a/1

-1-

umul - [< T. f.] Umma durumuna konu olmak.

u.- mıṣ K4a/5

u.- muṣ K5b/7, K9b/7

-3-

un [< T. i.] Öğütülmüş tahıl.

u. 4b/ys

-1-

‘unca [< Ar. i.] Yoğurmak, biriktirmek.

‘u.-i nūrdan [< Ar.] Nurdan yoğurmak.

‘u.-i nūrdan 20a/1

-1-

unut - [< T. f.] Aklında kalmamak.

u.- maḳ 6b/ys, 8b/ys, K5b/5, K8a/4

-4-

‘unvān [< Ar. i.] Makale, mektup vb.nin başına yazılan yazı veya kelime.

‘u. 3b/1, K2a/2

-2-

ur - [< T. f.] Vurmak.

u. K5b/1

-1-

uṣbu [< T. sıf.] İşbu, bu.

u. 10b/1

-1-

‘uṣur [< Ar. i.] Onda bir.

‘u. K9b/2

-1-

‘uteḳā [< Ar. ‘*atīḳ*’in ç.] Azat edilmiş köleler ve cariyeler.

‘u. K4b/2

-1-

uyandur - [< T. f.] Uyandırmak.

u.- maḳ K7a/8

-1-

uyḳu [< T. i.] Uyku.

u. K8a/5

-1-

uyul - [< T. f.] Uyuma işi yapılmak.

u.- *mış* K3a/7

u.- *muş* K9b/4

-2-

uzak [< Es. T. *uza*- + *Uk*] Irak.

u. 6a/ys, K10a/5, K10a/6

-3-

uzat - [< T. f.] Uzamasını sağlamak.

u.- *mağ* 2b/3, K3a/6

-2-

uzun [< Es. T. *uz*-(*u*)*n*] İki ucu arasında fazla mesafe olan.

u. 2b/5

-1-

ü → u.

ü. 10a/2, 10b/6, 18a/4, 18b/4,

24a/2, 28b/5, 8b/2

ins ü. cin K7a/5

devām-ı eyyām-ı ‘ömr ü.

devlet 8a/1

fuzūlī-i ‘ömr ü. devlet 16a/6

nāle ü. feryād 27b/7

Feryād ü. fīgān 28b/2

hicr ü. fīrāka 28a/3

lutf ü. ihsān 8b/3

emr ü. kerem 18a/1

lejl ü. nehār 6b/7

-16-

übbehet [< Ar. i.] Büyüklük, ululuk.

ü. 4a/ys, 7a/2

-2-

übbehetlü [< T. sıf.] Büyük, ulu.

ü. 8b/5

-1-

übbet → übbehet.

ü. 4a/ys, K5a/3

-2-

üç [< T. i.] Sayı, 3.

ü. 25b/5

ü.+ *de* K9b/1

-2-

üçünci [< T. i.] Üç sayısının sıra sıfatı.

ü. 26a/4, K1b/8, K1b/9

-3-

üftāde [< F. i.] Düşmüş, fakir.

ü. K9b/3

-1-

ülker [< T. i.] Takım yıldızı.

ü. K8b/1

-1-

ümerā [< Ar. *emīr*’in ç.] Emirler.

ü. K3a/8

-1-

ümīd [< F. i.] Umut.

ü. 4a/4, K5a/6

-2-

ümmehāt [< Ar. *umm*’un ç.] Anneler.

meş’ar-ı ‘ināyet- nāme-i ü.

19b/1

-1-

ürküt - [< T. i.] Korkutmak.

ü.- *mek* K9b/5

-1-

üslüb [< Ar. i.] Tarz, usul.
 ü. 16a/3, 23b/5, 27b/1, K4a/4
 -4-
üstādlik [< T. i.] Üstat olma durumu.
 ü. K2b/2
 -1-
üzengi [< T. i.] Ata binmek için
 kullanılan altı düz demir halka.
 ü. K8a/7
 -1-
üzere [< T. z.] Amacıyla, şartıyla.
 ü. 10b/ys, 12b/4, 13b/3, 20a/4,
 20b/5, 22b/5, 23b/5, 24a/1,
 25b/2, 26b/2, 5b/4, 7a/6, 9b/2,
 K1b/6, K8b/ys
 ü. + *dir* 12a/3, 16a/3, 19b/4,
 25a/5, 25b/7, 27b/1
 -21-
üzeri [< T. i.] Bir şeyin üst tarafı.
 ü. + *nde* K1b/7
 -1-
üzül - [< T. f.] Üzüntü duymak.
 ü. - *mek* K6b/3
 -1-
üzüm [< Es. T. üz- “kesmek,
koparmak + (*üm*)*m*] Salkım
 hâlinde taneli meyve.
ü. şuyı [< T.] Üzüm suyu.
 ü. *şuyı* 10a/ys
 -1-
vâcib [< Ar. i.] Yapılması gerekli,
 terkedilmesi caiz olmayan.

v. 16b/7
 -1-
v.ü'l-edā [< Ar.] Ödemesi vacib.
V. al- edā 26a/6
 -1-
vāhid [< Ar. i.] Tek, bir.
an-ı v. K10a/5
 -1-
vaḳf [< Ar. i.] Vakıf.
v.-ı merḥūm [< Ar.] Merhumun
 vakfi.
v.-ı merḥūm 25a/7
 -1-
vaḳıf [< Ar. i.] Vakfedilen mallara ait
 işlere bakan resmî kurum.
V. 25b/6
v. + lar 5a/ys
 -2-
vāḳi' [< Ar. sıf.] Olan.
v. 11a/ys, 15a/6
 -2-
vaḳit [< Ar. i.] Zaman.
v. (*vaḳit*) K10a/7, K7b/8
v. + in (*vaḳitin*) 16b/5
v. + ler 7a/ys, K6b/2, K6b/5
ba 'z-ı v. + *ler* (*vaḳitler*) K8b/4
 -6-
v. be-vaḳt [< Ar. + < F. + < Ar.]
 Zamandan zamana.
vaḳt be- v. (*vaḳit*) K3b/4
 -1-

v.-i şerîf [< Ar.] Zamanın şereflişi.
v.-i şerîfleriniñ (vaķit_i şerîfleriniñ) 27a/3
-1-

vālā [< F. sıf.] Yüksek, yüce.
v. 8a/ys, K6b/8, K7a/1
-3-

vālide [< Ar. i.] Anne.
v. K4b/5
v. + m 17a/7
v. + sinden 23b/5
-3-

v.-i ‘azîz [< Ar.] Kıymetli anne.
v.-i ‘azîzim 18b/5, 19b/6
v.-i ‘azîzine 19b/4
v.-i ‘azîzinedir 22a/2
-4-

v.-i şefîķa [< Ar.] Şefkatli anne.
v.-i şefîķam 22a/4
-1-

vālideyn [< Ar. i.] Anne baba.
v. K4b/5
-1-

vallāhi [< Ar. i.] Allah’a and olsun ki, Allah hakkı için.
v. 28a/2
-1-

- vān [< F. ek] “-cı, -ci” Örn. Ekmekçi.
nān- v. 4b/ys
-1-

var - [< Es. T. *bar* > *var*] Ulaşmak.
v.- inca K1b/10
-1-

- vār [< F. ek] Benzetme, sahiplik bildirir.
sezā- v. 9b/6
şavb-ı hūlūş- v. + ları 14a/7
-2-

varaķa [< Ar. i.] Bir tek yaprak.
v. K4a/8
-1-

- vāre → - vār.
Hem- v. + sini 27b/3
-1-

vārid [< Ar. i.] Gelen, ulaşan.
v. 12b/3, 15a/5, K7a/2
-3-

vāşıl [< Ar. sıf.] Erişen, ulaşan.
v. 13b/7, 22b/6
-2-

v. bi’l-luţf [< Ar.] Lüfuf ile erişen.
v. Bi al- luţf 29a/2
-1-

v.-ı dest-i hūlūş-ver [< Ar. + < F. + < Ar. + < F.] Kalp temizliğine sahip elin erişmesi.
v.-ı dest-i hūlūş- verī 15b/3
-1-

v.-ı dest-i keşīde [< Ar. + < F. + < F.] Çekilmiş elin erişmesi.
v.-ı dest-i keşīdem 24a/6

-1-
v.-i dest [< Ar. + < F.] Elin
erişmesi.
v.-i *destim* 28b/1

-1-
vaşl → vāşıl.
v.-i nezd-i devlet [< Ar. + < F. +
< Ar.] Devletin huzurunun
erişmesi.
v.-i *nezd-i devlet* 11b/5

-1-
vāye [< F. i.] Nasip, kısmet.
v. K5a/6
*sāye-i ihsān- v.-i ḥazret-i şehen-
şāh-ı pādīşāhīde* 18b/2
*sāye-i merāḥim- v.-i mekārīm-
iştīmālleri* 7a/3

-3-
vāž [< Ar. i.] Koyma.
v. K9a/8

-1-
vāžife [< Ar. i.] 1. İş, görev. 2. Tayın,
maaş.
v. K10a/7

-1-
ve [< Ar. bağ.] Ve.
v. 10a/3, 10a/4, 10a/6, 10a/7,
10b/2, 10b/5, 11a/3, 11a/4,
11a/5, 11a/6, 11a/7, 11b/1,
11b/3, 11b/4, 11b/5, 11b/ys,
12a/1, 12a/2, 12a/7, 12a/ys,
13a/1, 13a/3, 13a/6, 13a/ys,

14a/1, 14a/5, 14a/ys, 14b/3,
15a/1, 15a/2, 15a/3, 15a/7,
15b/1, 15b/2, 15b/3, 15b/6,
16a/4, 16a/7, 16b/5, 17a/1,
17a/5, 17a/7, 17b/2, 17b/3,
17b/5, 17b/7, 18a/5, 18a/6,
18a/7, 18b/3, 18b/5, 18b/7,
19a/1, 19a/3, 19a/5, 19b/1,
19b/2, 19b/7, 20a/1, 20a/2,
20a/3, 20a/4, 20a/5, 20a/6,
20b/1, 20b/4, 20b/6, 20b/7,
21a/2, 21a/3, 21a/6, 21b/4,
21b/7, 22a/4, 22a/5, 22a/6,
22b/1, 22b/5, 22b/6, 22b/7,
23a/1, 23a/2, 23a/4, 23a/5,
23b/1, 23b/3, 23b/5, 24a/1,
24a/2, 24a/7, 24b/2, 24b/3,
24b/4, 24b/5, 25a/2, 25a/3,
25a/6, 26a/7, 26b/3, 27a/3,
27a/7, 29a/2, 2b/2, 2b/4, 3b/1,
3b/2, 3b/ys, 4a/2, 4a/3, 4a/4,
4a/ys, 4b/2, 4b/5, 5a/1, 5a/2,
5a/7, 5b/1, 5b/2, 5b/3, 5b/5,
5b/6, 5b/7, 6a/1, 6a/3, 6b/1,
6b/4, 6b/5, 6b/6, 6b/7, 7a/2,
7a/4, 7a/5, 7b/1, 8a/1, 8a/2,
8a/6, 8b/2, 8b/5, 9a/6, 9b/1,
9b/2, 9b/3, 9b/4, 9b/6, 9b/7,
K10a/2, K10a/3, K1b/1, K1b/8,
K2a/1, K2a/6, K3a/4, K4a/4,
K4a/6, K4a/8, K4b/3, K4b/5,

K4b/6, K4b/7, K5a/6, K5b/7,
K6a/1, K6a/5, K6b/4, K6b/5,
K6b/7, K7a/3, K7a/5, K7a/7,
K8a/2, K8a/6, K9a/8, K9b/2,
K9b/3
ārāyiş-i erīke-i kām-rānī v.
7a/1
ed'īye-i hayriyye-i v. 9a/7
sürür-i şād-mānī v. 7b/6
tahrīr-i maḥdūm-ane v. 21b/2
al- devlet-i v. *al- iḳbāl* 7a/7
v. *al- selām* K1b/12
v. *iḳbāl* 16a/7
-224-
v.'s-selām [< Ar.] Son söz bu.
K1b/12
-1-
vech [< Ar. i.] Yüz.
lāyık-i v. K8b/ys
ber- v.-i *efzūn* 11a/4
V.+ i 26a/1
v.+ *ile* 15b/5, 6b/7
v.+ *le* 12a/6, 28b/6, 9b/5
-8-
v.-i meşrūḥ [< Ar.] Uzun
uzadıya anlatmak.
v.-i *meşrūḥ* 25b/1
-1-
veche [< Ar. sıf.] Sebep, vesile.
v. K1b/6, K8b/ys
-2-

vedī'ā [< Ar. i.] Emanet.
v. 7b/ys
-1-
vefā [< Ar. i.] Sevgide süreklilik,
bağlılık.
v.-pīşe [< Ar. + < F.] Vefaya
alışmış.
v.- *pīşe* 27b/2
-1-
vefret [< Ar. i.] Bolluk, çokluk.
v. K6a/4
-1-
velā [< Ar. i.] Yakınlık.
v.-perver [< Ar. + < F.]
Yakınlık besleyen.
v.- *perveri* 15a/2
-1-
velāyuhşā [< Ar. sıf.] Hesapsız.
v. K2a/7
-1-
veled [< Ar. i.] Çocuk.
v.-i āgāh [< Ar. + < F.] Haberi
olan çocuk.
v.-i *āgāhım* 6a/6
-1-
velī [< Ar. i.] Sahip.
v.yü'n-ni'am [< Ar.] Nimetler
sahibi.
v. *al- ni'am* 26b/5, K5a/2
-2-
v.yü'n-ni'amī [< Ar.] Nimetler
sahibi ile ilgili.

maḥaṭṭ-ı ‘ilm-i v. al ni ‘amīleri
10b/4
irāde-i sāmī-i v. al- ni ‘amī
17a/5
v. al- ni ‘amīleri 7b/3, 8a/3, 9b/7
emr- nāme-i v. al- ni ‘amīleri
9b/3
ṣān-ı v. al- ni ‘amīlerinden 17a/2
v. al- ni ‘amīlerine 17b/5
v. al- ni ‘amīleriṅ 10a/2
v. al- ni ‘amīleriyle 10a/3
-10-
v.yü’n-ni‘me [< Ar.] Ne güzel
sahip.
v. al- ni ‘melerinin 6b/2, 6b/5
-2-
v.yü’n-ni‘met [< Ar.] Nimet
sahibi.
v. al- ni ‘met 10a/5
-1-
v.yü’n-nu’a‘mā [< Ar.] Bol
nimet sahibi.
v. al- nu ‘amā 12a/4
-1-
v.yü’n-ni‘met-i bī-minnet [<
Ar.] Minnetsiz nimet sahibi.
v.- ni ‘met-i bī- minnetim 8b/6
-1-
vêr - [< T. f.] Bırakmak veya
bağışlamak.
v.- ildi 13b/ys

v.- mek 3b/5, K2a/7, K5a/8,
K6a/1, K7b/6, K9b/6
v.- mekler K6a/7
neṣāṭ v.- mek K2b/4
-9-
- ver [< F. ek] Sahip anlamı katar.
ṭarḥ-ı ṣenā- v.- ānemizi 16a/1
merbūt-ı ‘alāka-i iḥlāṣ-ı ṣenā-
v.+ i 15a/1
-2-
- v.ī [< F.] Sahiple ilgili.
14a/1, 15b/3
-2-
verd [< Ar. i.] Gül.
v.- i K2a/6
-1-
vêrici [< T. i.] Veren kimse.
v. 3a/3, K6a/6
-2-
vêril - [< T. f.] Verme işine konu
olma.
v.- miṣ K5b/5, K9b/6
-2-
vesā’il [< Ar. *vesīle* ‘nin ç.] Vesileler.
v. K5a/6
-1-
vesīle [< Ar. i.] Sebep.
cem ‘-i v. K5a/6
ni ‘me al- v. 13a/7
-2-
v.-i ḥuṣūl-i emniyye [< Ar.]
Emniyetin hasıl olmasının

sebebi.
v.-i h̄uṣūl-i emniyye 7a/5
-1-
vey [
v. 27b/2
-1-
vezīr [
yüksek rütbeli devlet memuru.
v.-āne [
layık.
v.- āne K7a/8
-1-
vidād [
v. K6b/1
-1-
viṣāl [
temennā-yı v. + inle 28a/1
-1-
vuḳıyye [
v. 15b/2
-2-
vuḳū‘ [
Düşmek.¹³¹
v. K5b/8
mütereddīt-i v. + ında 25a/1
-2-
v.-ı siyāsiyye [
ilgili meydana gelen.
v.-ı siyāsiyye 23b/2
-1-

vuṣūl [
bi al- *v.* 14a/6
Ledā al- sa‘d al- *v.* 10b/3
şeref al- *v.* 19a/4, 21b/3
v. + ini 25a/2
v. + ünde 7a/ys, K4a/8
-7-
vücūd [
v.-ı h̄ān- ālūdemiz 22b/4
bā‘iṣ-i v. + um 18a/3
sebeb-i v. + um 16a/4, 19b/5
v. + umuz 20b/2
-5-
v. ber-vücūd [
Ar.] Vücut üzerine vücut.
vücūd ber- *v.* 18b/3
v. ber- vucūd 18b/3
-2-
v.-ı bā‘iṣ-i ḥayāt [
Hayatıma sebep olan beden.
v.-ı bā‘iṣ-i ḥayāt 22a/3
-1-
v.-ı şerīfe [
v.-ı şerīfelerine 20b/6
v.-ı şerīfelerinizi 23a/3
-1-
vüfūr [
v. 2a/5, K6a/5
-2-

¹³¹ Yazmada geçen anlam.

vürūd [< Ar. i.] Gelmek.

v. 28a/7, K7a/2

ledā al- v. 7a/ys

ledā- al- v. K4a/8

-4-

- yāb [< F. ek] Bulan, bulucu anlamı katar.

kām- y. 4a/4, K3a/3

şeref- y. 4a/2, K2b/6

-4-

yād [< F. i.] Anma, hatırlama.

y. 19b/2, 21b/7, 23b/3, 29a/4, K6b/2

-5-

y. èt- [< F. + < T.] Hatırlamak, anmak.

y. *ètmek* 8b/ys

-1-

yādigār [< F. i.] Hatırlatan, andıran

eşya vb.

y. K3b/8

-1-

yağ [< T. i.] Yağ.

y. K9a/2

-1-

yahūdī [< Ar. i.] Hz. Musa'nın dinine mensup kimse, Musevi.

y. + *den* 16b/4

y. + *ye* 17a/4

-2-

yaldır - [< T. f.] Parlamak.

y. - *mağ* K3b/2

-1-

yalğız [< Ar. sıf.] Yanında başkaları bulunmayan.

y. 25b/5

-1-

ya'nī [< Ar. bağ.] Şu anlatılmak isteniyor ki, demek ki.

y. 3b/ys

-1-

yalvar - [< T. f.] Yakarmak, niyaz.

y. - *mağ* 6b/ys, K4a/4

-2-

yār [< F. i.] Sevgili.

y. 27b/2, 27b/7, 28a/3, 28b/5

-4-

yaradıcı [< T. sıf.] Yaratıcı.

y. 1b/5

-1-

yaradıl - [< T. f.] Yaratılmak.

y. - *ış* K7b/5

-1-

yaramaz [< T. i. ve sıf.] Zararlı, kötü kimse.

y. + *lar* K9b/5

-1-

yaraşık [< T. i.] Uyuma, uygunluk.

y. K3a/4

-1-

yardım [< Or. T. *yarıt-* "yardım etmek" + *Im*, < F. *yārī* "yar olmak, yardımcı"] Destek, katkı.

y. K6a/8
y.+ *cı* K6a/8
-2-
y. ét- [< T.] Yardım etmek.
y. *étmek* K9b/7
-1-
yaz - [< T. f.] Özel işaret ve harflerle anlatmak.
y. 1b/6
y.- *a* 5b/1
y.- *an* 4b/5
y.- *ılmış* 3b/1
y.- *ıhur* K1b/10, K1b/11, K1b/9
y.- *mağ* K10a/2, K2b/2, K3b/8, K7b/8
-12-
yazı [< T. i.] Yazma işi.
y. K3b/8
y.+ *lar* K3a/7
y.+ *nıñ* 6a/5
-3-
yazıl - [< T. f.] Yazma işi yapılmak.
y.- *mış* K2a/3, K4b/2, K7b/6
-3-
yed [< Ar. i.] El.
y. K5a/3
kaşr-i y. édüp 13a/ys
y.+ *ine* 13b/ys
y.+ *iyle* 13b/7, 24a/4
-6-
y.-i şerîf [< Ar.] Şerefli el.
y.-i *şerîfleri* 18a/6

-1-
yek [< F. sıf.] Tek, bir.
y. 5b/3
-1-
yemenî [< Ar. i.] Kalıpla basılıp elle boyanan, kadınların başlarına bağladıkları tülbent.
y. 24b/4
-1-
yer [< T. i.] Mevki, mekan.
y. K10a/1, K5a/2, K5b/2, K5b/7, K7a/6, K7a/7
y.+ *ler* K3b/2
-7-
yeşil [< Es. T. *yaş+(ı)l*] Çoğunlukla yaş bitki rengi.
y. K10a/8, K5b/2
-2-
yetiş - [< T. f.] Ulaşmak
y.- *ür* 28a/4
-1-
yevm [< Ar. i.] Gün.
y. K3b/3
-1-
y.en fe-yevmen [< Ar.] Günden güne.
3b/ys, K3b/4
-1-
yezdān [< F. i.] Allah (c.c.)
y. 1b/5
-1-

yıl [

y. K3b/3

y. + a 9b/ys

y. + dan 9b/ys

y. + lar K3b/4

-4-

yıldıra - [

y.- mak K5b/3

y.- mak 2b/1

-2-

yıldız [

yıldız] Gök cismi.

y. K3b/2

y. + ı K8b/1

-2-

yigirmi [

y. + sine K1b/10

-1-

yigirminci [

y. K1b/10

-1-

yine [

y. 24b/2, 28b/5, 29a/3, 2b/ys,

5a/ys

-5-

yok [

y. K7b/6

y. + dur K6b/8

y. + lık K7b/5

-3-

yol [

y. 2b/5, K4a/4, K5b/6, K7b/2

-4-

yon - [

y.- mak 2b/5

-1-

yuğarı [

yokarı > yukarı] Bir şeyin üst

bölümü, fevk.

y. 7b/ys, K8a/7, K8b/2

-3-

yular [

y. K10a/8

-1-

yuva [

y. K8a/1

-1-

yüce [

türemesiyle yuça > yuca > yüce]

Büyük, ulu.

y. 4a/ys, K4a/2, K5a/7, K6a/2,

K6a/8, K8b/2, K8b/ys

y. + ler K7b/1

-8-

yümni [

bi al- y. 29a/2

-1-

yüz [

y. 12b/ys, 16b/4, 24a/5, 25b/2,

25b/5, 26a/1, 26a/6, 26b/1,

7b/3, K10a/6, K8b/1

-12-

z (ز) [< Ar. *harf* ز] Hicri Zilhicce

ayını temsil eden harf.

z. K1b/5

-2-

zābiṭ [< Ar. i.] Subay.

z. + i 13a/ys

z. *olmuş* 13b/ys

-2-

z. ol- [< Ar. + < T.] Subay

olmak.

14a/1

-1-

zabt [< Ar. i.] Tutanak.

z. 14a/ys

-1-

zāhir [< Ar. i. ve sıf.] Açık ve belli olan.

z. 5b/ys, 6b/7

-2-

zahīre [< Ar. i.] Erzak.

cem '-i z. K10a/2

-1-

zaḥmet [< Ar. i.] Sıkıntı, zorluk.

z. K10a/2

-1-

zāl [< Ar. i.] Meyl etmek.

z. 14b/2

-1-

zālil [< Ar. sıf.] Sürekli ve tam gölge.

z. 16a/7, K7a/7

-2-

zamīme [< Ar. i.] Katılan, eklenen.

hüsni-i teveccühāt-ı z. +

yelerine 12a/1

müvālāt-ı z. + mizi 14a/3

-2-

zamān [< Ar. i.] Vakit.

z. 17b/2, K5a/5

cem '-i z. K8b/4

karīb al- z. 23a/4

z. + e 8b/7

-5-

zamīr [< Ar. i.] Gönül.

z. K3b/6

māf al- z. 10a/3

-2-

z.-i pāk [< Ar. + < F.] Temiz gönül.

z.-i *pāk* K6b/7

-1-

zarāfet [< Ar. i.] İncelik, zariflik.

z. K6b/7

-1-

zarāfetlü [< T. sıf.] Zarif.

z. 27b/2

-1-

zarīf [< Ar. sıf.] Hoşa giden.

şavb-ı z.- ānene 29a/1

-1-

zāt [< Ar. i.] Saygıdeğer kimse, kişi.

z. K4a/4

z.-ı devlet- semān 9a/4

z.-ı devletiye 9a/2

z.-ı merḥamet- semān 16a/6
z.+ ıḡ 8b/6
 -5-
z.-ı ‘ālī [< Ar.] Yüce kişi.
z.-ı ‘ālīlerine 14b/7
 -1-
z.-ı ‘aṭūfet-meāb [< Ar.] Şefkat koruyan kişi.
z.-ı ‘aṭūfet- meāb 11a/2
 -1-
z.-ı ‘aṭūfī [< Ar.] Çok merhametli kimse.
z.-ı ‘aṭūfīlerine 14a/3
 -1-
z.-ı bī-hemtā [< Ar. + < F.] Eşsiz kişi.
z.-ı bī- hemtāları 11a/5
enīne-i behiyye-i z.-ı bī-hemtālarıyla 9a/7
 -1-
z.-ı seniyyü’s-şıfāt [< Ar.] Yüce vasıflı kişi.
z.-ı senī al- şıfāt-ı 6b/7
 -1-
z.-ı şerīf [< Ar.] Şerefli kişi.
z.-ı şerīflerine 20a/2
 -1-
zāviye [< Ar. i.] 1. Köşe. 2. Küçük hane.¹³²
z. K9b/7
 -1-

zebān [< F. i.] Dil.
z. K7a/3
tenvīz- z. 9a/3
der- z.-ı şıdk- beyānım 11a/6
 -3-
- zede [< F. sıf.] Vurmak.
gūş- z. K5b/1
 -1-
zehā’ir [< Ar. *zahīre*’nin ç.] Erzaklar.
z. K10a/2
 -1-
zerd [< F. i.] Sarı.
z. K5b/2
 -1-
zevāhir [< Ar. *zehre*’nin ç.] Çiçekler.
z. K2a/6
 -1-
zevc [< Ar. i.] Koca.
z. K8b/6
 -1-
Zeyd [< Ar. i.] Eski fetva metinlerinde erkeği temsil etmek için kullanılan isimlerdendir.
Z. 14a/7
 -1-
zeyl [< Ar. i.] Etek.
z.+ inde 18a/7, K7b/3
 -2-
zıll [< Ar. i.] Gölge.
z. 16a/7, K7a/7
 -2-

¹³² Yazmada geçen anlam.

zımn [< Ar. i.] İç.
 z. + *ında* 11b/4
 -1-

zī - [< Ar. sıf.] Sahip anlamı katar.
z.‘l-ḥicce [< Ar.] Hicri takvimin
 on ikinci ayı.
 Z. *al- ḥicce* 30a/ys
 z. *al- ḥicce-i* K1b/5
 z. *al- ḥiccesi* 25b/3
 -3-

z‘l-ḳa‘de [< Ar.] Hicri takvimin
 on birinci ayı.
 Z. *al- ḳa‘de* 25a/4, 30a/ys
 z. *al- ḳa‘de-i* K1b/5
 -3-

zīb [< F. i.] Süs.
 z. K5a/4
sāmme-i z.-i ‘āciz- ānem 7b/4
 -2-

zībā [< F. s.] Süslü, güzel.
 z. 2b/2, 5a/2, K3a/4
 -3-

zihn [< Ar. i.] Hafıza.
rehīn-i z.-i bende 9b/5
 -1-

zıkr [< Ar. i.] 1. Anma. 2. İbadet.
cem‘-i z. K6b/2
 -1-

zimmet [< Ar. i.] Himaye.
 z. + *imde* 26a/7
 -1-

zīnetlū [< T. sıf.] Süslü.
 z. K2a/5
 -1-

zīrā [< F. bağ.] Çünkü.
 z. 28a/4, 6a/3
 -2-

zīrā‘at [< Ar. i.] Çiftçilik, tarım.
 z. 9b/ys
 z. + *ine* 14a/ys
 -2-

zīreklik [< T. sıf.] Zekilik.
 z. K6b/7, K7b/7
 -2-

zīrin [< F. i.] Aşağıda.
 z. 8b/ys
 -1-

zīṣān [< Ar. zī- “sahip”, ṣe’n “rütbe”]
 Şanlı.
 z. K5a/2
 -1-

ziyāde [< Ar. sıf.] Fazla, çok.
 z. 13a/3, 4a/1, K2b/8, K3a/1,
 K6a/1, K6b/1
 -6-

ziynet [< Ar. i.] Süs.
 z. 3a/3, K10a/5, K5a/4
 -3-

zuhūr [< Ar. i.] Meydana çıkma.
 z. + *unda* 12b/1
 -1-

z.-mesārr-ı ‘āṭıfet [< Ar.]
 Cömertlik sevincinin meydana

çıkması.
 z.- *mesārr-ı 'āṭifetleri* 15a/3
 -1-
zuhūre [< Ar. i.] Zuhurun müennesi.
z.-i kelān [< Ar. + < F.]
 Heybetin meydana çıkması.
 z.-i *kelān* 13a/1
 -1-
zūbde [< Ar. i.] Kaymak, öz.
 z. K3a/3
 -1-
zū-fünūn [< Ar. sıf.] Hüner sahibi,
 bilgili.
 z. K6b/7
 -1-
zülāl [< Ar. i.] Tatlı su.
 z. K5b/7
 -1-
zümre [< Ar. i.] 1. Topluluk. 2.
 Bölük.¹³³
 z. K7b/1
 -1-
z.-i erbāb-ı dil [< Ar. + < Ar. +
 < F.] Gönül sahibi bölük.
 z.-i *erbāb-ı dile* 27b/2
 -1-
1252 Sayı, bin iki yüz elli iki.
 I. 10b/6

-1-
1254 Sayı, bin iki yüz elli dört.
 I. 12a/2, 13b/2, 14a/ys, 14b/4,
 16a/2, 18a/1, 19b/3, 22a/1,
 23b/4, 25a/4, 25a/7, 25b/6,
 27a/7, 8b/4
 -14-
23 Sayı, yirmi üç.
 2. 25a/4
 -1-
24 Sayı, yirmi dört.
 2. 25a/7
 -1-
27 Sayı, yirmi yedi.
 2. 10b/6, 13b/2, 14b/4, 23b/4,
 8b/4
 -5-
29 Sayı, yirmi dokuz.
 2. 14a/ys
 -1-
7 Sayı, yedi.
 7. 16a/2, 18a/1, 22a/1, 27a/7
 -4-
9 Sayı, dokuz.
 9. 12a/2, 19b/3
 -2-

¹³³ Yazmada geçen anlam.

4. SONUÇ

Çalışmanın en başında bahsedildiği üzere birbirinden bağımsız yerlerde ve zamanlarda yazılmış olan iki “inşâ” yazma eser, çeviri yazı yöntemi ile Latin alfabesine aktarılmıştır. İnşânın tarihsel süreci kısaca verilmiş, bu süreç içerisinde münşeât, münşî ve kâtip ne demektir, bu dönemde yazılan mektupların genel yapısı nasıldır sorularına cevap aranmış; iki eserin içerikleri, müellifleri ya da müstensihleri, nereden edinildikleri hakkında genel bilgiler verilmiştir. İki eseri oluşturan bütün kelimelerin dizini alınarak eserlerde yer alan inşâ terim ve kavramlarının söz varlıkları kazandırılmıştır.

Çalışmanın dizini, eserlerin anlam bütünlüğüne göre oluşturulmuş olup kelimeler sadece sözlük anlamıyla değil eserdeki anlamlarına, inşâ terim ve kavram uygunluğu gözetilerek verilmiştir. Buna örnek olarak; Arapçada “gazete” anlamına gelen “cerīde” kelimesi defter, alçak gönüllülük anlamına gelen “ḥuzū” kelimesi “önüne bakmak”, bir maddenin ayrılmış özü anlamına gelen “ḥülāṣa” kelimesi “güzide”, anlatma anlamına gelen “ifhām” kelimesi “ululamak”, bekleme anlamına gelen “intizār” kelimesi “gözetmek”, kendiliğinden doğan fikir anlamına gelen “ḫarīḥa” kelimesi “tabiat”, gece ile gündüz anlamına gelen “melevān” kelimesi “zaman”, namuslu anlamına gelen “muḥaddere” kelimesi “perdeli”, latife etmek anlamına gelen “mülāṭafe” kelimesi “mektup”, sakınan anlamına gelen “mütevaḫḫī” kelimesi “umulmuş”, süslenmiş anlamına gelen “müzeyyen” kelimesi “düzgünlü”, soyluluk anlamına gelen “necābet” kelimesi “güzel huylu”, set anlamına gelen “sedde” kelimesi “büyük kapı”, övmeler anlamına gelen “ṣenāyā”, şekil anlamına gelen “siyāk” kelimesi “ileri sürmek”, parıltı anlamına gelen “ṣa‘ṣa‘a” kelimesi “yıldıramak”, ilgi, bağ anlamına gelen “ta‘alluḫ” kelimesi “muhabbet etmek”, övünme anlamına gelen “tefāḥur” kelimesi “nazlanmak”, eğlenme için gezinti yapmak anlamına gelen “teferrüc” kelimesi “sevinmek”, yeğlemek anlamına gelen “tercīḥ” kelimesi “artırmak”, kararsızlık anlamına gelen “tereddüd” kelimesi “gelip gitmek”, “teslīmāt” kelimesi “selamlar”, sağlamaştırma anlamına gelen “tevṣīḫ” kelimesi “övmek”, meydana gelme anlamına gelen “vuḫū” kelimesi “düşmek”, topluluk anlamına gelen “zümre” kelimesi “bölük” olarak; Türkçede “görmek” kelimesi

“mülākāt”, suyu bulunmayan anlamına gelen “şusuz” kelimesi “susamış” olarak; Farsçada önder anlamına gelen “pīšvā” kelimesi “uyulmuş”, çabukluk anlamına gelen “şitāb” kelimesi “evmek”, açılmış anlamına gelen “şukufte” kelimesi “yeni açılmış” olarak anlamlandırılmıştır. Bunun gibi birçok örnek dipnotlarda belirtilmiştir.

Çalışılan iki eser öğretici türde yazılmıştır. Bu kaniya, iki eserinde inşâ husûsunda belli başlı kuralların anlatıldığı kısımları olması yine aynı husûsta sıkça kullanılan kelimelerle oluşturulan sözlüklerin bulunması neticesinde varılmıştır. *İnşâ-i Mergûb* eserinde bulunan 240 kelimedenden oluşan sözlük, 14 mektup, 1 tapu senedi örneği (10a ve 14a sayfaları arasında yan satırlara not edilen bilgilerin birleştirilmesiyle anlam bütünlüğü sağlanmış bu sayede bahsi geçen tapu senedi örneği ortaya çıkarılmıştır.), hicri ayların remzleri, çeşitli hesaplamalar ve çarpım tablosunun yer alması; *Luğat* eserinde hicri ayların remzleri, bir ayın bölümlerinin isimleri ve 690 kelimedenden oluşan sözlüğün bulunması katiplere yol gösterir niteliktedir. Yazılacak mektupların ve bu mektuplarda kullanılacak kelimelerin sınırları belirlenmiş, belirlenen sınırlar çerçevesinde mektubun yazılacağı kişinin makamına göre mektupta nasıl bir üslup kullanması gerektiği örnekleriyle tarif edilmiştir. Özellikle *Luğat* eseri, yapısı gereğince küçük bir “inşâ terim sözlüğü” olarak ele alınabilir. Bu nedenle çalışılan iki eserin birer kılavuz kitap niteliği taşımaktadır.

“Toplumsal hayatta değişen insan ilişkileri, zaman içinde ortaya çıkan toplumsal statüler, yeni konular mektuplarda yer ve karşılık bulmuştur. Zamanla az kullanılmağa başlayan kelimeler de değişim sürecinde yerlerini yeni kelime ve terimlere bırakmışlardır. Halkın ve öğrenme sürecinde olanların bilmediği bu yeni kelimelerle yazılan inşâ eserlerinde dil bir problem olarak öne çıkmıştır. Bu problemi çözmek için münşeât kitaplarının bazıları, alanda sıkça kullanılan ve yazışma durumunda olanların ihtiyaç duyacakları kelimeleri bir sözlük hâlinde vermeyi uygun bulmuşlardır.”¹³⁴ *İnşâ-i Mergûb* eserinin sözlüğünde yer alan “imām” kelimesinin anlamının “pêş-namāz”, “rāh” kelimesinin anlamının “dīn”, “oldı” kelimesinin anlamının “şüd”, “uç” kelimesinin anlamının “‘Ālī” vb. kelimelerin anlamlarının

¹³⁴ İNCE, Ömer, *İnşâ-i Mergûb ve ‘İlm-i İnşâ’da Müsta‘mel Olan Lügatler*, Ege Üniversitesi (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İzmir 2007, s. 248.

sözlük kullanımlarından farklı olarak verilmiş olduğu görülmektedir. Bu kelimelerin, oluşturulan inşâ eserinde İNCE'nin bahsettiği “Halkın ve öğrenme sürecinde olanların bilmediği bu yeni kelimelerle yazılan inşâ eserlerinde dil bir problem olarak öne çıkmıştır.” açıklamasına istinaden oluşan dil problemini çözebilmek için amacıyla verildiği düşünülmektedir. Zira bahsi geçen kelimelerin metin içerisinde bu probleme yol açması muhtemeldir. Ayrıca hicrî ayların remzlerinin iki eserde de verilmesi ve bir ayın bölümleri hakkında verilen bilginin yer alması, bir iftar davetinin bulunması, bir muhabbetnâmenin kaleme alınması, oğuldan babası ile annesine ve babası ile annesinden oğula yazılan mektup örneği sosyo-kültürel; tapu senedi örneği, kira tezkiresi, borç erteleme gerekçesi, çarpım tablosu ve çeşitli hesaplamalar dönemin sosyo-ekonomik durumu hakkında fikir vermektedir.

Özellikle 15. yüzyılın başlarında yazıldığı düşünülen Ahmed-i Dâî'nin Teressül'ü hakkında Haksever'in yapmış olduğu “... o günkü resmî yazışma protokolüne, makamlar arası ilişkilere ve bunların da etkisiyle oluşan inşâ geleneğine dair ipuçları sunmaktadır. Teressülden öğrendiğimize göre, resmî/özel mektup kaleme alan yazarlar muhatabın makamına göre başlık ve unvan seçmeli, anlamı bilinen yaygın, kolay kelimelerle meramı basitçe ifade etmeli, üst makamdakilere karşı sözü fazla uzatmamalıdır. Hatta aile fertleri arasında da anlatım uzun olmamalı, fakat mutlaka arzu ve hasret ifâdeleri tercih edilmelidir.”¹³⁵ tespitiyle *İnşâ-i Mergûb*'un bu istikamet üzerine oluşturulduğu görülmektedir. Arada dört asırlık bir fark olmasına rağmen inşâ sisteminin değiştirilmediği, çizilen sınırların dışına çıkılmadığı çalışmaya fayda sağlayan kaynaklarda da konu olarak ele alınmıştır.

¹³⁵ HAKSEVER, Halil İbrahim, Ahmed-i Dâî'nin Teressülü, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/1, Winter 2011, s. 1266.

5. KAYNAKLAR

- ABİK, Ayşehan Deniz, *Ali Şir Nevâyî'nin Risaleleri Tarih-i Enbiya ve Hükema Tarih-i Müluk-i Acem Münşeât Metin Gramatiksel İndeks Sözlük*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniv. Ankara 1993.
- AHMED, Nimetullah, *Lûgat-i Ni 'metullâh*, TDK Yayınları, Ankara 2015.
- AKAR, Doç. Dr. Ali, *Türk Dili Tarihi Dönem-Eser-Bibliyografya*, Ötüken Yayınevi, İstanbul 2010.
- ATASOY, Faysal Okan, *Türkçede Noktalama Sorunlar-Çözümler-Teklifler*, TDK Yayınları, Ankara 2018. (İlk baskı: *Türkçede Noktalama Sorunlar-Çözümler-Teklifler*, Özel Kitaplar, İstanbul 2010.)
- AYVERDİ, İlhan, *Kubbealtı Lugatı - Asırlar Boyu Tarihi Seyri İçinde Misalli Büyük Türkçe Sözlük*, Seçil Ofset, İstanbul 2010.
- BOZTÜRK, Ebru, *Gelibolulu Âlî (öl. 1636) Münşeâtı Üzerinde Mukayeseli Sentaks İncelemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniv. Edirne 2001.
- ÇALIŞKAN, Fatma, *Yazılı Anlatıma İlişkin Bir Eser: Ahmet Rasim'in "İlâveli Hazine-i Mekâtib Yahud Mükemmel Münşeât" Adlı Eserinin İncelenmesi ve Metni*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniv. Balıkesir 2012.
- DAŞ, Abdurrahman, *Osmanlılarda Münşeât Geleneği, Hoca Sadeddin Efendi'nin Hayatı, Eserleri ve Münşeâtı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniv. Ankara 2003.
- DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara 2007.
- DİLÇİN, Cem, *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara 1983.

- DONBAY, Ali, Tanzimat Dönemi Tenkit Anlayışı Çerçevesinde: Ziya Paşa'nın “Şiir ve İnşâ” Makalesi, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 10. Sayı, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya 2001.
- DUMAN, Musa, *Makaleler Eski Türkiye Türkçesinden Osmanlı Türkçesine*, Kesit Yayınları, İstanbul 2008.
- EREN, Hasan, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Dizgi Basımevi, Ankara 1999.
- GÖKÇE, Recep, *Eski Türk Edebiyatında Mektup ve Bir Mecmû'a-i Münşeat (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniv. Kayseri 2006.
- GÖKYAY, Orhan Şaik, *Tanzimat Dönemine Değın Mektup*, Türk Dili Dergisi, 274. Sayı, TDK Yayınları, Ankara 1974.
- GÜLTEKİN, Hasan, İnşâ ve Tarihi Gelişimi, *International Journal Of Central Asian Studies Dergisi*, 13. Sayı, 2009.
- HAKSEVER, Halil İbrahim, Ahmed-i Dâî'nin Teressülü, *Turkish Studies – International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic Volume 6/1*, Winter 2011.
- HAKSEVER, Halil İbrahim, *Eski Türk Edebiyatında Münşeatlar ve Nergisi'nin Münşeatı*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İnönü Üniv. Malatya 1995.
- HALİMİ, Lutfullah b. Yusuf el-Halimi, *Lügat-i Halîmî*, TDK Yayınları, Ankara 2013.
- IRMAK, Mustafa, *Arap Belâgatında Haber-İnşâ Meselesi*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniv. İstanbul 2011.
- İNCE, Ömer, *İnşâ-i Merğûb ve İlm-i İnşâ'da Müsta'mel Lügatler (İnceleme-Metin)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniv. İzmir 2007.
- KAFA, Özlem, *Koca Râgıp Paşa (öl. 1763) ve Azmî-Zâde Hâletî'nin (öl. 1631) Münşeatları Üzerinde Mukayeseli Sentaks İncelemesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniv. Edirne 2000.

- KARAMAN, Hüseyin, *Lamiî Çelebi'nin Münşeâtı*, Yüksek Lisans Tezi, Afyon 2001.
- KAŞKA, Mustafa, *Divan Edebiyatı'nda Münşe'at Geleneği ve Hoca Neş'et'in Mektupları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2000
- KAYAPINAR, Mustafa, *Belâğatta Talebî İnşâ*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuklu Üniv. Konya 2006.
- KİRİŞ, Ahmet, *Hicrî 1096 (1684-1685) Yılına Dair Bir Münşe'at Mecmuası ve Değerlendirilmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniv. İstanbul 2017.
- KONUK, Hamza, *Vânî Mehmet Efendi'nin Münşe'atı (Transkripsiyon Tahlil ve Değerlendirme)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Kayseri 2001.
- KÜTÜKOĞLU, S. Mübahat, *Osmanlı Belgelerinin Dili (Diplomatik)*, Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı Neşriyat, İstanbul 1998.
- LEVEND, Agah Sırrı, *Türk Edebiyatı Tarihi, Cilt 1*, Türk Tarih Kurumu, Ankara 1989.
- OKTAY, Adnan, *Münşeât-ı Nâbî Nâbî'nin Mektupları (İnceleme – Tenkitli Metin)*, Türkiye Yazma Eserler Kurumu Yayınları, İstanbul 2017.
- ÖZTÜRK, Prof. Dr. Mürsel; ÖRS, Derya, *Burhân-ı Katı Mütercim Asım Efendi*, TDK Yayınları, İstanbul 2019.
- SAMİ, Şemseddin, *Kāmūs-ı Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul 2009.
- ŞAHİN, Oğuzhan, *Mecmu'a-i Münşe'at TDK Ktp. A. 363/1 (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniv. Kayseri 2005.
- TDK, *Türkiye'de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü 1-2-3 cilt*, TDK Yayınları, Ankara 2009.
- TDK, *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara 2015.

TDV. *İslam Ansiklopedisi*, TDV Yayınları, İstanbul 2000.

TOVEN, Mehmet Bahaettin, *Yeni Türkçe Lügat*, TDK Yayınları, Ankara 2015.

ZİYA, Fehrengi, *Farsça – Türkçe Lügat Gencine-i Güftar*, MEB Basımevi, İstanbul 1984.

